

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

URŠKA LUŠINA

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**FLEKSIBILNOST TRGA DELA V SLOVENIJI IN POVPRASEVANJE
SLOVENSКИH PODJETIJ PO DELU**

Ljubljana, december 2010

URŠKA LUŠINA

IZJAVA

Študentka Urška Lušina izjavljam, da sem avtorica tega magistrskega dela, ki sem ga napisala v soglasju s svetovalcem doc. dr. Igorjem Mastenom, in da skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 STANJE IN GIBANJA NA TRGU DELA V SLOVENIJI	4
1.1 Zaposlenost.....	6
1.2 Brezposelnost	9
1.3 Stroški dela.....	11
1.4 Minimalna plača.....	15
2 FLEKSIBILNOST TRGA DELA	18
2.1 Merila fleksibilnosti trga dela	18
2.1.1 Delna merila fleksibilnosti trga dela	18
2.1.1.1 Zaposlenost s krajšim delovnim časom.....	19
2.1.1.2 Zaposlenost za določen čas	20
2.1.2 Indeks varovanja zaposlitve	22
3 OCENJEVANJE FUNKCIJE POVPRASEVANJA PO DELU	23
3.1 Pregled literature	24
3.2 Teoretični okvir: Dinamična teorija povpraševanja po delu	29
3.2.1 Neto stroški prilagajanja pri statičnih pričakovanjih.....	29
3.2.2 Racionalna pričakovanja o determinantah povpraševanja po delu	31
3.3 Metodologija	36
3.3.1 Motivacija za uporabo dinamičnega modela panelnih podatkov	36
3.3.2 Posplošena metoda momentov za ocenjevanje dinamičnega modela panelnih podatkov	38
3.4 Podatki.....	43
3.4.1 Opis podatkov	43
3.4.2 Opisne statistike spremenljivk, vključenih v model.....	47
3.5 Rezultati	48
3.5.1 Ocena dinamičnega modela povpraševanja po delu za celotno gospodarstvo.....	48
3.5.2 Ocena dinamičnega modela povpraševanja po delu za predelovalne dejavnosti.....	50
3.5.3 Ocena dinamičnega modela povpraševanja po delu za storitvene dejavnosti.....	58
3.5.4 Primerjava z ostalimi državami.....	60
4 KLJUČNI PROBLEMI TRGA DELA V SLOVENIJI	63
4.1 Ocena posledic dviga minimalne plače.....	63
4.2 Identifikacija ključnih problemov in možnosti za izboljšanje delovanja trga dela v Sloveniji.....	68
4.2.1 Kratkoročni izziv: Obvladovanje naraščajoče brezposelnosti, ki je posledica globalne gospodarske krize	69
4.2.2 Dolgoročni izziv: Povečanje udeležbe starejših na trgu dela.....	70
4.2.3 Dolgoročni izziv: Višanje stopnje delovne aktivnosti mladih	74
4.2.4 Dolgoročni izziv: Obvladovanje naraščajočega dualizma trga dela	75
SKLEP	77
LITERATURA IN VIRI	85
PRILOGE	

KAZALO TABEL

Tabela 1: Stopnje zaposlenosti v Sloveniji in povprečju EU.....	6
Tabela 2: Stopnje zaposlenosti po starostnih skupinah v Sloveniji in EU v letu 2009.....	7
Tabela 3: Stopnje zaposlenosti po starostnih skupinah v Sloveniji v obdobju 2000–2009.....	7
Tabela 4: Primerjava števila brezposelnih po anketi o delovni sili in registrih zavoda za zaposlovanje.....	10
Tabela 5: Stopnje brezposelnosti po starostnih skupinah v Sloveniji in EU v letu 2009.....	11
Tabela 6: Mednarodna primerjava davčnega primeža na zaposlenega (v % stroška dela), za leto 2007.....	13
Tabela 7: Implicitna davčna stopnja obdavčitve dela (v %).....	13
Tabela 8: Delež zaposlenih s krajšim delovnim časom (v %) glede na vse zaposlene v letu 2009.....	19
Tabela 9: Delež zaposlenih s krajšim delovnim časom (v %) glede na vse zaposlene v posamezni starostni skupini in spol, leto 2009.....	20
Tabela 10: Število zaposlenih s krajšim delovnim časom (v 1000) glede na doseženo raven izobrazbe, leto 2009.....	20
Tabela 11: Delež zaposlenih za določen čas (v %) glede na vse zaposlene v letu 2009.....	21
Tabela 12: Delež zaposlenih za določen čas (v %) glede na vse zaposlene v posamezni starostni skupini in spol, leto 2009.....	21
Tabela 13: Število zaposlenih za določen čas (v 1000) glede na doseženo raven izobrazbe, leto 2009.....	22
Tabela 14: Indeks varovanja zaposlitve za leto 2008.....	23
Tabela 15: Opisne statistike spremenljivk, vključenih v model, 1995–2007.....	48
Tabela 16: Ocene dinamične funkcije povpraševanja po delu za celotno gospodarstvo, odvisna spremenljivka je logaritem števila zaposlenih.....	50
Tabela 17: Ocene dinamične funkcije povpraševanja po delu za predelovalne dejavnosti s slamnatimi spremenljivkami za izvozno usmerjenost, odvisna spremenljivka je logaritem števila zaposlenih.....	51
Tabela 18: Ocene dinamične funkcije povpraševanja po delu za predelovalne dejavnosti s slamnatimi spremenljivkami za tehnološko zahtevnost, odvisna spremenljivka je logaritem števila zaposlenih.....	56
Tabela 19: Ocene dinamične funkcije povpraševanja po delu za storitvene dejavnosti, odvisna spremenljivka je logaritem števila zaposlenih.....	59
Tabela 20: Pregled ocen dinamičnih funkcij povpraševanja po delu za Slovenijo na različnih vzorcih, 1995–2007.....	60
Tabela 21: Pregled ocen različnih dinamičnih funkcij povpraševanja po delu, za netranzicijske in tranzicijske države.....	61
Tabela 22: Ocena posledic dviga minimalne plače za celotno gospodarstvo.....	64
Tabela 23: Ocena posledic dviga minimalne plače za predelovalne dejavnosti.....	64
Tabela 24: Ocena posledic dviga minimalne plače za storitvene dejavnosti.....	65
Tabela 25: Delež podjetij in oseb, za katere je bila v letu 2009 sklenjena pogodba po intervencijskih zakonih, v številu podjetij in prejemnikov plač v dejavnosti, v %.....	69
Tabela 26: Povprečna dejanska upokojitvena starost in uradna starost (2002–2007).....	70
Tabela 27: Odmera pokojnine zavarovancu z delovno dobo, daljšo od polne delovne dobe (sistem bonusov).....	71
Tabela 28: Odmera pokojnine zavarovancu z delovno dobo, krajšo od polne delovne dobe (sistem malusov).....	72

KAZALO SLIK

Slika 1: Stopnja brezposelnosti in NAIRU (v %).....	5
Slika 2: Stopnje zaposlenosti glede na doseženo izobrazbo v letu 2009.....	8
Slika 3: Delovno aktivno prebivalstvo po dejavnostih (SKD 2008) v letu 2009.....	9
Slika 4: Stopnje brezposelnosti v EU v letu 2009.....	10
Slika 5: Stopnje brezposelnosti glede na doseženo izobrazbo brezposelnih oseb v letu 2009....	11
Slika 6: Primerjava strukture stroškov dela po različnih državah članicah EU (v %) za leto 2007.....	12
Slika 7: Primerjava povprečnih letnih (nominalnih) rasti stroškov dela v industriji in storitvah (brez javne uprave) po državah članicah EU, v obdobju 2005–2008.....	14
Slika 8: Povprečni mesečni stroški dela na zaposleno osebo pri pravnih osebah, po področjih dejavnosti, Slovenija, 2009.....	14
Slika 9: Primerjava ravni minimalne bruto plače do povprečne bruto plače zasebnega sektorja, članice EU, 2008, v %.....	15
Slika 10: Primerjava ravni minimalne bruto plače do povprečne bruto plače zasebnega sektorja.....	16
Slika 11: Prejemniki minimalne plače, po dejavnostih SKD 2008.....	17
Slika 12: Porazdelitev podjetij glede na število zaposlenih po različnih bazah podatkov, 1995–2007.....	44
Slika 13: Porazdelitev podjetij glede na dejavnost, 1995–2007.....	44
Slika 14: Porazdelitev podjetij glede na storitveno dejavnost, 1995–2007.....	45
Slika 15: Porazdelitev podjetij glede na izvozno usmerjenost predelovalnih dejavnosti, 1995–2007.....	45
Slika 16: Porazdelitev podjetij glede na tehnološko zahtevnost predelovalnih dejavnosti, 1995–2007.....	46
Slika 17: Porazdelitev podjetij glede na regijo po različnih bazah podatkov, 1995–2007.....	46
Slika 18: Porazdelitev podjetij, ki so poslovala z dobičkom oziroma izgubo iz poslovanja na zaposlenega po dejavnostih, 1995–2007.....	47
Slika 19: Prejemniki minimalne plače, marec 2010.....	67
Slika 20: Razmerje med minimalno plačo dejavnosti ter povprečno plačo dejavnosti in povprečno minimalno plačo zasebnega sektorja, marec 2010.....	67
Slika 21: Delež prejemnikov minimalne plače od vseh zaposlenih v dejavnosti.....	68
Slika 22: Primerjava ureditev stalne in začasne zaposlitve po državah, za leto 2006.....	76

UVOD

Trg, na katerem se srečujejo iskalci zaposlitve z znanji, veščinami in delovnimi izkušnjami, ter delodajalci, ki iščejo kandidate za prosta delovna mesta, imenujemo trg dela. Na tem trgu dnevno prihaja do odločitev o izbiri karijerne poti, najemanju in odpuščanju delovne sile ter njenem plačilu (Ehrenberg & Smith, 2000, str. 26).

Spremembe na trgu dela imajo vpliv na gospodarski razvoj, saj je dobro delujoč trg dela ključnega pomena za dobrobit samega gospodarstva in tudi družbe. Na splošno lahko rečemo, da je trg dela ključ do stabilne gospodarske rasti in prispeva k splošni konkurenčnosti in produktivnosti; ima ogromen vpliv na blaginjo posameznikov in gospodinjev (služba je najboljše varovalo pred socialno izključenostjo) ter olajša fiskalno breme, ki je posledica staranja prebivalstva (višje stopnje zaposlenosti so koristne za vzdržnost javnih financ in pokojninskih sistemov).

Fleksibilen in učinkovit trg dela skupaj s stabilnim makroekonomskim okoljem omogoča, da je gospodarstvo konkurenčnejše in produktivnejše ter se lažje odziva in prilagaja različnim ekonomskim spremembam. Prilagajanje na trgu dela lahko poteka skozi več mehanizmov. Pissarides (1997) loči med: (i) mehanizmom prilagajanja plač (hitrost odzivanja realnih in nominalnih plač na šoke), (ii) prilagoditvami na strani ponudbe dela (sposobnost in pripravljenost delovne sile za menjavo zaposlitve) in (iii) prilagoditvami na strani povpraševanja po delu (sposobnost delodajalcev, da hitro spremenijo raven zaposlenosti). Prav merjenju fleksibilnosti trga dela v Sloveniji ter ocenam njegovega prilagajanja na strani povpraševanja bo posvečena večina magistrskega dela.

Glede merjenja fleksibilnosti trga dela Kajzerjeva in drugi (2006, str. 38) ugotavljajo, da je zaradi obširnosti pojma praktično nemogoče oblikovati enovito merilo fleksibilnosti trga dela. Običajno se merjenje fleksibilnosti omejuje na merjenje ene komponente fleksibilnosti trga dela in uporabo delnih meril fleksibilnosti. Najpogosteje se kot delna merila v mednarodnih primerjavah uporablja razširjenost zaposlitev za določen čas in razširjenost zaposlitev s krajšim delovnim časom. Nekatere opredelitve fleksibilnosti trga dela vidijo vzroke za nefleksibilnost predvsem v zakonskih ureditvah delovnih razmerij, zato se kot merilo fleksibilnosti uporablja tudi indeks varovanja zaposlitve, ki omogoča primerjavo ureditev na področju delovnih razmerij. Poleg enostavnih meril fleksibilnosti trga dela, kot so razširjenost zaposlitev za določen čas, razširjenost zaposlitev s krajšim delovnim časom in indeks varovanja zaposlitve, se za ocenjevanje fleksibilnosti uporabljajo predvsem ekonometrične ocene elastičnosti zaposlenosti na stroške dela, prihodke od prodaje podjetij in drugo, preko funkcije povpraševanja po delu.

Preko ocenjene funkcije povpraševanja po delu lahko tudi kvantificiramo posledice različnih šokov v gospodarstvu (dvig cen inputov in iskanje novih priložnosti za dobiček) na zaposlenost. Ob pojavu šokov v gospodarstvu se posledično spremeni ravnotežno povpraševanje po faktorjih, ki pa zaradi stroškov prilagajanja ni takojšnje, ampak se zgodi z določenim časovnim odlogom.

Analiziranje procesa prilagajanja s časovnega vidika in tudi z vidika prilagajanja inputov je pomembno zaradi dveh razlogov. Prvič, da razumemo, kaj povzroča ciklična nihanja v produktivnosti, in drugič, da bolje razumemo učinkovanje politik, ki povečujejo varnost zaposlitve. Za naslavljanje slednjih je treba najprej dobro poznati odziv tipičnega delodajalca, ki stremi k povečevanju dobička, na šoke v dolgoročnem povpraševanju po faktorjih, z vidika časa. Ti odzivi so odvisni od strukture stroškov prilagajanja in pričakovanj delodajalcev glede šokov (Hamermesh, 1993, str. 206).

Eden takih šokov je tudi februarja 2010 sprejet zakon o minimalni plači, ki širše opredeljuje oblikovanje minimalne plače in določa njeno precejšnje (skoraj 23-odstotno) povišanje. Po neoklasični teoriji naj bi to povečalo pritisk na stroške dela in tako zmanjšalo stopnjo zaposlenosti v gospodarstvu. V magistrski nalogi bom poskušala oceniti vpliv dviga minimalne plače na zaposlenost. Ocene posledic bodo izvedene iz ocenjenih elastičnosti stroškov dela na zaposlenost, ki jih bom dobila iz ocenjenih dinamičnih funkcij povpraševanja po delu za celotno gospodarstvo, predelovalne ter storitvene dejavnosti in jih bom nato aplicirala na dejansko število prejemnikov minimalne plače. Pri tem bom upoštevala dejansko porazdelitev plač (ob predpostavki, da se porazdelitev plač od septembra 2008 pa do danes ni bistveno spremenila).

Pregled stanja in gibanja na trgu dela v Sloveniji kaže, da so se razmere na trgu dela v Sloveniji s tranzicijo v tržno gospodarstvo zelo spremenile. Gibanja na trgu dela med letoma 1995 in 2009 kažejo na izboljšanje razmer na trgu dela. Slovenija je v zadnjih letih opravila številne spremembe delovne zakonodaje, da bi povečala fleksibilnost trga dela. Slednje je bilo potrebno tudi zaradi povečanja možnosti države, da obvladuje asimetrične šoke, ki jih v okviru skupne monetarne politike po vstopu v evrsko območje ni mogoče reševati.

Slovenija je imela v letu 2009 najnižjo stopnjo brezposelnosti med srednje- in vzhodnoevropskimi državami. Ocene naravne stopnje brezposelnosti kažejo, da je bil upad brezposelnosti večinoma ciklični, saj se je znižala precej pod ocenjeno naravno stopnjo brezposelnosti, zlasti v letih 2007 in 2008. Kaže se, da so bili ugodni učinki gospodarskega vzpona podkrepjeni s pomembnimi strukturnimi reformami, ki so bile povezane z upadom naravne stopnje brezposelnosti skozi čas. V letu 2009 pa je prišlo, zaradi padca gospodarske aktivnosti, do preobrata in se je dejanska stopnja brezposelnosti ponovno dvignila nad naravno stopnjo brezposelnosti.

Na splošno lahko rečemo, da so se na področju institucionalne ureditve trga dela v obdobju 1995–2009 zgodile le nekatere delne spremembe. Na nekaterih področjih še vedno ostajajo izzivi, s katerimi se bo treba soočiti, če želimo doseči še fleksibilnejši trg dela. Te je v svoji publikaciji identificiral OECD (2009, str. 7894) in jih bom v magistrski nalogi tudi podrobneje predstavila. Ti izzivi so: obvladovanje naraščajoče brezposelnosti, ki je posledica globalne gospodarske krize (kratkoročen izziv), povečanje udeležbe starejših na trgu dela (dolgoročni izziv), višanje stopnje delovne aktivnosti mladih (dolgoročni izziv) in obvladovanje naraščajočega dualizma na trgu dela (dolgoročni izziv).

Namen magistrskega dela je podati opis stanja in gibanja na trgu dela v Sloveniji, predvsem z vidika fleksibilnosti trga dela ter identifikacije ključnih problemov in iskanja različnih možnosti za izboljšanje delovanja trga dela v Sloveniji. Največji poudarek bo na proučevanju povpraševanja slovenskih podjetij po delu in na oceni vpliva dviga minimalne plače na zaposlenost. Za ta namen bom najprej ocenila dinamične funkcije povpraševanja po delu na slovenskih podatkih za celotno gospodarstvo, predelovalne in storitvene dejavnosti. Pri tem bom uporabila splošne metode ocenjevanja, ki so bile razvite za podatke v zahodnih in ostalih tranzicijskih državah. Zanimal me bo predvsem vpliv stroškov dela, čistih prihodkov od prodaje, stroškov najema kapitala ter dodane vrednosti po dejavnostih na odločitve glede zaposlovanja. Zanimalo me bo tudi, če se ocene koeficientov elastičnosti razlikujejo glede na velikost podjetij, dobiček iz poslovanja, gospodarski cikel, izvozno usmerjenost, tehnološko zahtevnost, dejavnosti, regije in leta. Rezultate za Slovenijo bom primerjala z rezultati primerljivih študij za nekatere druge države. Nenazadnje bom na podlagi ocenjenih elastičnosti stroškov dela na zaposlenost in same porazdelitve števila prejemnikov minimalne plače poskušala oceniti vpliv dviga minimalne plače na zaposlenost. Hipoteza je, da stroški dela in čisti prihodki od prodaje pomembno vplivajo na odločitve slovenskih podjetij glede zaposlovanja in da bo zaradi dviga

minimalne plače prišlo do precejšnjega povišanja stroškov dela, na katerega se bodo podjetja odzvala z odpuščanjem zaposlenih.

Cilj magistrskega dela je nosilec ekonomske politike ponuditi boljšo podlago za odločanje. Delo naj bi pripomoglo predvsem k boljšemu razumevanju, kako povečanje minimalne plače, pritiski na konkurenčnost podjetij, nadaljnje reforme trga dela in ukrepi fiskalne politike vplivajo na zaposlovanje v slovenskih podjetjih.

Način dela, ki ga bom uporabila pri izdelavi magistrskega dela, temelji na metodah znanstvenega raziskovanja. V začetnih poglavjih magistrskega dela bom predstavila teorijo, ki je pomembna za ustrezno razumevanje tematike dela, nato bom na podlagi teoretičnih spoznanj izvedla empirični del.

V teoretičnem delu naloge bom najprej uporabila deskriptivno metodo dela, s katero bom predstavila stanje in gibanja na trgu dela v Sloveniji, predvsem z vidika fleksibilnosti trga dela, ter teoretični okvir za dinamično funkcijo povpraševanja po delu z opisom metodologije. V nadaljevanju bom uporabila komparativno metodo, v okviru katere bom primerjala raziskave s področja dinamične funkcije povpraševanja po delu iz različnih držav. V zadnjem poglavju magistrske naloge nameravam ponovno uporabiti deskriptivno metodo dela za identifikacijo ključnih problemov na trgu dela v Sloveniji in predstavitev različnih možnosti za izboljšanje delovanja trga dela v Sloveniji.

V empiričnem delu naloge bom s preučevanjem konkretnih podatkov slovenskih podjetij v obdobju 1995–2007 na sintetični način postopno združila posamezne izračune v celoto in prišla do cilja, tj. do izračuna dinamične funkcije povpraševanja po delu (za celotno gospodarstvo, predelovalne ter storitvene dejavnosti), na podlagi katerega bom ocenila vpliv dviga minimalne plače na zaposlenost, tako na ravni celotnega gospodarstva kot tudi na ravni predelovalnih in storitvenih dejavnosti. Induktivna metoda na podlagi posameznih opazovanj kaže na splošno zakonitost, kar v okviru preučevane tematike magistrskega dela pomeni, da je povpraševanje po delu gleda na dejavnost prisotno v vseh slovenskih podjetjih (v primeru ocene za celotno gospodarstvo), v podjetjih predelovalnih dejavnosti (v primeru ocene za predelovalne dejavnosti) in podjetjih storitvenih dejavnosti (v primeru ocene za storitvene dejavnosti).

Magistrsko delo bo sestavljeno iz štirih poglavij, tematika pa bo dodatno razdelana v podpoglavjih. V uvodnem poglavju bom predstavila problematiko, namen, cilje ter metode dela. Prvo poglavje bo obravnavalo stanje in gibanja na trgu dela v Sloveniji, predvsem z vidika zaposlenosti, brezposelnosti, stroškov dela ter minimalne plače. Sledilo bo poglavje o fleksibilnosti trga dela in o njenih različnih merilih. V tretjem poglavju bo predstavljeno ocenjevanje funkcije povpraševanja po delu. Najprej bom predstavila pregled literature s področja ocenjevanja funkcije povpraševanja po delu, teoretičen koncept in metodologijo. Sledil bo empiričen del magistrskega dela, kjer bom uporabila analizo panelnih podatkov, pri čemer bom za enoto opazovanja vzela slovenska podjetja v obdobju 1995–2007 ter ocenila dinamični model povpraševanja po delu za celotno gospodarstvo, predelovalne in storitvene dejavnosti. Poglavje se bo končalo s primerjavo dobljenih rezultatov z rezultati preostalih držav. V četrtem poglavju bom predstavila ključne probleme trga dela v Sloveniji, ki ostajajo prisotni kljub izvedbi nekaterih delnih reform iz preteklih let. Nadaljevala bom z empiričnim delom magistrskega dela iz tretjega poglavja, in sicer bom s pomočjo ocenjenih elastičnosti stroškov dela na zaposlenega in dejanske porazdelitve plač ocenila posledice marčevskega dviga minimalne plače za celotno gospodarstvo, predelovalne in storitvene dejavnosti. Nadaljevala bom z identifikacijo ključnih problemov trga dela v Sloveniji in predstavitev različnih možnosti

za njihovo izboljšanje. V zadnjem poglavju, sklepu bom na kratko povzela temeljne ugotovitve celotnega magistrskega dela.

1 STANJE IN GIBANJA NA TRGU DELA V SLOVENIJI

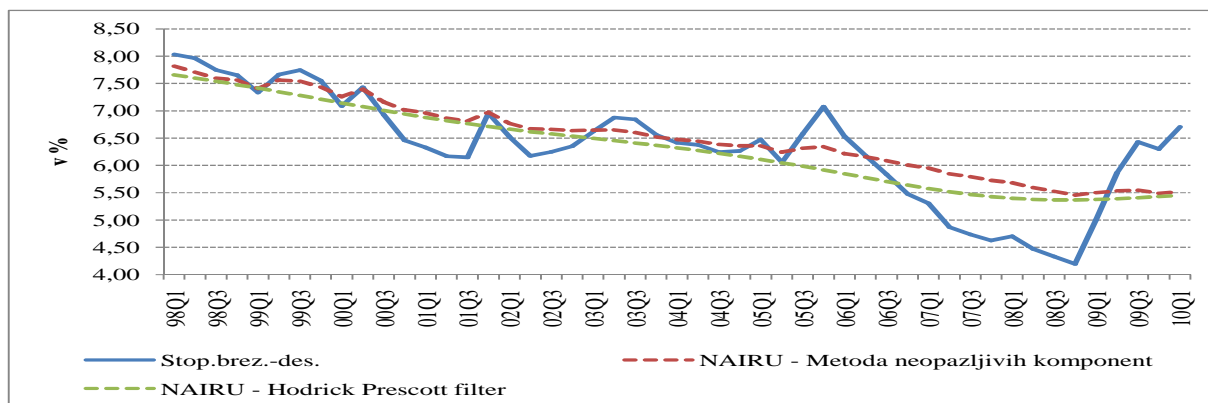
V tem poglavju bo najprej sledil kratek oris razmer na trgu dela v Sloveniji. Temu bodo v nadaljevanju sledili podrobnejši opisi stanja in gibanja na področju zaposlenosti, brezposelnosti, stroškov dela in minimalne plače. Obravnava slednjih tematik bo predstavljala prvi korak k sklepanju o fleksibilnosti trga dela v Sloveniji in mi omogočila lažjo identifikacijo ključnih problemov, s katerimi se bomo mogli v prihodnje soočiti.

Če se najprej ozrem na razmere na trgu dela v Sloveniji, lahko rečem, da so se s tranzicijo v tržno gospodarstvo zelo spremenile. Gibanja na trgu dela v obdobju od leta 1995 do leta 2009 kažejo na izboljšanje razmer na trgu dela. Slovenija je v zadnjih letih opravila številne spremembe delovne zakonodaje, da bi povečala fleksibilnost trga dela. Slednje je bilo potrebno tudi zaradi povečevanja možnosti države, da obvladuje asimetrične šoke, ki jih v okviru skupne monetarne politike po vstopu v evrsko območje ni mogoče reševati.

Iz Slike 4, ki prikazuje gibanje stopenj brezposelnosti v EU, je razvidno, da je imela Slovenija v letu 2009 najnižjo stopnjo brezposelnosti med srednje- in vzhodnoevropskimi državami. Ocene naravne stopnje brezposelnosti (NAIRU)¹ Urada Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj (UMAR, 2010, str. 75) kažejo, da je po letu 2004 prišlo do večjih odstopanj med dejansko stopnjo brezposelnosti in NAIRU. Upad brezposelnosti je bil večinoma ciklični, saj se je znižala precej pod ocenjeno raven NAIRU, zlasti v letih 2007 in 2008 (glej Sliko 1). Seveda pa je bilo slednje skladno z razmeroma visoko rastjo plač v teh letih. Kaže pa, da so bili ugodni učinki gospodarskega vzpona (svetovna gospodarska konjunktura in domača investicijska aktivnost – gradbeništvo) podkrepjeni s pomembnimi strukturnimi reformami, ki so bile povezane s postopnim upadom NAIRU. V letu 2009 pa je zaradi padca gospodarske aktivnosti prišlo do preobrata in se je dejanska stopnja brezposelnosti ponovno dvignila nad NAIRU, omenjeno odstopanje pa je bilo največje doslej.

¹ Naravna stopnja brezposelnosti (angl. *Non-accelerating inflation rate of unemployment*; NAIRU) – stopnja brezposelnosti, ki ne pospešuje inflacije. Je zelo pogost način analiziranja vzdržne stopnje izkoriščenosti proizvodnih zmogljivosti. Pri analizi potrebnih strukturnih reform trajnega zniževanja brezposelnosti je ključno, da identificiramo vzdržno ali trendno komponento stopnje brezposelnosti, ker le tako lahko ocenimo učinkovitost posameznega ekonomskega ukrepa na dolgi rok.

Slika 1: Stopnja brezposelnosti in NAIRU (v %)

Opomba: NAIRU – Hodrick Prescottov filter; Metoda neopazljivih komponent: gre za univariatni metodi dekompozicije stopnje brezposelnosti na ciklično in trendno komponento. Pri prvi se dobi trendno brezposelnost kot tehtano povprečje drsečih sredin dejanske brezposelnosti, pri drugi pa se predpostavi avtoregresijski proces prvega reda in oceni model z uporabo Kalmanovega filtra.

Vir: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, *Trg dela – posledice krize in odzivi države*, 2010, str. 75, okvir 1.

Večje spremembe delovne zakonodaje so bile na naslednjih področjih (OECD, 2009, str. 93–94):

- reguliranje pogodb o zaposlitvi (zmanjšanje varovanja zaposlitve in legalizacija agencij za posredovanje);
- trajanje in višina denarnih nadomestil za primer brezposelnosti (skrajšanje trajanja prejemanja nadomestil za brezposelnost, strožja pravila o dolžnostih brezposelnih ter ukinitvev denarne pomoči za brezposelne in njena nadomestitev s socialno pomočjo);
- obdavčitev dela (odpravljen je bil davek na izplačane plače, dohodninske reforme so znižale število in višino davčnih stopenj, zvišala se je raven splošnih in posebnih dohodninskih olajšav, posebne olajšave so bile znižane in poenostavljene);
- pogajanja o plačah (začel je veljati Zakon o kolektivnih pogodbah in Zakon o določitvi minimalne plače);
- aktivna politika zaposlovanja (Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007–2013: svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve; usposabljanje in izobraževanje; spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja; programi za povečanje socialne vključenosti in kot dopolnilo programu akcijski načrti, ki jih vlada potrdi za vsako proračunsko obdobje);
- organizacija delovnega časa (omogočanje staršem, da delajo s skrajšanim delovnikom, možnost nadurnega dela, uveljavitev načela sorazmernosti pravic zaposlenih s krajšim delovnim časom glede na število delovnih ur in Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno);
- reforma pokojninskega sistema.

Kljub bistvenemu in dobrodošlemu izboljšanju stanja na trgu dela na nekaterih področjih še ostajajo izzivi in so za večjo odzivnost zaposlovanja na gospodarsko rast potrebne še nadaljne reforme trga dela in to ne samo na področju varovanja zaposlitve (glej Poglavlje 4.2). Slednjemu je namenjeno zadnje poglavje magistrske naloge.

Izziv za fleksibilnost trga dela predstavlja tudi februarja 2010 sprejet nov zakon o minimalni plači, ki določa njeno precejšnje povišanje (asimetrični šok). Slednje naj bi po neoklasični teoriji

povečalo pritisk na plače in tako zmanjšalo stopnjo zaposlenosti v gospodarstvu. Kako prožen je trg dela v Sloveniji in kakšen bo vpliv dviga minimalne plače na zaposlenost je osrednja tema pričujoče magistrske naloge.

V nadaljevanju sledi oris stanja in gibanja na področju zaposlenosti, brezposelnosti, stroškov dela in minimalne plače v Sloveniji. Zanimalo me bo predvsem, kje smo na teh področjih glede na naše bližnje mednarodno okolje, starostne skupine, doseženo izobrazbo in, nenazadnje, glede na stanje znotraj posameznih gospodarskih dejavnosti.

1.1 Zaposlenost

Stopnja zaposlenosti izraža delež zaposlenih v primerjavi s celotnim prebivalstvom v starostni skupini od 15 do 64 let. Izračunana je iz anketnih podatkov (anketa o delovni sili), ki med zaposlene vključuje tudi neformalno zaposlene osebe, to pa so lahko tudi študentje med mladimi ali upokojenci med starejšimi.

V Sloveniji je bila konec devetdesetih let stopnja zaposlenosti relativno visoka in stabilna (višja od povprečja EU, razen pri moških). Skupna stopnja zaposlenosti je znašala leta 2000 okoli 63 %, pri moških okoli 67 %, pri ženskah pa okoli 59 % delovno sposobnih oseb istega spola. Potem je v letih 2002 in 2003 rahlo upadla (glej Prilogo 1), kar se je povezovalo z upočasnitvijo gospodarske rasti in negativnimi trendi v zaposlovanju (Kajzer, 2005, str. 31). Za obdobje od leta 2004 do leta 2008 je bila značilna rast stopnje zaposlenosti (za 3,0 odstotne točke višja kot leta 2004), tako za ženske kot tudi za moške. Slednja je bila v celotnem obdobju gledano skupno in za ženske nad povprečjem, za moške pa pod povprečjem EU, kateremu se je sicer vsako leto bolj približevala. V letu 2009 je prišlo do gospodarske krize in močnih negativnih trendov v zaposlovanju, zato je tudi stopnja zaposlenosti upadla za 1,1 odstotne točke in je tako znašala 67,5 %. Kljub temu pa je še vedno ostala nad povprečjem EU (okoli 65 %).

Tabela 1: Stopnje zaposlenosti v Sloveniji in povprečju EU

	2000	2004	2009
Stopnja zaposlenosti – skupaj (15–64 let)			
Slovenija	62,7	65,6	67,5
EU-15	63,2	64,6	65,9
EU-27	62,1	62,8	64,6
Stopnja zaposlenosti – ženske (15–64 let)			
Slovenija	58,5	61,3	63,8
EU-15	53,9	56,7	59,9
EU-27	53,6	55,4	58,6
Stopnja zaposlenosti – moški (15–64 let)			
Slovenija	66,7	69,9	71,0
EU-15	72,5	72,5	71,9
EU-27	70,7	70,2	70,7

Vir: European Commission, Employment rates by sex, age groups and nationality (%), b.l.

Iz Tabele 2, ki prikazuje stopnje zaposlenosti po starostnih skupinah, je razvidno, da Slovenija glede na povprečje EU zaostaja predvsem na področju zaposlenosti starejših, medtem ko se je zaostanek na področju zaposlenosti mladih znižal, predvsem če gledamo povprečje vseh držav članic EU.

Tabela 2: Stopnje zaposlenosti po starostnih skupinah v Sloveniji in EU v letu 2009

	15–64 let	15–24 let	25–54 let	55–64 let
Slovenija	67,5	35,3	84,8	35,6
EU-15	65,9	38,2	78,5	48,0
EU-27	64,6	35,2	78,2	46,0

Vir: European Commission, *Employment rates by sex, age groups and nationality (%)*, b.l.

Skupna stopnja zaposlenosti se je v Sloveniji v obdobju 2000–2009 povečala za 4,8 odstotnih točk. Največje povišanje stopnje zaposlenosti je za omenjeno obdobje značilno za starejše (50–64 in 55–64 let), in sicer za okoli 13 odstotnih točk. Slednje Kajzerjeva (2005, str. 32) povezuje z zgodnjim upokojevanjem v začetku devetdesetih let (oziroma z reševanjem problema brezposelnosti) in s pokojninsko reformo iz leta 2000, katere rezultat je daljša delovna aktivnost starejših. Hkrati pa je na tako visoko povišanje vplival tudi značilno velik delež pomagajočih družinskih članov v tej starostni skupini. Slovenija ima tako znotraj EU držav eno najnižjih stopenj zaposlenosti starejših (35,6 %). Slednja je nižja le na Malti, Poljskem, Madžarskem ter v Belgiji (za primerjavo po državah EU glej Prilogo 2).

Stopnja zaposlenosti mladih je v obdobju 2000–2009 sledila povišanju skupne stopnje zaposlenosti. Še vedno ostaja na nizki ravni, a se je že približala povprečju EU. Znotraj EU-27 ima najnižjo stopnjo zaposlenosti mladih Madžarska (18,1 %). Na splošno lahko rečemo, da je najnižja med vzhodnoevropskimi in sredozemskimi državami (z izjemo Malte). Najvišjo stopnjo zaposlenih med mladimi pa ima Nizozemska (68 %; za primerjavo po državah EU glej Prilogo 3). Vzrok za tako nizko stopnjo vključenosti mladih na trgu dela v Sloveniji je visoka vključenost mladih v izobraževanje (glej Prilogo 4). Ta je bila leta 2007 70,1-odstotna (precej nad povprečjem EU-27: 59,5 %). Višjo stopnjo vključenosti mladih v izobraževanje imata le še Poljska in Finska.

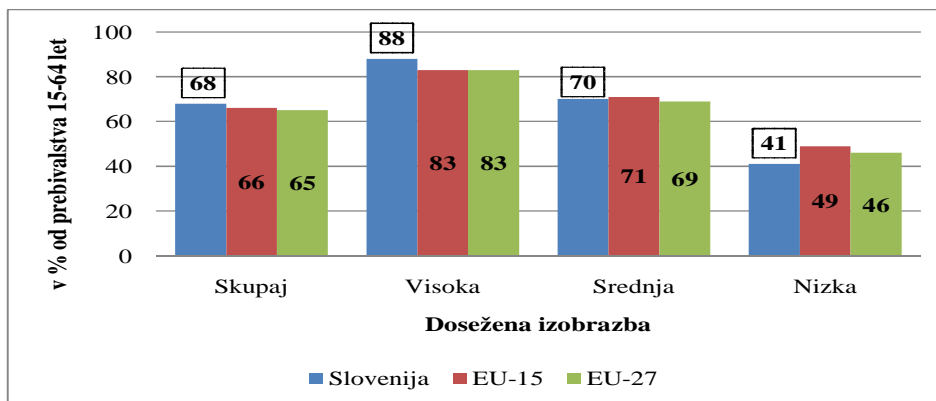
Tabela 3: Stopnje zaposlenosti po starostnih skupinah v Sloveniji v obdobju 2000–2009

	15–24 let	25–49 let	50–64 let	55–64 let	15–64 let
2000	31,2	85,6	37,9	22,3	62,7
2001	30,3	86,7	40,5	23,4	63,6
2002	31,1	86,7	42,6	25,9	64,3
2003	28,6	85,6	40,9	22,7	62,5
2004	33,8	86,5	46,7	30,1	65,6
2005	34,1	86,3	47,4	30,7	66,0
2006	35,0	86,3	49,1	32,6	66,6
2007	37,6	87,6	49,1	33,5	67,8
2008	38,4	88,6	49,8	32,8	68,6
2009	35,3	86,4	51,7	35,6	67,5
Razlika 2009 / 2000 v o.t.	+4,1	+0,8	+13,8	+13,3	+4,8

Vir: European Commission, *Employment rates by sex, age groups and nationality (%)*, b.l.

Če se ozrem še na stopnjo zaposlenosti glede na doseženo izobrazbo, lahko sklenem, da je dosežena izobrazba pomemben dejavnik zaposlitvenih možnosti. Stopnja zaposlenosti visoko izobraženih je precej nad povprečjem EU, in sicer znaša okoli 88 %. Prav tako je malenkost nad povprečjem EU stopnja zaposlenosti srednje izobraženih, ki je 70 %, medtem ko je stopnja zaposlenih z nizko izobrazbo precej pod povprečjem EU.

Slika 2: Stopnje zaposlenosti glede na doseženo izobrazbo v letu 2009

Vir: European Commission, *Employment rates by sex, age groups and highest level of education attained (%)*, b.l.

Največ delovno aktivnega prebivalstva (po SRDAP²) v Sloveniji je v storitvenih dejavnostih. V letu 2009 je bilo v storitvenih dejavnostih zaposlenih 513.414 oseb, kar predstavlja skoraj 60 % vsega delovno aktivnega prebivalstva. Od tega jih je bilo največ zaposlenih v proizvodnih storitvah³ (198.435 oseb oziroma 23,1 % vseh delovno aktivnih). Sledile so javne storitve⁴ s podobnim številom zaposlenih oseb (193.259 oseb oziroma 22,5 % vseh delovno aktivnih), medtem ko je bilo v poslovnih storitvah⁵, ki imajo znotraj storitvenih dejavnosti najnižji delež števila zaposlenih, zaposlenih 121.720 oseb oziroma 14,2 % vseh delovno aktivnih. Poleg storitvenih dejavnosti kot celote pa imajo največji delež še predelovalne dejavnosti, in sicer 23,3 %. Če pogledamo po strukturi zaposlenih v predelovalnih dejavnostih, imajo največje deleže v strukturi zaposleni v proizvodnji kovinskih izdelkov (C25; 15,5 %), proizvodnji električnih naprav (C27; 9,4 %) ter proizvodnji drugih strojev in naprav (C28; 7,4 %) (za ostala področja predelovalnih dejavnosti glej Prilogo 6). Če se ozrem še na gibanja v daljšem časovnem obdobju (2000–2009) (glej Prilogo 5), lahko ugotovim, da se je v omenjenem obdobju število delovno aktivnih v predelovalnih dejavnostih postopoma zmanjševalo (za okoli 14 %), medtem ko se je v storitvenih dejavnostih postopoma zviševalo (za okoli 17 %).

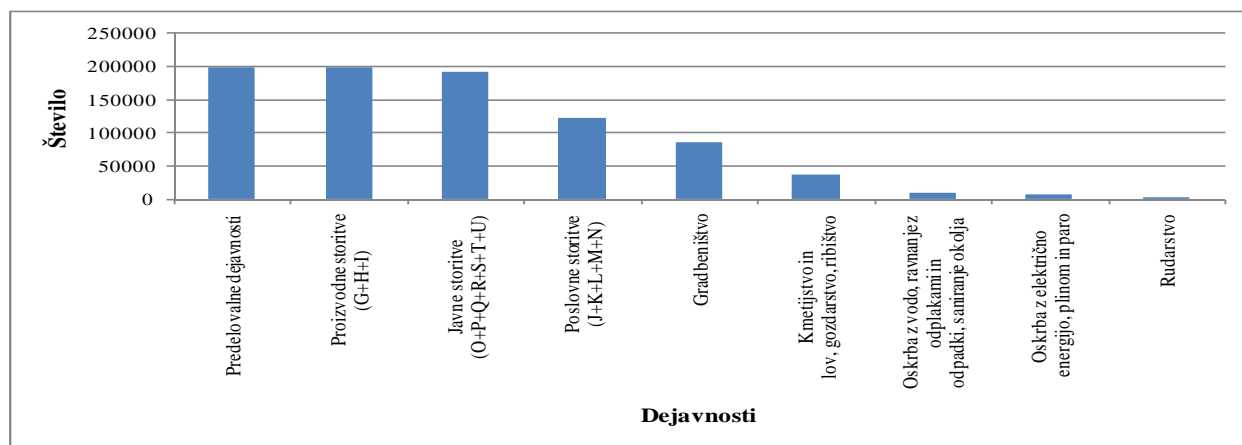
² SRDAP – Statistični register delovno aktivnega prebivalstva definira delovno aktivno prebivalstvo kot zaposlene in samozaposlene osebe, ki so (1) obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovane oziroma so v delovnem razmerju na območju Republike Slovenije; (2) stare od 15 let do upokojitve. Delovno razmerje je lahko sklenjeno za določen ali nedoločen čas, s polnim delovnim časom ali z delovnim časom, ki je krajši od polnega.

³ Proizvodne storitve (po SKD 2008) so naslednje: Trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil (G), Promet in skladiščenje (H) ter Gostinstvo (I).

⁴ Javne storitve (po SKD 2008) so naslednje: Dejavnost javne uprave in obrambe, dejavnost obvezne socialne varnosti (O), Izobraževanje (P), Zdravstvo in socialno varstvo (Q), Kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti (R), Druge dejavnosti (S), Dejavnost gospodinjstev z zaposlenim hišnim osebjem, proizvodnja za lastno rabo (T) ter Dejavnost eksteritorialnih organizacij in teles (U).

⁵ Poslovne storitve (po SKD 2008) so naslednje: Informacijske in komunikacijske dejavnosti (J), Finančne in zavarovalniške dejavnosti (K), Poslovanje z nepremičninami (L), Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti (M) ter Druge raznovrstne poslovne dejavnosti (N).

Slika 3: Delovno aktivno prebivalstvo po dejavnostih (SKD 2008) v letu 2009

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Delovno aktivno prebivalstvo po dejavnostih (SKD 2008), Slovenija, mesečno, b.l.

1.2 Brezposelnost

Za spremljanje gibanja brezposelnosti imamo v Sloveniji na voljo dva različna vira podatkov. En vir podatkov je število registriranih brezposelnih, ki ga posreduje Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (ZRSZ). Drug vir podatkov pa je anketa o delovni sili, ki jo izvaja Statistični urad Republike Slovenije (SURS) in daje mednarodno primerljive podatke o brezposelnosti. Po anketi o delovni sili se za brezposelne štejejo, po kriterijih Mednarodne organizacije dela (ILO), osebe, ki izpolnjujejo naslednje tri pogoje: (1) v tednu pred anketiranjem niso opravile niti 1 ure dela za plačilo in niso zaposlene ali samozaposlene; (2) so v zadnjih štirih tednih pred anketiranjem aktivno iskale zaposlitev in (3) so pripravljene sprejeti delo takoj ali v roku dveh tednov od dneva anketiranja.

Poleg različnih zgoraj omenjenih definicij obstajajo v Sloveniji še ostali razlogi, zakaj prihaja do velikih razlik med tako zbranimi podatki. Kajzerjeva (2006, str. 18) identificira tri osnovne vzroke: (1) velik delež sive ekonomije; (2) velik delež dolgotrajno brezposelnih, ki postanejo pasivni in menijo, da zaposlitve ne morejo dobiti ter (3) precej radodaren sistem zavarovanja za primer brezposelnosti.

V Tabeli 4 je prikazana primerjava med brezposelnimi po anketi o delovni sili in registriranimi brezposelnimi. Na splošno lahko rečemo, da se razlika med tema dvema kategorijama brezposelnih postopoma zmanjšuje in je gibanje med njima vedno bolj skladno. V letu 2008 je bilo povprečno 63 tisoč registriranih brezposelnih oseb, od tega jih je bilo brezposelnih po anketi o delovni sili 46 tisoč, 31 tisoč pa jih ni izpolnjevalo enega izmed meril brezposelnosti po anketi. Med temi jih 93,1 % ni aktivno iskalo zaposlitve v zadnjih štirih tednih, 6,9 % pa jih ni bilo pripravljenih sprejeti dela v naslednjih dveh tednih. Tako lahko zaključim, da je glavni razlog za veliko razliko med anketno in registrirano brezposelnostjo pasivnost iskalcev zaposlitve, kljub temu da je v Zakonu o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (ZZZPB-UPB1) zapisano, da se za brezposelno osebo šteje oseba, ki je zmožna za delo, je prijavljena pri zavodu, je na razpolago za zaposlitev in je aktivni iskalec zaposlitve (16. člen). Hkrati pa lahko tudi rečem, da je očitno nadzor Zavoda za zaposlovanje v Sloveniji, vsaj kar se tega merila tiče, nezadosten.

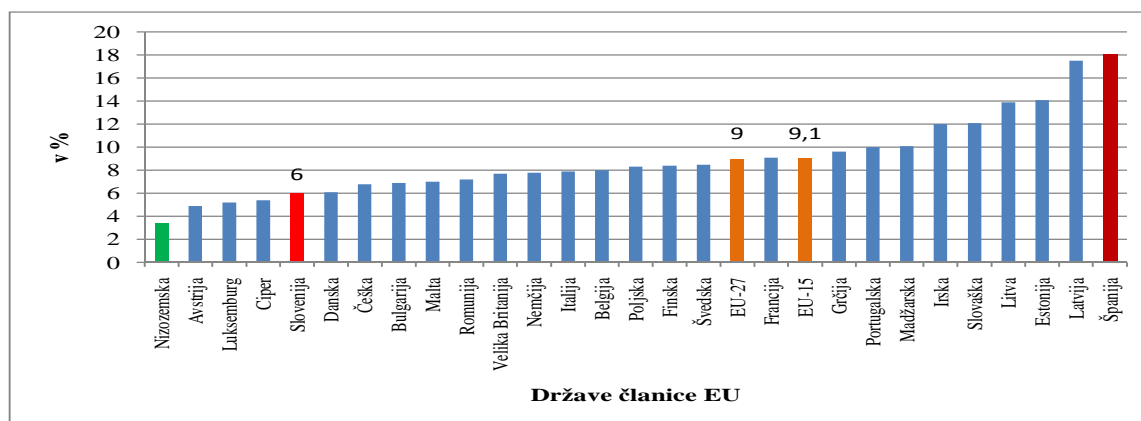
Tabela 4: Primerjava števila brezposelnih po anketi o delovni sili in registrih zavoda za zaposlovanje

	Brezposelni po anketi o delovni sili	Registrirani brezposelni	Registrirani brezposelni, ki niso anketno	
	1	2	3	3/2
	v 000	v 000	v 000	v %
2000	69	107	54	50,4
2001	57	102	50	49,0
2002	58	103	53	51,4
2003	63	97	44	45,3
2004	64	93	41	44,0
2005	67	92	38	41,1
2006	61	86	37	43,4
2007	50	71	34	47,6
2008	46	63	31	49,6

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, *Aktivno prebivalstvo (po anketi o delovni sili)*, 2009, str. 23, tabela 18; 2008, str. 23, tabela 20; 2007, str. 23, tabela 20; 2006, str. 21, tabela 22a; A. Kajzer, *Pojem fleksibilnosti trga dela in stanje na trgu dela v Sloveniji*, 2005, str. 35, tabela 12.

Če pogledam na brezposelnost z mednarodnega vidika (glej Sliko 4), ugotovim, da je bila v letu 2009 stopnja brezposelnosti v Sloveniji 6 %, kar je nižje od povprečja vseh držav članic EU (9 %). V vseh državah članicah EU je bil v primerjavi z letom prej zabeležen porast stopenj brezposelnosti, v nekaterih državah kar precejšen. Seveda pa slednje sovпада z gospodarsko krizo. Najnižjo stopnjo brezposelnosti znotraj EU beleži Nizozemska (3,4 %). Nižjo stopnjo brezposelnosti v primerjavi z našo imajo še Avstrija (4,9 %), Luksemburg (5,2 %) in Ciper (5,4 %). V letu 2009 pa so imeli najvišjo stopnjo brezposelnosti v Španiji (18,1 %). Za podrobnejše primerjave o gibanju stopenj brezposelnosti po državah članicah EU za obdobje 2000–2009 glej Prilogo 8.

Slika 4: Stopnje brezposelnosti v EU v letu 2009

Vir: European Commission, *Unemployment rates by sex, age groups and nationality (%)*, b.l.

Pregled stopenj brezposelnosti glede na starostne skupine (glej Tabelo 5 in Prilogo 7) razkrije, da je ta najvišja med mladimi (15–24 let), in sicer tako v Sloveniji (13,6 %) kot tudi v povprečju držav EU (skoraj 20 %). Med evropskimi državami imajo najnižje stopnje brezposelnosti med mladimi (glej Prilogo 9) Nizozemska (6,6 %), Avstrija (10 %), Danska (11,2 %) in Nemčija (11,2 %). Najvišjo stopnjo brezposelnosti mladih ima Španija (37,8 %). V obdobju od 2000–2009 se je stopnja brezposelnosti v Sloveniji postopoma zniževala in je bila na najnižji

ravni v obdobju 2007–2008, vendar pa se je tako kot pri vseh starostnih skupinah v letu 2009 okrepla, kar je seveda ena od posledic še vedno trajajoče gospodarske krize.

Tabela 5: Stopnje brezposelnosti po starostnih skupinah v Sloveniji in EU v letu 2009

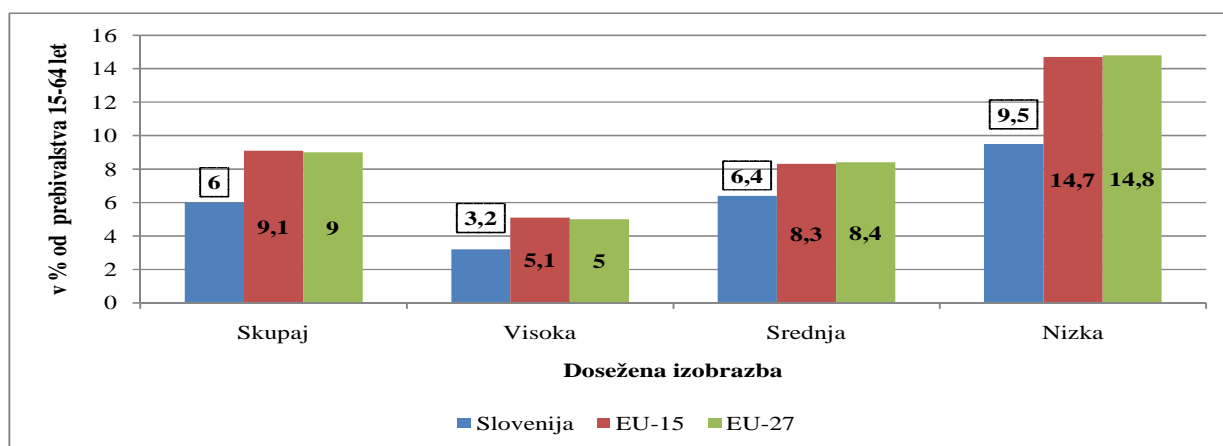
	15–64 let	15–24 let	25–49 let	50–64 let
Slovenija	6,0	13,6	5,5	4,2*
EU-15	9,1	19,5	8,4	6,3
EU-27	9,0	19,8	8,2	6,3

Opomba: * Podatek ni zanesljiv.

Vir: European Commission, *Unemployment rates by sex, age groups and nationality (%)*, b.l.

Iz Slike 5, ki prikazuje stopnje brezposelnosti po doseženi šolski izobrazbi brezposelnih oseb, je razvidno, da je najvišja stopnja brezposelnosti med nizko izobraženimi (9,5 %). Slednja je tudi na ravni EU najvišja za nizko izobražene osebe (skoraj 15 %). V obdobju 2000–2009 so se stopnje brezposelnosti po vseh kategorijah dosežene šolske izobrazbe zniževale, medtem ko se je stopnja brezposelnosti visoko izobraženih postopoma povečevala in je bila v letu 2009 3,2-odstotna (glej Prilogo 10). Slednje, pravi Kajzerjeva (2005, str. 36), naj bi kazalo na nepovezanost izobraževalnega sistema s potrebami na trgu dela in na nizko absorpcijsko sposobnost slovenskega podjetniškega sektorja za usposobljene kadre ter na neskladje med ponudbo in povpraševanjem po terciarno izobraženih kadrih (veliko brezposelnih družboslovcev).

Slika 5: Stopnje brezposelnosti glede na doseženo izobrazbo brezposelnih oseb v letu 2009

Vir: European Commission, *Unemployment rates by sex, age groups and highest level of education attained (%)*, b.l.

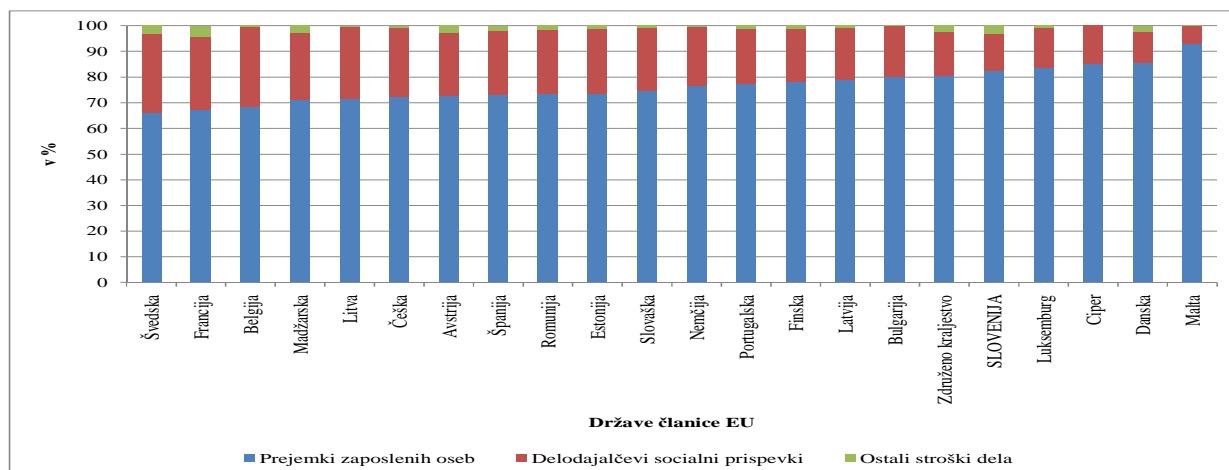
1.3 Stroški dela

Strošek dela je sestavljen iz stroškov plač (oziroma prejemkov zaposlenih oseb), stroškov pokojninskih zavarovanj, stroškov drugih socialnih zavarovanj in drugih stroškov dela. Med stroške plač, ki imajo največji delež v strukturi stroškov dela, in sicer v Sloveniji skoraj 83 % (glej Sliko 6), spadajo bruto zneski plač in bruto zneski nadomestil plač, ki jih prejmejo zaposleni za čas, ko ne delajo in bremenijo podjetje. Med stroške pokojninskih in drugih zavarovanj (oziroma med delodajalčeve socialne prispevke), ki imajo v Sloveniji približno 14 %

delež v strukturi stroškov dela, spadajo stroški za dodatno pokojninsko zavarovanje zaposlenih in stroški drugih zavarovanj (prispevki za pokojninsko zavarovanje brez dodatnega pokojninskega zavarovanja, prispevki za zdravstveno zavarovanje, zaposlovanje in starševsko varstvo), ki bremenijo podjetje. V druge stroške dela, ki imajo v Sloveniji v strukturi stroškov dela približno 3 % delež, pa so vključeni regres za letni dopust, bonitete, povračila (za prevoz na delo in z dela, prehrano, ločeno življenje) in drugi prejemki zaposlenih, druge delodajalčeve dajatve od plač, nadomestil plač, bonitet, povračil in drugih prejemkov zaposlenih ter nagrade vajencev, skupaj z dajatvami, ki bremenijo podjetje.

Če primerjam strukturo stroškov dela (iz leta 2007) po različnih državah EU (glej Sliko 6 in Prilogo 19), lahko ugotovim, da imajo po vseh državah največji delež prav prejemki zaposlenih oseb⁶. Ti se gibljejo od skoraj 67 % na Švedskem pa do skoraj 93 % na Malti. Slovenija s svojim deležem (82,7 %) spada v zgornjo tretjino držav. Višje deleže imajo samo še Luksemburg, Ciper, Danska in Malta. Delodajalčevi socialni prispevki pa se gibljejo od približno 7 % (Malta) do približno 31 % (v Belgiji). V Sloveniji je delež slednjih 14 %. Nižjega imata le Danska (okoli 12 %) in Malta (okoli 7 %). Delež ostalih stroškov dela pa se giblje med 0 % (Ciper) in 4 % (Francija) in je za Slovenijo, glede na to da znaša okoli 3 %, kar visok.

Slika 6: Primerjava strukture stroškov dela po različnih državah članicah EU (v %) za leto 2007

Vir: European Commission, *Structure of labour costs (%) – Nace Rev. 2, b.l.*

Kljub temu pa OECD v svoji publikaciji (2009, str. 73) ugotavlja, da je obdavčitev dela v Sloveniji razmeroma visoka zaradi visokih prispevkov za socialno varnost, medtem ko je dohodnina razmeroma nizka. Davčni primež za posameznega delavca, ki prejema povprečno plačo (glej Prilogo 14), znaša skoraj 43 % stroškov dela. Od leta 2001 je upadel za 3,7 odstotne točke, predvsem zaradi postopnega odpravljanja davka na izplačane plače. Za davčni primež je značilno tudi, da je zelo progresiven (stopnje se gibajo od okoli 40 % za plače, ki predstavljajo dve tretjini povprečne plače, do okoli 56 % za plače, ki so petkrat višje od povprečne plače), in sicer zaradi progresivnosti dohodnine in ker socialni prispevki za višje dohodke niso omejeni navzgor. Visok davčni primež pa ni nenavaden za države članice EU. Iz Tabele 6 je razvidno, da obdavčitev dela v Sloveniji presega povprečje OECD (okoli 38 %), a je podobno povprečju EU-15 (okoli 43 %). Prav tako je za Slovenijo značilna visoka implicitna stopnja obdavčitve dela (glej Tabela 7), ki se je v zadnjih desetih letih gibala okoli 38 % in je tako preseгла povprečje EU-25 (okoli 35 %).

⁶ Vendar pa moramo upoštevati, da podatki za Irsko, Grčijo, Italijo, Nizozemsko in Poljsko niso znani.

Tabela 6: Mednarodna primerjava davčnega primeža na zaposlenega (v % stroška dela), za leto 2007

Dohodkovni razred (v % od povprečja)	67 %	Povprečje	167 %
Slovenija (2009)	39,9	42,5	47,6
Češka	40,5	42,9	46,7
Madžarska	45,9	54,4	58,6
Poljska	41,6	42,8	43,8
Slovaška	35,6	38,5	40,5
Povprečje OECD	33,8	37,7	42,1
Povprečje EU-15	38,0	42,5	47,7

Vir: Organisation for Economic Co-operation and Development, *Keeping public finances on a sustainable path and improving efficiency*, 2009, str. 74, tabela 2.4.

Tabela 7: Implicitna davčna stopnja obdavčitve dela (v %)

	1995–99	2000–04	2005–06
Slovenija	37,9	37,6	37,6
Češka	40,3	41,1	41,4
Madžarska	43,0	40,0	38,4
Poljska	36,1	32,9	33,8
Slovaška	38,3	36,2	31,6
EU-25	35,9	35,6	34,9

Opomba: Implicitna davčna stopnja se izračuna tako, da se prihodki iz davkov na delo delijo z makroekonomsko davčno osnovo.

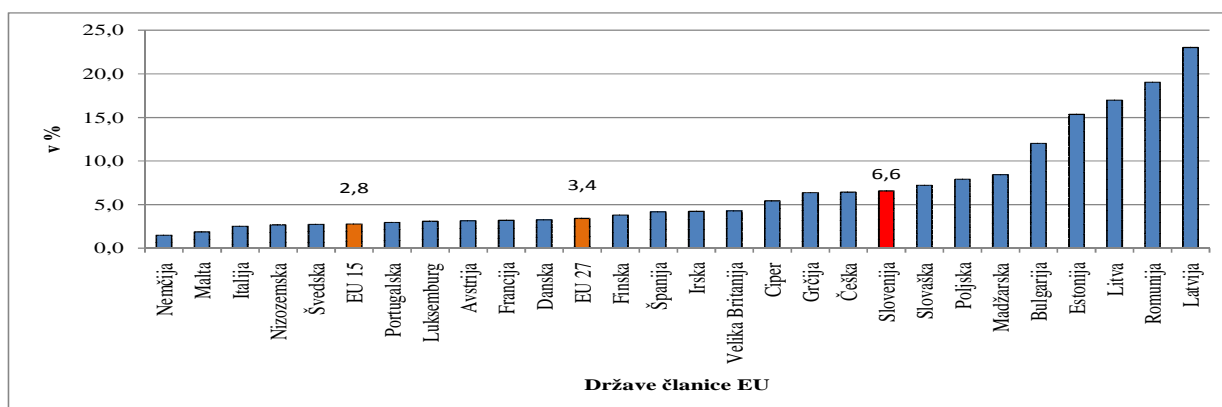
Vir: Organisation for Economic Co-operation and Development, *Keeping public finances on a sustainable path and improving efficiency*, 2009, str. 75, tabela 2.5.

Iz Slike 7 in iz Priloge 11 je razvidno gibanje stroškov dela v obdobju 2005–2008. V Sloveniji je bila v omenjenem obdobju povprečna letna rast stroškov dela 6,6-odstotna oziroma višja, kot je bila za povprečje držav članic EU-27 (3,4 %) in EU-15 (2,8 %). Visoke rasti stroškov dela so bile značilne za novejšje (vzhodnoevropske) članice EU⁷. Izstopa predvsem Latvija s 23-odstotno povprečno letno rastjo stroškov dela. Najnižje rasti stroškov dela pa so beležile stare članice EU, in sicer najnižjo Nemčija (1,5 %; za primerjavo medletnih rasti stroškov dela po državah članicah EU, glej Prilogo 12).

Povprečni mesečni stroški dela na zaposlenega v industriji in storitvah so bili med različnimi državami članicami EU različni (glej Prilogo 13) in so v letu 2007 na ravni EU-27 v povprečju znašali 3.028 evrov. Najvišji so bili v Luksemburgu (4.801 evrov) in najnižji v Bolgariji (280 evrov), vendar pa moramo upoštevati, da podatki za Irsko, Grčijo, Italijo in Nizozemsko niso znani. Najnižje stroške dela sta tako imeli najnovejši pridruženi članici EU – Bolgarija (280,2 evrov) in Romunija (527 evrov). Slovenija pa se po teh podatkih uvršča med Portugalsko (1.676 evrov) in Španijo (2.280 evrov).

⁷ Visoka povprečna letna rast nominalnih stroškov dela je lahko tudi posledica malo višje inflacije v novih pridruženih članicah EU in seveda v precejšnji meri konvergence.

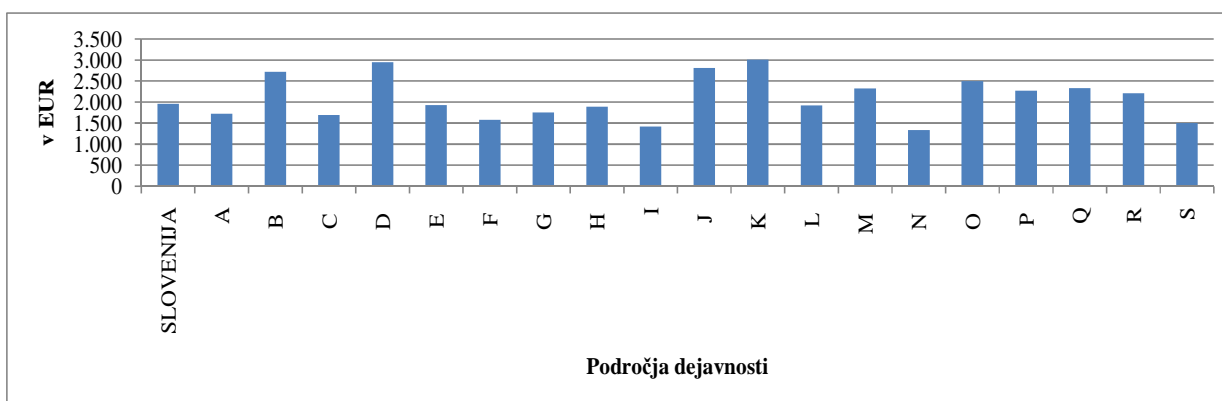
Slika 7: Primerjava povprečnih letnih (nominalnih) rasti stroškov dela⁸ v industriji in storitvah (brez javne uprave) po državah članicah EU, v obdobju 2005–2008

Vir: European Commission, Labour cost index – Annual data, b.l.

Povprečni mesečni stroški dela na zaposleno osebo po podpodročjih dejavnosti (glej Sliko 8 in Prilogo 15) so v Sloveniji v letu 2009 za celotno gospodarstvo znašali 1.957 evrov na zaposlenega. Najnižji so bili v drugih raznovrstnih poslovnih dejavnostih (N), 1.334 evrov, in najvišji v finančnih in zavarovalniških dejavnostih (K), 3.005 evrov. V predelovalnih dejavnostih je povprečni mesečni strošek dela na zaposlenega znašal 1.691 evrov, v proizvodnih storitvah (G, H, I) je v povprečju znašal 1.685 evrov, v poslovnih storitvah (J, K, L, M, N,S) 2.149 evrov in v javnih storitvah (O, P, Q, R) 2.329 evrov.

Slika 8: Povprečni mesečni stroški dela na zaposleno osebo pri pravnih osebah, po področjih dejavnosti⁹, Slovenija, 2009

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Povprečni mesečni stroški dela na zaposleno osebo pri pravnih osebah, po podpodročjih dejavnosti, Slovenija, 2009, b.l.

⁸ Nominalna rast stroškov dela je izračunana iz indeksa stroškov dela, ki je izražen v nominalnih vrednostih in katerega bazno leto je 2000. Za primerjavo sem vzela obdobje 2005–2008, saj so vse vzhodnoevropske države vstopile v EU po letu 2004 (1.5.2004: Ciper, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska, Slovaška in Slovenija; 1.1.2007: Bolgarija in Romunija).

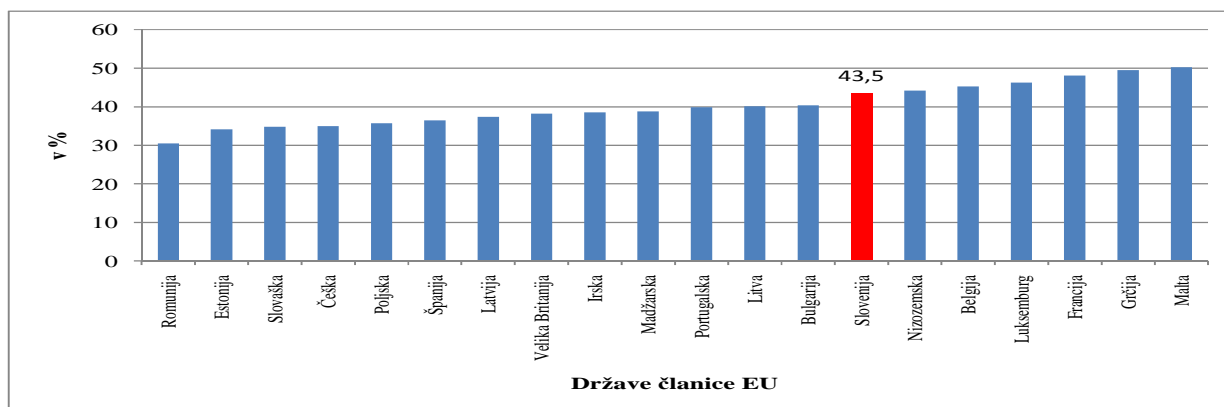
⁹ Za oznake dejavnosti glej Standardno klasifikacijo dejavnosti (2008) v Prilogi 51.

1.4 Minimalna plača

Minimalna plača je v Sloveniji in večini držav EU zakonsko opredeljena kot najnižji znesek plačila zaposlenemu za delo s polnim delovnim časom. Sami načini določanja minimalne plače se med državami razlikujejo. Slednja je lahko določena zakonsko (Belgija, Francija, Grčija, Irska, Luksemburg, Nizozemska, Portugalska, Španija, Velika Britanija in vse nove države članice) ali pa s kolektivnimi pogodbami (večinoma panožnimi; Avstrija, Ciper, Danska, Finska, Nemčija, Italija, Norveška in Švedska), v katere je vključena velika večina zaposlenih (Carley, 2006, str. 3). Višina minimalne plače je ponavadi postavljena nad prag revščine oziroma eksistenčni minimum. Opredelitev minimalne plače se med državami razlikuje po tem, ali je z njo predvideno kritje potreb oziroma zagotavljanje materialne in socialne varnosti le zaposlenemu ali tudi njegovi družini. Podlaga za določitev višine minimalne plače je najpogosteje že določen obseg minimalnih življenjskih potrebščin, ki naj bi jih pokrila minimalna plača, ali pa se ta določi v odstotku od povprečne plače. Za ohranitev kupne moči minimalne plače pa je določen tudi način njenega usklajevanja (Carley, 2006, str. 5–8; glej Prilogo 20).

Razmerje med minimalno plačo in povprečno bruto plačo zasebnega sektorja po državah članicah EU, ki imajo slednjo zakonsko urejeno, prikazuje Slika 9. Razmerje med minimalno plačo in povprečno bruto plačo zasebnega sektorja se je v letu 2008 gibalo med 30,5 % (Romunija) in 50,2 % (Malta). Slovenija je z razmerjem 43,5 % v zgornji polovici držav, v katerih je razmerje minimalne plače do povprečne bruto plače zasebnega sektorja višje od 40 % (glej Prilogo 21). Če se ozrem še na samo primerjavo ravni minimalne bruto plače po državah EU, ugotovim, da je bila slednja v prvem polletju leta 2010 najnižja v Bolgariji (122,7 evrov) in najvišja v Luksemburgu (1.682,8 evrov). V Sloveniji je znašala 597,43 evrov, kar pomeni, da je bila višja kot v preostalih vzhodnoevropskih državah članicah EU (glej Prilogo 22).

Slika 9: Primerjava ravni minimalne bruto plače do povprečne bruto plače zasebnega sektorja, članice EU, 2008, v %

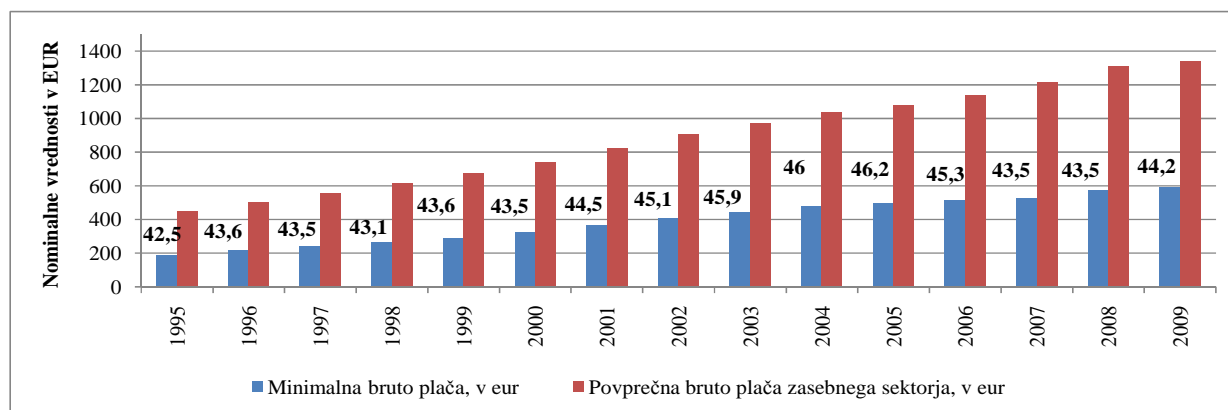
Opomba: Zasebni sektor (C–K), brez kmetijstva in ribištva; za preostale članice EU-27 ni podatkov. Za Belgijo, Irsko in Francijo je podatek za leto 2007, za Slovaško je podatek za leto 2006.

Vir: European Commission, *Monthly minimum wage as a proportion of average monthly earnings (%)* – Nace Rev. 1.1 (1999–2009), b.l.

V Sloveniji je do uvedbe minimalne plače v dogovoru s socialnimi partnerji prišlo leta 1995 in se je do leta 1997 usklajevala enako kot izhodiščne plače v zasebnem sektorju. So se pa v tem obdobju socialni partnerji dogovorili za dodatno enkratno povečanje minimalne plače v maju 1996 (za 13,5 %), tako da je bila rast minimalne plače leta 1996 višja od rasti plače zasebnega

sektorja. Leta 1997 je bil do vključno leta 2003 dogovorjen usklajevalni mehanizem minimalne plače, pri katerem se je poleg rasti cen življenjskih potrebščin upoštevala še realna rast bruto domačega proizvoda. Ta način je prispeval k hitrejši rasti minimalne plače od rasti plače v zasebnem sektorju. Za leti 2004 in 2005 je bila minimalna plača dogovorjena v nominalnem znesku, zato je njena rast še vedno prehitela rast plače zasebnega sektorja (vendar manj, kot če bi bila dodatno usklajena za realno rast bruto domačega proizvoda). Tako se je v obdobju 1997–2005 razmerje minimalne plače do povprečne bruto plače zasebnega sektorja povečalo z 42,5 v letu 1995 na 46,2 % v letu 2005. Na ta način so želeli predvsem sindikati zasebnega sektorja ustvarjati pritisk na delodajalce, da bi ti bolje uredili sistem plač, saj so bile izhodiščne in najnižje osnovne plače v prvih štirih tarifnih razredih skoraj v vseh kolektivnih pogodbah dejavnosti nižje od ravni minimalne plače. S tako usmeritvijo politike minimalne plače se je želelo doseči, da se poslovni uspeh ne more dosežati le s stalnim zniževanjem stroškov dela, temveč z višanjem ustvarjene dodane vrednosti. Pritisk delodajalcev na zniževanje stroškov dela ob hkratnem povečanju minimalne plače je bil na drugi strani velik, zato sta bili koncentracija prejemnikov nizkih plač okoli minimalne plače in s tem uravnilovka v delu nizkih plač neizbežni. Od leta 2006 dalje pa se je minimalna plača usklajevala le za predvideno inflacijo za pripravo proračuna, mehanizem pa ni imel varnostne zaklopke za primer višje dejanske inflacije od predvidene. Leta 2007 se je tako minimalna plača realno znižala, razmerje med minimalno plačo in povprečno bruto plačo zasebnega sektorja pa se je znižalo drugo leto zapored. V marcu leta 2008 se je tako zaradi pritiska sindikatov minimalna plača dodatno izredno uskladila, učinek je bil povišanje razmerja (44,2 %), ki pa je bil še vedno nižji od doseženega v letu 2005 (46,2 %). Neustrezní usklajevalni mehanizem in realno znižanje minimalne plače v letu 2007 sta tako privedla do potrebe po izrednem dvigu v letu 2008, v letu 2009 pa prispevala k zahtevam po ponovnem občutnem zvišanju minimalne plače, katerega rezultat pa je novi zakon o minimalni plači (Brezigar et al., 2010, str. 3–4). Na Sliki 10 in v Prilogi 23 je podana primerjava preteklih ravni minimalne bruto plače in povprečne bruto plače zasebnega sektorja.

Slika 10: Primerjava ravni minimalne bruto plače do povprečne bruto plače zasebnega sektorja v obdobju 2000–2009

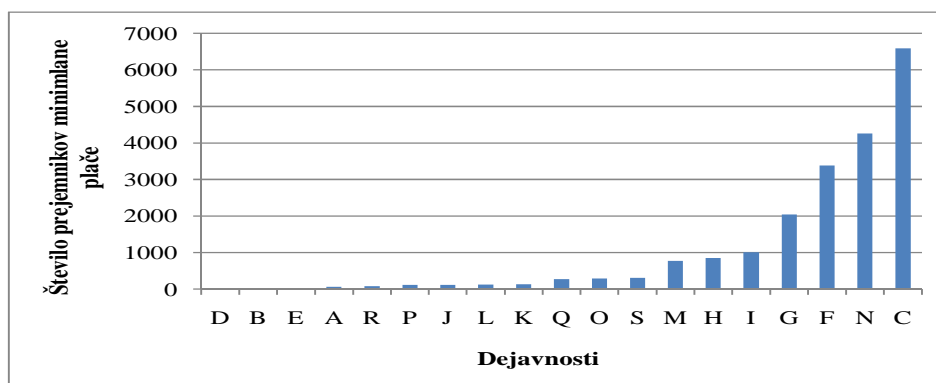
Vir: A. Brezigar Masten et al., *Ocena posledic dviga minimalne plače v Sloveniji, 2010, str. 3, tabela 1.*

Novi zakon o minimalni plači, ki je bil sprejet februarja 2010, pa širše opredeljuje oblikovanje minimalne plače. Še naprej ohranja opredelitev pravice do minimalne plače za polni delovni čas, vendar pa na novo opredeljuje elemente za določitev zneska minimalne plače in spreminja usklajevalni mehanizem. Pri določanju zneska minimalne plače se bodo po novem upoštevali rast cen življenjskih potrebščin, gibanje plač, gospodarske razmere oziroma gospodarska rast in

gibanje zaposlenosti. V januarju vsakega leta se bo minimalna plača redno uskladila najmanj za objavljeno medletno rast cen življenjskih potrebščin v preteklem letu¹⁰. Znesek minimalne plače pa se bo objavil do konca januarja po predhodnem posvetu s socialnimi partnerji. Zakon opredeljuje tudi novi znesek minimalne bruto plače v višini 734,15 evrov, ki je za 22,9 % višji od prej veljavnega. S tolikšnim povečanjem bruto zneska in ustrezno dohodninsko olajšavo dosega neto znesek minimalne plače 562 evrov. Toliko je znašala tudi vrednost košarice minimalnih življenjskih potrebščin na osebo, izračunana v raziskavi, opravljeni na Inštitutu za ekonomska raziskovanja v Ljubljani. Ker je odstotek povečanja minimalne bruto plače visok, so k zakonu dodane prehodne določbe, ki omogočajo postopno prilagajanje zakonsko določeni višini bruto plače v obdobju do konca leta 2011 (Brezigar et al., 2010, str. 4)¹¹.

Če pogledamo še porazdelitev števila prejemnikov minimalne plače po podpodročjih dejavnosti (Slika 11), lahko vidimo, da jih je največ v predelovalnih dejavnostih (C; 6.586 oziroma 3,7 % zaposlenih v dejavnosti), v drugih raznovrstnih poslovnih dejavnostih¹² (N; 4.265 oziroma 21,5 % zaposlenih v dejavnosti) ter v gradbeništvu (F; 3.379 oziroma 7,8 % zaposlenih v dejavnosti) (glej Prilogo 24).

Slika 11: Prejemniki minimalne plače, po dejavnostih SKD 2008

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, *Zaposlene osebe po velikosti bruto plače, 2009, str. 23, tabela 9.*

Kakšne bodo posledice precejšnjega zakonsko določenega dviga minimalne plače za zaposlenost na ravni celotnega gospodarstva, predelovalnih in storitvenih dejavnosti, bom obravnavala v Poglavju 4.1. V nadaljevanju se bom posvetila terminu fleksibilnosti trga dela in načinom njenega merjenja.

¹⁰ Medletna rast cen življenjskih potrebščin: $\frac{P_{dec_t}}{P_{dec_{t-1}}}$; do sedaj je bila uskladitev enkrat letno (avgusta).

¹¹ Možnost postopnega usklajevanja višine minimalne plače: Delodajalec, pri katerem bi izplačevanje minimalne plače v višini, določeni s tem zakonom, povzročilo velike izgube in ogrozilo obstoj podjetja ali imelo za posledico odpovedi pogodb o zaposlitvi iz poslovnih razlogov večjemu številu delavcev, lahko v prehodnem obdobju (do 31.12.2011) postopno usklajuje izplačilo minimalne plače. Pri izplačilu plač pa mora upoštevati minimalne zahteve: (1) za delo, opravljeno od prvega dne naslednjega meseca po uveljavitvi zakona, mora izplačati minimalno plačo najmanj v višini 654,69 evrov; (2) za delo, opravljeno od 1.1.2011 dalje, znesek minimalne plače najmanj v višini 685,25 evrov, povečan za rast cen življenjskih potrebščin v letu 2010; (3) za delo, opravljeno od 1.1.2012 dalje, znesek minimalne plače najmanj 734,15 evrov, povečan za rast cen življenjskih potrebščin v letu 2010 in 2011.

¹² Druge raznovrstne poslovne dejavnosti (N) so: Dajanje v najem in zakup (N77), Zaposlovalne dejavnosti (N78), Dejavnost potovalnih agencij, organizatorjev potovanj in s potovanji povezanih dejavnosti (N79), Varovanje in poizvedovalne dejavnosti (N80), Dejavnost oskrbe stavb in okolice (N81) ter Pisarniške in spremljajoče poslovne storitvene dejavnosti (N82).

2 FLEKSIBILNOST TRGA DELA

S pojmom fleksibilnosti mislimo na sposobnost odzivanja in prilagajanja različnim spremembam. Na splošno lahko rečemo, da fleksibilnost trga dela kaže hitrost prilagajanja trga dela na spremenjene makroekonomske razmere.

Prilagajanje na trgu dela pa lahko poteka skozi več mehanizmov. Pissarides (1997) loči med mehanizmom prilagajanja plač (hitrost odzivanja realnih in nominalnih plač na šok), prilagoditvami na strani ponudbe dela (sposobnost in pripravljenost delovne sile za menjavo zaposlitve) in prilagoditvami na strani povpraševanja po delu (sposobnost delodajalcev, da hitro spremenijo raven zaposlenosti). V magistrski nalogi se bom največ ukvarjala prav s prilagoditvami na strani povpraševanja, predvsem z namenom analiziranja učinka dviga minimalne plače.

Kajzerjeva (2005, str. 13) v svojem delu, kjer opredeljuje pojem fleksibilnosti trga dela, sklene, da obstaja veliko število različnih definicij fleksibilnosti trga dela in da fleksibilnost določa splet številnih dejavnikov. Posamezni avtorji tako poudarjajo pomen enega ali več dejavnikov in iz njih izpeljujejo opredelitev pojma in meril fleksibilnosti trga dela. Na fleksibilnost trga dela v določenem gospodarstvu lahko vplivajo institucije, regulacija na trgu dela, kultura in tradicija. Skupek teh različnih dejavnikov pa onemogoča oblikovanje nekega univerzalnega recepta za povečanje fleksibilnosti trga dela, kar pomeni, da je nemogoče oblikovati enovito merilo fleksibilnosti trga dela.

2.1 Merila fleksibilnosti trga dela

Običajno se merjenje fleksibilnosti omejuje na merjenje ene komponente fleksibilnosti trga dela in uporabo delnih meril fleksibilnosti. Ker pa nekatere opredelitve fleksibilnosti trga dela vidijo vzroke za nefleksibilnost predvsem v zakonskih ureditvah delovnih razmerij, se kot merilo fleksibilnosti uporablja tudi indeks varovanja zaposlitve, ki omogoča primerjavo ureditev na področju delovnih razmerij (Kajzer, 2005, str. 26). Poleg enostavnih meril fleksibilnosti trga dela, kot so delna merila fleksibilnosti trga dela in indeks varovanja zaposlitve, se za ocenjevanje fleksibilnosti uporabljajo predvsem ekonometrične ocene elastičnosti zaposlenosti na stroške dela in prihodke od prodaje podjetij, in sicer s pomočjo funkcije povpraševanja po delu. Ekonometrične ocene bom predstavila v tretjem poglavju. V nadaljevanju se bom omejila na pregled enostavnejših meril fleksibilnosti trga dela za Slovenijo v primerjavi z drugimi državami Evropske unije.

2.1.1 Delna merila fleksibilnosti trga dela

Najpogosteje se kot delna merila v mednarodnih primerjavah uporablja razširjenost zaposlitev za določen čas (angl. *Fixed-term contracts ali Temporary employees*) in razširjenost zaposlitev s krajšim delovnim časom (angl. *Part-time employment*). Slednji merili sta zaradi dostopnosti podatkov pogosto uporabljeni, vendar pa tudi nista najbolj ustrezni, saj je lahko razširjenost zaposlovanja za določen čas tudi kazalec togosti trga dela ali pa posledica gospodarske strukture in lahko ne kaže na fleksibilnost trga dela.

2.1.1.1 Zaposlenost s krajšim delovnim časom

Delež zaposlitev s krajšim delovnim časom (oziroma delež delnih zaposlitev) v skupni zaposlenosti, s katerim merimo razširjenost te oblike zaposlitve, je pomembno delno merilo fleksibilnosti trga dela. Povečanje delnih zaposlitev naj bi povečevalo fleksibilnost trga dela na strani povpraševanja, saj povečuje možnosti za prilagajanje proizvodnje in stroškov dela. Hkrati pa naj bi povečevalo fleksibilnost trga dela na strani ponudbe, saj povečuje izbiro posameznika, ki morda ni pripravljen ali sposoben delati polni delovni čas in tako lažje usklajuje družinsko in poklicno življenje.

Tabela 8: Delež zaposlenih s krajšim delovnim časom (v %) glede na vse zaposlene v letu 2009

Država	Skupaj	Moški	Ženske
Belgija	23,4	8,6	41,5
Bolgarija	2,3	2,0	2,7
Češka	5,5	2,8	9,2
Danska	26,0	15,3	37,9
Nemčija	26,1	9,7	45,3
Estonija	10,5	7,0	13,8
Irska	21,2	10,5	33,8
Grčija	6,0	3,2	10,4
Španija	12,8	4,9	23,0
Francija	17,3	6,0	29,8
Italija	14,3	5,1	27,9
Ciper	8,4	5,2	12,5
Latvija	8,9	7,5	10,2
Litva	8,3	7,0	9,5
Luksemburg	18,2	5,6	35,1
Madžarska	5,6	3,9	7,5
Malta	11,3	5,1	23,6
Nizozemska	48,3	24,9	75,8
Avstrija	24,6	8,7	42,9
Poljska	8,4	5,8	11,6
Portugalska	11,6	7,5	16,4
Romunija	9,8	9,1	10,6
Slovenija	10,6	8,4	13,2
Slovaška	3,6	2,7	4,7
Finska	14,0	9,2	19,0
Švedska	27,0	14,2	41,2
Velika Britanija	26,1	11,8	42,5
EU-27	18,8	8,3	31,5
EU-15	21,6	8,9	37,0

Vir: European Commission, *Part-time employment as a percentage of the total employment for a given sex and age group (%)*, b.l.

Iz Tabele 8 je razvidno, da je zaposlenost s krajšim delovnim časom bolj razširjena med ženskami kot med moškimi. Po razširjenosti te oblike dela najbolj izstopa Nizozemska (skupni delež: 47 %). Kajzerjeva (2005) v svojem delu navaja, da so se socialni partnerji na Nizozemskem že v osemdesetih letih dogovorili o delitvi dela, ki je prinesla več zaposlitev za več ljudi ob krajšem delovnem času. Na ravni EU kot celote imamo približno 20-odstotni delež take oblike zaposlovanja v celotni zaposlenosti. V Sloveniji je ta delež pol manjši. Ta oblika zaposlovanja je najbolj razširjena v skandinavskih državah, Nemčiji, Avstriji ter Veliki Britaniji. Najmanj razširjena pa je večinoma v novih članicah EU-27 (Bolgarija, Slovaška, Češka, Madžarska).

Če pogledam še delež zaposlenih s krajšim delovnim časom po starostnih skupinah (Tabela 9), ugotovim, da je ta največji med mladimi (15–24 let) in starejšimi (55–64 let).

Tabela 9: Delež zaposlenih s krajšim delovnim časom (v %) glede na vse zaposlene v posamezni starostni skupini in spol, leto 2009

	15–24 let			25–59 let			55–64 let		
	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske
EU-27	27,8	20,8	35,8	16,6	5,5	29,8	22,1	10,7	37,6
EU-15	30,9	23,1	39,6	19,4	5,9	35,6	24,1	11,1	41,6
Slovenija	36,6	28,0	48,9	6,3	4,6	8,2	15,0	10,5*	23,5*

Opomba: * Podatek ni zanesljiv.

Vir: European Commission, Part-time employment as a percentage of the total employment for a given sex and age group (%), b.l.

Iz Tabele 10 je razvidno, da ima največ zaposlenih za krajši delovni čas doseženo srednješolsko izobrazbo.

Tabela 10: Število zaposlenih s krajšim delovnim časom (v 1000) glede na doseženo raven izobrazbe, leto 2009

	Nizka	Srednja	Visoka
EU-27	10.293,5	19.194,0	9.154,2
EU-15	9.493,8	17.500,2	8.744,3
Slovenija	21,5	58,3	11,3

Vir: European Commission, Full-time and part-time employment by sex, age groups and highest level of education attained (1000), b.l.

2.1.1.2 Zaposlenost za določen čas

Razširjenost zaposlitev za določen čas je pogostejša v državah z bolj togo zakonodajo o varnosti zaposlitve, kjer obstajajo visoki stroški odpuščanja. Deloma pa je to odvisno tudi od gospodarske strukture (vpliv sezonskih dejavnosti na zaposlovanje za določen čas).

Kot je razvidno iz Tabele 11, je največji delež zaposlitev za določen čas značilen za Poljsko, Španijo in Portugalsko. Na splošno lahko rečem, da so v povprečju EU bolj pogosto v delovnem razmerju za določen čas ženske (14,4 % vseh zaposlenih) kakor moški (12,7 % vseh zaposlenih). Podobno je tudi v Sloveniji, le da je v Sloveniji malenkost večji delež zaposlitev za določen čas kot v povprečju EU (16,4 %). Večji ali približno enak delež zaposlitev za določen čas med moškimi pa je značilen za Bolgarijo, Estonijo, Latvijo, Litvo, Madžarsko, Avstrijo, Nemčijo, Poljsko in Romunijo.

Tabela 11: Delež zaposlenih za določen čas (v %) glede na vse zaposlene v letu 2009

Država	Skupaj	Moški	Ženske
Belgija	8,2	6,5	10,2
Bolgarija	4,7	5,2	4,2
Češka	8,5	7,0	10,2
Danska	8,9	8,3	9,6
Nemčija	14,5	14,4	14,6
Estonija	2,5	3,0*	2,0*
Irska	8,5	7,4	9,6
Grčija	12,1	10,6	14,1
Španija	25,4	23,8	27,3
Francija	13,5	12,1	14,9
Italija	12,5	10,8	14,6
Ciper	13,4	7,5	19,8
Latvija	4,3	5,8	2,9
Litva	2,2	2,9*	1,6*
Luksemburg	7,2	6,3	8,4
Madžarska	8,5	9,0	7,8
Malta	4,8	3,7	6,7
Nizozemska	18,2	16,4	20,3
Avstrija	9,1	9,2	9,0
Poljska	26,5	26,3	26,6
Portugalska	22,0	20,9	23,2
Romunija	1,0	1,1	1,0
Slovenija	16,4	15,1	17,8
Slovaška	4,4	4,6	4,1
Finska	14,6	10,6	18,3
Švedska	15,3	13,0	17,6
Velika Britanija	5,7	5,3	6,1
EU-27	13,5	12,7	14,4
EU-15	13,7	12,7	14,7

Opomba: * Podatek ni zanesljiv.

Vir: European Commission, Temporary employees as a percentage of the total number of employees for a given sex and age group (%), b.l.

Pregled podatkov po starostnih skupinah (Tabela 12) pokaže, da so mladi (15–24 let) nadpovprečno izpostavljeni zaposlovanju za določen čas (67 % vseh zaposlenih). Iz tega lahko sklenem, da je trg dela v Sloveniji bolj fleksibilen za mlade in bolj tog za starejše.

Tabela 12: Delež zaposlenih za določen čas (v %) glede na vse zaposlene v posamezni starostni skupini in spol, leto 2009

	15–24 let			25–59 let			55–64 let		
	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske
EU-27	40,2	39,9	40,6	10,3	9,4	11,3	6,6	6,2	7,1
EU-15	41,5	41,4	41,5	10,3	9,2	11,5	5,8	5,5	6,2
Slovenija	66,6	59,2	76,9	11,0	9,8	12,3	8,2*	7,8*	8,9*

Opomba: * Podatek ni zanesljiv.

Vir: European Commission, Temporary employees as a percentage of the total number of employees for a given sex and age group (%), b.l.

Tako kot pri zaposlitvah za krajši delovni čas tudi za zaposlitve za določen čas velja, da jih je največ med tistimi s srednješolsko izobrazbo (glej Tabela 13).

Tabela 13: Število zaposlenih za določen čas (v 1000) glede na doseženo raven izobrazbe, leto 2009

	Nizka	Srednja	Visoka
EU-27	7.505,5	10.829,3	5.762,2
EU-15	6.904,1	7.854,5	5.007,7
Slovenija	16,4	90,1	26,2

Vir: European Commission, Temporary employees by sex, age groups and highest level of education attained (1000), b.l.

2.1.2 Indeks varovanja zaposlitve

Strokovnjaki OECD so kot enega izmed kazalnikov fleksibilnosti trga dela razvili indeks varovanja zaposlitve (angl. *Employment Protection Legislation Index*) (OECD, str. 1). Osredotoča se na institucionalno togost pri ureditvi trga dela in varovanja zaposlitve. Pri tem gre predvsem za merjenje postopkovnih ovir in stroškov v povezavi z odpuščanjem posameznikov ali skupin posameznikov ter merjenje postopkovnih ovir v povezavi z najemanjem delavcev za nedoločen in določen čas prek agencij za posredovanje dela. OECD ga uporablja predvsem za mednarodne primerjave ureditev trga dela. Trenutno ga spremlja za štirinindeset držav članic OECD, med katerimi je tudi Slovenija in šest pridruženih članic.

Indeks je sestavljen iz enaindvajsetih osnovnih delov, ki se nanašajo na ureditve trga dela in jih lahko združimo v tri večja področja: (i) zaščitenost redno zaposlenega zoper individualno odpoved; (ii) urejenost začasnih oblik zaposlenosti (dela za določen čas in delovanje agencij za posredovanje delovne sile); (iii) specifične zahteve ob kolektivnem odpuščanju. Iz 21 osnovnih podatkov o urejenosti trga dela se potem oblikuje sintezni indeks v vrednosti od 0 do 6, pri čemer višja številka pomeni bolj togo ureditev.

Prvo osnovno področje, zaščitenost redno zaposlenega zoper individualno odpoved, se ocenjuje glede na tri vidike: (1) težave delodajalca v začetku postopka odpustitve delavca (obvestilo in posvetovanje); (2) odpovedni rok in odpravnina; (3) težave v povezavi z odpuščanjem, glede na okoliščine, v katerih lahko delodajalec upravičeno odpusti delavca, in glede na ukrepe zoper delodajalca, ki je neopravičeno odpustil delavca (kompenzacija ter ponovna vzpostavitev delovnega razmerja).

Pri drugem osnovnem področju, urejenost začasnih oblik zaposlenosti, gre predvsem za ocenjevanje regulative s področja začasnih zaposlitev, in sicer glede na tip dela, za katerega se smatrajo kot primerne, in glede na to, koliko časa lahko trajajo. Pri tem gre tudi za ocenjevanje regulacije, ki določa ustanavljanje in delovanje agencij za posredovanje delovne sile (angl. *temporary work agencies*), in za oceno pogoja, ki pravi, da mora biti plačilo delavcev, ki so najeti pri agenciji, enako plačilu za delavce, ki so najeti neposredno pri podjetju.

Pri tretjem osnovnem področju, specifične zahteve za kolektivno odpuščanje, gre za opredelitev dodatnih odlogov, stroškov oziroma dodatnih proceduralnih zapletov, v primeru da mora delodajalec odpustiti več delavcev hkrati. Pri tem gre le za stroške, ki so višji od tistih pri odpuščanju posameznih delavcev.

V Tabeli 14 so podane ocene indeksa varovanja zaposlitve za leto 2008 za nekatere OECD države. Velika Britanija in Irska imata najnižji stopnji varovanja zaposlitve v EU. Najvišje stopnje varovanja zaposlitve pa imajo Luksemburg, Portugalska ter Francija. Iz podatkov lahko sklenem, da je stopnja varovanja zaposlitve v Sloveniji višja kot v povprečju držav OECD (1,94). Ta naj bi bila za Slovenijo 2,51, pri čemer je del indeksa varovanja zaposlitve za stalne zaposlitve precej visok, in sicer znaša 3,15 (višji je le še za Portugalsko, 4,17), medtem ko sta del indeksa varovanja zaposlitve za začasno zaposlitev ter del za kolektivna odpuščanja na podobni ravni kot za povprečje držav OECD. Iz tega lahko zaključim, da je za Slovenijo, kljub nekaterim izboljšavam, še vedno značilna toga ureditev trga dela, predvsem na področju stalnih zaposlitev.

Tabela 14: Indeks varovanja zaposlitve za leto 2008

Država	Skupaj	Stalna zaposlitev	Začasna zaposlitev	Kolektivna odpuščanja
Avstrija	1,93	2,37	1,50	3,25
Belgija	2,18	1,73	2,63	4,13
Češka	1,96	3,05	0,88	2,13
Danska	1,50	1,63	1,38	3,13
Finska	1,96	2,17	1,75	2,38
Francija	3,05	2,47	3,63	2,13
Nemčija	2,12	3,00	1,25	3,75
Grčija	2,73	2,33	3,13	3,25
Madžarska	1,65	1,92	1,38	2,88
Irska	1,11	1,60	0,63	2,38
Italija	1,89	1,77	2,00	4,88
Luksemburg	3,25	2,75	3,75	3,88
Nizozemska	1,95	2,72	1,19	3,00
Poljska	1,90	2,06	1,75	3,63
Portugalska	3,15	4,17	2,13	1,88
Slovaška	1,44	2,50	0,38	3,75
Španija	2,98	2,46	3,50	3,13
Švedska	1,87	2,86	0,88	3,75
Velika Britanija	0,75	1,12	0,38	2,88
Estonija	2,10	2,46	1,75	3,25
Slovenija	2,51	3,15	1,88	2,88
OECD države	1,94	2,11	1,77	2,96

Vir: Organisation for Economic Co-operation and Development, *Strictness of employment protection – overall, b. l.; Strictness of employment protection – regular employment, b. l.; Strictness of employment protection – temporary employment, b. l.; Strictness of employment protection – collective dismissals, b.l.*

3 OCENJEVANJE FUNKCIJE POVPRASEVANJA PO DELU

Bistvo magistrske naloge je preučevanje in empirično ocenjevanje prilagoditev na strani povpraševanja, čemur je namenjeno to poglavje. Zanimalo me bo predvsem, kakšne so sposobnosti in možnosti delodajalcev za hitro spreminjanje ravni zaposlenosti v podjetjih in predvsem, kaj je tisto, kar najbolj vpliva na njihove odločitve (so to stroški dela, prihodki od prodaje, strošek kapitala ...) in seveda, nenazadnje, v kolikšni meri.

Najprej bom podrobno predstavila literaturo o ocenjevanju funkcije povpraševanja po delu za različne države, nato teoretično izpeljavo glede na različne predpostavke, nazadnje pa bom predstavila metodologijo, s pomočjo katere sem nenazadnje ocenila dinamično funkcijo povpraševanja po delu za Slovenijo (za celotno gospodarstvo, predelovalne in storitvene dejavnosti) v obdobju 1995–2007.

3.1 Pregled literature

Povpraševanje po delu je po Hamermeshu (1993) kakršna koli odločitev delodajalca v zvezi z delavci, zaposlenimi v njegovem podjetju, in sicer v zvezi z zaposlovanjem, učenjem oziroma izpopolnjevanjem in njihovo nadomestitvijo. Taka opredelitev povpraševanja po delu implicitno loči proučevanje ekonomske dela na dva dela, ponudbo dela in povpraševanje po delu. Medtem ko je bila ta ločitev smiselna do leta 1960, pred razcvetom empiričnih in teoretičnih študij, zdaj ni najučinkovitejša. Razvilo se je precej različic, ki se med seboj precej razlikujejo in že same po sebi pomenijo različne teme.

Današnja opredelitev povpraševanja po delu ima korenine v Marshallovem načinu analize, ki je po Hicksovi objavi leta 1932 postala formalna analiza strukture produkcije in vpliva te strukture na zaposlenost in delovne ure. Tak način analize je postal jedro proučevanja sodobnega povpraševanja po delu, kar pomeni, da je bila narava produkcije dobro proučena, in sicer konceptualno in empirično.

Povpraševanje po delu seveda ni zgolj neoklasična statična primerjava odzivov delodajalcev na mejne spremembe povpraševanja po proizvodih in cenah inputov. V to vrsto analize spada tudi proučevanje vplivov velikih sprememb, kot so šoki na zaposlenost in povprečno število delovnih ur, prav tako pa tudi proučevanje časovnega prilagajanja, zaposlenosti in delovnih ur mejnim in nemejnim spremembam. Že Marshall je razlago povpraševanja po delu razširil s proučevanjem stopnje spremenljivosti delavčevega napora v odnosu do njegove produktivnosti ter posredno s povpraševanjem po delu. Ta že zgodaj opažena lastnost edinstvenosti povpraševanja po delu v primerjavi z drugimi produkcijskimi faktorji je postala ponovno aktualna pri današnjem proučevanju mikroekonomskih temeljev makroekonomskih fluktuacij.

V splošnem je študij na temo povpraševanja po delu manj kot študij na temo ponudbe dela, saj obstaja manj presečnih podatkov podjetij kot gospodinjstev. Tako večina študij povpraševanje po delu ocenjuje z vidika analize časovnih vrst in ne mikroekonometrije. Prve mikroekonometrične študije na temo dinamičnega povpraševanja po delu so se pojavile šele v drugi polovici osemdesetih let in jih lahko v grobem delimo na dve skupini glede na cilje. Glavni cilj prve skupine je ocena učinkov sprememb v plačah, medtem ko je cilj druge skupine podrobno analiziranje kvartalnega prilagajanja zaposlenosti na zunanje šoke. Hamermesh (1993) se bolj fokusira na teorijo in empirično analiziranje plačnih učinkov, kjer obravnava dve precej ločeni tematiki: prva proučuje, kakšni so učinki relativnih plač na kvalificirano in starostno mešane skupine zaposlenih ob danem obsegu proizvoda (kapitala), druga tema, ki se ji tudi jaz bolj posvečam, je proučevanje učinka realnih plač na agregatni nivo proizvoda (kapitala) in zaposlenosti (glej izpeljavo osnovne enačbe za empirično analiziranje v Poglavju 3.2). Nickell pa je leta 1984 napisal enega izmed prvih in osnovnih člankov na temo povpraševanja po delu (glej Prilogo 25), vendar on za razliko od Hamermesha bolj podrobno preučuje, kako se zaposlenost prilagaja na šok, ob predpostavki, da je takojšnja prilagoditev z vidika stroškov predraga. Nickell v svojem članku raziskuje in ocenjuje vplive različnih spremenljivk na zaposlenost v podjetjih predelovalnih dejavnostih v Združenem kraljestvu Velike Britanije in Severne Irske. Njegova študija vsebuje izpeljave najbolj splošnih definicij za ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu na podjetniških podatkih. Te pa izhajajo iz predpostavke o minimizaciji stroškov podjetja v primeru racionalnih pričakovanj. Dinamična specifikacija povpraševanja po delu izvira iz dejstva, da je za podjetje predrago, da bi vsak dan znova najemalo delavce. Prav zaradi teh velikih stroškov se predpostavlja, da povpraševanje po delu ni odvisno le od tekočih, eksogenih spremenljivk, ampak je odvisno tudi od prvotnega obsega zaposlenih in pričakovanj o prihodnjih gibanjih spremenljivk. V primeru eksogenega šoka (npr. sprememba v prihodkih od prodaje) traja ponavadi vsaj eno leto, da se zaposlenost popolnoma prilagodi, in zato sta obseg in

struktura stroškov prilagajanja, ki so vsebovani v prometu podjetja, pomembna pri določanju časovnega vzorca spremembe povpraševanja po delu, do katere pride zaradi eksogeno določenega šoka. Nickell pa spremenljivko delo obravnava kot nehomogeno, in sicer loči med dvema skupinama delavcev – belimi in modrimi ovratniki. Heterogenost med delavci definira v dinamični enačbi povpraševanja po delu, tako da poleg prvega odloga odvisne spremenljivke (zaposlenost) vključi v pojasnjevalne spremenljivke še drugi odlog zaposlenosti. Za neodvisno spremenljivko delo vzame realne stroške dela na zaposlenega (povprečni tedenski zaslužek na zaposlenega), za kapital pa realni obseg proizvodnje (indeks obsega industrijske proizvodnje predelovalnih dejavnosti). Poleg glavnih neodvisnih spremenljivk uporabi še spremenljivke, kot so normirane ure (povprečno število delovnih ur na delavca, ki je izpeljano iz povprečnega indeksa delovnih ur na zaposlenega v enem tednu), razmerje med celotnimi stroški dela in plačami, trend (približek za tehnološki napredek), vpelje pa še posebnost, in sicer fluktuacije v pričakovan obseg proizvodnje (neopazovana proizvodnja pričakovanja: napovedi za obseg proizvodnje se oblikujejo v času $(t-1)$ za čas $(t+k)$ ¹³). Slednje pa predstavljajo glavne dejavnike za pojasnjevanje fluktuacij v zaposlenosti na kratek rok.

Pri pregledu literature se bom omejila predvsem na šestnajst študij, ki preučujejo in ocenjujejo povpraševanje po delu, in sicer za različne države, različna časovna obdobja, z različno metodologijo. Povzetki te literature z ocenjevano enačbo dinamične funkcije povpraševanja po delu in ključnimi rezultati so v Prilogah 25–40. V tem poglavju je predstavljen tudi osnovni Nickellov članek, medtem ko se na Hammermeshevo delo navežem šele v Poglavju 3.2. Večina izbranih študij je narejena za tranzicijske države¹⁴ (Singer, 1996; Körösi, 1997, 2002; Konings & Lehmann, 1997; Basu et al., 2004), kamor štejemo tudi Slovenijo (Brezigar, 1999; Domadenik et al., 2001, 2008). Pri starejših študijah gre predvsem za ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja v tranzicijskem obdobju (konec osemdesetih in začetek devetdesetih let prejšnjega stoletja), pri novejših pa za njeno ocenjevanje v obdobju po tranziciji. Zanimiva je primerjava dobljenih koeficientov elastičnosti ocenjevanih dinamičnih funkcij povpraševanja po delu za netranzicijske države¹⁵ in tranzicijske države v obdobju gospodarskega prehoda (za primerjavo glej Tabelo 21 ter Prilogi 44 in 45). Med študijami je tudi šest takih, ki se fokusirajo na drugo polovico devetdesetih let (potranzicijsko obdobje) (Konings & Lehmann, 1997; Körösi, 2002; Addison & Teixeira, 2001; Checchi et al., 2003). Dve od teh sta tudi za Slovenijo (Domadenik et al., 2001, 2008). Starejše (tranzicijske) študije postavljajo v ospredje ocenjevanje osnovne dinamične funkcije povpraševanja po delu z osnovnimi slamnatimi spremenljivkami za čas (približki za tehnološke spremembe in ostale časovno specifične dejavniki, npr. razni makroekonomski dogodki, kot je agregatni šok povpraševanja), dejavnosti, regije in lastništvo (npr. ni tujega lastništva, tuje lastništvo, večinsko tuje lastništvo ali pa državno, privatno in mešano lastništvo). Primarni cilj teh študij je primerjava elastičnosti glede na stroške dela in kapitala v obdobju pred tranzicijo, v tranziciji in po tranziciji. V nasprotju s tem se novejše študije in starejše študije za države, ki niso šle skozi tranzicijsko obdobje, osredotočajo tudi na kapitalsko strukturo gospodarstva, cikličnost, globalizacijo in lastništvo ter tako v osnovno dinamično funkcijo povpraševanja po delu vpeljujejo dodatne spremenljivke. Tako Funke et al. (1999), Benito in Hernando (2003) (glej Prilogi 29 in 34) vključijo v osnovno funkcijo povpraševanja po delu še različne kazalnike kapitalske ustreznosti podjetij znotraj gospodarstva (denarni tok, likvidnost, posojilni tok, neto zadolženost podjetja, neto dolg ...). Addison in Teixeira (2001) (glej Prilogo 31) pa vpeljeta v osnovno enačbo še slamnato spremenljivko za

¹³ Vse napovedi so linearne funkcije odložene odvisne spremenljivke (y), ki je modelirana z obsegom denarja in z realnim indeksom cen.

¹⁴ V vzorcu študij so to Češka, Madžarska, Poljska, Slovaška, Rusija in Slovenija.

¹⁵ V vzorcu študij so to Nemčija, Italija, Francija, Španija, Portugalska, Belgija, Nizozemska, Danska, Finska, Norveška, Švedska, Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske, Japonska in Združene države Amerike.

cikel (podjetje je v ekspanziji – logaritemska stopnja rasti prodaje je večja od 2 %; podjetje je v recesiji – logaritemska stopnja rasti prodaje je manjša od 1 %). To sem poskusila tudi jaz, vendar se slamnata spremenljivka za cikel v primeru Slovenije izkaže za neznačilno. Podobno tudi Benito in Hernando (2003) (glej Prilogo 34) vpeljeta v osnovno enačbo šok povpraševanja, katerega približek je rast realnih prihodkov od prodaje podjetja. Bruno et al. (2001, 2005) (glej Prilogi 32 in 37) so za glavne Evropske države ocenjevali osnovno dinamično funkcijo povpraševanja po delu, v katero so kot dodatne spremenljivke vključili tudi tri različne mere za mednarodno integracijo oziroma globalizacijo (1. delež izvoza in uvoza v dodani vrednosti, 2. delež uvoza v dodani vrednosti in 3. delež celotnih prihodkov od prodaje tujih podružnic v dodani vrednosti). Veliko število novejših študij preučuje tudi vpliv lastništva na zaposlovanje. Checchi et al. (2003) (glej Prilogo 35) na vzorcu enajstih evropskih držav preučujejo vpliv lastništva na zaposlovanje. Gre za to, ali ima podjetje, ki je v lasti mednarodne korporacije, značilno različen vpliv na zaposlenost kot podjetje, ki je v domačem lastništvu (v osnovno enačbo vključijo slamnato spremenljivko za lastništvo: podjetje je v lasti mednarodne korporacije (1) ter ostale domače oblike lastništva(0)). Basu et al. (2004) (glej Prilogo 36) prav tako v osnovno enačbo vključijo še slamnato spremenljivko za lastništvo (podjetje je v državnem lastništvu (1) ter nova podjetja (0)). Tudi avtorji slovenskih študij so preučevali vpliv dobička, lastništva, odprtosti gospodarstva ter institucionalne ureditve na zaposlenost (Brezigar,1999; Domadenik et al., 2001, 2008). Brezigarjeva (1999) (glej Prilogo 38) je tako osnovni enačbi dodala še slamnato spremenljivko dobiček iz poslovanja. Domadenik et al. (2001, 2008) (glej Prilogi 39 in 40) pa so vključili v osnovno enačbo še spremenljivke, kot so: lastniški delež državnih skladov in investicijskih družb, lastniški delež ostalih podjetij, lastniški delež bank, malih delničarjev, države, nerealiziran notranji odkup in ostalo (mešano lastništvo), vpliv zunanjih lastnikov na proces odločanja (delež zunanjih lastnikov v nadzornih svetih), delež prihodkov od prodaje na domačem trgu v celotnih prihodkih od prodaje in slamnato spremenljivko za privatizacijo (zunanja privatizacija (1) in notranja privatizacija (0)).

Večina ocen zgoraj omenjenih študij je narejena na letnih podjetniških podatkih, medtem ko ima ocene na četrtletnih podatkih le Nickell (1984), na mesečnih podatkih pa jih imajo Bresson et al. (1992), Singer (1996) ter Konings in Lehmann (2001). V polovici primerov se vzorec v študijah nanaša na celotno gospodarstvo, kjer se le s slamnati spremenljivkami testira, če obstajajo značilne razlike med različnimi dejavnostmi znotraj gospodarstva. Te ponavadi niso ugotovljene in poročane. V preostalih študijah pa se vzorec nanaša na podjetja predelovalnih dejavnosti.

Za ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu pa različni avtorji uporabljajo različne metode. Na splošno lahko rečem, da začetne študije (predvsem tranzicijske države), uporabljajo za ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu metode, kot so: metoda najmanjših kvadratov – OLS (Nickell, 1984; Körösi, 1997; Konings & Lehmann, 2001; Basu et al., 2004; Brezigar, 1999; Domadenik et al., 2001), metoda največjega verjetja – FIML (Nickell, 1984), dvostopenjska metoda najmanjših kvadratov – 2SLS (Singer, 1996), metoda instrumentalnih spremenljivk – IV (Körösi, 1997; Konings & Lehmann, 2001; Körösi, 2002; Basu et al., 2004; Brezigar, 1999; Domadenik et al., 2001) ter model s stalnimi učinki – FEM (metoda najmanjših kvadratov s slamnati spremenljivkami, popravljena za pristranost – CLSDV; Bruno et al., 2001, 2005M; Brezigar, 1999) in slučajnimi učinki – REM (kovariančna metoda, ko so variančne komponente znane – GLS; Brezigar, 1999; Domadenik et al., 2001). Novejše študije pa za ocenjevanje uporabljajo zahtevnejše, bolj dodelane in novejše ocenjevalne metode za panelne podatke: posplošena metoda momentov – GMM, in sicer Arellano-Bond ocenjevalno postopko (oz. A-B cenilka) (Bresson et al., 1992; Singer, 1996; Funke et al., 1999; Addison & Teixeira, 2001; Bruno et al., 2001, 2005; Checchi et al., 2003) ali pa Blundell-Bond ocenjevalno postopko (oz. B-B cenilka) (Benito & Hernando, 2003; Domadenik et al., 2008), ki jo tudi jaz uporabim pri ocenjevanju dinamične funkcije povpraševanja pri delu.

Prvotni članki na temo povpraševanja po delu so predvsem tranzicijski in ocenjujejo večinoma osnovno dinamično funkcijo povpraševanja po delu, ki izhaja iz produkcijske funkcije (glej Poglavlje 3.2.2) in v kateri kot glavne spremenljivke nastopajo: delo kot odvisna spremenljivka in realni strošek dela ter realni kapital kot neodvisni spremenljivki, ki jih potem različni avtorji kombinirajo z različnimi slamatimi spremenljivkami. Predvsem gre tu za različne dejavnosti, regije, dobiček in tako dalje. Za odvisno spremenljivko delo so avtorji enotni in jemljejo povprečno število zaposlenih, ki ga nekateri (tudi jaz) dobijo iz povprečnega števila delovnih ur (za slovenske študije je to podatek iz Izkaza poslovnega izida, in sicer postavka Povprečno število zaposlenecv na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju¹⁶). Nickell (1984) in Singer (1996) (glej Priloge 25 in 27) ne obravnavata spremenljivke delo kot homogene, ampak ločita med dvema skupinama delavcev, in sicer med belimi in modrimi ovratniki. To heterogenost upoštevata v dinamični enačbi povpraševanja po delu, tako da poleg prvega odloga odvisne spremenljivke (zaposlenost) v pojasnjevalne spremenljivke vključita še drugi odlog zaposlenosti. Bresson et al. (1992; glej Prilogo 26) ločijo med kvalificiranimi in nekvalificiranimi zaposlenimi in ocenjujejo poleg celotnega vzorca še podvzorca za ti dve skupini zaposlenih. Funke et al. (1999; glej Prilogo 29) ocenjujejo povpraševanje po delu tako na celotnem vzorcu zaposlenih kot tudi na dveh podvzorcih, in sicer ločijo med zaposlenimi, ki delajo v bolj zadolženih podjetjih (polovica podjetij iz celotnega vzorca, ki je najbolj zadolžena), in med tistimi, ki delajo v manj zadolženih podjetjih (preostala polovica podjetij iz celotnega vzorca, ki se ne klasificirajo med najbolj zadolžene). Benito in Hernando (2003; glej Prilogo 34) ločita med zaposlenimi za nedoločen in določen čas ter napravita ocene, tako kot Bresson et al. (1992) in Funke et al. (1999), na celotnem vzorcu in obeh podvzorcih. Körösi (1997; glej Prilogo 28) ocenjuje dinamično funkcijo povpraševanja po delu na celotnem vzorcu in potem še na podvzorcih: za vsako posamezno leto (1986–1995), glede na proizvodni trend (posebej za podjetja, kjer je bila zabeležena rast in padec proizvodnje) in glede na tip lastništva (ni tujega lastništva, več kot 0-odstotni delež tujega lastništva ter večinsko tuje lastništvo). V svoji drugi študiji (Körösi, 2002; glej Prilogo 33) ocenjuje povpraševanje po delu na celotnem vzorcu in še na podvzorcih predelovalnih dejavnosti, strojogradništva in kemične industrije. Prav tako tudi Konings in Lehmann (2001; glej Prilogo 30) ocenita dinamično funkcijo povpraševanja po delu na celotnem vzorcu in potem še na podvzorcih glede na tip lastništva (privatno, državno in mešano), regijo in dejavnost (gradbeništvo, predelovalne dejavnosti in trgovina). Če se ozrem še na slovenske študije, lahko vidim, da je tudi Brezigarjeva (1999; glej Prilogo 38) ocenjevala dinamično funkcijo povpraševanja po delu za celotno obdobje (1992–1998) in nato še za posamezna obdobja (1992–1993; 1993–1994; 1994–1995; 1995–1996; 1996–1997; 1997–1998). Skladno z že omenjenimi študijami sem se tudi jaz odločila za ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu na vzorcu za celotno gospodarstvo in nato še na dveh podvzorcih: prvi je za predelovalne dejavnosti in drugi za storitvene dejavnosti. Če pa se ozrem še na preostali dve študiji za slovensko gospodarstvo (Domadenik et al., 2001, 2008; glej Priloge 39 in 40), vidim, da njuni avtorji ocenjujejo osnovno enačbo na vzorcu za celotno gospodarstvo (130–160 velikih in srednje velikih slovenskih podjetij, ki so bila privatizirana v obdobju 1993–1995) in za celotno opazovano obdobje (prva: 1996–1998, druga: 1996–2000).

Če pogledamo še neodvisne spremenljivke, avtorji pri neodvisni spremenljivki realni strošek dela niso v celoti enotni. Večina jih jemlje realni strošek dela na zaposlenega (Nickell, 1984; Funke et al., 1999; Addison & Teixeira, 2001; Bruno et al., 2001, 2005; Körösi, 2002; Domadenik et al., 2001, 2008; glej Priloge 25, 29, 31, 32, 33, 37, 39 in 40). Tudi Benito in Hernando (2003; glej Prilogo 34) jemljeta za spremenljivko realni strošek dela na zaposlenega, le da brez socialnih prispevkov. To imenujeta čisti strošek dela. Körösi (1997) in Checchi et al. (2003) (glej Priloge 28 in 35) jemljejo realni strošek dela kot celoto in ga ne ponderirajo s

¹⁶ Povprečno število zaposlenecv na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju (aop 188).

številom zaposlenih. Brezigarjeva (1999; glej Prilogo 38) uporablja realno bruto plačo na zaposlenega. Preostali (Bresson et al., 1992; Singer, 1996; Konings & Lehmann, 2001; glej Priloge 26, 27 in 30) uporabljajo realne plače kot celoto. Jaz sem v svoji analizi uporabila kot spremenljivko realni strošek dela na zaposlenega (to je podatek iz Izkaza poslovnega izida, in sicer postavka Strošek dela¹⁷, ki je ponderirana s postavko Povprečno število zaposlencev na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju).

Za neodvisno spremenljivko realni kapital (proizvod) jemljejo različni avtorji različnih nabor spremenljivk. Nickell (1984; glej Prilogo 25) uporabi kot približek za obseg proizvodnje indeks obsega industrijske proizvodnje predelovalnih dejavnosti. Večina avtorjev pa vzame za približek obsega proizvodnje kombinacijo realnega prihodka od prodaje ter realnega stroška najema kapitala (Bresson et al., 1992; Singer, 1996; Körösi, 1997, 2002¹⁸; Checchi et al., 2003¹⁹; glej Priloge 26, 27, 28, 33 in 35). To kombinacijo sem za analiziranje uporabila tudi jaz (za slovenske študije je to podatek iz Izkaza poslovnega izida, in sicer postavka Čisti prihodki od prodaje²⁰), realni strošek kapitala pa sem najprej opredelila tako kot Checchi et al. (2003; glej Prilogo 35). Vpliv te spremenljivke se je izkazal za neznačilnega in sem ga iz nadaljne analize izločila. Prav tako sem poskusila testirati še realno dodano vrednost po dejavnostih, ki se v literaturi tudi uporablja za približek kapitala (Bruno et al., 2001, 2005; Domadenik et al., 2001; glej Priloge 32, 37 in 39) in indeks cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih na domačem trgu, ki se tudi uporablja kot približek za realni strošek kapitala (Körösi, 1997, 2002; glej Priloge 28 in 33), vendar sta bila tudi vpliva teh dveh spremenljivk neznačilna in sem ju iz nadaljne analize izločila. Ostale slovenske študije, na primer Brezigar (1999; glej Prilogo 38) in najnovejša od Domadenik et al. (2008; glej Prilogo 40), uporabljajo tako kot jaz na koncu le realne prihodke od prodaje. Podobno imajo tudi Funke et al. (1999) in Basu et al. (2004) (glej Priloge 29, 36). Benito in Hernando (2003; glej Prilogo 34) pa uporabita stog kapitala (vsota stalnih sredstev, izražena v stroških nadomestila in delovnega kapitala, minus provizije). Konings in Lehmann (2001) ter Addison in Teixeira (2001) (glej Priloge 30 in 31) uporabljajo poleg ponavadi uporabljenih spremenljivk za približek kapitala še stroške materiala.

Vse dosedanje slovenske študije pa v osnovno enačbo vključujejo različne slamnate spremenljivke. Brezigarjeva (1999; glej Prilogo 38) uporablja slamnate spremenljivke za dobiček, regije in dejavnosti. Pri uporabi slamnate spremenljivke za dobiček iz poslovanja pride do zanimivega rezultata, da sta elastičnosti glede na bruto plačo in glede na prihodke za podjetja, ki so poslovala z dobičkom, nižje (prva za 0,02-odstotne točke in druga za 0,12 odstotne točke). Kot mogoč razlog za dobljene elastičnosti omenja, da so »zdrava« podjetja prej prešla obdobje prehoda in so jim elastičnosti že upadle. Tudi jaz sem uporabila slamnato spremenljivko za

¹⁷ Strošek dela (aop 139) = Strošek plač (aop 140) + Strošek pokojninskih zavarovanj (aop 141) + Strošek drugih socialnih zavarovanj (aop 142) + Drugi stroški dela (aop 143).

¹⁸ Bresson et al (1992), Singer (1996), Körösi (1997) imajo strošek kapitala vključen v enačbo v obliki spremenljivke strošek dela deljeno s stroškom kapitala. V novejši študiji pa ga Körösi (2002) vključi v obliki tekoče in odložene vrednosti. Tako nobena od omenjenih študij ne poroča elastičnosti zaposlenosti glede na strošek kapitala.

¹⁹ Checchi et al (2003) uporabijo realni strošek najema kapitala kot samostojno spremenljivko, ki je definirana kot $\frac{\log(1+i_t)}{P_{i,t}} - 1$, kjer je i dolgoročna obrestna mera za posojila podjetjem v času t , $P_{i,t}$ pa je deflator dodane vrednosti. Slednji je poročan in ima za večino analiziranih držav iz vzorca (Belgija, Španija, Francija, Nemčija, Italija in Norveška) značilno pozitiven vpliv na zaposlenost (elastičnost zaposlenosti glede na strošek najema kapitala).

²⁰ Čisti prihodki od prodaje (aop 110) = Čisti prihodki od prodaje na domačem trgu (aop 111) + Čisti prihodki od prodaje na trgu EU (aop 115) + Čisti prihodki od prodaje na trgu izven EU (aop 118).

dobiček iz poslovanja, vendar se je izkazala za neznačilno. Pri uporabi slamnatih spremenljivk za dejavnosti in regije pa Brezigarjeva tako kot jaz ne opaža posebnih zakonitosti (za testirane dejavnosti in regije glej Priloge 46–50), saj nobena regija ali posamezna dejavnost ne izstopa z občutno višjimi ali nižjimi elastičnostmi, iz česar se lahko sklepa, da podjetja v Sloveniji prilagajajo zaposlenost spremembam približno z enako hitrostjo ter se podobno odzivajo na spremembe v bruto plači in prihodkih ne glede na dejavnost ali regijo. Domadenik et al. (2001; glej Prilogo 39) uporabljajo slamnate spremenljivke za privatizacijo (zunanja: podjetje je bilo prodano večinoma tujim lastnikom, notranja: podjetje je bilo prodano večinoma domačim lastnikom), čas (s to spremenljivko se kontrolira makroekonomske šoke) in dejavnosti. Naštete slamnate spremenljivke nimajo statistično značilnega vpliva na zaposlenost, razen slamnata spremenljivka za leto 1997, in še to le, če jo ocenjujejo z metodo instrumentalnih spremenljivk v nivojih. V novejši študiji iz leta 2008 pa uporabljajo poleg že omenjenih slamnatih spremenljivk še slamnate spremenljivke za regije. Vse vključene spremenljivke pa tudi v tem primeru nimajo značilnega vpliva na zaposlenost.

3.2 Teoretični okvir: Dinamična teorija povpraševanja po delu

Kadarkoli se pojavijo šoki na trgu (dvig cen inputov, nove priložnosti za dobiček in vsiljena povečanja minimalnih plač) in spremenijo ravnotežno povpraševanje po faktorjih, se delodajalci ne odzovejo takoj s povečanjem ali znižanjem povpraševanja po zaposlenih, ampak poskušajo prilagoditi zaposlenost postopno.

Analiziranje samega procesa prilagajanja s časovnega vidika in z vidika prilagajanja inputov je pomembno zaradi dveh stvari. Prvič, da razumemo, kaj povzroča ciklična nihanja v produktivnosti. Drugič, zaradi boljšega razumevanja učinkovanja politik, ki povečujejo varnost zaposlitve. Za naslavljanje teh tem je treba najprej dobro poznati odziv tipičnega dobiček maksimirajočega delodajalca na šoke v dolgoročnem povpraševanju po faktorjih, in sicer z vidika časa. Ti odzivi bodo odvisni od strukture stroškov prilagajanja in pričakovanih delodajalcev glede šokov (Hamermesh, 1993, str. 206).

V nadaljevanju bom povzela Hamermeshovo izpeljavo dinamične funkcije povpraševanja po delu (Hamermesh, 1993, str. 209–246). V prvem podpoglavju bom pisala o neto stroških prilagajanja pri statičnih pričakovanjih oziroma pri popolnih predvidevanjih, v drugem pa bom predstavila racionalna pričakovanja o determinantah, ki določajo povpraševanje po delu, in sicer na osnovnem modelu iz prvega podpoglavja. Na koncu poglavja bo sledila predstavitev osnovne enačbe dinamičnega povpraševanja po delu, ki jo bom v nadaljevanju uporabila za empirično analizo.

3.2.1 Neto stroški prilagajanja pri statičnih pričakovanjih

Zaradi boljšega razumevanja vloge stroškov prilagajanja bom najprej izpeljala enačbo dinamičnega povpraševanja po delu pri statičnih pričakovanjih. Pri njih se predpostavlja, da so vrednosti eksogenih spremenljivk, ki določajo ravnovesno raven povpraševanja po delu (L^*), enake tekočim vrednostim, ki se jim raven zaposlenosti prilagodi z določenim odlogom (raven zaposlenosti se prilagaja svoji statični ravnotežni vrednosti), ta pa je odvisen od stroškov prilagajanja. Ob tem pa delodajalci predvidevajo ravnotežno raven povpraševanja po delu za sedaj in za prihodnost. Kadarkoli lahko podjetje na novo oblikuje pričakovanja o prihodnji ravnovesni ravni povpraševanja po delu in predvideva, da je ta nova napoved nova trajna

vrednost. Ta predpostavka je precej nerealna in jo bom v nadaljni analizi ovrgla, vendar pa mi trenutno pomaga, da bolj nazorno prikažem vlogo prilagajanja dejanske zaposlenosti ravnotežni.

Najbolj pogosta oziroma univerzalna predpostavka pri izpeljavi enačbe dinamičnega povpraševanja po delu je, da so stroški prilagajanja variabilni in da se povprečni stroški večajo z velikostjo prilagajanja. Enačbo stroškov prilagajanja lahko zapišemo:

$$C(\dot{L}) = a|\dot{L}| + b\dot{L}^2, \quad a, b > 0, \quad (1)$$

kjer \dot{L} predstavlja spremembo zaposlenosti v času (L_t). Mejni prilagoditveni strošek majhnega povečanja oziroma zmanjšanja povpraševanja po delu je enak $a + 2b|\dot{L}|$. To pomeni, da je za podjetje hitro nihanje med statičnimi ravnotežji zelo drago, saj naj bi sprememba zaposlenosti v zelo kratkem časovnem obdobju povzročila, da v podjetju porastejo stroški s kvadratom te spremembe. Stroški prilagajanja tako izhajajo iz neto sprememb v zaposlenosti. Sprememba neto zaposlenosti pa pomeni spremembo v številu zaposlenih (odpuščanja in nove zaposlitve).

Ob predpostavki fiksne cene proizvodov in ob predpostavki, da vsi šoki vplivajo na plače, si delodajalec v kateremkoli trenutku $t = 0$ prizadeva doseči minimizacijo stroškov oziroma maksimizacijo dobička (π):

$$\pi = \int_0^{\infty} \{F(L_t) - wL_t - C(\dot{L}_t)\} e^{-rt} dt, \quad (2)$$

kjer F predstavlja produkcijsko funkcijo (delo je edini variabilni produkcijski faktor). Kot je razvidno iz enačbe, delodajalec diskontira prihodnje dobičke po konstantni stopnji r . Eulerjeva enačba nam opisuje optimalno pot prilagajanja (dobimo jo tako, da z metodo variacijskega računa izračunamo potreben pogoj za optimizacijo dobička glede na L_t)²¹:

$$2b\ddot{L}_t - 2br\dot{L}_t + F'(L_t) - w - ra = 0. \quad (3)$$

V ravnotežnem stanju se povpraševanje po delu ne spreminja, tako da je $\dot{L} = \ddot{L} = 0$. Ravnotežno povpraševanje po delu je določeno kot:

$$F'(L^*) = w + ra. \quad (4)$$

$$^{21} \frac{\partial \pi}{\partial L} - \frac{d}{dt} \left(\frac{\partial \pi}{\partial \dot{L}} \right) = 0,$$

$$\frac{\partial \pi}{\partial L} = (F'(L_t) - w) e^{-rt},$$

kjer je $F'(L_t)$ predstavlja mejni produkt dela.

$$\frac{\partial \pi}{\partial \dot{L}_t} = (2b\dot{L}_t + a) e^{-rt}$$

$$\frac{d((2b\dot{L}_t + a) e^{-rt})}{dt} = e^{-rt} (-ar - 2rb\dot{L}_t + 2b\ddot{L}_t)$$

Ta pogoj (4) je klasično pravilo, po katerem podjetje izenačuje mejni produkt dela s stroški dela. V tem primeru stroški vključujejo tako plačo (w) kot tudi amortizirane stroške povečanja ali zmanjšanja zaposlenih za enega delavca (ra). Ravnotežno povpraševanje po delu L^* se od statičnega ravnotežja razlikuje le v prilagoditvenih stroških, ki so dodani v statični model (Hamermesh, 1993, str. 211).

Sedaj bom prikazala, kako se dejanska zaposlenost prilagaja šokom, ki vplivajo na ravnotežno zaposlenost L^* , ob predpostavki statičnih pričakovanj o plačah in cenah:

$$\dot{L}_t = \gamma [L^* - L_t]. \quad (5)$$

Zaposlenost se počasi prilagaja zaposlenosti, ki jo podjetje trenutno predpostavlja za ravnotežno (L^*). Hitrost prilagoditve je določena s stopnjo γ , ki je implicitna funkcija in se zmanjšuje s parametrom b ter velikostjo obsega neravnotežja med L^* in L_t .

Enačbo (5) lahko neposredno empirično testiramo, tako da jo zapišemo z diskretnimi spremembami v času in s tem da ravnotežno delo (L^*) zamenjamo s spremenljivkami, ki ga določajo:

$$\Delta L_t = \gamma' [G(X_t) - L_{t-1}], \quad (6)$$

kjer je X_t vektor determinant L^* , γ' je transponirani vektor in $G(\bullet)$ je funkcija, ki povezuje L^* z X_t . Ob predpostavki, da je funkcija $G(\bullet)$ linearna in so vse determinante tekoče vrednosti X_t spremenljivk, enačba (6) dobi naslednjo tipično obliko (Hamermesh, 1993, str. 248):

$$L_t = \lambda L_{t-1} + \beta X_t + \varepsilon_t. \quad (7)$$

λ in β sta parametra, X_t pa je vektor spremenljivk, ki imajo vpliv na dolgoročne ravnotežne vrednosti L_t , ε_t je standardna napaka. Mediano odloga oziroma čas, ki je potreben, da se sistem premakne na pol poti do ravnotežja (zaradi posledic šoka) dobimo z rešitvijo enačbe $\lambda^{t^*} = 0.5$ za t^* . Slabost slednjega je dinamika odziva na šok, ki je enaka za vsako spremenljivko, ki določa vektor X_t in drži le pri sicer nerealni predpostavki, da delodajalci oblikujejo statična pričakovanja.

3.2.2 Racionalna pričakovanja o determinantah povpraševanja po delu

V realnosti delodajalci ne oblikujejo statičnih pričakovanj o prihodnjih plačah in cenah, ampak upoštevajo trenutni obseg zaposlenih in pričakovanja glede prihodnjega gibanja povpraševanja po delu. Ta naj bi se oblikovala na osnovi vseh trenutno razpoložljivih informacij (pretekla gibanja plač, cen in drugih šokov). To pomeni, da delodajalci oblikujejo racionalna pričakovanja. Ta pričakovanja, vključno s podedovanim obsegom zaposlenosti, določajo tekoče povpraševanje po delu. V naslednjem obdobju se napoved in maksimizacija ponovita.

Ob neupoštevanju predpostavke o kvadratni produkcijski funkciji in kvadratnih stroških prilagoditve je izpeljava enačbe povpraševanja po delu (L_t) izjemno težka. Kvadratna produkcijska funkcija se zapiše kot:

$$F(L) = (\alpha_{0,t+1} + \bar{\alpha}_0)L_{t+1} - 0.5\alpha_1 L_{t+1}^2. \quad (8)$$

Stroški prilagajanja so prav tako kot v enačbi (1) kvadratni, le da je zaradi lažje izpeljave $a \equiv 0$:

$$C(\Delta L) = 0.5b(\Delta L)^2 = 0.5b(L_t - L_{t-1})^2. \quad (9)$$

V nadaljevanju se predvideva, da delodajalec želi maksimizirati prihodnji pričakovani tok dobičkov in se tako enačba (2), v diskretnem času, lahko zapiše:

$$\pi_t = E_t \sum_{i=0}^{\infty} R^i \left\{ [\alpha_{0,t+i} + \bar{\alpha}_0] L_{t+i} - 0.5\alpha_1 L_{t+i}^2 - w_{t+i} L_{t+i} - 0.5b[L_{t+i} - L_{t+i-1}]^2 \right\}. \quad (10)$$

α predstavlja parametre produkcijske funkcije. Parametri $\alpha_{0,t+i}$ pa so stohastični šoki na produktivnost in njihovo matematično upanje je enako nič. E_t simbolizira pričakovanja v času t . To je v času, v katerem so sprejete odločitve o tekoči zaposlenosti in $R = [1+r]^{-1}$. Ostali parametri in zapisi spremenljivk so enaki kot v enačbi (2).

Tako kot v Poglavju 3.2.1 (enačba 3) se lahko tudi tu izpelje Eulerjevo enačbo, vendar v diskretnem času (v Poglavju 3.2.1 je bila v zveznem času). Za vsako obdobje $t+i$ dobimo sledečo enačbo:

$$RE_{t+i} L_{t+i+1} - \left[\frac{\alpha_1}{b} + 1 + R \right] L_{t+i} + L_{t+i-1} = b^{-1} [w_{t+i} - \alpha_{0,t+i} - \bar{\alpha}_0], \quad (11)$$

$$i = 0, 1, 2, \dots$$

V vsakem obdobju i delodajalec implicitno reši zgornjo enačbo, in sicer na podlagi predvidevanj oziroma pričakovanj o prihodnjih vrednostih w in α_0 , v obdobju t .

Za lažji zapis se predvideva:

$$\kappa = \left[\frac{\alpha_1}{b} + 1 + R \right] \quad (12)$$

Pogoj, da ima druga diferenca enačbe (11) rešitev, je, da mora za parametra λ in μ veljati: $0 < \lambda < 1$ in $\mu > 1 + r$. Če to drži, lahko drugo diferenco zapišemo kot²²:

$$1 - \kappa R^{-1} z + R^{-1} z^2 = [1 - \lambda z][1 - \mu z], \quad (13)$$

kjer je z poljubna spremenljivka. Vse zgornje predpostavke pa pripeljejo do naslednje rešitve:

$$L_t = \lambda L_{t-1} - \lambda b^{-1} \sum_{j=0}^{\infty} \mu^{-j} E_t [w_{t+j} - \alpha_{0,t+j} - \bar{\alpha}_0]. \quad (14)$$

Zgornja enačba jasno prikazuje povezavo med parametrom λ , ki opisuje dolžino odloga v modelu z diskretnimi intervali v času, in stopnjo, s katero rastejo kvadratni stroški prilagajanja, b . Prilagoditveni stroški izginejo, če gre $b \rightarrow 0$, iz česar sledi, da gre $\kappa \rightarrow \infty$. Da bi rešitvi veljali, mora μ iti proti neskončnosti, in če gre, mora λ iti proti nič. Če pa gre $b \rightarrow 0$, ima rešitev Eulerjeve enačbe L_t , ki je odvisna le od w_t in $\bar{\alpha}_0 + \alpha_{0,t}$ (oziroma je odvisen le od tekoče realizacije šoka na produktivnost). To je razumljivo, saj naj bi odsotnost prilagoditvenih stroškov pomenila, da bo povpraševanje po delu v tekočem obdobju neodvisno od kakršnihkoli preteklih in prihodnjih dogodkov (Hamermesh, 1993, str. 222).

Če predpostavljamo, da so pričakovanja statična, potem bodo na desni strani enačbe (14) le tekoče vrednosti w in α_0 , ne glede na vrednost λ . V tem primeru bi bili stroški prilagajanja enaki kot v enačbi (6). Ob bolj splošnih predpostavkah stohastičnega procesa, ki povzroča šoke na plače in produktivnost, lahko enačbo (14) zapišemo v obliki, ki jo je mogoče oceniti. Te predpostavke so naslednje: procesi, ki povzročajo že omenjene šoke, sledijo avtoregresijskim procesom prvega reda (AR(1))²³, s parametri ρ_w in ρ_α . Tako sta optimalni napovedi za $\alpha_{0,t+j}$ in w_{t+j} :

$$E_t \alpha_{0,t+j} = \rho_\alpha^j \alpha_{0,t} \quad (15)$$

in

$$E_t w_{t+j} = \rho_w^j w_t. \quad (16)$$

²² Izpeljava enačbe: $1 - \kappa R^{-1} z + R^{-1} z^2 = [1 - \lambda z][1 - \mu z]$.

Lahko zapišemo L_{t-1} kot zL_t in L_{t-2} kot z^2L_t , kjer z predstavlja operator odloga. Enačbo (11) s prepostavko

$\kappa = \left[\frac{\alpha_1}{b} + 1 + R \right]$ lahko zapišemo kot (Enders, 1995, str. 45):

$$RL_{t+i+1} - \kappa L_{t+i} + L_{t+i-1} = 0 / : R$$

$$L_{t+i+1} - \kappa R^{-1} z L_{t+i+1} + R^{-1} L^2 L_{t+i+1} = 0$$

$$L_{t+i+1} (1 - \kappa R^{-1} z - R^{-1} z^2) = 0$$

$$(1 - \lambda z)(1 - \mu z) = 0$$

$$\lambda = \frac{\kappa R^{-1} \pm \sqrt{\kappa^2 R^{-2} + 4R^{-1}}}{2}$$

²³ Splošna enačba AR(1) procesa je: $y_t = a_0 + a_1 y_{t-1} + \varepsilon_t$

S substitucijo zgornjih enačb v enačbo (14) dobimo naslednje člene v vsoti:

$$\mu^{-j} [\rho_w^j w_t - \rho_\alpha^j \alpha_{0,t} - \bar{\alpha}_0], \quad (17)$$

ki predstavljajo tri konvergentna geometrijska zaporednja ($\rho < 1$ and $\mu > 1$). Tako se enačbo (14) lahko zapiše kot:

$$L_t = \lambda L_{t-1} - \lambda b^{-1} \left\{ w_t \left[1 - \frac{\rho_w}{\mu} \right]^{-1} - \alpha_{0,t} \left[1 - \frac{\rho_\alpha}{\mu} \right]^{-1} - \bar{\alpha}_0 \left[1 - \frac{1}{\mu} \right]^{-1} \right\}. \quad (18)$$

Mogoče jo je oceniti, saj so nam na voljo vse potrebne vrednosti spremenljivk. Ne vsebuje nič več podatkov kot enačba (6), ki je izpeljana za primer statičnih pričakovanj, vendar daje zaradi eksplicitno specificirane predpostavke racionalnih pričakovanj osnovo za ocenjevanje optimalne dinamične poti povpraševanja po delu (Hamermesh, 1993, str. 223).

Proces, ki opisuje gibanje w in α_0 , ponavadi ni enostaven. V primeru, če bi w in α_0 sledili avtoregresijskemu procesu drugega reda (AR(2)), bi enačba (18) vsebovala tudi odloženo plačo (w_{t-1}) in odložene šoke na produktivnost. V splošnem bi enačba vsebovala vektorje tekočih in odloženih spremenljivk, ki bi imeli vpliv na oblikovanje pričakovanj o spremenljivkah, ki so vključene v enačbo.

Ob predpostavki, da so ta pričakovanja linearna funkcija spremenljivk v vektorju, jih lahko zapišemo kot:

$$E_t [w_{t+j} - \alpha_{0,t+j}] = \sum_{n=0}^N \psi_{nj} X_{t-n}, \quad (19)$$

kjer ψ_n predstavlja vektorje spremenljivk, N pa je najbolj oddaljeno preteklo obdobje, katerega informacije o vrednostih eksogenih spremenljivk X delodajalec v času t še upošteva. To pomeni, da lahko enačbo, ki je empirično podobna enačbi (7), zapišemo kot:

$$L_t = \lambda L_{t-1} + \sum_{n=0}^N \psi_n X_{t-n}, \quad (20)$$

kjer vektor ψ_n vključuje vse zaporedne vektorje spremenljivk ψ_{nj} , $j = 1, 2, \dots$. Zgornja enačba nam omogoča ocenjevanje strukturnega modela prilagajanja v primeru racionalnih pričakovanj, ob že omenjenih predpostavkah o strukturi produkcije in strukturi stroškov prilagajanja. Glavna prednost takšne specifikacije povpraševanja po delu je, poleg uporabe racionalnih pričakovanj, da ponuja eksplicitno rešitev za povpraševanje po delu, za primer, ko je ravnotežna zaposlenost določena znotraj modela. Podjetje se tako ne prilagaja več cilju ravnotežne zaposlenosti (L^*), ampak ta postane del optimizacijskega procesa določenega podjetja. Poleg tega pa omogoča tudi boljše razumevanje cikličnih gibanj v povpraševanju po delu, saj nazorno kaže, da se podjetje različno odziva na to, ali so spremembe v spremenljivkah, ki določajo povpraševanje po delu, pričakovane ali ne in zato lahko s to specifikacijo bolje napovemo prihodnje gibanje zaposlenosti. Vpeljava racionalnih pričakovanj tako ne spremeni kvalitativnih zaključkov o togem prilagajanju v primeru kvadratnih stroškov. Slednje je še vedno zglajeno in počasno (Hamermesh, 1993, str. 225).

Tako kot v podpoglavju o statičnih pričakovanjih (3.2.1) je treba tudi tu povezati teoretično izpeljavo s takšno obliko enačbe, ki se jo bo dalo oceniti. Enačba (7) se bo ob upoštevanju racionalnih pričakovanj delodajalcev (ta dovoljujejo bolj kompleksen avtoregresijski proces L_t -ja in proces drsečih sredin X spremenljivk) spremenila v:

$$L_t = \sum_{i=1}^K \lambda_i L_{t-1} + \sum_{m=1}^M \sum_{\tau=0}^{Nm} \mu_{m\tau} X_{m,t-\tau}. \quad (21)$$

V tej enačbi se ocenjujejo parametri λ_i in $\mu_{m\tau}$. Čeprav je ta enačba manj restriktivna kot enačba (7), ima pomankljivost, da ne omogoča razlikovanja med učinkom racionalnih pričakovanj o prihodnjih vrednostih spremenljivk in učinkom stroškov prilagajanja na povpraševanje po delu. Ko so pričakovanja o vrednostih spremenljivk ($E_t(\cdot)$) enkrat primerno oblikovana (tudi na osnovi preteklih gibanj v zaposlenosti, na katera so vplivali pretekli šoki), naj bi opazovani odlogi odražali stroške prilagajanja dejanske zaposlenosti ravnotežni zaposlenosti in naj bi bili neodvisni od vira šoka. To prikazuje naslednja enačba:

$$L_t = \lambda L_{t-1} + \sum_{m=1}^M \sum_{i=0}^{\infty} \beta_{im} E_t(X_{m,t+i}) + \varepsilon_t \quad (22)$$

Proces oblikovanja zaporedij pričakovanj $E_t(X_{m,t+i})$ temelji na napovedih, ki so bile oblikovane pod vplivom preteklih vrednostih spremenljivk (X -ov), tako da se, če zanemarimo nelinearnosti v enačbah napovedi, ocenjevana oblika enačbe (22) zapiše kot:

$$L_t = \lambda L_{t-1} + \sum_{m=1}^M \sum_{\tau=0}^{Nm} \mu_{m\tau} X_{m,t-\tau}. \quad (23)$$

V empirični analizi, ki jo bom podrobneje predstavila v Poglavju 3.5, uporabim zgoraj opisani dinamični model povpraševanja po delu. Kot je bilo že omenjeno, dinamična specifikacija enačbe omogoča uvedbo odloženih vrednosti, tako neodvisnih kot tudi odvisnih spremenljivk.

$$\begin{aligned} \ln EMP_{i,t} = & \sum_{j=1}^n \alpha_j EMP_{i,t-j} + \sum_{j=1}^n \beta_j \ln LCEMP_{i,t-j} + \sum_{j=1}^n \gamma_j \ln S_{i,t-j} + \sum_{j=1}^n \lambda_j (\ln LCEMP_{i,t-j} \times D_{i,t-j}) + \\ & \sum_{j=1}^n \eta_j (\ln S_{i,t-j} \times D_{i,t-j}) + \sum_{j=1}^n \delta_j \ln R_{i,t-j} + \varpi D_{i,t} + u_i + \sigma_t + \varepsilon_{i,t}, \\ & i = 1, \dots, N \\ & t = 1, \dots, T_i \end{aligned} \quad (24)$$

kjer i označuje podjetje, t pa leto. EMP pomeni povprečno število zaposlenih na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju, $LCEMP$ so realni stroški dela na zaposlenega (bruto bruto plača), S so realni čisti prihodki od prodaje, R so realni stroški najema kapitala, D pa je slamnata spremenljivka za velikost podjetja, izvoz, dobiček, regije, dejavnosti in cikel. Stroški dela na zaposlenega in čisti prihodki od prodaje so deflacionirani s povprečnim letnim indeksom cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih na domačem trgu. Stroški najema kapitala pa so deflacionirani z deflatorji dodane vrednosti (referenčno leto 1995). u_i so tako imenovani stalni učinki, ki kontrolirajo tiste determinante zaposlenosti podjetij, ki se v času ne spreminjajo; σ_t pa so splošni časovni učinki, ki zajemajo učinke poslovnega cikla, ki bi sicer lahko povzročili t. i.

nepravo korelacijo med zaposlenostjo in neodvisnimi spremenljivkami. $\varepsilon_{i,t}$ pa je serialno nekorelirana potencialno heteroskedastična napaka.

V naslednjem poglavju obravnavam samo metodologijo, s pomočjo katere na koncu ocenim dinamično funkcijo povpraševanja po delu na panelnih podatkih.

3.3 Metodologija

V poglavju 3.2 je bila podrobneje predstavljena dinamična teorija povpraševanja po delu, na podlagi katere sem prišla do dinamičnega modela funkcije povpraševanja po delu, ki ga bom v nadaljevanju ocenila na vzorcu za celotno gospodarstvo ter predelovalne in storitvene dejavnosti. Za samo ocenjevanje pa se uporablja posebna metodologija, ki jo bom opisala v tem poglavju.

3.3.1 Motivacija za uporabo dinamičnega modela panelnih podatkov

Splošno enačbo dinamičnega modela panelnih podatkov lahko zapišemo kot:

$$y_{i,t} = \sum_{j=1}^p \alpha_j y_{i,t-j} + \beta_1 x_{i,t} + \beta_2 w_{i,t} + u_i + \sigma_t + \varepsilon_{i,t}; \quad i = 1, 2, \dots, N; \quad (25)$$

$$t = 1, 2, \dots, T_i$$

kjer α_j predstavlja p parametrov, ki jih ocenjujemo,

$x_{i,t}$ je vektor striktno eksogenih spremenljivk²⁴, dimenzije $1 \times k_1$,

β_1 je vektor parametrov, ki jih ocenjujemo, dimenzije $k_1 \times 1$,

$w_{i,t}$ je vektor predeterminiranih²⁵ in endogenih spremenljivk²⁶, dimenzije $1 \times k_2$,

β_2 je vektor parametrov, ki jih ocenjujejo, dimenzije $k_2 \times 1$,

u_i so panelni nivojski učinki (fiksni ali slučajni) oziroma konstanta

(ti so lahko korelirani s pojasnjevalnimi spremenljivkami; v našem primeru gre za podjetju specifične učinke),

$\varepsilon_{i,t}$ so neodvisno identično porazdeljene komponente napake celotnega vzorca z varianco σ_ε^2 in

$u_i + \varepsilon_{i,t}$ je sestavljena komponenta napake,

²⁴ Striktno eksogena spremenljivka: spremenljivka $x_{i,t}$ je striktno eksogena, če velja, da je $E[x_{i,t} \varepsilon_{i,s}] = 0$ za vse t -je in s -je oziroma da so pojasnjevalne spremenljivke nekorelirane s prihodnjimi realizacijami komponente napake (Longitudinal/Panel Data, 2007, str. 34).

²⁵ Predeterminirana spremenljivka: spremenljivka $x_{i,t}$ je predeterminirana, če velja, da je $E[x_{i,t} \varepsilon_{i,s}] \neq 0$ za $s < t$ in da je $E[x_{i,t} \varepsilon_{i,s}] = 0$ za vse $s \geq t$, oziroma če ima komponenta napake v času t , povratni učinek na prihodnje realizacije pojasnjevalne spremenljivke $x_{i,t}$. Ta se od endogene pojasnjevalne spremenljivke razlikuje v tem, da dopušča korelacijo med pojasnjevalnimi spremenljivkami $x_{i,t}$ in komponento napake $\varepsilon_{i,t}$, medtem ko endogena spremenljivka tega ne dopušča (Longitudinal/Panel Data, 2007, str. 34).

²⁶ Endogena spremenljivka: spremenljivka $x_{i,t}$ je endogena, če velja, da je $E[x_{i,t} \varepsilon_{i,s}] \neq 0$ za $s \leq t$, vendar pa velja $E[x_{i,t} \varepsilon_{i,s}] = 0$ za vse $s > t$ (Longitudinal/Panel Data, 2007, str. 34).

σ_t je slamnata spremenljivka za čas oziroma poslovni cikel (približek za tehnološke spremembe).

Predpostavlja se, da sta u_i in $\varepsilon_{i,t}$ neodvisna za vsak i čez celoten t .

Ocenjevanje dinamične specifikacije panelnih podatkov ima v primerjavi s statično specifikacijo določene prednosti. Prvič, največja prednost dinamičnih panelnih podatkov je večja fleksibilnost pri modeliranju, saj lahko v model vključim odložene vrednosti spremenljivk. To je za mojo analizo pomembno, saj upoštevam predpostavko racionalnih pričakovanj in delnega prilagajanja. Drugič, učinki v času so v teh modelih zmodelirani tako, da imajo vpliv le v času t in se njihov vpliv ne prenaša v različna obdobja. To pa omogoča analizo številnih ekonomskih problemov, ki jih ne morem rešiti z uporabo analize časovnih vrst. Z uporabo panelnih podatkov lahko tudi kontroliram neopazovane specifične (stalne) učinke v posameznem podjetju, kot so človeški kapital, način proizvodnje in organizacijska struktura v podjetju, ter na ta način zmanjšam potencialno pristranost ocenjenih koeficientov.

Težave z uporabo dinamičnega modela panelnih podatkov nastanejo le, če uporabljamo tehnike ocenjevanja panelnih podatkov, ki so primerne za statične panele²⁷. Pri njihovi uporabi so odložene odvisne spremenljivke ($y_{i,t-j}$) korelirane s panelnimi nivojski učinki (u_i) – fiksnimi ali slučajnimi, kar skupaj s predpostavko o serijsko nekoreliranih napakah ($E(\varepsilon_{i,t}, \varepsilon_{i,s}) = 0$ za $t \neq s$) pomeni, da so standarne cenilke α_j nekonsistentne (za velike vzorce so značilne pristranske ocene ocenjevanih koeficientov odloženih odvisnih spremenljivk; pristranosti pa ne moremo ublažiti z povečanjem števila individualnih enot (i)). Če pogledamo najprej OLS cenilko, daje ta navzgor pristranske ocene parametra α_j , in sicer zaradi pozitivne korelacije med $y_{i,t-j}$ in sestavljeno komponento napake ($u_i + \varepsilon_{i,t}$). Če pa pogledamo še LSDV cenilko oziroma FE cenilko (pri kateri gre za transformacijo znotraj skupine), vidimo da pri tej z diferenciranjem iz zgornje enačbe odstranimo individualni za podjetje specifični učinek in s tem odstranimo tudi potencialni vir prezrte pristranosti ocenjevanih spremenljivk. Kljub temu s to cenilko na majhnih vzorcih dobimo negativno korelacijo med transformirano odloženo odvisno spremenljivko in transformirano sestavljeno komponento napake (Bond, 2002, str. 144). Na velikih vzorcih pa je cenilka znotraj skupine pristranska navzdol. Tako lahko sklenemo, da mora konsistentna cenilka zavzeti vrednost med OLS in FE cenilkama parametra α_j .

Splošni pristop, ki nam omogoča premostiti težave, ki izvirajo iz uporabe standardnih panelnih ocenjevalnih metod in nam daje konsistentne ocene parametrov, je posplošena metoda momentov za ocenjevanje dinamičnega modela panelnih podatkov ali t. i. GMM metoda, ki jo bom podrobneje predstavila v nadaljevanju.

²⁷ OLS metoda ali metoda najmanjših kvadratov (angl. *Ordinary Least Squares model*); LSDV metoda ali kovariančna metoda (angl. *Least Squares Dummy Variable model*) – za modele s stalnimi učinke (angl. *Fixed-Effects model* – FEM/FE); GLS metoda (angl. *Generalized Least Squares model*), ko so variančne komponente znane, in FGLS metoda (angl. *Feasible Generalized Least Squares model*), ko variančne komponente niso znane – ti dve ocenjevalni metodi se uporabljata za modele s slučajnimi učinki (angl. *Random-Effects model* – REM/RE).

3.3.2 Posplošena metoda momentov za ocenjevanje dinamičnega modela panelnih podatkov

V empirični analizi sem za ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu uporabila posplošeno metodo momentov ali GMM metodo (angl. *Generalized-Method-of-Moments*), ki so jo vpeljali Holtz-Eakin, Newey in Rosen (1990), Arellano in Bond (1991) ter Arellano in Bover (1995). Njeno bistvo je, da s transformacijo modela izločimo vplive, specifične za individualne enote v vzorcu, in nato za ocenjevanje modela uporabimo instrumentalne spremenljivke, pri čemer pa med instrumentalne spremenljivke dodatno vključimo tudi odložene vrednosti pojasnjevalnih spremenljivk. Obenem pa metoda omogoča obhod predpostavke stroge eksogenosti spremenljivk.

Za sam prikaz metode lahko predpostavim preprosto funkcijo povpraševanja po delu:

$$emp_{i,t} = u_i + \beta' X_{i,t} + \delta_t + \eta_{i,t} + m_{i,t}, \quad \begin{array}{l} i = 1, 2, \dots, N \\ t = 2, 3, \dots, T \end{array} \quad (26)$$

$$\eta_{i,t} = \rho \eta_{i,t-1} + e_{i,t} \quad |\rho| < 1 \quad (27)$$

$$e_{i,t}, m_{i,t} \sim MA(0) \quad (28)$$

kjer emp predstavlja povprečno število zaposlenih, X je niz pojasnjevalnih spremenljivk, δ_t pa je letu specifična konstanta (slamnata spremenljivka za čas). Pri komponenti napake u_i predstavlja neopazovani podjetju specifični (fiksni) učinek, $\eta_{i,t}$ je morebiten avtoregresivni (produktivnostni) šok, $m_{i,t}$ pa odraža serijsko nekorelirane meritvene napake. Zanima pa me konsistentna ocena parametrov (β, ρ) , ko imamo veliko število podjetij (N) in fiksno število let (T). Ob tem pa predpostavljam, da so X -i potencialno korelirani s podjetniškimi (fiksni) učinki (u_i), šoki v produktivnost (η_i) in meritveno napako ($m_{i,t}$).

Zgornjo funkcijo povpraševanja po delu (1), zapišem v dinamični obliki kot:

$$emp_{i,t} = \beta' X_{i,t} - \rho \beta' X_{i,t} + \rho emp_{i,t-1} + \delta_t - \rho \delta_{t-1} + (u_i(1-\rho) + e_{i,t} + m_{i,t} - \rho m_{i,t}) \quad (29)$$

ali pa

$$emp_{i,t} = \alpha_i + \pi_1 emp_{i,t-1} + \pi_2' X_{i,t} + \pi_3' X_{i,t-1} + v_t + w_{i,t} \quad (30)$$

in je tako odvisna od ene nelinearne omejitve: $\pi_3 = -\pi_2 \pi_1$. Ob konsistentnih ocenah nerestriktivnega parametra $\pi = (\pi_1, \pi_2, \pi_3)$ in $\text{var}(\pi)$ lahko testiram nelinearno omejitev in jo imponiram z uporabo minimalnega razmaka, da dobim vektor restriktivnih parametrov (β, ρ) . Ob tem pa moram upoštevati, da je komponenta napake $w_{i,t} = e_{i,t} \sim MA(0)$, če ne obstajajo nikakršne meritvene napake in je $\text{var}(m_{i,t}) = 0$, drugače pa je $w_{i,t} \sim MA(1)$.

Zaradi poenostavitve zapišem enačbo (30) v naslednji obliki:

$$emp_{i,t} = \alpha_i + \pi_1 emp_{i,t-1} + \pi_2 x_{i,t} + w_{i,t}, \quad (31)$$

kjer je π_2 vektor tekočih in odloženih $x_{i,t}$ -jev in so časovne slamnate spremenljivke (uporabljene za zajetje specifičnih vplivov v času) izpuščene iz enačbe, saj njihova vključitev ne spremeni nadaljnih rezultatov in se predpostavlja, da je:

$$\begin{aligned} E(\alpha_i) = 0, \quad E(w_{i,t}) = 0, \quad E(w_{i,t}\alpha_i) = 0 \quad & \text{za} \quad \begin{array}{l} i = 1, 2, \dots, N \\ t = 2, 3, \dots, T \end{array} \\ E(w_{i,t}w_{i,s}) = 0 \quad & \text{za} \quad \begin{array}{l} i + 1, \dots, N \\ t \neq s \end{array} \end{aligned} \quad (32)$$

ter da je $x_{i,t}$ proces endogen:

$$\begin{aligned} E(x_{i,s}w_{i,t}) = 0 \quad & \text{za} \quad \begin{array}{l} s = 1, 2, \dots, t-1 \\ t = 2, 3, \dots, T \end{array} \\ E(x_{i,t}w_{i,s}) \neq 0 \quad & \text{za} \quad \begin{array}{l} s = t, \dots, T \\ t = 2, 3, \dots, T \end{array}, \end{aligned} \quad (33)$$

kar pomeni, da je $x_{i,t}$ nekoreliran z $w_{i,t+1}$ in sledečimi šoki (gre za predpostavko šibke eksogenosti pojasnjevalnih spremenljivk)²⁸. Predpostavka endogenosti $x_{i,t}$ -jev vključuje tudi sočasne procese in meritveno napako.

Edina potrebna predpostavka o začetnih pogojih je ta, da sta $y_{i,1}$ in $x_{i,1}$ nekorelirana z naslednjimi šumi v $w_{i,t}$ za $t = 2, 3, \dots, T$.

$$\begin{aligned} E[y_{i,1}w_{i,t}] = 0 \\ E[x_{i,1}w_{i,t}] = 0 \quad & \text{za} \quad \begin{array}{l} i = 1, \dots, N \\ t = 2, \dots, T \end{array} \end{aligned} \quad (34)$$

V tem primeru pravim, da so začetni pogoji predeterminirani, kar pa pomeni, da odložena odvisna spremenljivka $emp_{i,t-s}$ v nivoju in odložene pojasnjevalne spremenljivke $x_{i,t-s}$ v nivoju ne bodo korelirani z $\Delta w_{i,t}$ in bodo tako primerne instrumentalne spremenljivke. Pri korelaciji med $y_{i,1}$ in individualnimi učinki α_i ne upoštevam nikakršnih omejitev in mi ni treba zadostiti pogoju stacionarnosti. Iz predpostavk (32) in (33) pa sledi, da imam tako $o = (T-1)(T-2) + 2 * 0.5(T-1)(T-2)$ pogojnih momentov:

$$E(Z'_{i,t-s}\Delta w_{i,t}) = 0, \quad \text{za} \quad t = 3, \dots, T, \quad \text{kjer je} \quad Z_{i,t} = \{y_{i,t}, x_{i,t}\}, \quad (35)$$

²⁸ Šibka eksogenost pojasnjevalnih spremenljivk pomeni, da so te nekorelirane s prihodnjimi realizacijami komponente napake oziroma da na njih lahko vplivajo tekoče in pretekle realizacije rasti povprečnega števila zaposlenih, vendar ne prihodnje realizacije komponente napake. Šibka eksogenost pa ne pomeni, da podjetja pri svojih odločitvah glede pojasnjevalnih spremenljivk (npr. rast stroškov dela, rast prihodkov od prodaje ...) ne upoštevajo pričakovanih prihodnjih rasti števila zaposlenih, ampak pomeni le, da nepričakovani šoki glede prihodnje rasti števila zaposlenih ne vplivajo na tekoče vrednosti pojasnjevalnih spremenljivk. Statistično tudi ocenim veljavnost slednje prepostavke.

za $s \geq 2$, ko je $w_{i,t} \sim MA(0)$ in za $s \geq 3$, ko je $w_{i,t} \sim MA(1)$ in kjer je Z niz instrumentov, ki vsebuje odloženo odvisno spremenljivko in odložene pojasnjevalne spremenljivke. Pogojni momenti (10) so linearni v parametrih π_1, π_2 in zadostujejo za identifikacijo in oceno π_1, π_2 iz enačbe (6) za $T \geq 3$ ²⁹.

To mi omogoči uporabo primernih odloženih spremenljivk v nivojih kot instrumentov za enačbo v prvih diferencialih (z njihovo uporabo se iz enačbe izpusti specifični učinek za podjetje):

$$\Delta emp_{i,t} = \pi_1 \Delta emp_{i,t-1} + \pi_2 \Delta x_{i,t} + \Delta w_{i,t} \quad \begin{array}{l} i = 1, 2, \dots, N \\ t = 3, 4, \dots, T \end{array} \quad (36)$$

V splošnem naj bi asimptotično učinkovita GMM cenilka, osnovana na nizu zgoraj opisanih pogojnih momentov, minimizirala naslednji kriterij:

$$J_N = \left(\frac{1}{N} \sum_{i=1}^N \Delta w_i' Z_i \right) W_N \left(\frac{1}{N} \sum_{i=1}^N Z_i' \Delta w_i \right), \quad (37)$$

kjer je $\Delta w_i = (\Delta w_{i,3}, \Delta w_{i,4}, \dots, \Delta w_{i,T})'$, $Z_i = (Z_{i,1}, Z_{i,2}, \dots, Z_{i,T-2})$ in je tehtana matrika:

$$W_N = \left(\frac{1}{N} \left(\sum_{i=1}^N Z_i \Delta w_i \Delta w_i' Z_i \right) \right)^{-1}. \quad (38)$$

V tej tehtani matriki so Δw_i konsistentne ocene ostankov v prvih diferencialih, pridobljene iz prvotno konsistentne ocene. Temu pravimo dvostopenjska GMM cenilka. Pod predpostavko homoskedastičnosti v napakah $w_{i,t}$ oblika modela v prvih diferencialih odraža, da lahko dobimo enakovredno GMM cenilko na prvi stopnji, in sicer ob uporabi naslednje tehtane matrike:

$$W_{1N} = \left(\frac{1}{N} \left(\sum_{i=1}^N Z_i H Z_i \right) \right)^{-1}. \quad (39)$$

V zgornji tehtani matriki H predstavlja $(T-2)$ kvadratno matriko z dvema s -jema na glavni diagonali, enim s -jem na prvi neglavni diagonali in ničle povsod drugje. Tehtana matrika W_{1N} ni odvisna od nobenega ocenjenega parametra in tako napeljuje vsaj na to, da je cenilka na prvi stopnji logična izbira za začetno konsistentno oceno, ki pa jo uporabim za izračun optimalne tehtane matrike W_N in s tem za izračun dvostopenjske cenilke.

GMM oziroma Arellano-Bond cenilka, ki je osnovana na zgornjih omejitvah, se imenuje tudi diferenčna cenilka. Ob njeni uporabi se ne izognem nekaterim konceptualnim in statističnim pomankljivostim. Konceptualno gledano, bi rada preučila tudi povezavo med različnimi podjetju

²⁹Potrebna pogoja za identifikacijo π (ob odsotnosti strogo eksogenih instrumentov), ob predpostavki, da je $T = 3$, sta: odsotnost serijske korelacije v $w_{i,t}$ in predeterminirani začetni pogoji. Ob predpostavki, da je $T > 3$, π lahko identificiramo v prisotnosti primerno nizkega reda avtokorelacije drsečih sredin v $w_{i,t}$.

specifičnimi (stalnimi) učinki (α_i) in povprečnim številom zaposlenih ($emp_{i,t}$). Tega pa ne morem preučiti, saj z uporabo prvih diferenc izločim fiksne učinke (konstanto).

V primeru persistentnih serij so Alonso-Borrego in Arellano (1996) ter Blundell in Bond (1998) pokazali, da ko so pojasnjevalne spremenljivke prekomerno persistentne v času (vrednosti avtoregresijskih parametrov so prevelike), predstavljajo odložene spremenljivke v nivoju šibke instrumente za regresijsko enačbo v diferencah. Asimptotično gledano se zviša varianca koeficientov (oz. zviša se razmerje med varianco panelnih učinkov (α_i) in varianco slučajnih napak ($w_{i,t}$)). V malih vzorcih šibki instrumenti povzročajo pristranost ocenjevanih koeficientov navzdol.

Z namenom, da bi zmanjšala pristranost navzdol in netočnost v povezavi z običajno cenilko oziroma da bi povečala učinkovitost (kadar imam kratko časovno obdobje in visoke koeficiente odložene odvisne spremenljivke), uporabim novo, sistemsko Blundell-Bond cenilko, ki poleg v Arellano-Bond cenilki upoštevanih pogojnih momentov upošteva še dodatne pogojne momente. Ta cenilka tako predstavlja kombinacijo sistema regresijskih enačb v diferencah in regresijskih enačb v nivojih (Arellano & Bover, 1995; Blundell & Bond, 1998; Blundell, Bond & Windmeijer, 2000). Instrumenti za regresijsko enačbo v diferencah so enaki zgoraj opisanim (odložene nivojske spremenljivke kot instrumenti za diferencirano enačbo). Instrumenti za regresijsko enačbo v nivojih pa so odložene difference ustreznih spremenljivk. Vsi ti instrumenti pa se smatrajo za primerne ob upoštevanju dodatne predpostavke, ki pravi, da čeprav lahko obstaja korelacija med spremenljivkami v nivojih na desni strani enačbe in podjetju specifičnim (stalnim) učinkom (α_i) iz enačbe (31), ta ne sme obstajati med prvimi diferencami prvih opazovanj odvisne spremenljivke in za podjetje specifičnim učinkom ($E[\alpha_i \Delta emp_{i2}] = 0$ za vse enote (i)) oziroma

$$E[emp_{i,t+p} * \alpha_i] = E[emp_{i,t+q} * \alpha_i] \text{ in} \quad (40)$$

$$E[x_{i,t+p} * \alpha_i] = E[x_{i,t+q} * \alpha_i] \text{ za vse } p \text{-je in } q \text{-je.}$$

Dodatni pogojni momenti za drugi del sistema oziroma za nivojske regresijske enačbe pa so:

$$E[(emp_{i,t-s} - emp_{i,t-s-1}) * (\alpha_i + w_{i,t})] = 0 \quad \text{za } s = 1 \quad (41)$$

$$E[(x_{i,t-s} - x_{i,t-s-1}) * (\alpha_i + w_{i,t})] = 0 \quad \text{za } s = 1. \quad (42)$$

Iz tega sledi, da uporabljam pogojne momente iz enačb (35), (41) in (42), za dve obdobji odložene instrumente ($t - 2$) ter GMM postopek za tvorjenje konsistentnih in učinkovitih ocen parametrov. S sistemsko Blundell-Bond cenilko dobim višje ocene odloženih koeficientov, kar je skladno z rezultati študije Blundell in Bond (1998), ki kaže, da za sistemsko cenilko ni značilna pristranost navzdol kot za Arellano-Bond cenilko, še predvsem, ko je dejanska vrednost koeficientov višja.

Konsistentnost GMM cenilke je odvisna od veljavnosti oziroma ustreznosti uporabljenih instrumentov. Za njeno preverjanje se uporabljata dva specifikacijska testa, ki so ju predlagali Arellano in Bond (1991), Arellano in Bover (1995) ter Blundell in Bond (1998). Prvi je Sarganov test za prekomerno identifikacijo omejitev (angl. *Sargan test of the overidentifying restrictions*). S tem se testira celotna ustreznost instrumentov, in sicer z analiziranje ustreznega

vzorca pogojnih momentov, uporabljenega v procesu ocenjevanja (če velja, da je $T > 3$ in je model prekomerno identificiran, se lahko preveri veljavnost predpostavk za pridobitev pogojnih momentov (35), (41) in (42), ne obstaja pa nikakršna metoda za testiranje, ali so pogojni momenti iz natančno določenega modela veljavni ali ne; glej Sargan (1958) in razvoj GMM cenilke v Hansen (1982)). Za GMM cenilko v modelu s prvimi diferencami je slednja testna statistika, dana z NJ_N iz enačbe (12), in ima za ničelno domnevo (H_0), da so pogoji veljavni. Če pa pride do zavrnitve ničelne domneve (H_0), to pomeni, da moramo ponovno razmisliti o ustreznosti našega modela oziroma instrumentov, razen če ne pripisujemo zavrnitve heteroskedastičnosti v procesu zbiranja podatkov. Samo za homoskedastično komponento napake (NJ_N) je značilna asimptotična χ^2 porazdelitev z $o-k$ stopinjami prostosti, kjer o predstavlja število pogojnih momentov, k pa število ocenjenih parametrov. Arellano in Bond (1991) sta dokazala, da Sarganov test po prvi stopnji prekomerno zavrača v prisotnosti heteroskedastičnosti. Njegova porazdelitev pa ob uporabi predpostavke o »vce(robust)« standardnih napakah modela³⁰ ni znana oziroma program tega testa ne izračunava. Alternativa je uporaba Sarganovega testa po drugi stopnji, vendar sta Arellano in Bond (1991) odkrila, da je ta test nagnjen k nezadostnemu zavračanju v prisotnosti heteroskedastičnosti. Drugi test je Arellano-Bond test za avtokorelacijo (serijsko korelacijo) reda m v prvih diferencah komponent napak oziroma ostankov. S tem se preverja ničelno domnevo (H_0), da komponenta napake $w_{i,t}$ ni serijsko korelirana. Pogojni momenti so ustrezni le, če ne obstaja nikakršna serijska korelacija v slučajnih napakah. Gre za to, da pri diferenčni regresijski enačbi in pri sistemski diferenčni regresijski enačbi v nivoju testiramo, ali je prva diferenca komponente napake ($\Delta w_{i,t}$) serijsko korelirana drugega reda ali ni. Glede na strukturo je verjetno neodvisna identično porazdeljena prva diferenca komponente napake serijsko korelirana prvega reda, čeprav originalna komponenta napake ni korelirana. Zavrnitev H_0 , da ni serijske korelacije prvega reda v prvi diferenci komponente napake, ne pomeni, da je model slabo določen. Vendar pa zavrnitev H_0 pri višjih redih pomeni, da pogojni momenti niso veljavni oziroma ustrezni. Testno statistiko lahko izračunamo po prvostopenjski oceni, samo če smo določili v modelu »vce(robust)« tip standardnih napak.

V preteklosti je bila opravljena tudi Monte Carlo študija, ki je temeljila na stotih ponovitvah oziroma iteracijah preprostega avtoregresijskega modela z enim regresorjem, brez konstante (npr. $emp_{i,t} = \pi_1 emp_{i,t-1} + \pi_2 x_{i,t} + w_{i,t}$, kjer je $N = 100$ in $T = 7$). Rezultati so pokazali, da so standardne VCE robustne dvostopenjske GMM cenilke v omejenih vzorcih (v primeru končnega števila časovnih obdobj) precej pristranske in imajo znatno nižje variance kot preprostejšje instrumentalne (IV) cenilke, npr. Anderson in Hsiao (1981)³¹. Iz te študije sledi, da je ocenjena standardna napaka dvostopenjske Arellano-Bond GMM cenilke pristranska navzdol. Oba od zgoraj omenjenih testov pa se razmeroma dobro odrežeta (Baltagi, 2005, str. 141).

³⁰ VCE (robust) standardne napake modela – gre za določitev tipa standardnih napak, ki ga lahko program ob oceni modela poroča. Različni tipi standardnih napak izvirajo iz asimptotične teorije in so robustni na nekatere nepravilnosti. V našem primeru gre za robustno oceno standardnih napak. Po enostopenjskem ocenjevanju je to Arellano-Bond robustna VCE cenilka. Po dvostopenjskem ocenjevanju je to Windmeijer (2005) WC robustna cenilka.

³¹ Anderson in Hsiao cenilka ali metoda instrumentalnih spremenljivk – pomeni uporabo prvih diferenc spremenljivk, kar omogoča eliminacijo stalne komponente napake, ki je specifična za posamezno enoto v vzorcu. Odvisna odložena spremenljivka mora biti instrumentalizirana, ker je korelirana z motnjami. Če napake niso serijsko korelirane, Anderson in Hsiao predlagata uporabo prvih diferenc drugih odlogov odvisne spremenljivke kot instrument za diferenco njenega prvega odloga. Izkaže pa se, da je tak pristop sicer dosleden, vendar neučinkovit, ker pri izbiri pravega instrumenta ne upošteva vseh momentov, ki so na voljo. Obenem se tudi izkaže, da imajo ocene, ki jih dobimo po instrumentiranju z uporabo prvih diferenc drugih odlogov, zelo velike variance.

Windmeijer je leta 2005 izpeljal za pristranost popravljen VCE robustno dvostopenjsko GMM cenilko, poznano kot WC-robustno cenilko.

Windmeijer (2005) pripisuje pristranost ocenjenih asimptotičnih standardnih napak dvostopenjske učinkovite Arellano Bond GMM cenilke v malih vzorcih navzdol ocenjeni tehtani matriki W_N . Predlaga pa uporabo izraza popravka, ki je osnovan na razširitvi Taylorjeve vrste, ob upoštevanju ocenjene tehtane matrike W_N . Hkrati pa dokaže, da z uporabo omenjenega popravka na vzorcih s končnim številom časovnih obdobj in ob tem, da so vsi pogojni momenti linearni, dobimo bolj točne približne ocene standardnih napak oziroma dobimo takoimenovane popravljene standardne napake – popravljen VCE robustno dvostopenjsko GMM cenilko, poznano kot WC-robustno cenilko (Baltagi, 2005, str. 141).

V nadaljevanju sledi predstavitev podatkov, na podlagi katerih kasneje ocenim dinamično funkcijo povpraševanja po delu na vzorcih za celotno gospodarstvo, predelovalne in storitvene dejavnosti.

3.4 Podatki

Funkcijo povpraševanja po delu sem ocenila na podlagi podjetniških podatkov Agencije Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (v nadaljevanju AJPEŠ; bilance stanja in izkazi poslovnega izida) za obdobje od 1995 do 2007 in to na treh različnih bazah podatkov. Najprej sem ocenila funkcijo povpraševanja po delu na bazi podatkov za celotno gospodarstvo, nato pa sem ocenila funkcijo povpraševanja po delu še na bazah podatkov za storitvene in predelovalne dejavnosti.

V prvem podpoglavju sledi opis podatkov po vseh treh bazah, v drugem poglavju pa opisne statistike v model vključenih spremenljivk.

3.4.1 Opis podatkov

Celotna baza vsebuje 45.465 podjetij s povprečnim šestletnim časovnim horizontom, kar pomeni 305.835 enot. Ta baza vključuje vse gospodarske družbe v Sloveniji, razen samostojnih podjetnikov in zadrug. Najprej sem iz nje izločila vsa podjetja, ki so imela nepopolne in slabe podatke, in nato še tista, ki so imela manj kot 6 zaposlenih. Končni vzorec za celotno bazo je sestavljen iz 10.504 podjetij, kar pomeni 62.524 enot.

Baza podatkov za predelovalne dejavnosti vsebuje 4.125 podjetij s povprečnim šestletnim časovnim horizontom, kar pomeni 26.677 enot. Izpeljana je iz celotne baze podatkov, iz katere sem izločila vse dejavnosti, razen predelovalnih (za klasifikacijo po dejavnostih glej Prilogo 46). Končni vzorec je sestavljen iz 3.079 podjetij, kar pomeni 18.689 enot.

Baza podatkov za storitvene dejavnosti je izvedena iz celotne baze podatkov in vsebuje 9.126 podjetij s povprečnim petletnim časovnim horizontom, kar pomeni 50.225 enot. Iz celotne baze sem dodatno izločila vse dejavnosti, razen storitvenih – proizvodne storitve, poslovne storitve in javne storitve (za klasifikacijo po dejavnostih glej Prilogo 46). Iz javnih storitev pa sem izključila še dejavnosti, ki se po večini obnašajo tržno in jih ne financira država. To so druge javne, skupne in osebne storitvene dejavnosti (t.i. dejavnosti javne higiene, dejavnosti združenj, organizacij, rekreacijske, kulturne in športne dejavnosti ter druge storitvene dejavnosti),

dejavnost zasebnih gospodinjstev z zaposlenim osebjem ter eksteritorialne organizacije in združenja. Končni vzorec tako vsebuje 4.222 podjetij, kar pomeni 21.277 enot.

Slika 12 prikazuje porazdelitev podjetij glede na število zaposlenih po vseh treh bazah podatkov. Največje deleže (v povprečju 42 %) imajo podjetja z 11 do 50 zaposlenimi (razen v storitvenih dejavnostih, kjer je največji delež podjetij s 6 do 10 zaposlenimi), sledijo podjetja s 6 do 10 zaposlenimi (povprečno 36 %), dobro polovico manj je podjetij z 51 do 250 zaposlenimi (izstopajo podjetja predelovalnih dejavnosti s 25 %), največjih podjetij (z več kot 500 zaposlenimi) pa je le približno 2 %.

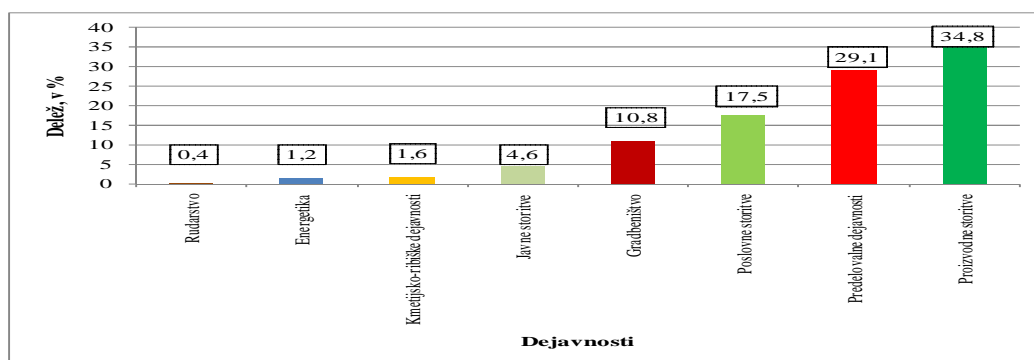
Slika 12: Porazdelitev podjetij glede na število zaposlenih po različnih bazah podatkov, 1995–2007

Vir: Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve, Podatki iz bilance stanja in bilance uspeha za leta 1995–2001, 2002; Podatki iz bilance stanja in bilance uspeha za leta 2002–2005, 2006; Podatki iz bilance stanja in bilance uspeha za leta 2006–2007, 2008.

Slika 13 prikazuje delež podjetij v celotni bazi po posameznih dejavnostih (v vzorcu so reprezentativno zastopane vse dejavnosti), Slika 14 delež podjetij v bazi storitvenih dejavnosti po različnih storitvenih dejavnostih, Sliki 15 in 16 pa delež podjetij v bazi predelovalnih dejavnosti po izvozni usmerjenosti in tehnološki zahtevnosti (za podrobnejši specifikaciji po dejavnostih glej Prilogi 47 in 48).

Slika 13: Porazdelitev podjetij glede na dejavnost, 1995–2007

Vir: Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve, Podatki iz bilance stanja in bilance uspeha za leta 1995–2001, 2002; Podatki iz bilance stanja in bilance uspeha za leta 2002–2005, 2006; Podatki iz bilance stanja in bilance uspeha za leta 2006–2007, 2008.

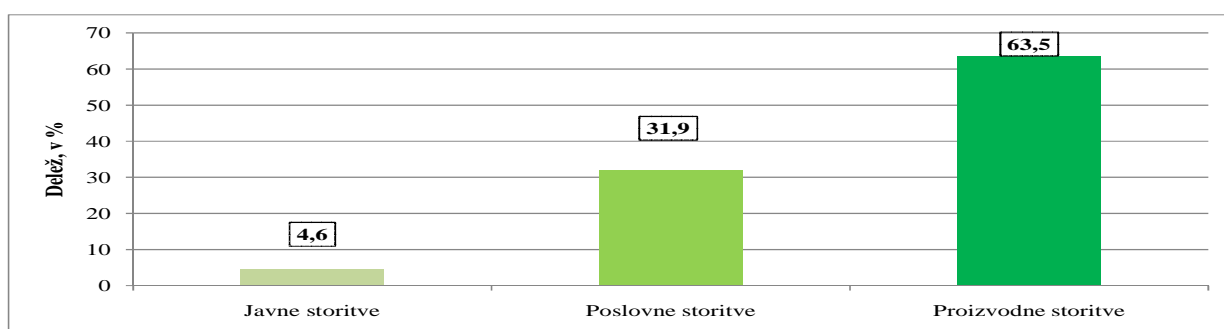
Podatki celotne baze kažejo, da spada največ podjetij v vzorcu pod dejavnost proizvodnih storitev (34,8 %). Sledijo podjetja v predelovalnih dejavnostih z 29-odstotnim deležem in

podjetja, ki se ukvarjajo s poslovnimi storitvami (17,5 %). Najmanj podjetij, le 0,4 %, pa je v dejavnosti rudarstva.

Glede na delež podjetij po dejavnostih najbolj izstopajo storitvene dejavnosti, katerih skupni delež je skoraj 57 %, in predelovalne dejavnosti, katerih delež je 29 %. Slednje panoge dosegajo tudi največje deleže v neto dobičku iz poslovanja na zaposlenega (poleg gradbeništva; glej Sliko 18). Zato sem se odločila za podrobnejše ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu na samostojnem vzorcu za predelovalne in storitvene dejavnosti.

Če se osredotočim le na bazo podatkov za storitvene dejavnosti (Slika 14), vidim, da več kot polovica podjetij v vzorcu spada pod dejavnost proizvodnih storitev (64 %), manj kot 5 % pa je delež podjetij v javnih storitvah.

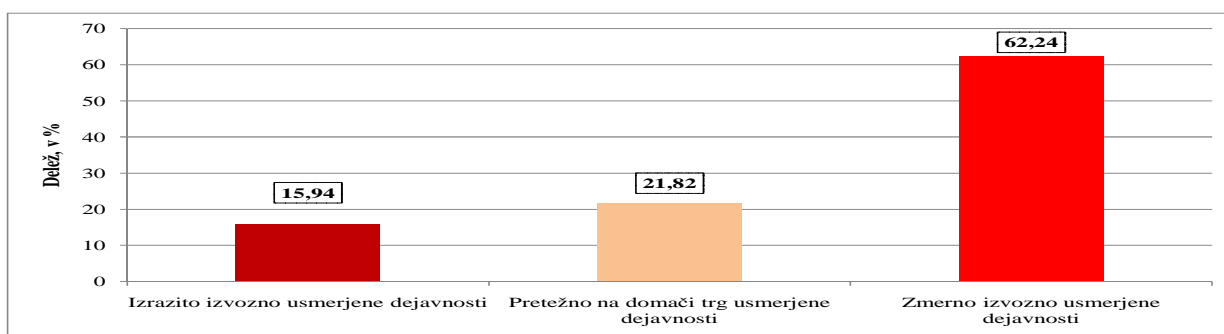
Slika 14: Porazdelitev podjetij glede na storitveno dejavnost, 1995–2007

Vir: Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve, Podatki iz bilance stanja in bilance uspeha za leta 1995–2001, 2002; Podatki iz bilance stanja in bilance uspeha za leta 2002–2005, 2006; Podatki iz bilance stanja in bilance uspeha za leta 2006–2007, 2008.

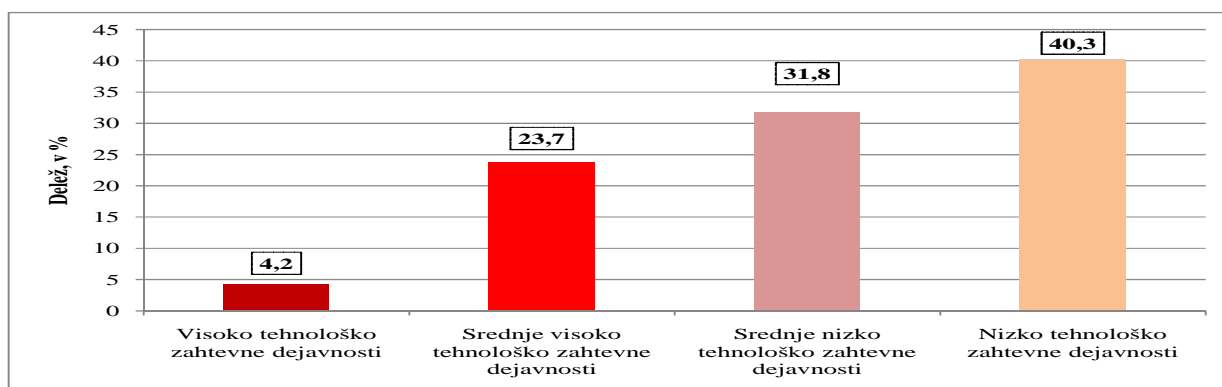
Iz Slik 15 in 16 je razvidno, da spada največ podjetij v vzorcu pod zmerno izvozno usmerjene dejavnosti, najmanj pa med izrazito izvozno usmerjene dejavnosti. Za izvozno usmerjene dejavnosti (78,2 %) velja, da so tudi tehnološko zahtevnejše (59,7 %), medtem ko so pretežno na domači trg usmerjene dejavnosti (21,8 %) večinoma nizko tehnološko zahtevne (40 %).

Slika 15: Porazdelitev podjetij glede na izvozno usmerjenost predelovalnih dejavnosti, 1995–2007

Vir: Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve, Podatki iz bilance stanja in bilance uspeha za leta 1995–2001, 2002; Podatki iz bilance stanja in bilance uspeha za leta 2002–2005, 2006; Podatki iz bilance stanja in bilance uspeha za leta 2006–2007, 2008.

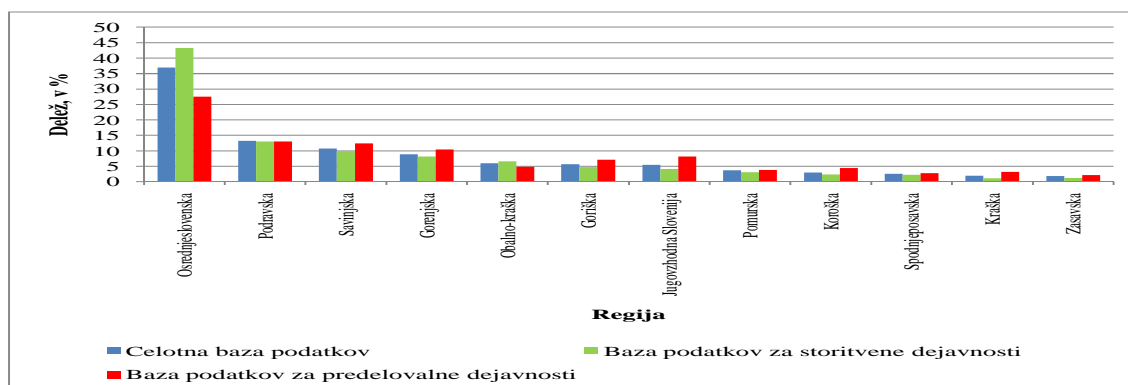
Slika 16: Porazdelitev podjetij glede na tehnološko zahtevnost predelovalnih dejavnosti, 1995–2007

Vir: Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve, Podatki iz bilance stanja in bilance uspeha za leta 1995–2001, 2002; Podatki iz bilance stanja in bilance uspeha za leta 2002–2005, 2006; Podatki iz bilance stanja in bilance uspeha za leta 2006–2007, 2008.

Na Sliki 17 je prikazana porazdelitev podjetij po regijah za vse tri baze podatkov. Razvidno je, da med različnimi vzorci ni bistvenih razlik v porazdelitvi in da največ podjetij prihaja iz Osrednjeslovenske regije, medtem ko imajo preostale slovenske regije več kot pol manjše deleže in med njimi ne prihaja do večjih odstopanj.

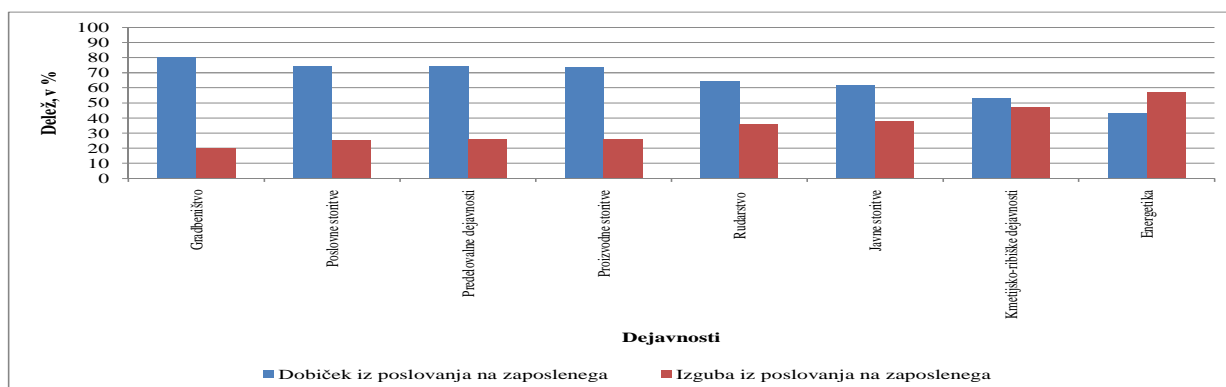
Slika 17: Porazdelitev podjetij glede na regijo po različnih bazah podatkov, 1995–2007

Vir: Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve, Podatki iz bilance stanja in bilance uspeha za leta 1995–2001, 2002; Podatki iz bilance stanja in bilance uspeha za leta 2002–2005, 2006; Podatki iz bilance stanja in bilance uspeha za leta 2006–2007, 2008.

Slika 18 prikazuje delež podjetij celotnega vzorca, ki so poslovala z dobičkom oziroma izgubo iz poslovanja na zaposlenega po posameznih dejavnostih. Kot lahko vidim, obstajajo razlike v dobičkih in izgubah iz poslovanja na zaposlenega po dejavnostih. Največje deleže v dobičku iz poslovanja imajo dejavnosti gradbeništva (80,1 %), poslovnih storitev (74,3 %), predelovalnih dejavnosti (74,1 %) in proizvodnih storitev (73,6 %). Najmanjši delež pa ima dejavnost energetike (43,1 %).

Slika 18: Porazdelitev podjetij, ki so poslovala z dobičkom oziroma izgubo iz poslovanja na zaposlenega po dejavnostih, 1995–2007

Vir: Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve, Podatki iz bilance stanja in bilance uspeha za leta 1995–2001, 2002; Podatki iz bilance stanja in bilance uspeha za leta 2002–2005, 2006; Podatki iz bilance stanja in bilance uspeha za leta 2006–2007, 2008.

3.4.2 Opisne statistike spremenljivk, vključenih v model

V Tabeli 15 so prikazane opisne statistike v model vključenih spremenljivk, in sicer iz vseh treh obravnavanih baz podatkov. Na celotnem vzorcu so imeli v obdobju 1995–2007 povprečni realni stroški dela na zaposlenega (oziroma povprečne realne bruto plače na zaposlenega) občutno rast, z 22.390 tolarjev na 35.460 tolarjev, kar pomeni, da je bila povprečna realna rast stroškov dela na zaposlenega v tem obdobju 58,4-odstotna. Na vzorcu storitvenih dejavnosti je znašala 66,7 % in na vzorcu predelovalnih dejavnosti 51,6 %. Povprečno število zaposlenih na posamezno podjetje se je po vseh treh vzorcih postopoma zmanjševalo, in sicer je bilo na celotnem vzorcu leta 1995 v povprečju zaposlenih 79 delavcev na podjetje, leta 2007 pa samo 50 delavcev na podjetje, kar predstavlja 58-odstotni upad zaposlenih. Ta je bil več kot pol manjši v primeru storitvenih dejavnosti (23,4 %) in nekaj večji v primeru predelovalnih dejavnosti (37,4 %). Podatki iz celotnega vzorca prikazujejo, da so v obdobju 1995–2007 realni čisti prihodki od prodaje posameznega podjetja narasli z 9.399.750 tolarjev v letu 1995 na 12.918.840 tolarjev v letu 2007, kar predstavlja 37,5-odstotno realno rast. Na vzorcu storitvenih dejavnosti je bila rast višja (55,7 %), medtem ko je bila na vzorcu predelovalnih dejavnosti skoraj identična (37,3 %). Za opisne statistike v model vključenih spremenljivk, po letih, glej Priloge 41–43.

Tabela 15: Opisne statistike spremenljivk, vključenih v model, 1995–2007

Baze	Spremenljivke	N	Min	Maks	Aritmetična sredina	Mediana	Standardni odklon
CELOTNO GOSPODARSTVO	Število zaposlenih	91.531	6,00	12.462,00	58,20	14,00	229,82
	Stroški dela na zaposlenega	91.531	0,70	960,55	29,76	26,06	16,71
	Čisti prihodki od prodaje	91.531	0,14	415.821,00	10.791,55	2.178,15	58.449,28
STORITVENE DEJAVNOSTI	Število zaposlenih	50.225	6,00	12.462,00	38,01	11,00	224,82
	Stroški dela na zaposlenega	50.225	0,70	960,55	31,88	26,91	19,62
	Čisti prihodki od prodaje	50.225	0,14	415.821,00	9.305,23	2.019,50	59.772,04
PREDELOVALNE DEJAVNOSTI	Število zaposlenih	26.677	6,00	6.025,00	96,26	24,00	261,43
	Stroški dela na zaposlenega	26.677	0,74	299,18	27,48	25,75	11,27
	Čisti prihodki od prodaje	26.677	3,93	274.146,00	14.302,67	2.812,77	64.225,42

Legenda: Min – minimum, Maks – maksimum.

V nadaljevanju bom prikazala ocene dinamičnih modelov povpraševanja po delu, ki so narejene na zgoraj opisanih bazah podatkov in kjer kot glavne spremenljivke nastopajo zaposlenost, stroški dela na zaposlenega ter čisti prihodki od prodaje.

3.5 Rezultati

To poglavje je najmenjšeno predstavitvi ocenjenih dinamičnih funkcij povpraševanja po delu na treh vzorcih. Najprej so predstavljene ocene, narejene na vzorcu za celotno gospodarstvo, tem pa sledijo še ocene na podvzorcju za predelovalne in storitvene dejavnosti, saj skupaj predstavljata približno 86 % podjetij v celotnem gospodarstvu. Na koncu poglavja pa sledi še primerjava dobljenih rezultatov z objavljenimi rezultati tranzicijskih in netranzicijskih držav.

3.5.1 Ocena dinamičnega modela povpraševanja po delu za celotno gospodarstvo

V Tabeli 16 so predstavljene ocene dinamične funkcije povpraševanja po delu za celotno gospodarstvo. Iz rezultatov je razvidno, da je odvisna spremenljivka zelo persistentna v času, saj je značilno odložen koeficient blizu 1 (0,9), zaposlenost na drugem odlogu pa je neznačilna. Podobno visoko oceno inercije zaposlenosti so ugotovile tudi druge študije za Slovenijo, Španijo, Portugalsko, Belgijo, Nizozemsko, Veliko Britanijo, Madžarsko in Rusijo (glej Tabela 21).

Glavni spremenljivki, ki določata povpraševanje podjetij po delu, sta stroški dela (w) in prihodki od prodaje (s). V spodnji tabeli so podani koeficienti kratkoročne in dolgoročne elastičnosti zaposlenosti na ti dve spremenljivki. V okviru magistrske naloge pa me bosta najbolj zanimala koeficienta kratkoročne in dolgoročne elastičnosti zaposlenosti na stroške dela, na podlagi katerih bom ocenila vpliv dviga minimalne plače na zaposlenost (glej Poglavlje 4.1).

Kratkoročna elastičnost zaposlenosti na stroške dela je -0,44 %, kar pomeni, da se zaposlenost ob 1 % povečanju stroškov dela v povprečju zmanjša za 0,44 %. Dolgoročna elastičnost oziroma vrednost, h kateri konvergirajo vrednosti kratkoročnih elastičnosti, pa znaša -1,49 %, kar pomeni, da se podjetja dolgoročno na 1 % zvišanje stroškov dela v povprečju odzovejo z 1,49-odstotnim znižanjem zaposlenosti. Ocenjeni elastičnosti zaposlenosti na stroške dela sta skladni z ocenami v drugih državah (glej Poglavlje 3.5.4).

Kratkoročna elastičnost zaposlenosti na prihodke od prodaje je pozitivna in značilna ter nam pove, da se je zaposlenost v proučevanem obdobju zaradi povečanja prihodkov za 1 % v povprečju povečala za 0,65 %. Dolgoročna elastičnost je prav tako pozitivna in značilna ter višja od kratkoročne za 0,46 odstotne točke. Obe elastičnosti sta skladni z ocenami v drugih državah (glej Poglavlje 3.5.4).

V drugem koraku sem ocenjevala enak model, kot je opisan zgoraj, le da sem vanj vključila slamnate spremenljivke za dejavnosti, velikost podjetij, dobiček iz poslovanja, gospodarski cikel, izvozno usmerjenost, regije in leta (glej definicije slamnatih spremenljivk v Prilogah 46, 49 in 50). Zanimala me je značilnost koeficienta pred produktom teh slamnatih spremenljivk s stroški dela ter prihodki od prodaje. Glede na to, da so bili vsi koeficienti neznačilni, sem sklepala, da se podjetja podobno odzivajo na spremembe plač in prihodkov od prodaje ne glede na dejavnost, velikost podjetja, dobiček podjetja, gospodarski cikel, izvozno usmerjenost ali regijo in da so ocenjene elastičnosti robustne v času.

Pri analizi z regijami se je treba zavedati, da sklepamo o njih na podlagi poštnih števil, kjer so podjetja prijavljena, kar je velikokrat kar naslov matične družbe. Tako imamo v Sloveniji precej neproporcionalno porazdelitev podjetij po regijah, saj jih je večina prijavljenih v Osrednjeslovenski regiji (Ljubljana), kar zamegli dejansko sklepanje o značilnih razlikah med njimi. Hkrati pa pri tovrstni analizi kmalu naletimo na problem gospodarske strukture, saj je po regijah precej neenakomerna in imajo nekatere regije izrazite strukturne gospodarske probleme (najbolj splošno znana po tem je Pomurska regija).

Tako kot avtorji drugih študij sem poskušala osnovni model dinamične funkcije povpraševanja še dopolniti. Tako sem neodvisno spremenljivko – realni kapital poskušala zajeti še z drugimi spremenljivkami oziroma njihovo kombinacijo (realni strošek najema kapitala – glej opombo 19, realna dodana vrednost po dejavnostih in indeks cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih na domačem trgu kot približek za realni strošek kapitala), poleg že omenjenih prihodkov od prodaje. Vpliv teh spremenljivk se je izkazal za neznačilnega, zato sem jih izločila iz ocenjevane enačbe dinamičnega povpraševanja po delu. Prav tako sem poskušala oceniti vpliv produktivnosti (dodana vrednost na zaposlenega) na zaposlenost, tako da sem v ocenjevano enačbo dodala dodatno neodvisno spremenljivko zanjo. Vpliv produktivnosti na zaposlenost se je tudi izkazal za neznačilnega in sem tako tudi to neodvisno spremenljivko izključila iz nadaljne analize.

Tabela 16: Ocene dinamične funkcije povpraševanja po delu za celotno gospodarstvo, odvisna spremenljivka je logaritem števila zaposlenih

l (t-1)	0,90*** (0,03)
w (t)	-0,44*** (0,11)
w (t-1)	0,29*** (0,10)
d-r w	-1,49*** (0,43)
s (t)	0,65*** (0,04)
s (t-1)	-0,49*** (0,06)
s (t-2)	-0,05*** (0,02)
d-r s	1,11*** (0,18)
št. enot opazovanj	62.524
N	10.504
Sargan $\chi^2(60)$	48,29
P	0,86
M1	-10,00
M2	-1,30

Opomba: WC-robustna dvostopenjska cenilka. Vse spremenljivke so v logaritmih. Regresija vključuje časovne slavnate spremenljivke. Robustne standardne napake v oklepajih. *** pomeni statistično značilne koeficiente pri eno odstotni stopnji tveganja. Konstanta ni poročana.

Legenda: l – zaposlenost (število zaposlenih glede na delovne ure), w - stroški dela, s – prihodki od prodaje, d-r w – dolgoročni stroški dela, d-r s – dolgoročni prihodki od prodaje, P – verjetnost. Stroški dela in prodaja sta deflacinirana z indeksom cen proizvajalcev.

V tretjem koraku sem se na podlagi opisnih podatkov in prepričanja, da se podjetja ne odzivajo vedno podobno na sprembe plač in prihodkov od prodaje, ampak gre verjetno za posledico agregacije podatkov (celotno gospodarstvo), odločila za podrobnejšo analizo na ravni predelovalnih in storitvenih dejavnosti, ki predstavljajo 29-odstotni in 57-odstotni delež podjetij po dejavnostih v gospodarstvu (glej Sliko 13). Poleg tega je Slovenija malo odprto gospodarstvo, ki izvozi 60 % proizvodov in storitev. Največji, več kot 90-odstotni delež v slovenskem blagovnem izvozu pa imajo predelovalne dejavnosti.

3.5.2 Ocena dinamičnega modela povpraševanja po delu za predelovalne dejavnosti

Predelovalne dejavnosti so po strukturi bruto domačega proizvoda najpomembnejša dejavnost slovenskega gospodarstva, katere delež se giblje okoli 20 %, hkrati pa so najbolj izvozno usmerjena dejavnost gospodarstva, saj kar 75 % podjetij predelovalnih dejavnosti izvažata. Prav zaradi teh dejstev so v Tabeli 17 poleg ocenjenega osnovnega modela dinamične funkcije povpraševanja po delu podane še ocene glede na velikost podjetij predelovalnih dejavnosti (kriterij je število zaposlenih, za klasifikacijo glej Prilogo 49) in izvozno usmerjenost predelovalnih dejavnosti (izrazito, zmerno in na domači trg usmerjene dejavnosti, za klasifikacijo glej Prilogo 47). V Tabeli 18 pa so poleg ocenjenega osnovnega modela dinamične funkcije povpraševanja po delu podane še ocene glede na tehnološko zahtevnost predelovalnih dejavnosti (visoko, srednje visoko, srednje nizko in nizko tehnološko zahtevne dejavnosti, za klasifikacijo glej Prilogo 48).

Tabela 17: Ocene dinamične funkcije povpraševanja po delu za predelovalne dejavnosti s slamnatimi spremenljivkami za izvozno usmerjenost, odvisna spremenljivka je logaritem števila zaposlenih

	Osnovni model	Glede na velikost	Z izvozno usmerjenostjo dejavnosti (1)	Z izvozno usmerjenostjo dejavnosti (2)	Z izvozno usmerjenostjo dejavnosti in velikostjo podjetja
I (t-1)	0,89*** (0,02)	0,88*** (0,03)	0,92*** (0,02)	0,91*** (0,02)	0,91*** (0,02)
I (t-2)	-0,07*** (0,01)	-0,06*** (0,01)	-0,08*** (0,01)	-0,08*** (0,01)	-0,09*** (0,01)
w (t)	-0,63*** (0,10)	-0,34*** (0,09)	-0,30*** (0,07)	-0,30*** (0,07)	-0,28*** (0,06)
w (t-1)	0,46*** (0,09)	0,27*** (0,07)	0,17*** (0,06)	0,17*** (0,06)	0,13** (0,06)
d-r w	-0,92*** (0,18)	-0,40*** (0,16)	-0,79*** (0,17)	-0,75*** (0,16)	-0,89*** (0,14)
w D(11–50) (t)		-0,16* (0,09)			
w D(11–50) (t-1)		0,12* (0,07)			
w D(51–250) (t)		-0,33*** (0,12)			
w D(51–250) (t-1)		0,30*** (0,11)			
w D(251–500) (t)		-0,08 (0,14)			
w D(251–500) (t-1)		0,11 (0,13)			
w D(>500) (t)		-0,20 (0,24)			
w D(>500) (t-1)		0,28 (0,24)			
w D(ex) (t)			-0,33*** (0,11)		
w D(ex) (t-1)			0,36*** (0,10)		
w D(izrazitih ex) (t)				-0,21* (0,13)	
w D(izrazitih ex) (t-1)				0,23** (0,12)	
w D(zmernih ex) (t)				-0,27*** (0,10)	
w D(zmernih ex) (t-1)				0,30*** (0,10)	
w D(ex (≤50)) (t)					-0,29*** (0,10)
w D(ex(≤50)) (t-1)					0,34*** (0,10)
w D(ex(51–250)) (t)					-0,33*** (0,12)
w D(ex(51–250)) (t-1)					0,41*** (0,12)
w D(ex(>250)) (t)					-0,22* (0,14)
w D(ex(>250)) (t-1)					0,34** (0,14)

se nadaljuje

nadaljevanje

	Osnovni model	Glede na velikost	Z izvozno usmerjenostjo dejavnosti (1)	Z izvozno usmerjenostjo dejavnosti (2)	Z izvozno usmerjenostjo dejavnosti in velikostjo podjetja
s (t)	0,45*** (0,04)	0,27*** (0,05)	0,32*** (0,04)	0,31*** (0,04)	0,27*** (0,04)
s (t-1)	-0,31*** (0,05)	-0,19*** (0,04)	-0,17*** (0,04)	-0,16*** (0,05)	-0,13*** (0,04)
d-r s	0,80*** (0,04)	0,44*** (0,08)	0,85*** (0,05)	0,88*** (0,05)	0,81*** (0,05)
s D(11–50) (t)		0,10** (0,04)			
s D(11–50) (t-1)		-0,08** (0,03)			
s D(51–250) (t)		0,21*** (0,05)			
s D(51–250) (t-1)		-0,18*** (0,05)			
s D(251–500) (t)		0,15*** (0,05)			
s D(251–500) (t-1)		-0,13*** (0,05)			
s D(>500) (t)		0,20*** (0,08)			
s D(>500) (t-1)		-0,19** (0,08)			
s D(ex) (t)			0,14*** (0,04)		
s D(ex) (t-1)			-0,15*** (0,04)		
s D(izrazitih ex) (t)				0,07 (0,06)	
s D(izrazitih ex) (t-1)				-0,08 (0,06)	
s D(zmernih ex) (t)				0,15*** (0,05)	
s D(zmernih ex) (t-1)				0,15*** (0,05)	
s D(ex(≤50)) (t)					0,11** (0,05)
s D(ex(≤50)) (t-1)					-0,13*** (0,05)
s D(ex(51–250)) (t)					0,16*** (0,05)
s D(ex(51–250)) (t-1)					-0,18 (0,05)
s D(ex(>250)) (t)					0,14*** (0,06)
s D(ex(>250)) (t-1)					-0,17*** (0,05)
št. enot opazovanj	18.689	18.689	18.689	18.689	18.689
N	3.079	3.079	3.079	3.079	3.079
Sargan χ^2	175,77	493,85	246,44	341,72	428,71
P	0,16	0,49	0,41	0,26	0,25
M1	-10,69	-14,20	-10,91	-10,75	-12,76
M2	1,52	1,13	1,77	1,40	1,01

Opomba: WC-robustna dvostopenjska cenilka. Vse spremenljivke so v logaritmih. Regresija vključuje časovne slammate spremenljivke. Robustne standardne napake v oklepajih. se nadaljuje

nadaljevanje

*** pomeni statistično značilne koeficiente pri eno odstotni stopnji tveganja, ** pri pet odstotni stopnji tveganja in * pri deset odstotni stopnji tveganja. Konstanta ni poročana.

Legenda: l – zaposlenost (število zaposlenih glede na delovne ure), w – stroški dela, s – prihodki od prodaje, d-r w – dolgoročni stroški dela, d-r s – dolgoročni prihodki od prodaje, w/s D(ex) – stroški dela/prihodki od prodaje izvoznikov, w/s D(izrazitih ex) – stroški dela/prihodki od prodaje izrazitih izvoznikov, w/s D(zmernih ex) – stroški dela/prihodki od prodaja zmernih izvoznikov, w/s D(11–50) – stroški dela/prihodki od prodaje za podjetja z 11–50 zaposlenimi, w/s D(51–250) – stroški dela/prihodki od prodaje za podjetja z 51–250 zaposlenimi, w/s D(251–500) – stroški dela/prihodki od prodaje za podjetja z 251–500 zaposlenimi, w/s D(>500) – stroški dela/prihodki od prodaje za podjetja z >500 zaposlenimi, w/s D(ex(≤50)) – stroški dela/prihodki od prodaje izvoznikov z ≤50 zaposlenimi, w/s D(ex(51–250)) – stroški dela/prihodki od prodaje izvoznikov z 51–250 zaposlenimi, w/s D(ex(>250)) – stroški dela/prihodki od prodaje izvoznikov z >250 zaposlenimi, P – verjetnost. Stroški dela in prodaja so deflacionirani z indeksom cen proizvajalcev.

Glede na velikost: primerjava elastičnosti podjetij z različnim številom zaposlenih ((11–50), (51–250) in (>500)) glede na elastičnost podjetij z manj kot 10 zaposlenimi.

Z izvozno usmerjenostjo dejavnosti (1): primerjava elastičnosti izvozno usmerjenih dejavnosti z na domači trg usmerjenimi dejavnostmi.

Z izvozno usmerjenostjo dejavnosti (2): primerjava elastičnosti izrazito in zmerno izvozno usmerjenih dejavnosti z na domači trg usmerjenimi dejavnostmi.

Z izvozno usmerjenostjo dejavnosti in velikostjo podjetja: primerjava elastičnosti izvozno usmerjenih podjetij z različnim številom zaposlenih ((≤50), (51–250), (>250)) z elastičnostmi na domači trg usmerjenih podjetij.

Iz rezultatov je razvidno, da je tako kot na ravni celotnega gospodarstva tudi v primeru predelovalnih dejavnosti odvisna spremenljivka zelo persistentna v času, saj sta značilno odložena koeficienta blizu 1 (ne glede na uporabljene slamnate spremenljivke), zaposlenost na tretjem odlogu pa je neznačilna, kar pa je tudi skladno z drugimi študijami (glej Tabelo 21).

Za izračun vpliva dviga minimalne plače na zaposlenost sta najzanimivejša koeficienta kratkoročne in dolgoročne elastičnosti zaposlenosti na stroške dela, ki izhajata iz ocenjenega osnovnega modela dinamične funkcije povpraševanja po delu za predelovalne dejavnosti. Kratkoročna elastičnost je -0,63 %, kar pomeni, da se zaposlenost ob 1 % povečanju stroškov dela v povprečju zmanjša za 0,63 %. Dolgoročna elastičnost pa znaša -0,92 % in je le za 0,29 odstotne točke višja od kratkoročne. V primerjavi z elastičnostima za celotno gospodarstvo lahko rečem, da je kratkoročna elastičnost zaposlenosti na stroške dela na ravni predelovalnih dejavnosti za 0,19 odstotne točke višja, medtem ko je dolgoročna precej nižja (za 0,57 odstotne točke). Razlike pridejo najbolj do izraza pri oceni vpliva dviga minimalne plače na zaposlenost za predelovalne dejavnosti (glej Poglavlje 4.1), kljub temu pa sta ocenjeni elastičnosti skladni z ocenjenimi vrednostmi za druge evropske države (glej Poglavlje 3.5.4).

Kratkoročna elastičnost zaposlenosti na prihodke je pozitivna in značilna ter nam pove, da se je zaposlenost v proučevanem obdobju zaradi povečanja prihodkov od prodaje za 1 % v povprečju povečala za 0,45 %. Dolgoročna elastičnost je prav tako pozitivna in značilna ter za 0,35 odstotne točke višja od kratkoročne. Obe elastičnosti sta skladni z ocenami v drugih državah (glej Poglavlje 3.5.4) in nižji od ocenjenih elastičnosti za celotno gospodarstvo.

Kot sem že omenila, sem osnovni model dinamične funkcije povpraševanja po delu razširila s slamnatimi spremenljivkami za velikost, izvozno usmerjenost (Tabela 17), tehnološko zahtevnost dejavnosti (Tabela 18) in kombinacijo obojega. Pri tem me ni zanimala dejanska elastičnost zaposlenosti na stroške dela in prihodke od prodaje, ampak sem se spraševala, če obstajajo značilne razlike med produktom teh slamnatih spremenljivk s stroški dela ter prihodki od prodaje, oziroma povedano z drugimi besedami, če se podjetja podobno odzivajo na spremembe plač in prihodkov od prodaje ne glede na velikost, izvozno usmerjenost, tehnološko zahtevnost, regije in leta. Teh razlik ni bilo opaziti na ravni celotnega gospodarstva.

Na ravni predelovalnih dejavnosti pa obstajajo značilne razlike v odzivnosti podjetij, in sicer glede na njihovo velikost, izvozno usmerjenost in tehnološko zahtevnost, medtem ko so v času in glede na dobiček iz poslovanja, gospodarski cikel in regije robustne, kar pomeni, da v obdobju 1995–2007 ni prišlo do značilnih razlik med podjetji v odzivanju na šoke v plačah in prihodkih.

Gledano po velikosti podjetja (kriterij je število zaposlenih, glej Prilogo 49) se na šoke v plačah in prihodkih najbolje odzivajo srednje družbe (z 51–250 zaposlenimi), ki imajo okoli 25-odstotni delež zaposlenih v predelovalnih dejavnostih. Teh je največ v podjetjih, ki spadajo med zmerno izvozno usmerjene predelovalne dejavnosti (okoli 57 %), po tehnološki zahtevnosti pa se uvrščajo med nizko (primer je proizvodnja tekstilij) in srednje nizko tehnološko zahtevne dejavnosti (primer je proizvodnja kovin). Precej manjše elastičnosti imajo majhne družbe (z 11–50 zaposlenimi), katerih delež pa je znotraj predelovalnih dejavnosti najvišji, in sicer 41 %. Najmanj pa je srednje velikih (z 251–500 zaposlenimi; 5 %) in velikih (več kot 500 zaposlenih, 3,4 %) družb, pri katerih ni značilnih razlik v elastičnostih zaposlenosti na stroške dela, medtem ko so pri elastičnostih zaposlenosti glede na prihodke značilne razlike, in sicer je pri velikih družbah (podjetja v dejavnostih proizvodnje koksa, naftnih derivatov, jedrskega goriva, proizvodnje kovin ter proizvodnje usnja, obutve in usnjenih izdelkov razen oblačil) odzivnost na šoke podobna kot pri srednjih družbah.

Gledano po izvozni usmerjenosti (glej Prilogo 47) so podjetja izvozno usmerjenih predelovalnih dejavnosti fleksibilnejša pri prilagajanju na spremembe v plačah in prihodkih od prodaje kot pa podjetja na domači trg usmerjenih predelovalnih dejavnosti. Teh je tudi precej manj, saj je kar 75 % podjetij izvozno usmerjenih. Če pogledam še podrobneje, lahko rečem, da med temi prevladujejo podjetja, ki spadajo med zmerno izvozno usmerjene dejavnosti (skoraj 80 %; proizvodnja tekstilij, usnjenih oblačil, tekstilnih in krznenih izdelkov, proizvodnja usnja, obutve in usnjenih izdelkov, razen oblačil, obdelava in predelava lesa, proizvodnja izdelkov iz lesa, plute, slame in protja, razen pohištva, proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas, proizvodnja kovin in kovinskih izdelkov, proizvodnja električne in optične opreme ter proizvodnja pohištva in druge predelovalne dejavnosti, reciklaža), katerih elastičnost zaposlenosti na stroške dela in prihodke od prodaje je najvišja. Gledano po velikosti samih podjetij pa so tudi srednje družbe (z 51–250 zaposlenimi) izvozno usmerjenih dejavnosti bolj prilagodljive pri prilagajanju na šoke v plačah in prihodkih od prodaje. Seveda pa ne glede na velikost izvozno usmerjenih podjetij prevladujejo podjetja, ki spadajo med zmerno izvozno usmerjene dejavnosti (okoli 60 %), tako da prihaja do značilnih razlik po izvozni usmerjenosti in velikosti bolj zaradi velikega deleža podjetij zmerno izvoznih dejavnosti in ne toliko zaradi same velikosti podjetja.

Gledano po tehnološki zahtevnosti (glej Prilogo 48 ter Tabelo 18) so podjetja visoko in srednje visoko tehnološko zahtevnih predelovalnih dejavnosti bolj odzivna na šoke v plačah kot pa podjetja srednje nizko in nizko tehnološko zahtevnih dejavnosti, ki jih je glede na delež v predelovalnih dejavnostih največ (72 %). Če pogledam še podrobneje, lahko rečem, da med temi prevladujejo podjetja, ki spadajo med nizko tehnološko zahtevne dejavnosti (teh je okoli 40 %) in katerih elastičnosti so najnižje, medtem ko je najmanj podjetij, ki spadajo med visoko tehnološko zahtevne dejavnosti (teh je le okoli 4 %). Elastičnosti zaposlenosti na prihodke od prodaje pa so ne glede na klasifikacijo tehnološke zahtevnosti dejavnosti neznačilne, kar pomeni, da se na šoke v prihodkih podjetja odzivajo podobno. Glede velikosti podjetij in tehnološke zahtevnosti dejavnosti, kamor ta podjetja spadajo, pa lahko rečem, da so srednje velike (z 51–250 zaposlenimi) in velike (z več kot 250 zaposlenimi) družbe, ki spadajo v visoko in srednje tehnološko zahtevne predelovalne dejavnosti (proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vlaken, proizvodnja strojev in naprav, proizvodnja električne in optične opreme, proizvodnja vozil in plovil, proizvodnja koksa, naftnih derivatov, jedrskega goriva, proizvodnja

izdelkov iz gume in plastičnih mas, proizvodnja drugih nekovinskih mineralnih izdelkov, proizvodnja kovin in kovinskih izdelkov ter proizvodnja pohištva in druge predelovalne dejavnosti, reciklaža), fleksibilnejše pri odzivanju na spremembe v stroških dela in prihodkih od prodaje kot nizko tehnološko zahtevna podjetja, medtem ko so elastičnosti zaposlenosti tako na stroške dela kot tudi prihodke od prodaje neznčilne za majhne družbe (z do 50 zaposlenimi). Seveda pa ne glede na velikost podjetij po tehnološki zahtevnosti prevladujejo podjetja, ki spadajo med srednje tehnološko zahtevne dejavnosti (teh je okoli 56 %), tako da prihaja do značilnih razlik po tehnološki zahtevnosti in velikosti bolj zaradi velikega deleža podjetij, ki se uvrščajo med srednje tehnološko zahtevne dejavnosti, in ne toliko zaradi same velikosti podjetja. Podobno je pri kombinaciji izvozne usmerjenosti in velikosti podjetja.

Iz povedanega lahko sprejemem sklep, da so najbolj fleksibilna podjetja predelovalnih dejavnosti, glede na spremembe v stroških dela in prihodke od prodaje, srednje velike (z 51–250 zaposlenimi) in velike družbe (z več kot 250 zaposlenimi), ki spadajo med zmerno izvozno usmerjene dejavnosti, ki pa so tudi visoko in srednje tehnološko zahtevne (približno 92 % podjetij izvozno usmerjenih dejavnosti spada med visoko in srednje tehnološko zahtevne dejavnosti). Kombinacijo vsega najboljše predstavljajo naslednje dejavnosti: proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas (največji podjetji sta Sava Tires in Savatech), proizvodnja kovin in kovinskih izdelkov (največji podjetji sta Acroni in Unior), proizvodnja električne in optične opreme (največji podjetji sta Iskratel in Iskraemeco) ter proizvodnja pohištva in druge predelovalne dejavnosti, reciklaža (največji podjetji sta Gorenje notranja oprema in Novoles). Podjetja teh dejavnosti (Gorenje, Acroni, Unior, Sava Tires in Iskratel) so tudi tista, ki najbolj prispevajo k dodani vrednosti v predelovalnih dejavnostih, poleg podjetij, ki spadajo v izrazito izvozno in visoko ter srednje visoko tehnološko zahtevne dejavnosti (Krka, Lek, Revoz, Iskra Avtoelektrika ter Cimos) in največ vlagajo v raziskave in razvoj. Višje elastičnosti izvozno usmerjenih in tehnološko zahtevnejših podjetij, ki so produktivnejša in donosnejša, so pričakovane, saj se morajo kljub enakim regulatornim okvirom spopadati z višjo stroškovno konkurenčnostjo predvsem s strani tujih podjetij. Prav tako so ta podjetja bolj in ponavadi hitreje izpostavljena gospodarskim ciklom, kot so to na domači trg usmerjena podjetja.

Tabela 18: Ocene dinamične funkcije povpraševanja po delu za predelovalne dejavnosti s slamatimi spremenljivkami za tehnološko zahtevnost, odvisna spremenljivka je logaritem števila zaposlenih

	Osnovni model	Glede na velikost	Z tehnološko zahtevnostjo (1)	Z tehnološko zahtevnostjo in velikostjo podjetja (2)
I (t-1)	0,89*** (0,02)	0,88*** (0,03)	0,91*** (0,02)	0,89*** (0,03)
I (t-2)	-0,07*** (0,01)	-0,06*** (0,01)	-0,08*** (0,01)	-0,08*** (0,01)
w (t)	-0,63*** (0,10)	-0,34*** (0,09)	-0,75*** (0,10)	-0,45*** (0,08)
w (t-1)	0,46*** (0,09)	0,27*** (0,07)	0,60*** (0,10)	0,32*** (0,07)
d-r w	-0,92*** (0,18)	-0,40*** (0,16)	-0,88*** (0,16)	-0,70*** (0,12)
w D(11-50) (t)		-0,16* (0,09)		
w D(11-50) (t-1)		0,12* (0,07)		
w D(51-250) (t)		-0,33*** (0,12)		
w D(51-250) (t-1)		0,30*** (0,11)		
w D(251-500) (t)		-0,08 (0,14)		
w D(251-500) (t-1)		0,11 (0,13)		
w D(>500) (t)		-0,20 (0,24)		
w D(>500) (t-1)		0,28 (0,24)		
w D(sr-nizko tech) (t)			0,22** (0,11)	
w D(sr-nizko tech) (t-1)			-0,25** (0,11)	
w D(nizko tech) (t)			0,30*** (0,12)	
w D(nizko tech) (t-1)			-0,28** (0,12)	
w D(visoke&srednje tech (≤50)) (t)				-0,12 (0,12)
w D(visoke&srednje tech (≤50)) (t-1)				0,13 (0,11)
w D(visoke&srednje tech (51-250)) (t)				-0,23* (0,16)
w D(visoke&srednje tech (51-250)) (t-1)				0,25* (0,15)
w D(visoke&srednje tech (>250)) (t)				-0,24* (0,14)
w D(visoke&srednje tech (>250)) (t-1)				0,26* (0,14)

se nadaljuje

nadaljevanje

	Osnovni model	Glede na velikost	Z tehnološko zahtevnostjo (1)	Z tehnološko zahtevnostjo in velikostjo podjetja (2)
s (t)	0,45*** (0,04)	0,27*** (0,05)	0,46*** (0,05)	0,37*** (0,05)
s (t-1)	-0,31*** (0,05)	-0,19*** (0,04)	-0,31*** (0,05)	-0,23*** (0,05)
d-r s	0,80*** (0,04)	0,44*** (0,08)	0,88*** (0,05)	0,79*** (0,04)
s D(11–50) (t)		0,10** (0,04)		
s D(11–50) (t-1)		-0,08** (0,03)		
s D(51–250) (t)		0,21*** (0,05)		
s D(51–250) (t-1)		-0,18*** (0,05)		
s D(251–500) (t)		0,15*** (0,05)		
s D(251–500) (t-1)		-0,13*** (0,05)		
s D(>500) (t)		0,20*** (0,08)		
s D(>500) (t-1)		-0,19** (0,08)		
s D(sr-nizko tech) (t)			-0,04 (0,05)	
s D(sr-nizko tech) (t-1)			0,05 (0,05)	
s D(nizko tech) (t)			-0,09 (0,06)	
s D(nizko tech) (t-1)			0,08 (0,06)	
s D(visoke&srednje tech (≤50)) (t)				0,03 (0,05)
s D(visoke&srednje tech (≤50)) (t-1)				-0,03 (0,05)
s D(visoke&srednje tech (51–250)) (t)				0,10* (0,06)
s D(visoke&srednje tech (51–250)) (t-1)				-0,10* (0,06)
s D(visoke&srednje tech (>250)) (t)				0,12** (0,06)
s D(visoke&srednje tech (>250)) (t-1)				-0,12* (0,06)
št. enot opazovanj	18.689	18.689	18.689	18.689
N	3.079	3.079	3.079	3.079
Sargan χ^2	175,77	493,85	354,79	443,68
P	0,16	0,49	0,13	0,12
M1	-10,69	-14,20	-11,00	-12,78
M2	1,52	1,13	1,27	0,99

Opomba: WC-robustna dvostopenjska cenilka. Vse spremenljivke so v logaritmih. Regresija vključuje časovne slamnate spremenljivke. Robustne standardne napake v oklepajih. *** pomeni statistično značilne koeficiente pri eno odstotni stopnji tveganja, ** pri pet odstotni stopnji tveganja in * pri deset odstotni stopnji tveganja. Konstanta ni poročana.

se nadaljuje

nadaljevanje

Legenda: l – zaposlenost (število zaposlenih glede na delovne ure), w – stroški dela, s – prihodki od prodaje, d-r w – dolgoročni stroški dela, d-r s – dolgoročni prihodki od prodaje, w/s D(11–50) – stroški dela/prihodki od prodaje za podjetja z 11–50 zaposlenimi, w/s D(51–250) – stroški dela/prihodki od prodaje za podjetja z 51–250 zaposlenimi, w/s D(251–500) – stroški dela/prihodki od prodaje za podjetja z 251–500 zaposlenimi, w/s D(>500) – stroški dela/prihodki od prodaje za podjetja z >500 zaposlenimi, w/s D(sr-nizko tech) – stroški dela/prihodki od prodaje srednje nizko tehnološko zahtevnih dejavnosti, w/s D(nizko tech) – stroški dela/prihodki od prodaje nizko tehnološko zahtevnih dejavnosti, w/s D(visoke&srednje tech (≤ 50)) – stroški dela/prihodki od prodaje visoko in srednje tehnološko zahtevnih dejavnosti z ≤ 50 zaposlenimi, w/s D(visoke&srednje tech (51–250)) – stroški dela/prihodki od prodaje visoko in srednje tehnološko zahtevnih dejavnosti z 51–250 zaposlenimi, w/s D(visoke&srednje tech (51–250)) – stroški dela/prihodki od prodaje visoko in srednje tehnološko zahtevnih dejavnosti z 51–250 zaposlenimi, w/s D(visoke&srednje tech (>250)) – stroški dela/prihodki od prodaje visoko in srednje tehnološko zahtevnih dejavnosti z >250 zaposlenimi; P – verjetnost. Stroški dela in prodaja sta deflacijonirana z indeksom cen proizvajalcev.

Z tehnološko zahtevnostjo dejavnosti (1): primerjava elastičnosti srednje nizko in nizko tehnološko zahtevnih dejavnosti z visoko in srednje visoko tehnološko zahtevnimi dejavnostmi.

Z tehnološko zahtevnostjo in velikostjo podjetja (2): primerjava elastičnosti visoko-srednje tehnološko zahtevnih dejavnosti z različnim številom zaposlenih zaposlenih (≤ 50), (51–250), (>250)) z elastičnostmi nizko tehnološko zahtevnih dejavnosti.

Osnovni model sem tako kot v primeru celotnega gospodarstva dopolnila še s spremenljivkami, kot so realni strošek najema kapitala, realna dodana vrednost po dejavnostih, indeks cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih na domačem trgu ter produktivnost, vendar imajo vse neznačilen vpliv in sem jih iz nadaljnjega analize izključila.

3.5.3 Ocena dinamičnega modela povpraševanja po delu za storitvene dejavnosti

Za ocenjevanje dinamičnega modela povpraševanja po delu za storitvene dejavnosti sem se odločila zaradi dejstva, da je več kot polovica podjetij iz vzorca za celotno gospodarstvo takih, ki spadajo v storitvene dejavnosti (57 %; za klasifikacijo glej Prilogo 46). Od teh jih največ spada v dejavnost proizvodnih storitev (skoraj 64 %; trgovina, gostinstvo in promet), najmanj pa v dejavnost javnih storitev (približno 5 %; dejavnost javne uprave in obrambe, obvezno socialno zavarovanje, izobraževanje ter zdravstveno in socialno varstvo).

V Tabeli 19 so predstavljene ocene dinamične funkcije povpraševanja po delu za storitvene dejavnosti. Iz rezultatov je razvidno, da je odvisna spremenljivka tudi na tej ravni zelo persistentna v času, saj so odloženi koeficienti blizu 1, zaposlenost na petem odlogu pa je neznačilna. To pa, kot sem že omenjala, ni presenetljivo, saj kar nekaj študij poroča o podobnih rezultatih (glej Poglavlje 3.5.4).

Kratkoročna elastičnost zaposlenosti na stroške dela je -0,38 %, kar pomeni, da se zaposlenost ob 1 % povečanju stroškov dela v povprečju zmanjša za 0,38 %. Dolgoročna elastičnost pa znaša -1,30 %, kar pomeni, da se podjetja dolgoročno na 1 % zvišanje stroškov dela odzovejo z 1,30-odstotnim znižanjem zaposlenosti. Ocenjena kratkoročna elastičnost je nižja kot na ravni celotnega gospodarstva in v primeru predelovalnih dejavnosti, dolgoročna pa je precej višja kot v predelovalnih dejavnostih (za 0,38 odstotne točke). Razlike pridejo najbolj do izraza pri oceni vpliva dviga minimalne plače na zaposlenost za predelovalne dejavnosti (glej Poglavlje 4.1) in so skladne z ocenami v drugih državah (glej Poglavlje 3.5.4).

Kratkoročna elastičnost zaposlenosti na prihodke od prodaje je pozitivna in značilna ter nam pove, da se je zaposlenost v obdobju 1995–2007 zaradi povečanja prihodkov za 1 % v povprečju povečala za 0,44 %. Dolgoročna elastičnost je prav tako pozitivna in značilna ter višja od kratkoročne za polovico oziroma za 0,44 odstotne točke. Obe elastičnosti prihodkov od prodaje

na zaposlenost sta podobni kot v primeru predelovalnih dejavnosti ter skladni z ocenami v drugih državah (glej Poglavje 3.5.4).

Ocenjevala sem tudi enak model, kot je opisan v Tabeli 19, tako da sem vanj vključila slamnate spremenljivke za dejavnosti (proizvodne, poslovne in javne storitve), velikost podjetij, dobiček iz poslovanja, gospodarski cikel, izvozno usmerjenost, regije in leta (glej definicije slamnatih spremenljivk v Prilogah 46, 49 in 50). Glede na to da so bili vsi koeficienti neznačilni, sem sklepala, da se podjetja storitvenih dejavnosti podobno odzivajo na spremembe plač in prihodkov od prodaje ne glede na dejavnost, velikost podjetja, dobiček podjetja, gospodarski cikel, izvozno usmerjenost, regijo in da so ocenjene elastičnosti robustne v času.

Osnovni model sem tako kot v primeru celotnega gospodarstva in predelovalnih dejavnosti poskušala dopolniti s spremenljivkami, kot so realni strošek najema kapitala, realna dodana vrednost po dejavnostih, indeks cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih na domačem trgu in produktivnost, vendar imajo vse neznačilen vpliv in sem jih tako izključila iz nadaljne analize.

Tabela 19: Ocene dinamične funkcije povpraševanja po delu za storitvene dejavnosti, odvisna spremenljivka je logaritem števila zaposlenih

l (t-1)	0,97*** (0,02)
l (t-2)	-0,11*** (0,02)
l (t-3)	0,02** (0,01)
l (t-4)	-0,02*** (0,01)
w (t)	-0,38*** (0,08)
w (t-1)	0,19*** (0,07)
d-r w	-1,30*** (0,16)
s (t)	0,44*** (0,05)
s (t-1)	-0,31*** (0,06)
d-r s	0,88*** (0,06)
št. enot opazovanj	21.277
N	4.222
Sargan $\chi^2(184)$	204,74
P	0,14
M1	-15,28
M2	0,65

Opomba: WC-robustna dvostopenjska cenilka. Vse spremenljivke so v logaritmih. Regresija vključuje časovne slamnate spremenljivke. Robustne standardne napake v oklepajih. *** pomeni statistično značilne koeficiente pri eno odstotni stopnji tveganja, ** pomeni statistično značilne koeficiente pri petodstotni stopnji tveganja in * pomeni statistično značilne koeficiente pri deset odstotni stopnji tveganja. Konstanta ni poročana.

Legenda: l – zaposlenost (število zaposlenih glede na delovne ure), w – stroški dela, s – prihodki od prodaje, d-r w – dolgoročni stroški dela, d-r s – dolgoročni prihodki od prodaje, P – verjetnost. Stroški dela in prodaja sta deflacinirana z indeksom cen proizvajalcev.

3.5.4 Primerjava z ostalimi državami

V podpoglavjih 3.5.1, 3.5.2 in 3.5.3 so bile predstavljene ocene dinamične funkcije povpraševanja po delu za Slovenijo, in sicer za celotno gospodarstvo, storitvene in predelovalne dejavnosti. Iz rezultatov (Tabela 20) je razvidno, da je odvisna spremenljivka zelo persistentna v času oziroma da je prvi značilno odložen koeficient v vseh treh različicah blizu 1, zaposlenost na drugem odlogu (vzorec celotnega gospodarstva), petem odlogu (vzorec storitvenih dejavnosti) in tretjem odlogu (vzorec predelovalnih dejavnosti) pa je neznačilna. Iz Tabele 21 (glej tudi Prilogi 44 in 45) se da razbrati, da so podobno visoko oceno inercije ugotovile tudi druge študije za Slovenijo (Brezigar, 1999; Domadenik et al., 2001), Španijo (Benito & Hernando, 2003), Portugalsko (Addison & Teixeira, 2001), Belgijo (Checchi et al., 2003), Nizozemsko (Checchi et al., 2003), Veliko Britanijo (Checchi et al., 2003), Rusijo (Konings & Lehmann, 2001) in Madžarsko (Körösi, 1997, 2002).

Tabela 20: Pregled ocen dinamičnih funkcij povpraševanja po delu za Slovenijo na različnih vzorcih, 1995–2007

Vzorec	Obdobje	$l_{i,t-1}$	K-R Strošek dela	D-R Strošek dela	K-R Prodaja	D-R Prodaja
Celotno gospodarstvo	1995	0,90	-0,44	-1,49	0,65	1,11
	– 2007	***	***	***	***	***
Storitvene dejavnosti	1995	0,97	-0,38	-1,30	0,44	0,88
	– 2007	***	***	***	***	***
Predelovalne dejavnosti	1995	0,89	-0,63	-0,92	0,45	0,80
	– 2007	***	***	***	***	***

Legenda: *** pomeni statistično značilne koeficiente pri eno odstotni stopnji tveganja;

$l_{i,t-1}$ - odložena zaposlenost, K-R: kratek rok in D-R: dolgi rok.

Checchi, Navaretti in Turrini (2003) so primerjali ocene dinamične funkcije povpraševanja po delu za različne evropske države (glej Tabelo 21), za obdobje od 1993 do 2000. Vrednosti kratkoročnih koeficientov elastičnosti zaposlenosti na stroške dela se po posameznih državah spreminjajo med -0,31 in -1,06, dolgoročnih pa med -0,53 in -5,77. Vrednosti kratkoročnih koeficientov elastičnosti zaposlenosti na kapital (prodajo) se gibljejo v intervalu med 0,20 in 0,68, dolgoročnih pa v intervalu med 0,44 in 4,01. Rezultati v magistrski nalogi ocenjenih dinamičnih funkcij povpraševanja po delu na vseh treh vzorcih so podobni njihovim. Kratkoročne elastičnosti zaposlenosti na stroške dela se po vseh treh vzorcih gibljejo med -0,38 in -0,63, dolgoročne pa se gibljejo med -0,92 in -1,49. Kratkoročne elastičnosti zaposlenosti na prodajo so po vseh treh vzorcih med 0,44 in 0,65, dolgoročne pa med 0,80 in 1,11. Analiza funkcije povpraševanja po delu za države na prehodu³² (t. i. tranzicijske države; glej Tabelo 21) je bila aktualna predvsem v obdobju prehoda, tako da večina študij analizira obdobje konec osemdesetih in začetek devetdesetih let, zato velikosti ocenjenih koeficientov niso ravno primerljive z mojimi ocenami.

³² Države na prehodu, ki sem jih obravnavala: Rusija, Češka, Madžarska, Slovaška, Poljska, Slovenija.

Tabela 21: Pregled ocen različnih dinamičnih funkcij povpraševanja po delu, za netranzijske in tranzicijske države

NETRANZICIJSKE DRŽAVE									
Država	Avtorji	Čas	$l_{i,t-1}$	K-R SD	D-R SD	K-R Q	D-R Q	K-R P	D-R P
Italija	Checchi Navaretti Turrini	1993 – 2000	0,41 ***	-0,96 ***	-1,63	0,60 ***	1,01		
Španija	Benito Hernando	1985 – 2001	0,91 do 0,93 ***	-0,51 do -0,52 ***				0,04 do 0,04 ***	
	Checchi Navaretti Turrini	1993 – 2000	0,64 ***	-1,06 ***	-3,00	0,31 ***	0,87		
Portugalska	Addison Teixeira	1994 – 1997	0,75 ***	-0,57	-0,71	0,06			
Belgija	Checchi Navaretti Turrini	1993 – 2000	0,91 ***	-0,53 ***	-5,77	0,20 **	2,13		
Danska	Checchi Navaretti Turrini	1993 – 2000	0,68 *	-0,74 ***	-2,30	0,61 ***	1,91		
Finska	Checchi Navaretti Turrini	1993 – 2000	0,22	-0,42	-0,53	0,50 ****	0,63		
Francija	Checchi Navaretti Turrini	1993 – 2000	0,31 ***	-0,91 ***	-1,32	0,64 ***	0,93		
Nemčija	Checchi Navaretti Turrini	1993 – 2000	0,48 *	-0,88 ***	-1,68	0,68 ***	1,30		
Nizozemska	Checchi Navaretti Turrini	1993 – 2000	0,77 *	-0,58 ***	-2,51	0,51 ***	2,21		
Norveška	Checchi Navaretti Turrini	1993 – 2000	0,15 **	-0,75 ***	-0,89	0,37 ***	0,44		
Švedska	Checchi Navaretti Turrini	1993 – 2000	0,45	-0,31 *	-0,56	0,51 *	0,93		
Velika Britanija (*)	Checchi Navaretti Turrini	1993 – 2000	0,87 ***	-0,46 ***	-3,55	0,52 ***	4,01		

se nadaljuje

nadaljevanje

TRANZICIJSKE DRŽAVE									
Država	Avtorji	Čas	$l_{i,t-1}$	K-R SD	D-R SD	K-R Q	D-R Q	K-R P	D-R P
Rusija	Konings Lehmann	1997	0,77 ***	-0,06 ***		0,17 ***			
Češka	Basu Estrin Svejnar	1989 – 1993		-0,96 do -0,39 ***/*	-1,19 **			0,12 do 0,59 ***	0,89 do 0,94 ***
	Singer	1992 – 1993	0,16 **	-0,05 **	-0,09 **	0,03 **	0,06 **		
Madžarska	Körösi	1986 – 1995	0,89 do 0,98 **	-1,41 do -0,44 **	-2,62 do -1,60 **	0,30 do 0,79 **	0,52 do 1,06 **		
	Körösi	1992 – 1999	0,81 do 0,95 ***	-0,94 do -0,52 ***	-0,65 do -1,88 **/**			0,57 do 0,87 ***	0,75 do 1,66 ***
	Basu Estrin Svejnar	1988 – 1992		-0,83 ***	-4,76 ***			0,24 do 0,65 */***	0,77 ***
Slovaška	Basu Estrin Svejnar	1989 – 1992		-0,25 do 0,40 *	-0,87			0,06 do 0,33 */***	0,97 ***
Poljska	Basu Estrin Svejnar	1988 – 1991		-0,57 do -0,40 ***	-0,70 do -0,51 ***			0,15 do 0,23 ***	0,23 do 0,45 ***
Slovenija	Brezigar	1992 – 1998	0,87 ***	-0,18 ***	-1,14 ***	0,50 ***	0,83 ***		
	Domadenik Prašnikar Svejnar	1996 – 1998	0,86 ***	-1,1 ***	-1,88 ***	0,47 ***	1,01		
	Domadenik Prašnikar Svejnar (**)	1996 – 2000	-0,34 **	-1,35 **	-1,46 **			0,73 ***	0,68 ***

Legenda: (*)Velika Britanija je skrajšano za Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske; (**) enačbe povpraševanja po delu v prvih diferencah; *** pomeni statistično značilne koeficiente pri eno odstotni stopnji tveganja, ** pomeni statistično značilne koeficiente pri petodstotni stopnji tveganja, * pomeni statistično značilne koeficiente pri desetodstotni stopnji tveganja; $l_{i,t-1}$ – odložena zaposlenost; S–R SD: kratkoročni strošek dela (plača), L–R SD: dolgoročni strošek dela (plača), S–R Q: kratkoročni proizvod (kapital), L–R Q: dolgoročni proizvod (kapital), S–R P: kratkoročna prodaja, L–R P: dolgoročna prodaja

Vir: J. T. Addison in P. Teixeira, *Employment Adjustment in Portugal: Evidence from Aggregate and Firm Data*, 2001, str. 20, tabela 4.; A. Benito in I. Hernando, *Labour Demand, Flexible Contracts and Financial Factors: New Evidence from Spain*, 2003, str. 33, tabela 2.; D. Checchi, G. B. Navaretti, in A. Turrini, *Adjusting Labour Demand: Multinational versus National Firms – A Cross – European Analysis*, 2003, str. 11, tabela 2.; Basu, S. Estrin in J. Svejnar, *Employment Determination in Enterprises under Communism and in Transition: Evidence from Central Europe*, 2004, str. 27–28, tabela 3, 4.; A. Brezigar, *Empirična analiza funkcije povpraševanja po delu v Sloveniji za obdobje 1992–98, 1999*, str. 29, tabela 2.; P. Domadenik, J. Prašnikar in J. Svejnar, *Restructuring Slovenian Firms in Imperfectly Developed Markets*, 2001, str. 41, tabela A_2.; P. Domadenik, J. Prašnikar in J. Svejnar, *Restructuring of firms in transition: ownership, institutions and openness to trade*, 2008, str. 736, tabela 2.; J. Konings in H. Lehmann, *Marshall and Labour Demand in Russia: Going Back to Basics*, 2001, str. 22, tabela 2.; G. Körösi, *Labour Demand During Transition in Hungary*, 1997, tabela 2b.; G. Körösi, *Labour Adjustment and Efficiency in Hungary*, 2002, str. 22, tabela 5., M. Singer, *Dynamic Labor Demand Estimation and Stability of Coefficients – The Case of Czech Republic*, 1995, tabela 2.

Kljub izboljšanju fleksibilnosti trga dela tako z vidika delnih meril (povečanje deleža zaposlitev s krajšim delovnim časom in povečanje deleža zaposlitev za določen čas) in indeksa o varovanju zaposlitve kot tudi z vidika sposobnosti delodajalcev, da hitro spremenijo raven zaposlenosti (ocenjene kratkoročne in dolgoročne elastičnosti zaposlenosti na stroške dela in prihodke od prodaje so primerljive z ocenami le-teh za druge države EU), še vedno obstajajo nekateri ključni problemi, ki jih moramo v prihodnje premagati, če želimo še fleksibilnejši trg dela.

4 KLJUČNI PROBLEMI TRGA DELA V SLOVENIJI

V Sloveniji so se na področju institucionalne ureditve trga dela v obdobju 1995–2009 zgodile le nekatere delne spremembe (glej Poglavlje 1). Kljub bistvenemu izboljšanju stanja na trgu dela se bomo mogli v prihodnje soočiti še z nekaterimi izzivi. Pomembnejše med njimi je v svoji publikaciji identificiral OECD (2009, str. 78–94) in jih bom v Poglavlju 4.2 tudi predstavila.

Najprej pa se bom osredotočila na predvidene posledice precejšnjega dviga minimalne plače marca letos, pri čemer se bom posvetila predvsem učinku dviga minimalne plače na zaposlenost.

4.1 Ocena posledic dviga minimalne plače

Mnenja o politiki minimalne plače so v teoriji in praksi deljena. Zagovorniki trdijo, da zmanjšuje revščino in neenakost, saj prispeva k odpravi izkoriščanja na trgu dela in zagotavlja zadovoljivo življenjsko raven najslabše plačanim. Nasprotniki pa, da izriva nekvalificirane delavce (predvsem mlade in ženske).

Ekonomska teorija pozna štiri skupine učinkov minimalne plače (Lemos, 2004, str. 4): učinek na plače (njen dvig zmanjšuje neenakost v porazdelitvi plač), učinek na dobiček (njen dvig zmanjšuje dobiček podjetja), učinek na cene (njen dvig dejavnosti prevalijo v cene) in nenazadnje učinek, ki me najbolj zanima, učinek na zaposlenost (dvig minimalne plače povzroča večjo brezposelnost). Neoklasična teorija pravi, da minimalna plača, ki presega svojo ravnovesno raven, povzroča presežno ponudbo delavcev na trgu dela in tako negativno vpliva na zaposlenost. Predpisi o minimalni plači naj bi s tega vidika povečevali obseg in trajanje brezposelnosti. Seveda pa omenjeni učinek na zaposlenost ni odvisen le od višine povišanja minimalne plače, ampak tudi od njene ravni, institucij na trgu dela in politike trga dela. Kakšne naj bi bile posledice dviga minimalne plače na zaposlenost za celo gospodarstvo, predelovalne in storitvene dejavnosti, bom prikazala v nadaljevanju.

Izsledki ocenjenih dinamičnih funkcij povpraševanja po delu za celotno gospodarstvo, predelovalne in storitvene dejavnosti (glej Poglavlje 3.5), kažejo, kako so se podjetja v preteklosti odzivala na povečanje stroškov dela. Pokazala sem, da se podjetja na 1 % dvig stroškov dela kratkoročno odzivajo z 0,44-odstotnim (celotno gospodarstvo), 0,63-odstotnim (predelovalne dejavnosti) in 0,38-odstotnim zmanjšanjem zaposlenosti, dolgoročno pa z 1,49-odstotnim (celotno gospodarstvo), 0,92-odstotnim (predelovalne dejavnosti) in 1,30-odstotnim zmanjšanjem. V tem delu pa bom ta mehanizem prenesla še na dejansko število prejemnikov minimalne plače in pri tem upoštevala dejansko porazdelitev plač³³. Ob predpostavki, da se porazdelitev plač od septembra 2008 pa do danes ni bistveno spremenila (SURS, 2009, str.3–4),

³³ Pri vseh izračunih predpostavljam, da je porazdelitev zaposlenih normalna, kar je konzervativna predpostavka, saj je porazdelitev pri nižjih plačah asimetrična v levo.

lahko trdim, da se je približno tretjini novih prejemnikov minimalne plače bruto plača povečala za 25,9 %, tretjini za 13,3 % in tretjini za samo 3,7 %.

Če najprej ocenim posledice dviga minimalne plače za celotno gospodarstvo (Tabela 22), lahko povem, da se bo ob upoštevanju kratkoročne elastičnosti zaposlenosti na stroške dela (-0,44 %) zaposlenost zmanjšala za 10,4 % v prvi skupini, 4,7 % v drugi skupini in za 1,7 % v tretji skupini zaposlenih, kar pomeni 5.151 zaposlenih. Na dolgi rok (elastičnost je -1,49 %) pa sledi, da se bo zaposlenost zmanjšala za 34,3 %, 15,7 % in 5,6 %, po posameznih razredih zaposlenih, kar bo skupaj znašalo 17.169 zaposlenih.

Tabela 22: Ocena posledic dviga minimalne plače za celotno gospodarstvo

Velikost bruto plače (v EUR)	Delež prejemnikov MP – struktura (v %)	% povečanja MP na 734 EUR	Prejemniki MP	Zmanjšanje zaposlenih zaradi dviga MP (v %) – na kratek rok	Zmanjšanje števila zaposlenih – na kratek rok	Zmanjšanje zaposlenih zaradi dviga MP (v %) – na dolgi rok	Zmanjšanje števila zaposlenih – na dolgi rok
551–615	5,3	25,9	32.500	10,4	3.348	34,3	11.167
616–680	4,7	13,3	28.821	4,7	1.355	15,7	4.525
681–734	4,3	3,7	26.368	4,3	448	5,6	1.477
SKUPAJ			87.688		5.151		17.169

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Zaposlene osebe po velikosti bruto plače, 2009, str. 3, tabela 2.

Posledice dviga minimalne plače bodo na ravni predelovalnih dejavnosti sledeče (Tabela 23): ob upoštevanju kratkoročne elastičnosti zaposlenosti na stroškov dela (-0,63 %) se bo zaposlenost zmanjšala za 16,3 % v prvi skupini, 8,4 % v drugi skupini in 2,3 % v tretji skupini zaposlenih (pri tem gre za večje zmanjšanje kot v storitvenih dejavnostih in na ravni celotnega gospodarstva) in bo skupaj znašalo 2.697 zaposlenih. Na dolgi rok (elastičnost je -0,92 %) sledi, da bo delež zmanjšanja zaposlenosti nižji kot za celotno gospodarstvo in storitvene dejavnosti. Ta naj bi se tako zmanjšala za 3.929 zaposlenih.

Tabela 23: Ocena posledic dviga minimalne plače za predelovalne dejavnosti

Velikost bruto plače (v EUR)	Delež prejemnikov MP – struktura (v %)	% povečanja MP na 734 EUR	Prejemniki MP	Zmanjšanje zaposlenih zaradi dviga MP (v %) – na kratek rok	Zmanjšanje števila zaposlenih – na kratek rok	Zmanjšanje zaposlenih zaradi dviga MP (v %) – na dolgi rok	Zmanjšanje števila zaposlenih – na dolgi rok
551–615	5,7	25,9	10.088	16,4	1.654	23,9	2.411
616–680	6,0	13,3	10.619	8,4	892	12,2	1.296
681–734	3,7	3,7	6.548	2,3	151	3,4	223
SKUPAJ			27.255		2.697		3.929

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Zaposlene osebe po velikosti bruto plače, 2009, str. 3, tabela 2.

Tabela 24: Ocena posledic dviga minimalne plače za storitvene dejavnosti

Velikost bruto plače (v EUR)	Delež prejemnikov MP – struktura (v %)	% povečanja MP na 734 EUR	Prejemniki MP	Zmanjšanje zaposlenih zaradi dviga MP (v %) – na kratek rok	Zmanjšanje števila zaposlenih – na kratek rok	Zmanjšanje zaposlenih zaradi dviga MP (v %) – na dolgi rok	Zmanjšanje števila zaposlenih – na dolgi rok
G: Trgovina, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe							
551–615	4,5	25,90	4.159	9,9	412	33,8	1.406
616–680	6,2	13,30	5.730	5,1	292	17,3	991
681–734	6,6	3,70	6.100	1,4	85	4,8	293
SKUPAJ			15.989		789		2.690
H: Gostinstvo							
551–615	10,4	25,90	1.893	9,9	187	33,8	640
616–680	10,6	13,30	1.930	5,1	98	17,3	334
681–734	8,3	3,70	1.511	1,4	21	4,8	73
SKUPAJ			5.333		307		1.046
I: Promet, skladiščenje in zveze							
551–615	4,4	25,90	1.880	9,9	186	33,8	636
616–680	3,4	13,30	1.453	5,1	74	17,3	251
681–734	2,5	3,70	1.068	1,4	15	4,8	51
SKUPAJ			4.402		275		938
PROIZVODNE STORITVE (G+H+I)			25.724		1.372		4.674
J: Finančno posredništvo							
551–615	1,4	25,90	308	9,9	30	33,8	104
616–680	0,9	13,30	198	5,1	10	17,3	34
681–734	0,9	3,70	198	1,4	3	4,8	9
SKUPAJ			703		43		148
K: Poslovanje z nepremičninami, najem in poslovne storitve							
551–615	10,3	25,90	6.663	9,9	660	33,8	2.252
616–680	5,9	13,30	3.817	5,1	195	17,3	660
681–734	4,3	3,70	2.782	1,4	39	4,8	134
SKUPAJ			13.261		893		3.046
POSLOVNE STORITVE (J+K)			13.964		937		3.193
L: Dejavnost javne uprave in obrambe, obvezno socialno zavarovanje							
551–615	0,5	25,90	249	9,9	25	33,8	84
616–680	0,6	13,30	299	5,1	15	17,3	52
681–734	0,5	3,70	247	1,4	3	4,8	12
SKUPAJ			795		43		148
M: Izobraževanje							
551–615	0,6	25,90	342	9,9	34	33,8	116
616–680	1,6	13,30	913	5,1	47	17,3	158
681–734	2,4	3,70	1.369	1,4	19	4,8	66
SKUPAJ			2.624		100		339
N: Zdravstvo in socialno varstvo							
551–615	1,3	25,90	596	9,9	59	33,8	201
616–680	1,5	13,30	687	5,1	35	17,3	119
681–734	2,4	3,70	1.100	1,4	15	4,8	53
SKUPAJ:			2.383		109		373
JAVNE STORITVE (L+M+N)			5.803		252		860
STORITVE - SKUPAJ			45.491		2.561		8.727

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Zaposlene osebe po velikosti bruto plače, 2009, str. 4, tabela 2.

Če se osredotočim še na posledice dviga minimalne plače za storitvene dejavnosti (Tabela 24), lahko sklenem, da se bo ob upoštevanju kratkoročnih elastičnosti zaposlenosti na stroške dela (-0,38 %) zaposlenost zmanjšala za 9,9 % v prvi, 5,1 % v drugi in za 1,4 % v tretji skupini zaposlenih, kar pomeni 2.561 zaposlenih. Na dolgi rok pa sledi, da se bo zaposlenost zmanjšala za 33,4 %, 17,3 % in 4,8 %, po posameznih razredih zaposlenih, kar skupno znaša 8.727 zaposlenih. Od tega bi jih največ izgubilo službo v dejavnosti proizvodnih storitev (trgovina, gostinstvo in promet; 4.674 zaposlenih).

Z drugimi besedami povedano naj bi ob predpostavki takojšnjega dviga minimalne plače na raven 734,15 evrov na kratek rok zaradi uvedbe nove minimalne plače zaposlitev izgubilo 5.151 zaposlenih v gospodarskih družbah. Ta ocena je zelo podobna ocenam Gospodarske zbornice Slovenije, kjer so ocenili, da bo ob predpostavki dviga minimalne plače na 600 evrov (torej za 38 evrov več, kot je dejansko bila pred uvedbo novega zakona), kratkoročno zaposlitev izgubilo 4.711 zaposlenih (Dernovšek, 2010).

Dolgoročno naj bi zaradi višje minimalne plače zaposlitev izgubilo 17.169 zaposlenih. Na dolgi rok bo prihajalo še do nadaljnih prilagoditev v gospodarstvu, kot sta odpuščanje v podjetjih, ki bodo izkoristila kratkoročne rezerve, in propadanje podjetij, ki jim ne bo uspelo zvišati dodane vrednosti in že sedaj zaposlujejo predvsem nizkokvalificirano delovno silo. Vse ocenjene posledice dviga minimalne plače veljajo ob predpostavki, da ostajajo druge razmere, kot so povpraševanje po končnih proizvodih in kreditiranje podjetij, nespremenjene. Prav tako pa niso upoštevani pritiski na druge plače.

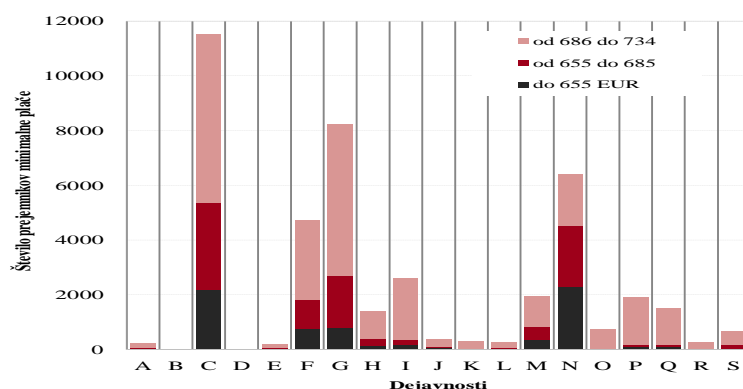
Prvi AJPES-ovi podatki po uvedbi novega zakona o minimalni plači (1.3.2010), ki je zakonsko določil njen postopen dvig na 734,15 evra, kažejo, da je bilo marca 43.323 zaposlenih pri pravnih osebah, ki so prejeli minimalno plačo. Število precej presega lansko povprečje (19.030), vendar je precej nižje od ocene, ki temelji na podatkih o porazdelitvi zaposlenih pri pravnih osebah glede na višino bruto plače iz leta 2008 (87.320 zaposlenih, kar je več kot 10 % vseh zaposlenih; glej Prilogo 24). Razlog za takšno razliko med oceno in dejanskim številom prejemnikov minimalne plače je v precejšnji spremembi porazdelitve zaposlenih, do katere je prišlo zaradi odpuščanj v letu 2009 (od oktobra 2008 do marca 2010 je zaposlitev izgubilo več kot 46.000 zaposlenih) (UMAR, 2010, str. 16).

Kljub možnosti postopnega prehoda na novo minimalno plačo je bila ta, nepričakovano, precej višja od najnižjega zakonsko dovoljenega prehodnega zneska. Po zakonu imajo podjetja možnost postopnega prehoda na polno višino minimalne bruto plače (734,15 evra), že pri izplačilu plač za marec pa so morala izplačati najmanj prehodni znesek minimalne plače, ki znaša do 1.1.2011 655 evrov, kar je dobrih 36 evrov več od spodnje zakonsko določene meje in 94 evrov več od prej veljavne minimalne plače. Posledica pa je seveda tudi zvišanje deleža njenih prejemnikov, in sicer z lanskoletnih 3 % na 7 % marca letos. Kljub kriznim razmeram in dani možnosti postopnega prehoda na novo minimalno plačo je dobrih 60 % vseh prejemnikov minimalne plače za mesec marec prejelo to v najvišjem razredu, in sicer v višini od 686 do 734 evrov (UMAR, 2010, str. 16).

V dejavnostih zasebnega sektorja (A–N; S) je povprečna izplačana bruto minimalna plača za marec znašala 690 evrov, prejelo pa jo je 38.931 oseb oziroma 8,5 % vseh zaposlenih v sektorju. Kar 57,5 % prejemnikov je minimalno plačo prejelo v najvišjem razredu, in sicer v višini 686 do 734 evrov. V vseh dejavnostih, razen v drugih raznovrstnih poslovnih dejavnostih (N), je večina zaposlenih prejela minimalno plačo v najvišjem razredu, najnižji prehodni znesek minimalne plače (655 evrov) pa je prejelo le dobrih 17 % zaposlenih, od tega največ v drugih raznovrstnih

poslovnih dejavnostih (N) in predelovalnih dejavnostih (C) (glej Sliko19) (UMAR, 2010, str. 16).

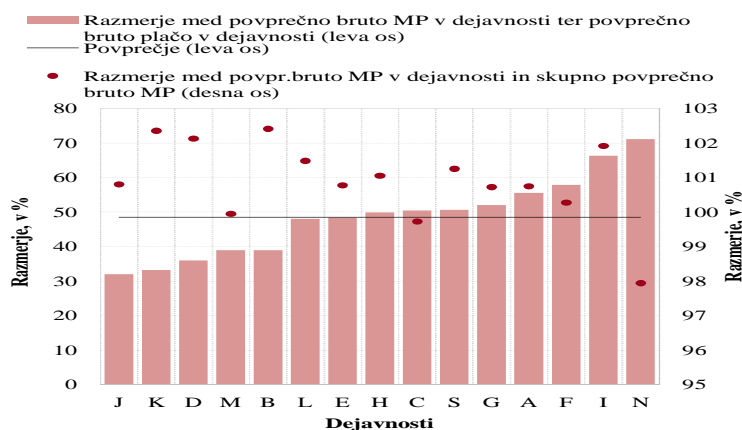
Slika 19: Prejemniki minimalne plače, marec 2010

Vir: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, Minimalna plača po novem zakonu, 2010, str. 16, slika 20.

Iz Slike 20 je razvidno, da je povprečna bruto minimalna plača sektorja znašala 690 evrov in je dosegla 48,5 % povprečne plače sektorja (večje imata le še Malta (49,2 %) in Luksemburg (50,5 %)), razmerje pa se je v primerjavi z letom 2009 zvišalo (44,3 %, 2008: 43,4 %) in niha med dejavnostmi – od dobrih 30 % v informacijskih in finančnih dejavnostih (poslovne storitve) do 65,7 % oz. 70,9 % v dejavnostih z najnižjimi plačami, gostinstvu (I) in drugih raznovrstnih dejavnostih (N). Povprečno minimalno plačo sektorja so v večini dejavnosti preseгли, najbolj v finančnih in zavarovalniških dejavnostih ter rudarstvu (za 2,4 %), le v treh dejavnostih ne, najnižje povprečno izplačilo minimalne plače pa so dosegli v drugih raznovrstnih poslovnih dejavnostih (za 2,1 % nižje od povprečja sektorja).

Slika 20: Razmerje med minimalno plačo dejavnosti ter povprečno plačo dejavnosti in povprečno minimalno plačo zasebnega sektorja, marec 2010

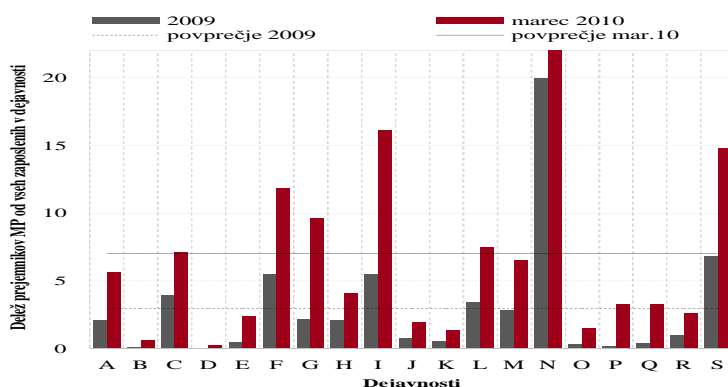

Vir: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, Minimalna plača po novem zakonu, 2010, str. 16, slika 21.

Posledica zvišanja minimalne plače je bila tudi ta, da se je zvišal delež prejemnikov minimalne plače (izraženo v odstotku od vseh zaposlenih; glej Sliko 21), in sicer z lanskoletnih 3,2 % na 8,5 % marca letos. Deleži prejemnikov minimalne plače po dejavnostih za marec kažejo, da je bilo v drugih raznovrstnih poslovnih dejavnostih največ prejemnikov minimalne plače v

primerjavi z vsemi zaposlenimi v dejavnosti (N; 31,5 %), temu pa so sledile še dejavnosti gostinstva (I; 15,0 %), druge dejavnosti (S; 14,8 %) in gradbeništvo (11,9 %).

Slika 21: Delež prejemnikov minimalne plače od vseh zaposlenih v dejavnosti

Vir: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, *Minimalna plača po novem zakonu, 2010*, str. 17, slika 22.

V dejavnostih javnega sektorja (O–R) je povprečna bruto minimalna plača znašala 705 evrov, prejelo pa jo je 4.392 oseb oziroma 2,7 % vseh zaposlenih v sektorju (lani 0,3 %, glej Sliko 21). Povprečna bruto minimalna plača sektorja je znašala 40,8 % povprečne bruto plače sektorja, razmerje pa je bilo dokaj izenačeno med dejavnostmi, a nižje kot v zasebnem sektorju zaradi višje ravni povprečne bruto plače. Skoraj vsi (91,1 %) prejemniki so minimalno plačo prejeli v najvišjem razredu (686–734 evrov; glej Sliko 19). Visok delež naj bi bil posledica sprejetega vladnega izhodišča glede izplačila minimalne plače v polni višini (734,15 evrov) (UMAR, 2010, str. 17).

Poleg precejšnjega dviga minimalne plače se bo morala Slovenija v prihodnje soočiti še z nekaterimi izzivi. V nadaljevanju se posvečamo identifikaciji izzivov in orisu problematike.

4.2 Identifikacija ključnih problemov in možnosti za izboljšanje delovanja trga dela v Sloveniji

OECD (2009, str. 78–94) loči med kratkoročnimi in dolgoročnimi izzivi. Kratkoročno bo glavni izziv obvladovanje naraščajoče brezposelnosti, ki je nastala zaradi globalne gospodarske krize. Dolgoročno pa obstajajo v Sloveniji trije pomembnejši izzivi oziroma strukturni problemi na področju trga dela:

1. problem: Stopnja aktivnosti starejših na trgu dela po mednarodnih standardih je zelo nizka.
2. problem: Stopnje delovne aktivnosti mladih ostajajo, kljub zadnjim zvišanjem, še naprej razmeroma nizke, kar pa delno kaže na dolgo obdobje zaključka študija.
3. problem: Hitro se povečuje delež začasnih zaposlitev, zlasti med mladimi, katerega posledica je lahko dualizem na trgu dela.

Høj et tal. (2006) v svojem delovnem zvezku, kjer se ukvarjajo s strukturnimi reformami, poudarjajo, da se včasih strukturne reforme lažje izvajajo v gospodarskih krizah, saj se jasneje kaže, da obstoječe politike niso več vzdržne za posameznike in gospodarstvo. Vendar se na področju trga dela kaže močnejše politično nasprotovanje, saj delavci že čutijo posledice visoke brezposelnosti. V skladu s tem je tudi priporočilo OECD, da se reforme, ki v sedanjih razmerah

niso drage, imajo pa dolgoročne učinke (npr. reforma pokojninskega sistema), pospešeno nadaljujejo, medtem ko se do naslednjega gospodarskega vzpona preložijo tiste, ki se jim zaradi krize močno nasprotuje.

4.2.1 **Kratkoročni izziv: Obvladovanje naraščajoče brezposelnosti, ki je posledica globalne gospodarske krize**

Odziv trga dela na globalno gospodarsko krizo je bil tudi v Sloveniji pričakovan – precejšen porast stopenj brezposelnosti. Vlada je z ozirom na to sprejela številne fiskalne ukrepe za ohranjanje delovnih mest in omejevanje naraščanja brezposelnosti. Tako je za povečanje finančne likvidnosti podjetij in ohranjanje obstoječih delovnih mest namenila 1,7 % bruto domačega proizvoda. Glavni novi ukrep je bil 24.7.2009 sprejet Zakon o subvencioniranju polnega delovnega časa na zaposlenega za podjetja, ki morajo zaradi krize skrajšati delovni čas (Zakon o spremembi Zakona o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa (ZDSPDČ-B); 60 evrov na zaposlenega, če se delovni čas skrči na 36 ur na teden, in 120 evrov, če se skrči na 32 ur). Poleg tega pa je 4.6.2009 začel veljati Zakon o delnem povračilu nadomestila plač (ZDPNP). Ta ureja delno povračilo izplačanih nadomestil plač delavkam oziroma delavcem pri delodajalcih, ki delavcem začasno ne morejo zagotoviti dela in izpolnjujejo pogoje iz tega zakona, ter povračilo stroškov njihovega usposabljanja ali izpopolnjevanja, dokvalifikacije oziroma prekvalifikacije. S tem naj bi ohranili delovna mesta, povečali zaposljivost delavcev z dvigom izobrazbenega nivoja in izboljšali konkurenčnosti delodajalca.

V Tabeli 25 so podani deleži podjetij in oseb, ki so bili v letu 2009 del enega izmed omenjenih ukrepov. Razvidno je, da je največ podjetij in zaposlenih, ki so sprejeli ponujeno pomoč obeh ukrepov, v predelovalnih dejavnostih. Med storitvenimi dejavnostmi pa jih je največ v dejavnosti promet in skladiščenje (del proizvodnih storitev).

Tabela 25: Delež podjetij in oseb, za katere je bila v letu 2009 sklenjena pogodba po intervencijskih zakonih, v številu podjetij in prejemnikov plač v dejavnosti, v %

Dejavnosti	ZDPNP		ZDSPDČ	
	Podjetja	Osebe	Podjetja	Zaposleni
Kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo	0,9	0,40	0,9	5,5
Rudarstvo	1,5	0,30	2,8	4,5
Predelovalne dejavnosti	4,0	7,20	5,0	27,7
Oskrba z električno energijo, plinom in paro			0,4	1,1
Oskrba z vodo, ravnanje z odpadki in odpadki, saniranje okolja	1,1	0,50	1,1	0,7
Gradbeništvo	0,8	0,90	0,7	2,5
Trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil	0,5	0,30	0,8	1,8
Promet in skladiščenje	0,5	5,90	0,6	15,6
Gostinstvo	0,7	1,10	0,6	1,5
Informacijske in komunikacijske dejavnosti	1,0	1,20	0,6	0,7
Finančne in zavarovalniške dejavnosti	0,2	0,00	1,0	2,8
Poslovanje z nepremičninami	0,5	0,50	0,6	2,7
Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti	0,5	0,80	1,7	2,4
Druge raznovrstne poslovne dejavnosti	0,9	0,50	0,8	2,3
Izobraževanje	0,1	0,04	1,0	3,2
Zdravstvo in socialno varstvo	0,2	0,05	0,2	1,5
Kulturne, razvedrile in rekreacijske dejavnosti			0,7	2,6
Druge dejavnosti			1,1	6,5
Skupaj	1,0	2,70	1,3	12,3

Vir: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, Trg dela – posledice krize in odzivi države, 2010, str. 89, tabela 12.

OECD (2009, str. 94–95) v svoji publikaciji povzema, da so takšni ukrepi na trgu dela ključni, vendar morajo biti dobro pripravljene in ne smejo dolgoročno ogrožati gospodarske rasti. Prav zaradi slednjega so Sloveniji priporočili, da se omenjena ukrepa postopoma odpravi, ko se kriza umiri. Tako je bilo vloge za omenjena ukrepa možno oddati do najkasneje 31.3.2010. Ukrepi subvencioniranja polnega delovnega časa naj bi se zaključili 30.9.2010. Ukrepi delnega povračila nadomestila plače pa naj bi se izvajali še do 31.3.2011.

Med drugimi priporočili OECD je bilo tudi to, da bi bila upravičenost do koriščenja ukrepov začasna. Poleg tega pa so priporočili izogibanje vsem ukrepom, ki omejujejo delovanje trga dela (npr. zaostrovanje predpisov za priseljene delavce med krizo, saj so ti dolgoročno pomembni za odpravljanje nesorazmerij glede vrste strokovnih znanj na domačem trgu dela).

4.2.2 Dolgoročni izziv: Povečanje udeležbe starejših na trgu dela

Stopnje zaposlenosti starejših (50–64 let in 55–64 let) so se občutno zvišale v zadnjem desetletju, in sicer za okoli 13 odstotnih točk (glej Tabela 3). Zvišanje gre pripisati učinku pokojninske reforme iz leta 1999, pa tudi demografskim učinkom, saj ti dve starostni skupini zapušča generacija iz zgodnjih devetdesetih let (reševanje problema brezposelnosti), ki se je upokojila predčasno. Kljub temu pa ima Slovenija znotraj EU držav eno najnižjih stopenj zaposlenosti starejših, 35,6 % (v povprečju EU-27 je 46 %; glej Tabela 2). Nižje imajo le še na Malti, Poljskem, Madžarskem ter v Belgiji (glej Prilogo 2).

Nizke stopnje zaposlenosti so posledica nizke dejanske upokojitvene starosti³⁴ (glej Tabela 26) – za moške: 60,5 let, za ženske: 56,9 let. Moški se v Sloveniji upokojijo približno 3 leta prej kakor v povprečju OECD (63,6 let), medtem ko je razlika pri ženskah kar 5 let (62,2 let). Nanižjo dejansko upokojitveno starost pri moških je značilna za Francijo (58,7 let), pri ženskah pa za Slovaško (54,5 let). Najvišja upokojitvena starost tako za moške (69,5 let) kot tudi za ženske (66,5 let) je značilna za Japonsko.

Tabela 26: Povprečna dejanska upokojitvena starost in uradna starost (2002–2007)

Države	Moški		Ženske	
	Dejanska	Uradna	Dejanska	Uradna
Francija	58,7	60,0	59,5	60,0
Avstrija	58,9	65,0	57,9	60,0
Slovaška	59,3	62,0	54,5	62,0
Madžarska	59,7	62,0	58,2	60,0
Finska	60,2	65,0	61,0	65,0
Slovenija	60,5	63,0	56,9	61,0
Italija	60,8	57,0	60,8	57,0
Poljska	61,4	65,0	57,7	60,0
Nizozemska	61,6	65,0	61,3	65,0
Nemčija	62,1	65,0	61,0	65,0
Češka	62,2	62,0	58,5	59,0

se nadaljuje

³⁴ Povprečna dejanska starost ob upokojitvi je opredeljena kot povprečna starost ob odhodu s trga dela v petletnem obdobju. Odhodi s trga dela so ocenjeni ob upoštevanju razlike med stopnjo udeležbe na trgu dela za vsako petletno starostno skupino (40 in več) na začetku obdobja in stopnjo ustrezne starostne skupine, ki je pet let starejša ob koncu obdobja.

Uradna starost ustreza starosti, pri kateri je mogoča upokojitev, ne glede na to ali ima delavec dolgo pokojninsko dobo s plačanimi prispevki. V Sloveniji bo uradna upokojitvena starost 61 let za ženske dosežena leta 2023.

nadaljevanje

Države	Moški		Ženske	
	Dejanska	Uradna	Dejanska	Uradna
Združeno kraljestvo	63,2	65,0	61,9	60,0
Norveška	64,2	67,0	63,2	67,0
ZDA	64,6	65,8	63,9	65,8
Švedska	65,7	65,0	62,9	65,0
Portugalska	66,6	65,0	65,5	65,0
Japonska	69,5	63,0	66,5	61,0
OECD	62,3	63,6	60,7	62,2

Vir: Organisation for Economic Co-operation and Development, Average effective age of retirement versus the official age (2002–2007), 2010.

Razlogi za tako nizke dejanske upokojitvene starosti so različni. V Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ) iz leta 1999 imajo posamezniki opredeljene številne možnosti, da se upokojijo pod upokojitveno starostjo brez zmanjšanja pravic iz tega naslova:

1. Znižanje starostne meje zaradi otrok (ZPIZ-1; 37. člen), in sicer največ do 56. leta ženski in največ do 58. leta starosti moškemu: za 1 otroka za 8 mesecev, za 2 otroka za 20 mesecev, za 3 otroke za 36 mesecev in za vsakega nadaljnjega otroka se znižanje starostne meje poveča za 20 mesecev.
2. Znižanje starostne meje za ženske zaradi zaposlitve pred 18. letom starosti (ZPIZ-1; 38. člen), in sicer največ do 55 let: za ves čas trajanja obveznega zavarovanja pred dopolnjenim 18. letom starosti.
3. Starostna pokojnina brez zmanjšanja v posebnih primerih (ZPIZ-1; 55. člen), ob pogoju, da so dopolnili 20 let pokojninske dobe: stečaj delodajalca, programi za presežne delavce, dolgotrajna brezposelnost ter programi, ki omogočajo delodajalcu, da nadomesti zavarovanca z mlajšim brezposelnim.

Poleg tega pa je v letu 1999 v ZPIZ prišlo do uvedbe celovitega sistema bonusov in malusov za nagrajevanje odloga upokojitve nad upokojitveno starost in sankcioniranje upokojitve pod to starostjo. Omenjeni sistem (glej Tabeli 27 in 28) je razmeroma skromen in ne zagotavlja zadostnih spodbud za ostajanje v aktivnosti.

Tabela 27: Odmerna pokojnine zavarovancu z delovno dobo, daljšo od polne delovne dobe (sistem bonusov)

Moški (starost ob upokojitvi)	Ženska (starost ob upokojitvi)	% povečanja na mesec
od 63. do 64. leta	od 61. do 62. leta	0,3
od 64. do 65. leta	od 62. do 63. leta	0,2
od 65. do 66. leta	od 63. do 64. leta	0,1
66 let in več	64 let in več	0,0

Vir: Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1), 1999, 53. člen.

Tabela 28: Odmera pokojnine zavarovancu z delovno dobo, krajšo od polne delovne dobe (sistem malusov)

Starost – v letih	% zmanjšanja na mesec
58	0,30
59	0,25
60	0,20
61	0,15
62	0,10
63	0,00

Vir: Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1), 1999, 53. člen.

V ZPIZ so bili leta 1999 določeni tudi minimalni pogoji za pridobitev pravice do starostne pokojnine³⁵, ki se bodo postopno zviševali do leta 2013 za ženske (414. člen) in so se že leta 2008 dokončno uskladili za moške (413. člen). V letu 2010 je minimalni pogoj za pridobitev starostne pokojnine za ženske 56 let in 8 mesecev (ob 37. letih in 3 mesecih pokojninske dobe). Starostna pokojnina pa se odmeri od pokojninske osnove, praviloma izračunane na podlagi povprečnih mesečnih plač oziroma zavarovalnih osnov, od katerih so bili plačani prispevki, iz katerihkoli najugodnejših zaporednih 18 let zavarovanja od vključno leta 1970 dalje (39. člen).

Z namenom, da bi v prihodnje omejili predčasno upokojevanje in tako zvišali dejansko upokojitveno starost, v OECD (2009, str.115) predlagajo odpravo spodbud za predčasno upokojevanje:

- Postopno bi bilo treba odpraviti možnosti za upokojitev pod upokojitveno starostjo zaradi posebnih razlogov, npr. vzgoje otrok, vstopa v obvezno pokojninsko zavarovanje pred 18. letom, dolgotrajne brezposelnosti ali stečaja delodajalca. Prav tako bi morali pristojni organi preveriti sisteme zavarovanja za invalidnost in dolgotrajne bolezni za zagotovitev, da so pogoji za upravičenost dovolj strogi in ustrezno nadzorovani, saj se je delež upravičencev, starih 50 do 64 let, po uveljavitvi ZPIZ-1 povečal (od 6 % leta 2000 do 22 % leta 2007 (OECD, 2009, str. 99). Denarna nadomestila za primer brezposelnosti se še ne uporabljajo za predčasno upokojevanje, vendar bi bilo primerno, da se po umiritvi gospodarske krize skrajša trajanje nadomestil za primer brezposelnosti za dolgotrajno brezposelne starejše delavce na splošno dobo 12 mesev³⁶.
- V prihodnje bi se moralo zagotoviti, da bi bil sistem bonusov in malusov za poznejšo in predčasno upokojitev aktuarsko nevtralen, kar pomeni, da bi bila pokojnina v dodatnem letu enaka dohodku, zasluženem v tistem letu, in da nasprotno upokojitev leto dni prej zmanjša pokojnino za dohodek, ki bi bil zaslužen v tistem letu, pa tudi za znesek, ki izraža daljše trajanje pokojninske dobe. Prav tako bi bilo treba odpraviti zgornjo mejo za število dodatnih delovnih let prek zakonsko predpisane upokojitvene starosti, za katera se plačujejo bonusi.
- Še naprej bi bilo treba krepiti povezanost med pokojnino in delovno kariero, tako da bi pokojnina temeljila na povprečnem zaslužku v celotnem življenjskem obdobju in ne več na najboljših 18 letih.

³⁵ Zavarovanec pridobi pravico do starostne pokojnine (ZPIZ-1; 36. člen):

- **Pri 58. letih:** če je dopolnil 40 let pokojninske dobe (moški) oziroma 38 let pokojninske dobe (ženska);
- **Pri 63. letih (moški) in 61. letih (ženska):** če je dopolnil minimalno 20 let pokojninske dobe.
- **Pri 65. letih (moški) in 63. letih (ženska):** če je dopolnil najmanj 15 let zavarovalne dobe.

³⁶ Starejši od 50 let in s 15 do 25 let zavarovalne dobe so upravičeni do nadomestil v obdobju 18 mesecev. Starejši od 55 let in s 15 do 25 let zavarovalne dobe so upravičeni do nadomestil v obdobju 24 mesecev. Delavci pod 50 let in s 15 do 25 let pa so upravičeni do nadomestil v obdobju 12 mesecev.

- Povečati bi bilo treba privlačnost delnega upokojevanja: omogočiti ljudem, da hkrati prejemajo plačo in pokojnino³⁷. Omiliti bi bilo treba tudi pravila za delno upokojevanje (trenutno je za to treba izpolniti pogoje za polno pokojnino, pridobiti privolitev delodajalca, hkrati pa je možno delati največ s polovičnim delovnim časom in prejemati polovico pokojnine). Prav tako bi bilo tudi treba odpraviti davčne ovire, kajti pokojnina je obdavčena kakor redni dohodek (čeprav je pokojnina že neto dohodek, ki je obdavčen s prevedbo bruto pokojninske osnove v neto pokojninsko osnovo), iz plače pa se plačujejo prispevke za socialno varnost (prispevki za pokojninsko zavarovanje se prevedejo v višjo nadomestno stopnjo ob polni upokojitvi, prispevki za zdravstveno zavarovanje in zavarovanje za primer brezposelnosti pa imajo naravo davka – upokojenci niso upravičeni do denarnih nadomestil za primer brezposelnosti, prispevke za zdravstveno zavarovanje pa jim plačuje Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje RS).
- Vključenost v vseživljenjsko učenje³⁸ lahko precej poveča zaposljivost starejših delavcev, ki bo v prihodnje ključna, saj se z odpravo spodbud za zgodnje upokojevanje in omogočanje postopnih odhodov s trga dela pričakuje presežna ponudba starejših delavcev na trgu dela. Ti so pogosto stigmatizirani glede svojih sposobnosti (prilagajanje tehnološkim in organizacijskim zahtevam), hkrati pa je njihov strošek dela ponavadi višji od njihove produktivnosti. Prav zaradi naštetega je vseživljenjsko učenje izredno pomembno, a je pri nas uresničevanje Strategije vseživljenjskega učenja, sprejete leta 2007, še vedno omejeno, saj se niso razvili povezani izvedbeni programi. Zato je nujen hiter razvoj načrta za prenos strategije v prakso in ocena vpliva teh programov na trg dela. Ponavadi pa je najuspešnejše tisto usposabljanje, ki je ciljno in poudarja pridobivanje izkušenj na delovnem mestu. Hkrati pa je potrebna čimprejšnja vzpostavitev in izvajanje Strategije aktivnega staranja, ki predvideva posebne ukrepe za spodbujanje vključenosti starejših v oblike vseživljenjskega učenja (OECD, 2009, str. 104).

³⁷ V Sloveniji posameznikom ni dovoljeno, da bi se upokojili in hkrati delali. Mogoče pa se je delno upokojiti, kar pomeni prejemati polovico pokojnine in še naprej delati s polovičnim (ali krajšim) delovnim časom. Te možnosti se skorajda ne uporablja, saj naj bi se do konca leta 2007 na ta način upokojilo le 184 ljudi, kar pa predstavlja manj kot 2 % novih prejemnikov starostne pokojnine (OECD, 2009, str. 100).

³⁸ V Sloveniji je bila, po podatkih iz leta 2003, stopnja vključenosti v vseživljenjsko učenje razmeroma visoka (23,5 %). Vendar je za Slovenijo značilno, da delež prebivalstva, vključenega v vseživljenjsko učenje, s starostjo hitro upada, kar je verjetno povezano tudi z manj pričakovanimi leti na trgu dela in tako manj letih za obrestovanje naložbe v usposabljanje. OECD (2009, str. 105) v svoji analizi trga dela v Sloveniji ugotavlja, da je po anketi o delovni sili iz leta 2006 le 5 % zaposlenih izjavilo, da bi delali dlje, če bi lahko osvežili svoje veščine, kar pa tudi dokazuje, da pomankanje možnosti vseživljenjskega učenja ni glavni razlog za umik iz trga dela.

4.2.3 Dolgoročni izziv: Višanje stopnje delovne aktivnosti mladih

Stopnja zaposlenosti mladih (15–24 let) se je v zadnjem desetletju zvišala za okoli 4 odstotne točke (glej Tabela 3). V podobnem obsegu se je v tem obdobju povišala skupna zaposlenost (15–64 let; za 4,8 odstotne točke). V OECD-jevi publikaciji (2009, str.105) ugotavljajo, da je napredek na tem področju jasen odsev ugodnih gospodarskih razmer v tem obdobju, poleg tega pa so k omenjenemu izboljšanju prispevale tudi uvedba prožnejših oblik zaposlovanja in aktivna politika zaposlovanja³⁹, namenjena olajšanju prehoda iz šolanja v zaposlitev. Kljub temu pa stopnja zaposlenosti mladih še vedno ostaja na nizki ravni (35,3 %), a se je v obdobju 2000–2009 že približala povprečju EU-27 (35,2 %). Znotraj EU-27 se je tako gibala od 18 % (na Madžarskem) pa do 68 % (na Nizozemskem) (glej Prilogo 3). Razlog za tako stanje na področju zaposlenosti mladih v Sloveniji gre pripisati visoki vključenosti mladih (15–24 let) v izobraževanje (70,1 %; malenkost višjo imata le Poljska (70,3 %) in Finska (70,9 %)). Vključenost mladih v izobraževanje je bila v povprečju EU-27 59,5-odstotna (glej Prilogo 4). Za Slovenijo je značilno razmeroma dolgo trajanje študija, kar lahko tudi pripišemo naraščajočemu številu študentov, ki delajo, a niso v rednem delovnem razmerju. Največja stopnja brezposelnosti glede na starostne skupine je prav med mladimi (15–24 let) in to tako v Sloveniji (13,6 %) kot tudi v povprečju EU-27 (19,8 %) (glej Prilogo 9). Problem pri iskanju zaposlitve je predvsem med mladimi brez srednješolske izobrazbe. Eden od možnih razlogov, ki ga OECD (2009, str. 106) posebej omenja, je visoka minimalna plača, ki lahko nesorazmerno prizadene mlade, saj so zaradi pomanjkanja izkušenj navadno manj produktivni od drugih delavcev.

Prav zaradi vsega povedanega so glavna priporočila OECD (2009, str. 115) za izboljšanje delovanja trga dela na področju zaposlovanja mladih sledeča:

- Upravičenost do študentskih ugodnosti, vključno s poceni nastanitvijo, bi morala biti odvisna od minimalnega napredka pri študiju. Problem je, da je povprečno trajanje terciarnega študija v Sloveniji precej dolgo (v visokošolskih strokovnih programih je to v povprečju okoli 5 let, na univerzitetnih programih pa v povprečju okoli 7 let). Razlogov za to je več: slovensko visoko šolstvo je bilo do uvedbe Bolonjske deklaracije (z letom 2009/2010 so morali vsi zavodi preiti na ta izobraževalni sistem) usmerjeno v dolge in zelo akademske teoretske študijske smeri; sistemi pomoči države študentom (subvencioniranje bivanja, prevoza, prehrane, kulturnega in športnega udejstvovanja, štipendiranje – republiške, Zoisove, kadrovske štipendije, brezplačno redno visokošolsko izobraževanje za vpisane v prvo- in drugostopenjske programe) so precej radodarni.
- V terciarnem izobraževanju bi bilo treba uvesti šolnine, ki bi vsaj delno pokrile stroške izobraževanja. Te naj bi študente bolj motivirale za hitrejši študij in izboljšale učinkovitost povezovanja med študenti, visokošolskimi zavodi in trgom dela. Vpliv naj bi imele tudi na izboljšanje financiranja visokošolskih ustanov in tako prispevale k povečani kakovosti učnega procesa. Hkrati pa bi bilo treba uvesti tudi sistem javno zajamčenih študentskih posojil, ki bi predstavljal dopolnilo k sistemu šolnin in bi bil namenjen študentom, ki izhajajo

³⁹ Aktivna politika zaposlovanja zajema med drugim tudi spodbude za zaposlovanje mladih s subvencijami in davčnimi olajšavami za delodajalce ter programe izobraževanja in usposabljanja – Program 10.000 (program aktivne politike zaposlovanja, katerega cilji so: povečanje zaposljivosti brezposelnih oseb, dvig izobrazbene in kvalifikacijske ravni ter zmanjšanje poklicnega strukturnega neskladja. Program omogoča vključitev v programe formalnega izobraževanja (od osnovnošolskega pa vse do univerzitetnega), v veljavne izobraževalne programe za odrasle (Projektno učenje za mlajše odrasle, Učenje za življenjsko uspešnost) ter v postopke za pridobitev nacionalnih poklicnih kvalifikacij – certifikatov.) in Projektno učenje za mlajše odrasle (PUM; program neformalnega izobraževanja za mlajše brezposelne, stare od 15 do 25 let, ki jim ni uspelo zaključiti šolanja, nimajo osnovne poklicne izobrazbe in se spopadajo s socialno izključenostjo. Temeljni cilj programa je spodbuditi jih k nadaljevanju formalnega izobraževanja ter pridobiti znanja in spretnosti, ki so zaželeni na trgu dela).

iz družin z nižjimi dohodki. Ta posojila bi bila potem poplačana glede na zaslužek po diplomi.

- Razmislek o opuščanju prednostne obravnave študentskega dela ali pa vsaj uvedba najvišje dovoljene starostne meje. Eden od razlogov za tako dolgo trajanje terciarnega izobraževanja je tudi študentsko delo. V Sloveniji približno 60 % vseh študentov ob študiju dela. Podjetja rajši zaposlujejo študente namesto rednih delavcev (npr. mladih diplomantov), saj so študenti oproščeni plačila prispevkov za socialno varnost (plačujejo samo prispevek za nezgodno zavarovanje). Študenti pa poleg tega uživajo še ugodnosti dvakratne olajšave pri dohodnini (okoli 5.600 evrov na leto) in oprostitve od davka po odbitku za posamezna plačila pod 400 evrov. Prednost študentskega dela je predvsem v samostojnem financiranju študija in pridobivanju delovnih izkušenj, a hkrati nekateri izkoriščajo podajševanje študija za ohranjanja študentskega statusa, ki vodi do višjega neto plačila.
- Da bi izboljšali zaposlitvene možnosti za nizko kvalificirane mlade delavce, se razmerje med minimalno in povprečno plačo ne bi smelo povečevati oziroma bi ga morali še celo zmanjševati. V Sloveniji se letno povišanje minimalne plače nanaša le na napake v napovedi inflacije, kadar je ta podcenjena. OECD priporoča, da se napravi letni popravek inflacije tudi takrat, ko je ta precenjena. Mogoče bi bila lahko tudi minimalna plača za mlade nižja kot za ostale starostne skupine (prav z namenom hitrejšega vstopa na trg delovne sile), kot je to v Belgiji, Veliki Britaniji in na Nizozemskem, vendar empirične študije teh držav še ne dajejo enoznačnih odgovorov.

4.2.4 Dolgoročni izziv: Obvladovanje naraščajočega dualizma trga dela

Na trgu dela v Sloveniji je v zadnjem desetletju vedno večji problem dualizem. Vzrok za nastanek slednjega je v opaznem napredku pri sproščanju zakonodaje o varstvu zaposlitve⁴⁰ v prid prožnosti oziroma prilagodljivosti trga dela začasnih zaposlitev, ne pa tudi stalnih (rednih) zaposlitev. Na podlagi tega se je ustvaril dvojni trg dela, na katerem so nekatera delovna mesta bolj zaščitena od drugih in so predvsem skupine, ki so šibkeje povezane s trgom dela, v nevarnosti, da jih bo prizadela delna sprostitev zakonodaje o varstvu zaposlitve.

Kljub sproščanju zakonodaje je zaposlitev v Sloveniji še vedno razmeroma močno zaščitena. Če pogledam OECD-ejev indeks varovanja zaposlitve, je leta 2008 za Slovenijo znašal 2,51 in je bil tako višji od povprečja držav OECD (1,94; glej Tabelo 14). Na njegovo višino v Sloveniji vpliva predvsem zakonodaja, ki je večinoma strožja za redno kakor začasno delo, saj nam v preteklosti ni uspelo doseči zadostnega povečanja prožnosti pri zaposlitvah za nedoločen čas. To je razvidno tudi iz indeksa o varovanju stalne zaposlitve, ki znaša 3,15 in je med državami članicami OECD višji le še na Portugalskem. Del indeksa o varovanju zaposlitve za začasne zaposlitve in del za kolektivna odpuščanja so na podobni ravni kot v povprečju držav OECD (glej Tabelo 14). OECD sicer v svojem pregledu trga dela leta 2009 (2009, str. 112) poroča drugače in navaja tabelo iz dela Vodopivec et al. (2007), kjer so ocenjevali indeks varovanja zaposlitve za Slovenijo v obdobju 1991–2004. V zadnjem letu preučevanega obdobja je bil del indeksa o varovanju zaposlitve, ki se nanaša na kolektivna odpuščanja, zelo visok, 4,8. Iz tega zaključijo,

⁴⁰ Na zakonodajo o varstvu zaposlitve sta znatno vplivala:

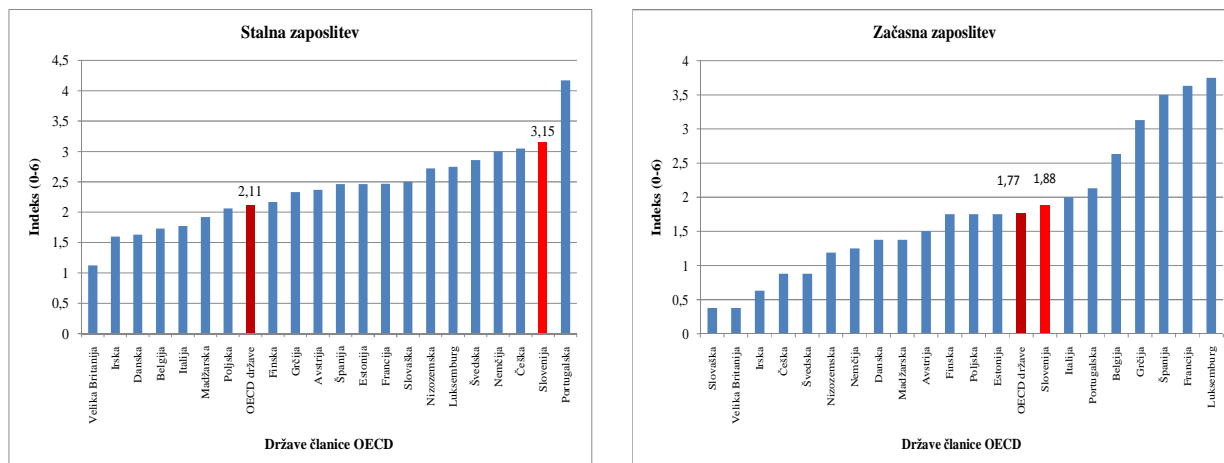
Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (ZZZPB-UPB1), ki je v veljavi od leta 1998 in je olajšal začano zaposlovanje.

Zakon o delovnih razmerjih (ZDR), ki je v veljavi od leta 2003 in se je posvetil predvsem liberalizaciji rednega zaposlovanja in uvedbi nekaterih dodatnih omejitev pri pogodbah o začasni zaposlitvi.

Novejše spremembe in dopolnitve obeh zakonov, ki so bile uveljavljene leta 2006 oziroma leta 2007, so dodatno zmanjšale varnost zaposlitve pri obeh vrstah pogodb o zaposlitvi.

da so v Sloveniji pogoji, pod katerimi je odpuščanje zakonito, strožji kakor v marsikateri od držav OECD, kar pa ni res, če pogledamo podatek iz leta 2008. Zato lahko njihova priporočila v tej smeri upoštevamo z določeno distanco. Slika 17 pa prikazuje mednarodno primerjavo varnosti stalnih in začasnih zaposlitev.

Slika 22: Primerjava ureditev stalne in začasne zaposlitve po državah, za leto 2006 (indeks varovanja zaposlitve 0–6)

Vir: Organisation for Economic Co-operation and Development, Regulation of regular and temporary employment (2006), 2010.

Po deležu delavcev, ki so začasno zaposleni, izstopajo mladi (15–24 let) tako v Sloveniji kot v EU, le da je Slovenija pri tem nad povprečjem držav članic EU-27 (glej Tabeli 9 in 12). V Sloveniji je skoraj 37 % mladih (15–24 let) zaposlenih za krajši delovni čas (od tega precej več žensk kot moških) in skoraj 67 % mladih (15–24 let) zaposlenih za določen čas (od tega precej več žensk kot moških). To kaže na to, da je trg dela v Sloveniji bolj fleksibilen za mlade in bolj tog za starejše. V obeh različicah pa je začasnih zaposlitev največ za zaposlene z doseženo srednješolsko izobrazbo (glej Tabeli 10 in 13).

Prednosti začasnega dela se kažejo predvsem v ugodnih vplivih na prilagodljivost podjetij (predvsem v času gospodarskih kriz) in za samega delavca predstavljajo korak k stalnejši in stabilnejši službi. Imajo pa tudi precej negativen učinek na poklicno napredovanje in storilnost zaposlenih, če se ujamejo v te oblike zaposlovanja (šibka pripadnost delovnemu mestu in omejene možnosti za razvoj človeškega kapitala).

Zaradi vsega zgoraj povedanega so glavna priporočila OECD (2009, str. 115) za izboljšanje naraščajočega problema dualizma trga dela v Sloveniji naslednja:

- Po umiritvi gospodarske krize se je treba nemudoma lotiti problema dvojnosti trga dela, in sicer tako zaradi gospodarske učinkovitosti kot tudi zaradi socialne enakosti. Nadaljevati je treba s sproščanjem zakonodaje o varstvu stalnih zaposlitev. Pri tem je treba zmanjšati zlasti administrativne ovire pri odpovedi in odpuščanju posameznika ter sprostiti pogoje, pod katerimi je odpuščanje posameznika zakonito. Hkrati pa je treba preoblikovati predpise o odpravninah, ki so razmeroma visoke, in si za zgled vzeti avstrijski sistem individualnih

računov za odpravnine⁴¹. Pri nas ureja odpravnine Zakon o delovnih razmerjih (ZDR; 109. člen), kjer je določeno, da mora delodajalec, ki odpove pogodbo o zaposlitvi iz poslovnih razlogov ali iz razloga nesposobnosti, izplačati delavcu odpravnino. Osnova za izračun odpravnine pa je povprečna mesečna plača, ki jo je prejel delavec ali ki bi jo prejel delavec, če bi delal, v zadnjih treh mesecih pred odpovedjo. Tako pripada delavcu odpravnina v višini:

- 20 % osnove za vsako leto dela pri delodajalcu, če je zaposlen pri delodajalcu 1–5 let,
- 25 % osnove za vsako leto dela pri delodajalcu, če je zaposlen pri delodajalcu od 5–15 let,
- 33,3 % osnove za vsako leto dela pri delodajalcu, če je zaposlen pri delodajalcu nad 15 let.

Višina dohodnine pa ne sme presegati 10-kratnika osnove, če v kolektivni pogodbi na ravni dejavnosti ni določeno drugače.

SKLEP

V magistrski nalogi sem si zadala cilj ponuditi nosilec ekonomske politike boljšo podlago za odločanje o problemih na trgu dela, saj fleksibilen in učinkovit trg dela skupaj s stabilnim makroekonomskim okoljem omogoča, da je gospodarstvo bolj konkurenčno in produktivno ter se lažje prilagaja različnim ekonomskim spremembam. Delo pomaga bolje razumeti odločitve, ki jih sprejemajo delodajalci glede zaposlovanja zaradi pritiskov povečanja minimalne plače, konkurence drugih podjetij ter nadaljnjih reform trga dela in ukrepov fiskalne politike, ki bodo v prihodnje potrebni. Tako sem se namenila podati opis stanja in gibanja na trgu dela v Sloveniji, predvsem z vidika fleksibilnosti trga dela, ter identificirati ključne probleme in poiskati različne možnosti za izboljšanje delovanja trga dela v Sloveniji. Največji poudarek sem dala proučevanju povpraševanja slovenskih podjetij po delu in oceni vpliva dviga minimalne plače na zaposlenost. Hipoteza je bila, da stroški dela in čisti prihodki od prodaje pomembno vplivajo na odločitve slovenskih podjetij glede zaposlovanja in da zaradi dviga minimalne plače pride do precejšnjega povišanja stroškov dela, na katerega se podjetja, v skladu z neoklasično ekonomsko teorijo, odzovejo z odpuščanjem zaposlenih.

Razmere na trgu dela so se s tranzicijo v tržno gospodarstvo zelo spremenile. Gibanja na trgu dela v obdobju od leta 1995 do leta 2009 kažejo na izboljšanje razmer na trgu dela. Slovenija je v zadnjih letih opravila številne spremembe delovne zakonodaje, da bi povečala prožnost trga dela. To je bilo potrebno tudi zaradi povečanja možnosti države, da obvladuje asimetrične šoke, ki jih v okviru skupne monetarne politike po vstopu v evrsko območje ni mogoče reševati.

⁴¹ Avstrijski sistem individualnih računov za odpravnine je bil uveden leta 2003. Gre za sistem individualnih varčevalnih računov. »Račun vsakega delavca financira delodajalec z neobdavčenim izplačilom 1,5377 % bruto plače, upravlja pa ga sklad za zavarovanje zaposlenih pred odpovedjo, ki vlaga presežke sredstev na kapitalske trge. Če je zaposleni odpuščen po treh letih, lahko izbira med gotovinskim izplačilom, nadaljevanjem vlaganja v isti sklad za zavarovanje zaposlenih pred odpovedjo ali v takšen sklad novega delodajalca in prenosom ustreznega zneska v enkratnem izplačilu v sklad pokojninskega zavarovanja. Zaposleni tako lahko vso svojo delovno dobo zbira upravičenja do odpravnine, ki jih s tem spremeni v nekakšno pokojninsko varčevanje. Ob upokojitvi lahko bodisi zahteva gotovinsko izplačilo ali pa pretvori upravičenja v rento. Če prekine delovno razmerje na lastno pobudo ali je odpuščen v prvih treh letih zaposlitve, ne more zahtevati gotovinskega izplačila; njegova pravica do odpravnine se prenese na novega delodajalca (OECD, 2009, str. 114).«

Slovenija je imela leta 2009 najnižjo stopnjo brezposelnosti med srednje- in vzhodnoevropskimi državami. Upad brezposelnosti je bil večinoma ciklični, saj se je znižala precej pod ocenjeno raven naravne stopnje brezposelnosti (NAIRU), zlasti v letih 2007 in 2008, kar pa je bilo skladno z razmeroma visoko rastjo plač v teh letih. Kaže se, da so bili ugodni učinki gospodarskega vzpona (svetovna gospodarska konjunktura in domača investicijska aktivnost – gradbeništvo) podkrepjeni s pomembnimi strukturnimi reformami, ki so bile povezane s postopnim upadom NAIRU skozi čas. V letu 2009 pa je prišlo do padca gospodarske aktivnosti in tako do dviga dejanske stopnje brezposelnosti.

Zaposlenost je bila v obdobju 2000–2009 skupno in za ženske nad povprečjem, za moške pa pod povprečjem EU, vendar se mu je vsako leto bolj približevala. V letu 2009 je skupna stopnja zaposlenosti znašala 67,5 % in se je kljub močnim negativnim trendom v zaposlovanju ohranila nad povprečjem EU (okoli 65 %). Slovenija glede na povprečje EU zaostaja predvsem na področju zaposlenosti starejših (50–64 let; 35,6 %), medtem ko se je zaostanek na področju zaposlenosti mladih (15–24 let; 35,3 %) zniževal. Kljub temu je bilo največje povečanje zaposlenosti v obdobju 2000–2009 značilno prav za starejše. To se povezuje z: zgodnjim upokojevanjem v začetku devetdesetih let, pokojninsko reformo iz leta 2000, katere rezultat je daljša delovna aktivnost starejših, ter z značilno velikim deležem pomagajočih družinskih članov v tej starostni skupini. Stopnja zaposlenosti mladih je v omenjenem obdobju sledila povišanju skupne stopnje zaposlenosti, a še vedno ostaja na nizki ravni, saj je za Slovenijo značilna visoka vključenost mladih v izobraževanje (70,1 %). Da je izobrazba pomemben dejavnik zaposlitvenih možnosti, kaže dejstvo, da je stopnja zaposlenosti visoko izobraženih (88 %) precej nad povprečjem EU, medtem ko je stopnja zaposlenih z nizko izobrazbo (41 %) precej pod povprečjem EU. Največ delovno aktivnega prebivalstva je zaposlenega v storitvenih (60 %) in predelovalnih dejavnostih (23 %).

Brezposelnost se je v obdobju 2000–2009 postopoma zniževala. V letu 2009 je bila stopnja brezposelnosti v Sloveniji 6-odstotna, kar je nižje od povprečja vseh držav članic EU (9 %). Najvišja stopnja brezposelnosti je značilna za mlade tako v Sloveniji (13,6 %) kot tudi v EU (skoraj 20 %). Glede dosežene izobrazbe z najvišjimi stopnjami brezposelnosti, po pričakovanjih, izstopajo nizko izobraženi tako v Sloveniji (9,5 %) kot tudi v EU (skoraj 15 %). Hkrati je opazno, da so se stopnje brezposelnosti po vseh kategorijah dosežene šolske izobrazbe zniževale, medtem ko se je stopnja brezposelnosti visoko izobraženih postopoma povečevala in v letu 2009 znašala 3,2 %. Gre za odraz nepovezanosti izobraževalnega sistema s potrebami na trgu dela, nizke absorpcijske sposobnosti slovenskega podjetniškega sektorja za usposobljene kadre ter neskladja med ponudbo in povpraševanjem po terciarno izobraženih kadrih.

Stroške dela sestavljajo stroški plač, stroški pokojninskih zavarovanj, stroški drugih socialnih zavarovanj ter drugi stroški dela. Največji delež v stroških dela predstavljajo stroški plač. V Sloveniji je ta delež 83 %, medtem ko se med državami članicami EU giblje med 67 in 93 %. Temu sledijo s 14-odstotnim deležem v Sloveniji delodajalčevi socialni prispevki, medtem ko se po državah članicah EU gibljejo med 7 in 31 %. Najnižji, v Sloveniji okoli 3-odstotni delež, predstavljajo ostali stroški dela, ki se na ravni EU gibljejo med 0 in 4 %. Za Slovenijo je značilna tudi razmeroma visoka obdavčitev dela zaradi visokih prispevkov za socialno varnost, medtem ko je dohodnina razmeroma nizka. Tako znaša davčni primež za posameznega delavca, ki prejema povprečno plačo, skoraj 43 % stroškov dela. Za slednjega je značilno, da je od leta 2001 upadal zaradi postopnega odpravljanja davka na izplačane plače in je tudi precej progresiven, zaradi progresivnosti dohodnine in neomejenosti socialnih prispevkov navzgor. Obdavčitev dela v Sloveniji tako presega povprečje OECD (okoli 38 %), a je podobna povprečju EU-15 (okoli 43 %). Prav tako je za Slovenijo značilna visoka implicitna stopnja obdavčitve dela (okoli 38 %), ki presega povprečje EU-25 (okoli 35 %). V obdobju 2005–2008 je bila povprečna letna rast

stroškov dela 6,6 %, kar je več, kot je na ravni EU-27 (3,4 %) in EU-15 (2,8 %). Visoke rasti stroškov dela so bile značilne za nove članice EU, kar pa lahko povežemo z višjo inflacijo in konvergenco. Povprečni mesečni stroški dela na zaposlenega so v Sloveniji leta 2008 znašali 2.002 evrov, kar je precej manj od povprečja EU-27 (3.028 evrov). Ti so bili najnižji v gostinstvu (1.512 evrov) in najvišji v finančnih in zavarovalniških dejavnostih (3.075 evrov).

Fleksibilnost trga dela se kaže v hitrosti prilagajanja trga dela spremenjenim makroekonomskim razmeram in omogoča prilagoditev spremenjenim razmeram z minimalnim zmanjšanjem zaposlenosti. Na fleksibilnost trga dela v določenem gospodarstvu lahko vplivajo: institucije, regulacija na trgu dela, kultura in tradicija. Skupek teh različnih dejavnikov onemogoča oblikovanje univerzalnega recepta za povečanje fleksibilnosti trga dela, kar pomeni, da je praktično nemogoče oblikovati enovito merilo fleksibilnosti trga dela. Običajno se poleg enostavnih meril fleksibilnosti trga dela, kot so delna merila fleksibilnosti trga dela (delež zaposlitev s krajšim delovnim časom in delež zaposlitev za določen čas v skupni zaposlenosti) in indeks varovanja zaposlitve (osredotoča se na institucionalno togost pri ureditvi trga dela in varovanja zaposlitve), uporabljajo tudi ekonometrične ocene odzivnosti zaposlenosti na stroške dela in prihodke od prodaje podjetij.

Delni merili fleksibilnosti trga dela sta zaradi dostopnosti podatkov pogosto uporabljena, a nista najbolj ustrezni, saj je lahko razširjenost zaposlovanja za določen čas tudi kazalec togosti trga dela ali posledica gospodarske strukture in lahko ne kaže na fleksibilnost trga dela. Povečanje zaposlitev s krajšim delovnim časom povečuje fleksibilnost na strani povpraševanja (večje prilagajanje proizvodnje in stroškov dela) in ponudbe (poveča izbiro posamezniku, ki ni pripravljen ali sposoben delati polni delovni čas). Bolj razširjena je med ženskami kot moškimi. Na ravni EU-27 je približno 20 % te oblike zaposlovanja v celotni zaposlenosti. V Sloveniji je ta delež pol manjši (9 %, za ženske 11 %, za moške 7 %) ter največji za mlade (15–24 let) in starejše (55–64 let). Največ zaposlenih za krajši delovni čas ima tako pri nas kot v EU-27 srednješolsko izobrazbo. Prav tako so tudi zaposlitve za določen čas bolj razširjene med ženskami kakor med moškimi. Za Slovenijo je značilen nekoliko večji delež zaposlovanja za določen čas kot v EU-27 (14 %), in sicer okoli 17 %, za ženske 20 % in za moške 15 %. Nadpovprečno so tej obliki zaposlovanja izpostavljeni mladi (15–24 let; 67 %), kar kaže, da je trg dela v Sloveniji fleksibilnejši za mlade in bolj tog za starejše. Tako kot pri zaposlitvah za krajši delovni čas je tudi v primeru zaposlitev za določen čas največje število za srednješolsko izobrazbo.

Pri indeksu varovanja zaposlitve, katerega vrednosti se gibljejo od 0 do 6 (pri čemer višja številka pomeni bolj togo ureditev), gre predvsem za merjenje postopkovnih ovir in stroškov v povezavi z odpuščanjem posameznikov ali pa skupine posameznikov ter merjenje postopkovnih ovir v povezavi z najemanjem delavcev za nedoločen in določen čas prek agencij za posredovanje dela. Glede na ta indeks je stopnja varovanja zaposlitve v Sloveniji višja od povprečja držav OECD (1,94). Ta naj bi bila za Slovenijo 2,51, pri čemer je del indeksa varovanja zaposlitve za stalne zaposlitve precej visok (3,15), medtem ko sta del indeksa varovanja zaposlitve za začasno zaposlitev ter del za kolektivna odpuščanja na podobni ravni kot v povprečju držav OECD. Kljub nekaterim izboljšavam je za Slovenijo tako še vedno značilna toga ureditev trga dela, predvsem na področju stalnih zaposlitev.

Povpraševanje po delu je po Hamermeshu (1993) kakršna koli odločitev delodajalca o delavcih, zaposlenih v njegovem podjetju, in sicer o zaposlovanju, učenju oziroma izpopolnjevanju in njihovi nadomestitvi. Pri tem ne gre zgolj za neoklasično statično primerjavo odzivov delodajalcev na mejne spremembe povpraševanja po proizvodih in cenah inputov, ampak tudi za proučevanje vplivov velikih sprememb, kot so šoki na zaposlenost in povprečno število delovnih

ur, prav tako pa tudi proučevanje časovnega prilagajanja, zaposlenosti in delovnih ur mejnim in nemejnim spremembam. Prve mikroekonometrične študije na temo dinamičnega povpraševanja po delu so se pojavile šele v drugi polovici osemdesetih let. Te v grobem delimo na dve skupini glede na cilje. Glavni cilj prve skupine je ocena učinkov sprememb v plačah, medtem ko je cilj druge skupine podrobno analiziranje kvartalnega prilagajanja zaposlenosti na zunanje šoke. V magistrski nalogi sledim Hamermeshovi izpeljavi dinamične funkcije povpraševanja po delu, pri čemer se posvetim predvsem proučevanju učinka realnih plač na agregatni nivo kapitala in zaposlenosti. Dinamična specifikacija povpraševanja po delu izvira iz dejstva, da je za podjetje predrago, da bi vsak dan znova najemalo delavce. Prav zaradi teh velikih stroškov se predpostavlja, da povpraševanje po delu s strani podjetij ni odvisno le od tekočih, eksogenih spremenljivk, ampak tudi od prvotnega obsega zaposlenih in pričakovanj o prihodnjih gibanjih spremenljivk. Dinamične funkcije povpraševanja, v kateri kot glavne spremenljivke nastopajo delo (oziroma povprečno število zaposlenih na podlagi delovnih ur) kot odvisna spremenljivka ter realni strošek dela na zaposlenega in realni prihodki od prodaje kot neodvisni spremenljivki, sem ocenjevala za celotno gospodarstvo, predelovalne in storitvene dejavnosti. Za ocenjevanje sem uporabila posplošeno metodo momentov (GMM metodo) oziroma sistemsko Blundell-Bond cenilko.

Ocene dinamičnega modela povpraševanja po delu za celotno gospodarstvo kažejo, da je odvisna spremenljivka zelo persistentna v času (odložen koeficient je blizu 1; 0,9), kar je v skladu z drugimi študijami povpraševanja po delu. Kratkoročna elastičnost zaposlenosti na stroške dela je -0,44 %, kar pomeni, da se zaposlenost ob 1 % povečanju stroškov dela v povprečju zmanjša za 0,44 %. Dolgoročna elastičnost oziroma vrednost, h kateri konvergirajo vrednosti kratkoročnih elastičnosti, pa znaša -1,49 %, kar pomeni, da se podjetja dolgoročno na 1 % zvišanje stroškov dela v povprečju odzovejo z 1,49 % znižanjem zaposlenosti. Ocenjeni elastičnosti zaposlenosti na stroške dela sta skladni z ocenami v drugih državah. Kratkoročna elastičnost zaposlenosti na prihodke od prodaje je pozitivna in značilna ter pove, da se je zaposlenost v proučevanem obdobju povečala za 0,65 %. Dolgoročna elastičnost je prav tako pozitivna in značilna ter višja od kratkoročne za 0,46 odstotne točke. Obe elastičnosti sta skladni z ocenami v drugih državah. V drugem koraku sem ocenjevala osnovni model s slamnatimi spremenljivkami za dejavnosti, velikost podjetij, dobiček iz poslovanja, gospodarski cikel, izvozno usmerjenost, regije in leta. Rezultati kažejo, da se podjetja podobno odzivajo na spremembe plač in prihodkov od prodaje ne glede na uporabljeno slamnato spremenljivko ter da so ocenjene elastičnosti robustne v času. V tretjem koraku sem se na podlagi opisnih podatkov in prepričanja, da se podjetja ne odzivajo vedno podobno na spremembe plač in prihodkov od prodaje, ampak je verjetno le posledica agregacije podatkov, odločila za podrobnejšo analizo na ravni predelovalnih in storitvenih dejavnosti, saj predstavljajo 29-odstotne in 57-odstotne deleže podjetij po dejavnostih v gospodarstvu. Poleg tega pa je Slovenija malo odprto gospodarstvo, katerega delež v izvozu proizvodov in storitev je 60 %, največ izvoznih podjetij pa je prav v predelovalnih dejavnostih, in sicer 75 %.

Ocene dinamičnega modela povpraševanja po delu za predelovalne dejavnosti kažejo, da je tudi v primeru predelovalnih dejavnosti odvisna spremenljivka zelo persistentna v času. Kratkoročna elastičnost zaposlenosti na stroške dela je -0,63 %, kar pomeni, da se zaposlenost ob 1 % povečanju stroškov dela v povprečju zmanjša za 0,63 %. Dolgoročna elastičnost pa znaša -0,92 % in je le za 0,29 odstotne točke višja od kratkoročne. V primerjavi z elastičnostima za celotno gospodarstvo je kratkoročna elastičnost zaposlenosti na stroške dela za 0,19 odstotne točke višja, medtem ko je dolgoročna precej nižja (za 0,57 odstotne točke). Ocenjeni elastičnosti sta tako kot v primeru za celotno gospodarstvo skladni z ocenjenimi vrednostmi za druge evropske države. Kratkoročna elastičnost zaposlenosti na prihodke je pozitivna in značilna ter nam pove, da se je zaposlenost v proučevanem obdobju zaradi povečanja prihodkov od prodaje

za 1 % v povprečju povečala za 0,45 %. Dolgoročna elastičnost je prav tako pozitivna in značilna ter za 0,35 odstotne točke višja od kratkoročne. Obe elastičnosti sta skladni z ocenami v drugih državah in nižji od ocenjenih elastičnosti za celotno gospodarstvo.

Na ravni predelovalnih dejavnosti obstajajo značilne razlike v odzivnosti podjetij glede na njihovo velikost, izvozno usmerjenost in tehnološko zahtevnost, medtem ko so v času ter glede na regije, dobiček iz poslovanja in gospodarski cikel robustne, kar pomeni, da v obdobju 1995–2007 ni prišlo do značilnih razlik med podjetji v odzivanju na šoke v plačah ter prihodkih. Rezultati kažejo, da so najbolj fleksibilna podjetja predelovalnih dejavnosti, tako glede na spremembe v stroških dela kot tudi glede na prihodke od prodaje, srednje velike (z 51–250 zaposlenimi) in velike družbe (z več kot 250 zaposlenimi), ki spadajo med zmerno izvozno usmerjene dejavnosti, ki so tudi visoko in srednje tehnološko zahtevne (približno 92 % podjetij izvozno usmerjenih dejavnosti spada med visoko in srednje tehnološko zahtevne dejavnosti). Kombinacijo vsega najboljše predstavljajo naslednje dejavnosti: proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas, proizvodnja kovin in kovinskih izdelkov, proizvodnja električne in optične opreme ter proizvodnja pohištva in druge predelovalne dejavnosti, reciklaža. Podjetja teh dejavnosti (Gorenje, Acroni, Unior, Sava Tires in Iskratel) so tudi tista, ki najbolj prispevajo k dodani vrednosti v predelovalnih dejavnostih, poleg podjetij, ki spadajo v izrazito izvozno in visoko ter srednje visoko tehnološko zahtevne dejavnosti (Krka, Lek, Revoz, Iskra Avtoelektrika ter Cimos). Višje elastičnosti izvozno usmerjenih in tehnološko zahtevnejših podjetij so pričakovane, saj se morajo, kljub enakim regulatornim okvirom, spopadati z višjo stroškovno konkurenčnostjo predvsem zaradi tujih podjetij. Prav tako so ta podjetja bolj in ponavadi hitreje izpostavljena gospodarskim ciklom, kot so to na domači trg usmerjena podjetja.

Ocene dinamičnega modela povpraševanja po delu za storitvene dejavnosti kažejo, da je odvisna spremenljivka, tako kot v primeru celotnega gospodarstva in predelovalnih dejavnosti, zelo persistentna v času, saj so odloženi koeficienti blizu 1. Kratkoročna elastičnost zaposlenosti na stroške dela je -0,38 %, kar pomeni, da se zaposlenost ob 1-odstotnem povečanju stroškov dela v povprečju zmanjša za 0,38 %. Dolgoročna elastičnost pa znaša -1,30 %, kar pomeni, da se podjetja dolgoročno na 1-odstotno zvišanje stroškov dela odzovejo z 1,30-odstotnim znižanjem zaposlenosti. Ocenjena kratkoročna elastičnost je nižja kot na ravni celotnega gospodarstva in predelovalnih dejavnosti, dolgoročna pa je precej višja kot v predelovalnih dejavnostih (za 0,38 odstotne točke). Kratkoročna elastičnost zaposlenosti na prihodke od prodaje je pozitivna in značilna ter nam pove, da se je zaposlenost v obdobju 1995–2007 zaradi povečanja prihodkov za 1 % v povprečju povečala za 0,44 %. Dolgoročna elastičnost je prav tako pozitivna in značilna ter višja od kratkoročne za polovico oziroma za 0,44 odstotne točke. Obe elastičnosti zaposlenosti na prihodke od prodaje sta podobni kot v primeru predelovalnih dejavnosti in skladni z ocenami v drugih državah. Podjetja storitvenih dejavnosti pa se podobno odzivajo na spremembe plač in prihodkov od prodaje ne glede na dejavnost, velikost podjetja, dobiček podjetja, gospodarski cikel, izvozno usmerjenost in regijo, ocenjene elastičnosti pa so robustne v času.

Primerjava z ostalimi državami pokaže, da so podobno visoko oceno inercije odvisne spremenljivke (zaposlenost) ugotovile tudi druge študije za Slovenijo, Španijo, Portugalsko, Belgijo, Nizozemsko, Veliko Britanijo, Rusijo in Madžarsko. Checchi, Navaretti in Turrini (2003) so primerjali ocene dinamične funkcije povpraševanja po delu za različne evropske države, za obdobje od 1993 do 2000. Vrednosti kratkoročnih koeficientov elastičnosti zaposlenosti na kapital (prihodke od prodaje) se gibljejo v intervalu od 0,20 do 0,68, dolgoročnih pa v intervalu od 0,44 do 4,01. Rezultati v magistrski nalogi ocenjenih dinamičnih funkcij povpraševanja po delu na vseh treh vzorcih so podobni njihovim. Analiza funkcije povpraševanja po delu za države na prehodu je bila aktualna predvsem v obdobju prehoda, tako

da večina študij analizira obdobje konec osemdesetih in začetek devetdesetih let, zato velikosti ocenjenih koeficientov niso ravno primerljive z mojimi ocenami.

Kljub izboljšanju fleksibilnosti trga dela tako iz vidika delnih meril (povečanje deleža zaposlitev s krajšim delovnim časom in povečanje deleža zaposlitev za določen čas) in indeksa varovanja zaposlitve kot tudi z vidika sposobnosti delodajalcev, da hitro spremenijo raven zaposlenosti (ocenjene kratkoročne in dolgoročne elastičnosti stroškov dela in prihodkov od prodaje so primerljive z ocenami za druge države EU), še vedno obstajajo nekateri ključni problemi, ki jih moramo v prihodnje premagati, če želimo doseči še večjo fleksibilnost trga dela.

Precejšnje povišanje minimalne plače marca 2010 predstavlja asimetrični šok na trgu dela, ki postavlja prožnost trga dela pod vprašaj. Neoklasična teorija pravi, da minimalna plača, ki presega svojo ravnovesno raven, povzroča presežno ponudbo delavcev na trgu dela in tako negativno vpliva na zaposlenost. Predpisi o minimalni plači naj bi s tega vidika povečali obseg in trajanje brezposelnosti. Omenjeni učinek na zaposlenost pa ni odvisen le od višine povišanja minimalne plače, ampak tudi od njene ravni, institucij na trgu dela in politike trga dela.

Minimalna plača je v Sloveniji in večini držav EU zakonsko opredeljena kot najnižji znesek plačila zaposlenemu za delo s polnim delovnim časom. Podlaga za njeno določitev je obseg minimalnih življenjskih potrebščin, ki naj bi jih pokrila. Razmerje med minimalno plačo in povprečno bruto plačo zasebnega sektorja se po državah članicah EU z zakonsko urejeno minimalno plačo giblje med 30,5 % in 50,2 %. V Sloveniji je razmerje 43,5 % oziroma je ta do uveljavitve novega zakona znašala 597,43 evrov (kar je več kot v preostalih vzhodnoevropskih državah članicah EU). Največ prejemnikov minimalne plače je v predelovalnih dejavnostih (6.586 zaposlenih), drugih raznovrstnih poslovnih dejavnostih (4.265 zaposlenih) in gradbeništvu (3.379 zaposlenih). Do uvedbe minimalne plače je prišlo leta 1995 v dogovoru s socialnimi partnerji. Načini usklajevanja so bili v različnih obdobjih različni (glede na izhodiščne plače v zasebnem sektorju (1995–1997); glede na rast cen življenjskih potrebščin in realno rast bruto domačega proizvoda (1997–2003); glede na dogovor v nominalnem znesku (2004–2005) ter glede na predvideno inflacijo za pripravo proračuna (2006–februarja 2010)). Marca 2010 pa je začel veljati nov zakon o minimalni plači, ki širše opredeli oblikovanje minimalne plače. Še naprej ohranja opredelitev pravice do minimalne plače za polni delovni čas, vendar pa na novo opredeljuje elemente za določitev novega zneska minimalne plače in spreminja usklajevalni mehanizem. Pri določanju zneska minimalne plače se bodo po novem upoštevali rast cen življenjskih potrebščin, gibanje plač, gospodarska rast in gibanje zaposlenosti. Nov zakon določa tudi precejšnje (skoraj 23 %) povišanje zneska minimalne bruto plače, ki naj bi znašala 734,15 evrov bruto oziroma 562 evrov neto. Ta znesek naj bi po raziskavi Inštituta za ekonomska raziskovanja v Ljubljani zadoščal za pokritje minimalnih življenjskih stroškov. V zakonu je omogočeno postopno prilagajanje zakonsko določeni višini bruto plače v obdobju do konca leta 2011.

Ocene dviga minimalne plače kažejo, da bi ob predpostavki takojšnjega dviga minimalne plače na raven 734,15 evra na kratek rok zaradi uvedbe nove minimalne plače zaposlitev izgubilo 5.151 zaposlenih na ravni celotnega gospodarstva, od tega 2.697 v predelovalnih dejavnostih in 2.561 v storitvenih dejavnostih. Te ocene so zelo podobne ocenam Gospodarske zbornice Slovenije, kjer so ocenili, da bo ob predpostavki dviga minimalne plače na 600 evrov (torej za 38 evrov več, kot je dejansko bila pred uvedbo novega zakona) kratkoročno zaposlitev izgubilo 4.711 zaposlenih (Dernovšek, 2010). Dolgoročno naj bi zaradi višje minimalne plače zaposlitev izgubilo 17.169 zaposlenih na ravni celotnega gospodarstva, od tega 3.929 v predelovalnih dejavnostih in 8.727 v storitvenih dejavnostih. Na dolgi rok bo prihajalo do nadaljnjih prilagoditev v gospodarstvu, kot sta odpuščanje v podjetjih, ki bodo izkoristila kratkoročne

rezerve, in propadanje podjetij, ki jim ne bo uspelo zvišati dodane vrednosti in ki že sedaj zaposlujejo predvsem nizkokvalificirano delovno silo. Vse ocenjene posledice dviga minimalne plače veljajo ob predpostavki, da ostajajo druge razmere, kot so povpraševanje po končnih proizvodih in kreditiranje podjetij, nespremenjene. Prav tako niso upoštevani pritiski na druge plače.

Prvi AJPES-ovi podatki po uvedbi novega Zakona o minimalni plači kažejo, da je kljub kriznim razmeram in dani možnosti postopnega prehoda na novo minimalno plačo dobrih 60 % vseh prejemnikov za mesec marec prejelo minimalno plačo v najvišjem razredu, in sicer v višini od 686 do 734 evrov (UMAR, 2010, str. 16). Razlog za takšno razliko med oceno in dejanskim številom prejemnikov minimalne plače je v precejšnji spremembi porazdelitve zaposlenih, do katere je prišlo zaradi odpuščanj v letu 2009 (od oktobra 2008 do marca 2010 je zaposlitev izgubilo več kot 46.000 zaposlenih). V dejavnostih zasebnega sektorja je kar 57,5 % prejemnikov minimalno plačo prejelo v najvišjem razredu. V dejavnostih javnega sektorja so skoraj vsi (91,1 %) prejemniki minimalno plačo prejeli v najvišjem razredu. Visok delež naj bi bil posledica sprejetega vladnega izhodišča glede izplačila minimalne plače v polni višini. Posledica zvišanja minimalne plače je bila tudi ta, da se je zvišal delež prejemnikov minimalne plače, in sicer z lanskoletnih 3,2 % na 8,5 % vseh zaposlenih marca letos. Deleži prejemnikov minimalne plače po dejavnostih za marec kažejo, da je bilo v drugih raznovrstnih poslovnih dejavnostih največ (31,5 %) prejemnikov minimalne plače v primerjavi z vsemi zaposlenimi v dejavnosti, temu so sledile dejavnosti gostinstva (15 %), druge dejavnosti (14,8 %) in gradbeništvo (11,9 %).

Prihodnje izzive, s katerimi se bo treba soočiti in na katere opozarja tudi OECD, lahko ločimo na kratkoročne in dolgoročne. Kratkoročno je glavni izziv obvladovanje naraščajoče brezposelnosti, ki je nastala zaradi globalne gospodarske krize. Vlada je z ozirom na to sprejela številne fiskalne ukrepe za ohranjanje delovnih mest in omejevanje naraščanja brezposelnosti. Tako je za povečanje finančne likvidnosti podjetij in ohranjanje obstoječih delovnih mest sprejela Zakon o subvencioniranju polnega delovnega časa na zaposlenega za podjetja in Zakon o delnem povračilu nadomestila plač. V letu 2009 je največ podjetij in zaposlenih sprejelo ponujeno pomoč obeh ukrepov v predelovalnih dejavnostih. OECD se zavzema za te ukrepe, a pravi, da ne smejo dolgoročno ogroziti gospodarske rasti. Prav zato priporočajo, da se jih postopoma odpravi, ko se kriza umiri. Temu priporočilu je Slovenija sledila, saj se je ukrep subvencioniranja delovnega časa zaključil 30.9.2010, medtem ko naj bi se ukrep delnega povračila nadomestila plače izvajal še vse do 31.3.2011. Med drugimi priporočili OECD je bila tudi začasna upravičenost delovanja ukrepov in izogibanje vsem ukrepom, ki omejujejo delovanje trga dela (npr. zaostrovanje predpisov za priseljene delavce med krizo, saj so ti dolgoročno pomembni za odpravljanje nesorazmerij glede vrste strokovnih znanj na domačem trgu dela). Dolgoročno pa obstajajo v Sloveniji trije pomembnejši izzivi na področju trga dela, in sicer povečanje udeležbe starejših na trgu dela, višanje stopnje delovne aktivnosti mladih in obvladovanje naraščajočega dualizma trga dela.

Slovenija ima znotraj EU držav eno najnižjih stopenj zaposlenosti starejših (35,6 %). Nizke stopnje zaposlenosti so posledica nizke dejanske upokojitvene starosti, ki je za moške 60,5 let in za ženske 56,9 let. Moški se v Sloveniji upokojijo približno tri leta prej kot v povprečju OECD (63,6 let), medtem ko je razlika pri ženskah kar 5 let (62,2 let). Z namenom, da bi v prihodnje omejili predčasno upokojevanje in tako zvišali dejansko upokojitveno starost, OECD predlaga odpravo spodbud za predčasno upokojevanje: odprava možnosti za upokojeitev pod upokojitveno starostjo zaradi posebnih razlogov (npr. vzgoja otrok, vstop v obvezno pokojninsko zavarovanje pred 18. letom, dolgotrajna brezposelnost ali stečaj delodajalca); preverjanje sistemov zavarovanja za invalidnost in dolgotrajne bolezni za zagotovitev, da so pogoji za upravičenost

dovolj strogi in ustrezno nadzorovani; skrajšanje trajanja nadomestil za primer brezposelnosti za dolgoletno brezposelne starejše delavce na splošno dobo 12 mesecev; sistem bonusov in malusov bi moral biti aktuarsko nevtralen; odprava zgornje meje za število dodatnih delovnih let prek zakonsko predpisane upokojitvene starosti, za katero se plačujejo bonusi; pokojnina bi morala temeljiti na povprečnem zaslužku v celotnem življenjskem obdobju; povečati privlačnost delnega upokojevanja (omogočiti ljudem, da hkrati prejemajo plačo in pokojnino); spodbujati vključenost starejših v oblike vseživljenjskega učenja.

Stopnja zaposlenosti mladih je bila leta 2009, kljub ugodnim preteklim gospodarskim razmeram, uvedbi prožnejših oblik zaposlovanja in aktivni politiki zaposlovanja, 35,3 %. Stopnja zaposlenosti mladih se je v obdobju 2000–2009 izboljšala in približala EU-27 (35,2 %). Razlog za takšno stanje gre pripisati visoki vključenosti mladih v izobraževanje (70,1 %; v povprečju EU je 59,5 %). Za Slovenijo je značilno tudi razmeroma dolgo trajanje študija, kar lahko pripišemo naraščajočemu številu študentov, ki delajo, a niso v rednem delovnem razmerju. Eden od možnih razlogov za tako nizko stopnjo zaposlenosti je tudi visoka minimalna plača, ki lahko nesorazmerno prizadene mlade, saj so zaradi pomanjkanja izkušenj navadno manj produktivni od drugih delavcev. Z namenom, da bi izboljšali delovanje trga dela na področju zaposlenosti mladih, so priporočila OECD naslednja: upravičenost do študentskih ugodnosti, vključno s poceni nastanitvijo, bi morala biti odvisna od minimalnega napredka pri študiju; uvesti bi bilo treba šolnine, ki bi vsaj delno pokrile stroške izobraževanja, motivirale študente za hitrejši študij in izboljšale učinkovitost povezovanja med študenti, visokošolskimi zavodi in trgom dela, hkrati pa bi vplivalo na izboljšanje financiranja visokošolskih ustanov; poleg šolnin bi morali uvesti še sistem zajamčenih študentskih posojil, namenjen študentom, ki izhajajo iz družin z nižjimi dohodki; razmislek o opuščanju prednostne obravnave študentskega dela ali vsaj uvedba najvišje dovoljene starostne meje; razmerje med minimalno in povprečno plačo se ne bi smelo povečevati oziroma bi ga bilo treba zmanjšati, saj bi s tem izboljšali zaposlitvene možnosti za nizko kvalificirane mlade delavce.

V zadnjem desetletju imamo v Sloveniji vedno večji problem z obvladovanjem dualizma na trgu dela. Vzrok je opazni napredek pri sproščanju zakonodaje o varnosti zaposlitve v prid prilagodljivosti trga dela začasnih zaposlitev, ne pa tudi stalnih. Ustvaril se je trg dela, na katerem so nekatera delovna mesta bolj zaščitena od drugih in so skupine, ki so šibkeje povezane s trgom dela, v nevarnosti, da jih bo prizadela delna sprostitev zakonodaje o varnosti zaposlitve. V Sloveniji je skoraj 37 % mladih (15–24 let) zaposlenih za krajši delovni čas (od tega precej več žensk kot moških) in skoraj 67 % za določen čas (od tega precej več žensk kot moških). To kaže, da je trg dela v Sloveniji bolj fleksibilen za mlade in bolj tog za starejše. Negativen učinek začasnega dela se kaže predvsem pri poklicnem napredovanju in storilnosti zaposlenih, če se ujamejo v te oblike zaposlovanja. Tako so glavna priporočila za izboljšanje naraščajočega problema dualizma trga dela v Sloveniji naslednja: nadaljevati je treba s sproščanjem zakonodaje o varstvu stalnih zaposlitev (zmanjšati administrativne ovire pri odpuščanju posameznikov in sprostiti pogoje, pod katerimi je odpuščanje posameznika zakonito); potrebno je preoblikovanje predpisov o odpravninah, ki so razmeroma visoke, in za zgled vzeti avstrijski sistem individualnih računov za odpravnine.

LITERATURA IN VIRI

1. Addison, J. T., & Teixeira, P. (2001). *Employment Adjustment in Portugal: Evidence from Aggregate and Firm Data*. IZA Discussion Paper No. 391. Bonn: Institute for the Study of Labor.
2. Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve. (2002). *Podatki iz bilance stanja in bilance uspeha za leta 1995–2001*. Ljubljana: Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve.
3. Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve. (2006). *Podatki iz bilance stanja in bilance uspeha za leta 2002–2005*. Ljubljana: Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve.
4. Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve. (2008). *Podatki iz bilance stanja in bilance uspeha za leta 2006–2007*. Ljubljana: Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve.
5. Alonso-Borrego, C., & Arellano, M. (1996). *Symmetrically Normalised Instrumental Variable estimation Using Panel Data*. CEMFI Working Paper No. 9612. Madrid: Center for Monetary and Financial Studies.
6. Arellano, M., & Bond, S. R. (1991). Some Tests of Specification for Panel Data: Monte Carlo Evidence and an Application to Employment Equations. *Review of Economic Studies*, 58(2), 277–297.
7. Arellano, M., & Bover, O. (1995). Another look at the Instrumental Variable estimation of Error-Component Models. *Journal of Econometrics*, 68(1), 29–51.
8. Ashenfelter, O. C., & Layard, R. (1986). *Handbook of Labor Economics*. Amsterdam: Elsevier.
9. Baltagi, B. H. (2005). *Econometric Analysis of Panel Data* (3rd ed.). West Sussex: John Wiley&Sons Ltd.
10. Basu, S., Estrin, S., & Svejnar, J. (2004). *Employment Determination in Enterprises under Communism and in Transition: Evidence from Central Europe*. IZA Discussion Paper No. 1370. Bonn: Institute for the Study of Labor.
11. Baum, C. F. (2006). *An Introduction to Modern Econometrics Using Stata*. Texas: Stata Press.
12. Benito, A., & Hernando, I. (2003). *Labour Demand, Flexible Contracts and Financial Factors: New Evidence from Spain*. Working Paper No. 312. Madrid: Banco de España.
13. Blundell, R., & Bond, S. R. (1998a). Initial Conditions and Moment Restrictions in Dynamic Panel Data Models. *Journal of Econometrics*, (87), 115–143.
14. Blundell, R., & Bond, S. R. (1998b, september). GMM Estimation with Persistent Panel Data: An Application to Production Functions. *Working Papers No. W99/4*. Najdeno 27. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.ifs.org.uk/wps/wp9904.pdf>
15. Blundell, R., Bond, S., & Windmeijer, F. (2000). Estimation in Dynamic Panel Data Models: Improving on the Performance of the Standard GMM Estimator. *IFS Working Papers No. W00/12*. Najdeno 10. septembra 2009 na spletnem naslovu <http://www.ifs.org.uk/wps/wp0012.pdf>
16. Bond, S. R. (2002). Dynamic Panel Data Models: A Guide to Micro Data Methods and Practice. *Portuguese Economic Journal*, (1), 141–162.
17. Bond, S., & Windmeijer, F. (2002, maj). Finite Sample Inference for GMM Estimators in Linear Panel Data Models. *CEMMAP Working Papers No. CWP04/02*. Najdeno 27. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.cemmap.ac.uk/wps/cwp0204.pdf>
18. Bresson, G., Kramarz, F., & Sevestre, P. (1992). Heterogeneous Labour and the Dynamics of Aggregate Labour Demand. *Empirical Economics*, (17), 153–168.
19. Brezigar, A. (1999). Empirična analiza funkcije povpraševanja po delu v Sloveniji za obdobje 1992–98 (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

20. Brezigar Masten, A., Kovačič S., Lušina, U., & Tršelič Selan, A. (2010). *Ocena posledic dviga minimalne plače v Sloveniji*. Delovni zvezek UMAR št. 3. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.
21. Bruno, G. S. F., Falzoni, A. M., & Helg, R. (2001). *Measuring the Effect of Globalization on Labour Demand Elasticity: An Empirical Application to OECD Countries*. FLOWENLA Discussion Paper No. 2. Hamburg: Hamburg Institute of International Economics.
22. Bruno, G. S. F., Falzoni, A. M., & Helg, R. (2005, julij). Estimating a Dynamic Labour Demand Equation using Small, Unbalanced Panels: An Application to Italian Manufacturing Sectors. Najdeno 1. septembra 2009 na spletnem naslovu <http://www.stata.com/meeting/2italian/Bruno.pdf>
23. Bun, M., & Windmeijer, F. (2007, marec). The Weak Instrument Problem of the System GMM Estimator in Dynamic Panel Data Models. *CEMMAP Working Papers No. CWP08/07*. Najdeno 27. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.cemmap.ac.uk/wps/cwp0807.pdf>
24. Carley, M. (2006). *Key themes in global industrial relations: Minimum wages and relocation of production*. Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions.
25. Checchi, D., Navaretti, G. B., & Turrini, A. (2003). Adjusting Labour Demand: Multinational versus National Firms – A Cross – European Analysis. *Journal of the European Economic Association*, (2/3), 708–719.
26. Dernovšek, I. (2010, februar). Tekmovanje v črnih napovedih ob dvigu minimalne plače. Dnevnik. Najdeno 13. februarja 2010 na spletni strani http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/dnevnik/1042337321
27. Domadenik, P., Prašnikar, J., & Svejnar, J. (2001, maj). Restructuring Slovenian Firms in Imperfectly Developed Markets. Najdeno 1. septembra 2009 na spletnem naslovu http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/konference/06/06_domadenik.pdf
28. Domadenik, P., Prašnikar, J., & Svejnar, J. (2008). Restructuring of firms in transition: ownership, institutions and openness to trade. *Journal of International Business Studies*, (39), 725–746.
29. Ehrenberg, R. G., & Smith, R. S. (2000). *Modern Labor Economics: Theory and Public Policy*. Massachusetts: Addison Wesley Longman, Inc.
30. European Commission. (b.l.). *Employment rates by sex, age groups and highest level of education attained (%)*. Najdeno 15. januarja 2010 na spletni strani http://nui.epp.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_ergaed&lang=en
31. European Commission. (b.l.). *Employment rates by sex, age groups and nationality (%)*. Najdeno 15. januarja 2010 na spletni strani http://nui.epp.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_ergan&lang=en
32. European Commission. (b.l.). *Full-time and part-time employment by sex, age groups and highest level of education attained (1000)*. Najdeno 15. januarja 2010 na spletni strani <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupModifyTableLayout.do>
33. European Commission. (b.l.). *Labour cost index – Annual data*. Najdeno 5. februarja 2010 na spletni strani http://nui.epp.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lc_lci_r1_a&lang=en
34. European Commission. (b.l.). *Monthly labour costs – Nace Rev. 1.1*. Najdeno 5. februarja 2010 na spletni strani http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lc_an_costm&lang=en
35. European Commission. (b.l.). *Monthly minimum wage as a proportion of average monthly earnings (%) – Nace Rev. 1.1 (1999-2009)*. Najdeno 5. marca 2010 na spletni strani http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=earn_mw_avgr1&lang=en

36. European Commission. (b.l.). *Monthly minimum wages – bi-annual data*. Najdeno 5. julija 2010 na spletni strani http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=earn_mw_cur&lang=en
37. European Commission. (b.l.). *Part-time employment as a percentage of the total employment for a given sex and age group (%)*. Najdeno 15. januarja 2010 na spletni strani http://nui.epp.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsq_eppga&lang=en
38. European Commission. (b.l.). *Structure of labour costs (%) – Nace Rev. 2*. Najdeno 5. februarja 2010 na spletni strani http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lc_an_struc_r2&lang=en
39. European Commission. (b.l.). *Temporary employees as a percentage of the total number of employees for a given sex and age group (%)*. Najdeno 15. januarja 2010 na spletni strani http://nui.epp.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsq_etpga&lang=en
40. European Commission. (b.l.). *Temporary employees by sex, age groups and highest level of education attained (1000)*. Najdeno 15. januarja 2010 na spletni strani http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_etgaed&lang=en
41. European Commission. (b.l.). *Unemployment rates by sex, age groups and highest level of education attained (%)*. Najdeno 15. januarja 2010 na spletni strani http://nui.epp.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_urgaed&lang=en
42. European Commission. (b.l.). *Unemployment rates by sex, age groups and nationality (%)*. Najdeno 15. januarja 2010 na spletni strani http://nui.epp.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_urgan&lang=en
43. European Commission. (2009). *Employment in Europe 2009*. Brussels: European Commission.
44. Funke, M., Maurer, W., & Strulik, H. (1999). Capital Structure and Labour Demand: Investigations using German Micro Data. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, (2), 199215.
45. Haltiwanger, J., & Vodopivec, M. (2002). *Worker Flows, Job Flows and Firm Wage Policies: An Analysis of Slovenia*. IZA Discussion Paper No. 569. Bonn: Institute for the Study of Labor.
46. Hamermesh, D. S. (1992). A General Model of Dynamic Labor Demand. *The Review of Economics and Statistics*, 4, 733737.
47. Hamermesh, D. S. (1993). *Labor Demand*. New Jersey: Princeton University Press.
48. Hamermesh, D. S. (2003). *Labor Demand In Latin America And The Caribbean: What Does It Tell Us?*. Texas: University of Texas at Austin.
49. Hatzichronoglou, T. (1997). Revision of the High-Technology Sector and Product Classification. OECD Science, Technology and Industry Working Papers No. 1997/2. Najdeno 15. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.oecdilibrary.org/docserver/download/fulltext/5lgsjhvj7nkj.pdf?expires=1270540254&id=0000&accname=freeContent&checksum=EC4745B2FA8B26B329ACEB2FDECC0A3C>
50. Heckman, J. J., & Singer, B. (1985). *Longitudinal analysis of labor market data*. Cambridge: Cambridge University Press.
51. Holtz-Eakin, D., Newey, W., & Rosen, H. (1990). Estimating Vector Autoregressions with Panel Data. *Econometrica*, 56(6), 1371–1395.
52. Høj, J., Galasso, V., Nicoletti, G., Dang, T. T. (2006). The Political Economy of Structural Reform – Empirical Evidence from OECD Countries. *OECD Economics Department Working Paper, No. 501*. Najdeno 15. maja 2010 na spletnem naslovu <http://www.oecd-ilibrary.org/oecd/content/workingpaper/881353527404>
53. Hsiao C. (1999). *Analysis of Panel Data*. Cambridge: Cambridge University Press.

54. Hujer, R., Blien, U., Caliendo, M., & Zeiss, C. (2002). *Macroeconometric Evaluation of Active Labour Market Policies in Germany – A Dynamic Approach Using Regional Data*. IZA Discussion Paper No. 616. Bonn: Institute for the Study of Labor.
55. Jean, S. (2000). *The Effect of International Trade on Labour-Demand Elasticities: Intersectoral Matters*. CEPII Working Paper No. 2002–07. Paris: Centre d'Etudes Prospectives et d'Informations Internationales.
56. Kajzer, A. (2005). *Pojem fleksibilnosti trga dela in stanje na trgu dela v Sloveniji*. Delovni zvezek UMAR Št. 14. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
57. Kajzer, A. (2006). *Spremembe na trgu dela v Sloveniji v obdobju 1995–2005*. Delovni zvezek UMAR št. 5. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.
58. Konings, J., & Lehmann, H. (2001). *Marshall and Labour Demand in Russia: Going Back to Basics*. IZA Discussion Paper No.372. Bonn: Institute for the Study of Labor.
59. Kőrösi, G. (1997). *Labour Demand During Transition in Hungary*. Working Paper No. 116. Michigan: William Davidson Institute.
60. Kőrösi, G. (2002). *Labour Adjustment and Efficiency in Hungary*. Working Paper No. 4. Budapest: Institute of Economics.
61. Koske, I. (2009). *Improving the Functioning of the Slovenian Labour Market*. OECD Economics Department Working Papers No. 719. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.
62. Kruiniger, H. (2000, december). GMM Estimation of Dynamic Panel Data Models with Persistent Data. *Department of Economics Working Papers No. 428*. Najdeno 27. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.econ.qmul.ac.uk/papers/doc/wp428.pdf>
63. Lemos, S. (2004). *The Effects of the Minimum Wage on Wages, Employment and Prices*. IZA Discussion Paper No. 1135. Bonn: Institute for the Study of Labor.
64. Mátyás, L. (1999). *Generalized Method of Moments Estimation*. Cambridge: Cambridge University Press.
65. Nickell, S. (1984). An Investigation of the Determinants of Manufacturing Employment in the United Kingdom. *The Review of Economics and Statistics*, (4), 529–557.
66. Nickell, S., & Layard, R. (1999). Labor Market Institutions and Economic Performance. *Handbook of Labor Economics*, 3(46), 3029–3084.
67. Nickell, S., & Nicolitsas, D. (1999). How does financial pressure affect firms? *European Economic Review*, 43(8), 1435–1456.
68. Organisation for Economic Co-operation and Development. (b.l.). *Calculating Summary Indicators of Employment Protection Strictness*. Najdeno 10. maja 2010 na spletnem naslovu <http://www.oecd.org/dataoecd/24/40/42740190.pdf>
69. Organisation for Economic Co-operation and Development. (b.l.). *Strictness of employment protection – collective dismissals*. Najdeno 15. januarja 2010 na spletni strani http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=EPL_CD
70. Organisation for Economic Co-operation and Development. (b.l.). *Strictness of employment protection - overall*. Najdeno 15. januarja 2010 na spletni strani http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=EPL_CD
71. Organisation for Economic Co-operation and Development. (b.l.). *Strictness of employment protection – regular employment*. Najdeno 15. januarja 2010 na spletni strani http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=EPL_CD
72. Organisation for Economic Co-operation and Development. (b.l.). *Strictness of employment protection – temporary employment*. Najdeno 15. januarja 2010 na spletni strani http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=EPL_CD
73. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2009). *Average effective age of retirement versus the official age (2002–2007)*. Najdeno 5. februar 2010 na spletni strani http://www.oecd.org/document/47/0,3343,en_2649_34747_39371887_1_1_1_1,00.html

74. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2009). *Improving the functioning of the labour market*. OECD Economic surveys: Slovenia. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.
75. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2009). *Keeping public finances on a sustainable path and improving efficiency*. OECD Economic surveys: Slovenia. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.
76. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2009). *Regulation of regular and temporary employment, 2006*. Najdeno 5. februarja 2010 na spletni strani <http://dx.doi.org/10.1787/644580062524>
77. Pissarides, C. (1997) The Need for Labour-Market Flexibility in European Economic and Monetary Union. *Swedish Economic Policy Review*, 4 (2), 529–557.
78. Polder, M., & Verick, S. (2004). *Dynamics of Labour and Capital Adjustment – A Comparison of Germany and the Netherlands*. IZA Discussion Paper No. 1212. Bonn: Institute for the Study of Labor.
79. Romih, D. (2008, 16. december). Razprava o institucijah trga dela in prožni varnosti. *E-revir*. Najdeno 15. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.erevir.com/Moduli/Clanki/Priloge/RAZPRAVA.pdf>
80. Roodman, D. (2006). *How to Do xtabond2: An Introduction to »Difference« and »System« GMM in Stata*. CGD Working Paper No. 103. Washington: Center for Global Development.
81. Singer, M. (1995). Dynamic Labor Demand Estimation and Stability of Coefficients – The Case of the Czech Republic. *CERGE-EI Discussion Papers No. 81*. Najdeno 27. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.cerge.cuni.cz/pdf/wp/Wp99.pdf>
82. Slovenski računovodski standardi. *Uradni list RS št. 69/1993*.
83. Slovenski računovodski standardi 2001. *Uradni list RS št. 107/2001*.
84. Slovenski računovodski standardi 2006. *Uradni list RS št. 118/2005*.
85. StataCorp LP. (2009). *Stata Statistical Software: Release 10.0*. College Station: Stata Corporation.
86. Statistični urad Republike Slovenije. (b.l.). *Delovno aktivno prebivalstvo po dejavnostih (SKD 2008), Slovenija, mesečno*. Najdeno 15. februarja 2010 na spletni strani http://www.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0700921S&ti=Delovno+aktivno+prebivalstvo+po+dejavnostih+%28SKD+2008%29%2C+Slovenija%2C+mese%28no&path=../Database/Dem_soc/07_trg_dela/05_akt_preb_po_regis_virih/01_07009_aktivno_preb_mesecno/&lang=2
87. Statistični urad Republike Slovenije. (b.l.). *Povprečni mesečni stroški dela na zaposleno osebo pri pravnih osebah, po podpodročjih dejavnosti, Slovenija, 2009*. Najdeno 29. oktobra 2010 na spletnem naslovu http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3520
88. Statistični urad Republike Slovenije. (b.l.). Standardna klasifikacija dejavnosti 2002. Najdeno 15. junija 2008 na spletni strani <http://www.stat.si/klasje/tabela.aspx?cvn=1891>
89. Statistični urad Republike Slovenije. (b.l.). Standardna klasifikacija dejavnosti 2008. Najdeno 15. junija 2010 na spletni strani <http://www.stat.si/klasje/tabela.aspx?cvn=4978>
90. Statistični urad Republike Slovenije. (2006, 1. september). Aktivno prebivalstvo (po anketi o delovni sili), Slovenija, 2005. *Statistične informacije*, (150). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
91. Statistični urad Republike Slovenije. (2007, 23. julij). Aktivno prebivalstvo (po anketi o delovni sili), Slovenija, 2006. *Statistične informacije*, (44). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
92. Statistični urad Republike Slovenije. (2008, 11. avgust). Aktivno prebivalstvo (po anketi o delovni sili), Slovenija, 2007. *Statistične informacije*, (37). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

93. Statistični urad Republike Slovenije. (2009, 28. september). Aktivno prebivalstvo (po anketi o delovni sili), Slovenija, 2008. *Statistične informacije*, (35). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
94. Statistični urad Republike Slovenije. (2009, 28. april). Zaposlene osebe po velikosti bruto plače, Slovenija, september 2008. *Statistične informacije*, (20). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
95. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. (2008). *Izzivi trga dela z vidika varne prožnosti*. Ekonomski izzivi 2008. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
96. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. (2009). *Vpliv gospodarske krize na trg dela v Sloveniji*. Ekonomski izzivi 2009. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
97. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. (2010). *Minimalna plača po novem zakonu*. Ekonomsko ogledalo, junij 2010. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
98. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. (2010). *Trg dela – posledice krize in odzivi države*. Ekonomski izzivi 2010. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
99. Uredba o uvedbi in uporabi standardne klasifikacije dejavnosti. *Uradni list RS* št. 2-38/2002.
100. Venn, D. (2009). *Legislation, collective bargaining and enforcement: Updating the OECD employment protection indicators*. OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 89. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.
101. Vodopivec, M. (2004). *Analiza mobilnosti dela in fleksibilnosti sistema plač* (vmesno poročilo o raziskovalnem projektu). (b.k).
102. Windmeijer, F. (2000). A Finite Sample Correction for the Variance of Linear Two-Step GMM Estimators. *IFS Working Papers No. W00/19*. Najdeno 10. septembra 2009 na spletnem naslovu <http://www.ifs.org.uk/wps/wp0019.pdf>
103. Zakon o delnem povračilu nadomestila plače (ZDPNP). *Uradni list RS* št. 42/2009.
104. Zakon o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa (ZDSPDČ). *Uradni list RS* št. 5/2009.
105. Zakon o spremembi Zakona o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa (ZDSPDČ-B). *Uradni list RS* št. 57/2009.
106. Zakon o delovnih razmerjih (ZDR). *Uradni list RS* št. 42/2002.
107. Zakon o minimalni plači (ZMinP). *Uradni list RS* št. 13/2010.
108. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1). *Uradni list RS* št. 106/1999.
109. Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (ZZZPB-UPB1). *Uradni list RS* št. 107/2006.
110. Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije. (1993). *Slovenski računovodski standardi*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Stopnje zaposlenosti v Sloveniji in povprečju EU	1
Priloga 2: Stopnje zaposlenosti starejših (55–64 let) v EU, v %	2
Priloga 3: Stopnje zaposlenosti mladih (15–24 let) v EU v %	3
Priloga 4: Vključenost mladih (15–24 let) v izobraževanje v EU, v %	4
Priloga 5: Gibanje števila delovno aktivnih (po SRDAP) po dejavnostih (SKD 2008) v obdobju 2000–2009	5
Priloga 6: Struktura zaposlenih v predelovalnih dejavnostih	6
Priloga 7: Stopnje brezposelnosti po starostnih skupinah v Sloveniji 2000–2009	7
Priloga 8: Stopnje brezposelnosti v EU (15–64 let), v %	8
Priloga 9: Stopnje brezposelnosti mladih v EU (15–24 let)	9
Priloga 10: Stopnje brezposelnosti po doseženi šolski izobrazbi brezposelnih oseb v Sloveniji in EU v obdobju 2000–2009	10
Priloga 11: Indeks stroškov dela (2000=100) – Industrija in storitve (brez javne uprave)	11
Priloga 12: Medletna rast stroškov dela (v %) – Industrija in storitve (brez javne uprave)	12
Priloga 13: Primerjava povprečnih mesečnih stroškov dela na osebo, zaposleno pri pravni osebi, v industriji in storitvah po državah članicah EU	13
Priloga 14: Gibanje davčnega primeža na zaposlenega glede na dohodkovni razred	14
Priloga 15: Povprečni mesečni stroški dela na zaposleno osebo pri pravnih osebah, po področjih dejavnosti, Slovenija, 2009 (v eur)	15
Priloga 16: Prejemki zaposlenih oseb – Industrija in storitve (brez javne uprave), kot % v strukturi celotnih stroškov dela	16
Priloga 17: Prispevki za socialno varnost, ki jih plača delodajalec – Industrija in storitve (brez javne uprave), kot % v strukturi celotnih stroškov dela	17
Priloga 18: Ostali stroški dela – Industrija in storitve (brez javne uprave), kot % v strukturi celotnih stroškov dela	18
Priloga 19: Primerjava strukture stroškov dela med državami (v %), v letu 2007	19
Priloga 20: Način usklajevanja zakonsko določenih minimalnih plač v EU	20
Priloga 21: Razmerje minimalne plače do povprečne bruto plače zasebnega sektorja, po državah EU, 2000–2009	22
Priloga 22: Minimalna bruto plača, po državah EU, 2005–2010, polletni podatki	23
Priloga 23: Minimalna bruto plača, povprečna bruto plača zasebnega sektorja in razmerje minimalne plače do povprečne bruto plače zasebnega sektorja, Slovenija, 1995–2009	24
Priloga 24: Ocena števila prejemnikov minimalne plače ob predpostavki povišanja bruto zneska minimalne plače na 734 EUR na podlagi porazdelitve zaposlenih glede na višino bruto plače, september 2008, po dejavnostih SKD 2008	25
Priloga 25: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske, 1958–1974	26
Priloga 26: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Francijo, 1980–1983	28
Priloga 27: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Češko, 1992–1993	30
Priloga 28: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Madžarsko, 1986–1995	32
Priloga 29: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Nemčijo, 1987–1994	34
Priloga 30: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Rusijo, 1997	35
Priloga 31: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Portugalsko, 1994–1997	37

Priloga 32: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Francijo, Nemčijo, Italijo, Španijo, Švedsko in Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske, Japonsko in Združene države Amerike, 1970–1996.....	39
Priloga 33: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Madžarsko, 1992–1999.....	42
Priloga 34: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Španijo, 1985–2001	43
Priloga 35: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Belgijo, Dansko, Finsko, Francijo, Nemčijo, Italijo, Nizozemsko, Norveško, Španijo, Švedsko in Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske, 1993–2000.....	45
Priloga 36: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Češko, Madžarsko, Poljsko in Slovaško, 1988–1993.....	48
Priloga 37: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Italijo, 1970–1997	50
Priloga 38: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Slovenijo, 1992–1998 ..	52
Priloga 39: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Slovenijo, 1996–1998 ..	54
Priloga 40: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Slovenijo, 1996–2000 ..	56
Priloga 41: Opisne statistike spremenljivk, vključenih v model, za celotno gospodarstvo	58
Priloga 42: Opisne statistike spremenljivk, vključenih v model, za storitvene dejavnosti.....	59
Priloga 43: Opisne statistike spremenljivk, vključenih v model, za predelovalne dejavnosti	60
Priloga 44: Primerjava ocen različnih dinamičnih funkcij povpraševanja po delu, za netranzijske države.....	61
Priloga 45: Primerjava ocen različnih dinamičnih funkcij povpraševanja po delu, za tranzicijske države.....	63
Priloga 46: Oblikovanje slamnatih spremenljivk za dejavnosti.....	64
Priloga 47: Oblikovanje slamnatih spremenljivk za izvozno usmerjenost predelovalnih dejavnosti	67
Priloga 48: Oblikovanje slamnatih spremenljivk po tehnološki zahtevnosti predelovalnih dejavnosti	68
Priloga 49: Oblikovanje slamnatih spremenljivk za velikost podjetij (glede na povprečno število zaposlenih).....	69
Priloga 50: Oblikovanje slamnatih spremenljivk za regije (glede na kodo regije).....	69
Priloga 51: Standardna klasifikacija dejavnosti (SKD, 2008)	70
Priloga 52: Seznam kratic in terminološki slovar	71
Priloga 53: Seznam kratic uporabljenih spremenljivk v enačbi povpraševanja po delu.....	73

Priloga 1: Stopnje zaposlenosti v Sloveniji in povprečju EU

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stopnja zaposlenosti – skupaj (15–64 let)										
Slovenija	62,7	63,6	64,3	62,5	65,6	66,0	66,6	67,8	68,6	67,5
EU-15	63,2	63,9	64,2	64,4	64,6	65,4	66,2	66,9	67,3	65,9
EU-27	62,1	62,5	62,4	62,7	62,8	63,5	64,5	65,4	65,9	64,6
Stopnja zaposlenosti – ženske (15–64 let)										
Slovenija	58,5	58,6	59,8	57,7	61,3	61,3	61,8	62,6	64,2	63,8
EU-15	53,9	54,9	55,5	56,2	56,7	57,8	58,7	59,7	60,4	59,9
EU-27	53,6	54,3	54,5	55,0	55,4	56,3	57,3	58,3	59,1	58,6
Stopnja zaposlenosti – moški (15–64 let)										
Slovenija	66,7	68,5	68,7	67,2	69,9	70,4	71,1	72,7	72,7	71,0
EU-15	72,5	73,0	72,8	72,7	72,5	73,0	73,6	74,2	74,2	71,9
EU-27	70,7	70,8	70,4	70,3	70,2	70,8	71,6	72,5	72,8	70,7

Vir: European Commission, Employment rates by sex, age groups and nationality (%), b.l.

Priloga 2: Stopnje zaposlenosti starejših (55–64 let) v EU, v %

Država	2000	2004	2009
Belgija	25,0	30,1	35,3
Bolgarija	22,1	33,3	46,1
Češka	36,1	42,5	46,8
Danska	54,6	61,8	57,5
Nemčija	37,4	41,4	56,2
Estonija	43,3	51,5	60,4
Irska	45,1	49,5	51,0
Grčija	39,4	39,4	42,2
Španija	36,8	41,0	44,1
Francija	29,4	37,5	38,9
Italija	27,3	30,2	35,7
Ciper	49,5	51,3	56,0
Latvija	35,4	45,9	53,2
Litva	41,2	46,1	51,6
Luksemburg	27,2	30,4	38,2
Madžarska	21,9	30,4	32,8
Malta	28,6	31,2	28,1
Nizozemska	37,9	44,6	55,1
Avstrija	29,2	27,4	41,1
Poljska	29,0	26,1	32,3
Portugalska	51,3	50,1	49,7
Romunija	52,0	37,0	42,6
Slovenija	22,3	30,1	35,6
Slovaška	21,5	26,0	39,5
Finska	41,2	51,1	55,5
Švedska	64,3	69,0	70,0
Velika Britanija	50,4	56,1	57,5
EU-27	36,8	40,5	46,0
EU-15	37,5	42,3	48,0

Vir: European Commission, Employment rates by sex, age groups and nationality (%), b.l.

Priloga 3: Stopnje zaposlenosti mladih (15–24 let) v EU v %

Država	2000	2004	2009
Belgija	30,3	28,1	25,3
Bolgarija	20,5	22,3	24,8
Češka	36,4	27,7	26,5
Danska	67,1	61,3	63,6
Nemčija	46,1	41,3	46,2
Estonija	27,1	27,9	28,9
Irska	48,1	44,8	35,4
Grčija	27,4	27,4	22,9
Španija	32,2	34,7	28,0
Francija	28,2	29,5	31,4
Italija	26,1	27,6	21,7
Ciper	36,7	37,3	35,5
Latvija	30,3	29,7	27,7
Litva	26,7	20,6	21,5
Luksemburg	31,8	23,3	26,7
Madžarska	33,1	23,3	18,1
Malta	52,4	45,2	44,1
Nizozemska	68,4	66,2	68,0
Avstrija	52,5	49,9	54,5
Poljska	24,1	21,1	26,8
Portugalska	41,1	37,1	31,3
Romunija	34,0	28,0	24,5
Slovenija	31,2	33,8	35,3
Slovaška	28,3	26,3	22,8
Finska	45,4	43,3	39,6
Švedska	36,9	39,5	38,3
Velika Britanija	55,8	54,9	48,4
EU-27	37,0	35,7	35,2
EU-15	39,9	39,6	38,2

Vir: European Commission, Employment rates by sex, age groups and nationality (%), b.l.

Priloga 4: Vključenost mladih (15–24 let) v izobraževanje v EU, v %

Država	2000	2004	2007
Belgija	65,3	68,3	68,6
Bolgarija	42,5	48,9	52,4
Češka	47,9	59,2	62,1
Danska	58,4	66,0	66,9
Nemčija	62,8	64,4	65,4
Estonija	60,7	63,0	62,1
Irska	54,3	58,5	58,1
Grčija	53,6	61,6	60,1
Španija	56,2	54,6	55,4
Francija	61,7	59,9	59,2
Italija	46,9	54,0	56,3
Ciper	37,0	42,3	41,2
Latvija	55,4	64,8	62,5
Litva	60,1	69,1	68,7
Luksemburg	40,8	44,4	41,8
Madžarska	50,1	59,7	63,7
Malta	37,1	42,7	44,5
Nizozemska	62,7	63,5	67,5
Avstrija	50,9	51,9	53,8
Poljska	61,6	68,6	70,3
Portugalska	51,1	51,8	53,0
Romunija	39,6	47,4	53,6
Slovenija	59,3	67,6	70,1
Slovaška	n.p.	52,1	56,3
Finska	67,5	69,8	70,9
Švedska	64,5	67,5	66,6
Velika Britanija	54,2	57,7	47,3
EU-27	55,0	59,3	59,5

Opomba: n.p.: ni podatka

Vir: European Commission, Employment rates by sex, age groups and nationality (%), b.l.

Priloga 5: Gibanje števila delovno aktivnih (po SRDAP) po dejavnostih (SKD 2008) v obdobju 2000–2009

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
SKD dejavnost–skupaj	800.499	806.349	808.677	801.383	807.490	813.100	824.839	853.999	879.257	858.171
KMETIJSTVO IN LOV, GOZDARSTVO, RIBIŠTVO	42.955	41.363	44.577	36.891	40.145	37.884	37.724	40.417	39.687	37.884
RUDARSTVO	5.830	5.535	5.106	4.837	4.383	4.158	3.986	3.787	3.588	3.319
PREDELOVALNE DEJAVNOSTI	233.645	233.623	237.219	232.088	229.612	225.162	221.655	223.559	222.361	199.822
OSKRBA Z ELEKTRIČNO ENERGIJO, PLINOM IN PARO	7.761	7.645	8.006	7.846	7.613	7.709	7.716	7.770	7.686	7.912
OSKRBA Z VODO, RAVNANJE Z ODPLAKAMI IN ODPADKI, SANIRANJE OKOLJA	7.050	7.232	6.838	7.286	7.588	7.888	8.067	8.444	8.842	9.042
GRADBENIŠTVO	63.980	64.276	64.021	63.620	62.611	65.629	69.453	78.388	87.947	86.778
CELOTNE STORITVE (G-U)	439.279	446.676	442.910	448.815	455.539	464.671	476.238	491.634	509.147	513.414
PROIZVODNE STORITVE (G+H+I)	179.634	179.574	180.817	180.322	180.178	181.977	186.439	193.718	200.803	198.435
POSLOVNE STORITVE (J+K+L+M+N)	84.773	87.738	91.619	93.577	96.326	101.050	105.993	112.688	119.164	121.720
JAVNE STORITVE (O+P+Q+R+S+T+U)	174.872	179.364	170.475	174.916	179.036	181.644	183.806	185.229	189.181	193.259

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Delovno aktivno prebivalstvo po dejavnostih (SKD 2008), Slovenija, mesečno, b.l.

Priloga 6: Struktura zaposlenih v predelovalnih dejavnostih

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
C PREDELOVALNE DEJAVNOSTI	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
C10 Proizvodnja živil	7,80	7,60	7,50	7,60	7,50	7,50	7,00	6,60	6,40	6,80
C11 Proizvodnja pijač	1,30	1,30	1,20	1,20	1,10	1,10	1,00	0,90	0,90	1,00
C13 Proizvodnja tekstilij	5,10	5,30	4,60	4,50	4,40	3,90	3,50	3,30	3,30	3,00
C14 Proizvodnja oblačil	8,70	8,00	7,70	6,80	6,30	5,80	5,20	4,80	4,50	3,80
C15 Proizvodnja usnja, usnjenih in sorodnih izdelkov	2,90	2,90	2,80	2,70	2,50	2,30	2,20	2,10	2,00	1,80
C16 Obdelava in predelava lesa, proizvodnja izdelkov iz lesa, plute, slame in protja, razen pohištva	5,30	5,20	5,30	5,30	5,30	5,20	5,40	5,40	5,00	4,80
C17 Proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja	2,70	2,60	2,90	2,90	2,90	2,80	2,70	2,50	2,20	2,40
C18 Tiskarstvo in razmnoževanje posnetih nosilcev zapisa	2,50	2,60	2,70	2,70	2,60	2,70	2,70	2,60	2,60	2,60
C19 Proizvodnja koks in naftnih derivatov	0,30	0,29	0,28	0,13	0,04	0,04	0,04	0,04	0,040	0,04
C20 Proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov	3,30	3,30	3,30	3,50	3,50	3,50	3,60	3,40	3,30	3,40
C21 Proizvodnja farmacevtskih surovin in preparatov	1,80	1,80	1,80	2,00	2,00	2,00	2,10	2,10	2,20	2,50
C22 Proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas	4,90	5,10	5,40	5,70	5,90	6,10	6,20	6,40	6,40	6,60
C23 Proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov	4,60	4,60	4,60	4,50	4,60	4,70	4,60	4,50	4,50	4,30
C24 Proizvodnja kovin	3,80	4,00	3,70	3,70	3,80	3,90	4,20	4,50	4,40	4,30
C25 Proizvodnja kovinskih izdelkov, razen strojev in naprav	12,00	12,50	12,80	12,80	12,70	13,30	13,80	14,50	15,20	15,50
C26 Proizvodnja računalnikov, elektronskih in optičnih izdelkov	5,10	5,10	4,80	4,80	4,70	4,20	4,30	4,10	4,10	4,10
C27 Proizvodnja električnih naprav	7,90	7,80	8,30	8,60	8,80	9,00	9,20	9,30	9,30	9,40
C28 Proizvodnja drugih strojev in naprav	4,50	4,70	5,50	5,90	6,00	6,20	6,90	7,20	7,60	7,40
C29 Proizvodnja motornih vozil, prikolic in polprikolic	4,10	4,20	4,10	4,30	4,60	5,30	5,50	6,10	6,40	6,40
C30 Proizvodnja drugih vozil in plovil	0,70	0,70	0,70	0,70	0,70	0,70	0,70	0,70	0,70	0,50
C31 Proizvodnja pohištva	4,70	4,60	5,00	5,00	5,00	5,00	4,80	4,80	4,80	4,90
C32 Druge raznovrstne predelovalne dejavnosti	1,70	1,70	1,70	1,70	1,70	1,70	1,70	1,60	1,50	1,60
C33 Popravila in montaža strojev in naprav	4,00	4,00	3,10	2,90	3,10	3,10	2,70	2,80	2,70	2,90

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Delovno aktivno prebivalstvo po dejavnostih (SKD 2008), Slovenija, mesečno, b.l.

Priloga 7: Stopnje brezposelnosti po starostnih skupinah v Sloveniji 2000–2009

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stopnja brezposelnosti – skupaj (15–24 let)										
Slovenija	16,4	15,7	14,8	15,3	14,0	15,9	13,9	10,1	10,4	13,6
EU-15	16,1	14,1	14,7	15,3	15,9	16,6	15,9	14,9	15,4	19,5
EU-27	18,3	17,3	17,9	18,1	18,6	18,6	17,3	15,5	15,5	19,8
Stopnja brezposelnosti – skupaj (25–49 let)										
Slovenija	5,6	4,7	5,1	5,9	5,3	5,8	5,5	4,4	3,8	5,5
EU-15	7,5	6,6	7,0	7,4	7,5	7,3	6,9	6,2	6,4	8,4
EU-27	8,4	7,8	8,2	8,3	8,3	8,0	7,3	6,4	6,3	8,2
Stopnja brezposelnosti – skupaj (50–64 let)										
Slovenija	7,3*	4,2*	4,3*	4,2*	4,5*	4,3*	3,9*	4,1*	3,5*	4,2*
EU-15	6,9	5,9	6,0	6,2	6,6	6,3	6,1	5,4	5,2	6,3
EU-27	7,0	6,4	6,6	6,7	7,1	6,7	6,3	5,5	5,2	6,3
Stopnja brezposelnosti – skupaj (15–64 let)										
Slovenija	7,1	5,8	6,1	6,6	6,1	6,7	6,1	5,0	4,5	6,0
EU-15	8,5	7,4	7,7	8,1	8,3	8,2	7,8	7,1	7,2	9,1
EU-27	9,4	8,7	9,0	9,1	9,3	9,0	8,3	7,2	7,1	9,0

Opomba: *Podatek ni zanesljiv.

Vir: European Commission, Unemployment rates by sex, age groups and nationality (%), b.l.

Priloga 8: Stopnje brezposelnosti v EU (15–64 let), v %

Država	2000	2004	2009
Belgija	6,6	7,4	8,0
Bolgarija	16,4	12,2	6,9
Češka	8,8	8,3	6,8
Danska	4,5	5,3	6,1
Nemčija	8,0	10,8	7,8
Estonija	13,4	10,4	14,1
Irska	4,4	4,6	12,0
Grčija	11,5	10,4	9,6
Španija	13,9	11,1	18,1
Francija	10,3	9,2	9,1
Italija	11,0	8,0	7,9
Ciper	5,1	4,4	5,4
Latvija	14,5	10,1	17,5
Litva	16,3	11,4	13,9
Luksemburg	2,4	5,1	5,2
Madžarska	6,6	5,9	10,1
Malta	6,4	7,4	7,0
Nizozemska	2,7	4,7	3,4
Avstrija	4,7	5,3	4,9
Poljska	16,6	19,4	8,3
Portugalska	4,0	6,7	10,0
Romunija	7,7	8,1	7,2
Slovenija	7,1	6,1	6,0
Slovaška	19,1	18,6	12,1
Finska	11,2	10,4	8,4
Švedska	5,5	6,8	8,5
Velika Britanija	5,6	4,6	7,7
EU-27	9,4	9,3	9,0
EU-15	8,5	8,3	9,1

Vir: European Commission, Unemployment rates by sex, age groups and nationality (%), b.l.

Priloga 9: Stopnje brezposelnosti mladih v EU (15–24 let)

Država	2000	2004	2009
Belgija	15,2	17,5	21,9
Bolgarija	33,3	24,5	16,2
Češka	17,0	19,9	16,6
Danska	6,7	7,8	11,2
Nemčija	8,5	13,0	11,2
Estonija	23,5	23,5	27,5
Irska	6,5	8,3	24,2
Grčija	29,2	26,5	25,8
Španija	25,3	22,4	37,8
Francija	20,6	19,9	22,6
Italija	31,5	24,6	25,4
Ciper	10,2	8,7	13,8
Latvija	21,3	19,3	33,6
Litva	28,6	21,2	29,2
Luksemburg	6,4	16,9	17,2
Madžarska	12,3	14,4	26,5
Malta	11,8	18,3	14,4
Nizozemska	5,3	8,0	6,6
Avstrija	6,3	11,0	10,0
Poljska	35,7	40,1	20,6
Portugalska	8,2	14,0	20,0
Romunija	17,8	22,3	20,8
Slovenija	16,4	14,0	13,6
Slovaška	36,9	32,8	27,3
Finska	28,4	27,5	21,5
Švedska	9,5	18,5	25,0
Velika Britanija	12,0	10,7	19,1
EU-27	18,3	18,6	19,8
EU-15	16,1	15,9	19,5

Vir: European Commission, Unemployment rates by sex, age groups and nationality (%), b.l.

Priloga 10: Stopnje brezposelnosti po doseženi šolski izobrazbi brezposelnih oseb v Sloveniji in EU v obdobju 2000–2009

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stopnja brezposelnosti – skupaj										
Slovenija	7,1	5,8	6,1	6,6	6,1	6,7	6,1	5,0	4,5	6,0
EU-15	8,4	7,4	7,7	8,1	8,3	8,2	7,8	7,1	7,2	9,1
EU-27	9,3	8,7	9,0	9,1	9,3	9,0	8,3	7,2	7,1	9,0
Stopnja brezposelnosti – visoka izobrazba										
Slovenija	2,2*	2,3*	2,5*	3,8*	2,8*	3,2*	3,3*	3,3*	3,4*	3,2*
EU-15	4,9	4,2	4,6	4,9	5,1	5,0	4,6	4,1	4,0	5,1
EU-27	4,9	4,3	4,7	4,9	5,1	5,0	4,6	4,0	3,8	5,0
Stopnja brezposelnosti – srednja izobrazba										
Slovenija	7,0	5,5	6,1	6,3	6,1	6,9	6,6	5,0	4,4	6,4
EU-15	7,9	7,0	7,4	7,8	8,1	8,0	7,5	6,7	6,5	8,3
EU-27	9,6	9,2	9,5	9,5	9,6	9,3	8,3	7,0	6,5	8,4
Stopnja brezposelnosti – nizka izobrazba										
Slovenija	11,5	9,8	9,4	11,2	10,1	10,2	8,4	7,4	6,6*	9,5
EU-15	11,6	10,1	10,5	10,9	11,3	11,4	11,1	10,5	11,4	14,7
EU-27	12,2	11,1	11,5	11,8	12,2	12,2	11,7	10,9	11,6	14,8

Opomba: *Podatek ni zanesljiv.

Vir: European Commission, Unemployment rates by sex, age groups and highest level of education attained (%), b.l.

Priloga 11: Indeks stroškov dela (2000=100) – Industrija in storitve (brez javne uprave)

Država	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Belgija	105,2	109,9	112,0	114,5	117,4	120,4	125,0	n.p.
Bolgarija	108,8	112,1	120,1	125,7	132,9	140,2	164,8	196,7
Češka	112,3	120,8	127,7	135,6	140,4	149,4	161,2	173,9
Danska	104,5	108,5	112,4	116,1	119,6	123,1	127,4	132,0
Nemčija	102,6	104,9	107,6	109,0	109,8	111,6	112,9	115,7
Estonija	113,3	127,8	139,8	148,6	164,4	192,1	230,9	262,7
Irska	108,5	112,8	119,0	125,0	130,5	136,3	143,2	147,5
Grčija	106,0	113,5	116,6	127,0	127,7	137,6	142,6	162,0
Španija	105,6	111,3	116,7	121,4	125,9	130,9	136,2	143,0
Francija	103,7	107,5	110,2	114,2	118,2	122,1	126,2	129,5
Italija	103,1	106,4	110,4	113,0	116,2	117,2	119,5	124,8
Ciper	105,7	111,6	118,6	124,6	129,5	135,6	144,8	154,0
Latvija	107,5	116,5	128,2	141,9	163,3	201,3	262,3	323,7
Litva	101,1	105,4	109,5	114,4	127,5	151,0	182,5	213,9
Luksemburg	104,8	108,9	113,0	115,6	120,5	123,6	126,2	130,6
Madžarska	114,8	130,4	138,5	150,4	161,3	175,7	192,5	207,9
Malta	103,6	107,6	109,8	117,9	120,1	123,0	124,8	127,0
Nizozemska	106,1	11,6	116,0	119,9	121,5	124,8	128,6	133,4
Avstrija	102,6	105,7	107,6	106,2	110,3	112,7	116,7	120,2
Poljska	120,7	123,3	127,6	132,0	137,0	145,0	161,2	178,7
Portugalska	105,4	111,1	113,8	117,6	119,9	121,9	126,7	132,1
Romunija	146,1	185,0	214,9	249,5	286,0	340,4	412,2	500,4
Slovenija	113,0	117,8	127,4	136,7	143,5	152,5	160,7	176,2
Slovaška	107,6	125,0	137,3	145,2	157,5	169,1	181,4	191,9
Finska	106,7	111,7	116,1	118,8	125,1	127,7	130,8	137,9
Švedska	105,2	108,7	114,0	117,6	121,4	123,4	127,7	131,0
Velika Britanija	105,6	110,6	115,5	123,5	127,8	132,4	139,4	146,0
EU-27	104,8	108,9	112,8	116,8	120,0	123,6	128,1	133,5
EU-15	103,8	107,4	110,8	113,6	116,3	119,2	122,4	126,7

Opomba: n.p. Ni podatkov.

Vir: European Commission, Labour cost index – Annual data, b.l.

Priloga 12: Medletna rast stroškov dela (v %) – Industrija in storitve (brez javne uprave)

Država	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Belgija	1,9	5,2	4,4	1,9	2,3	2,5	2,6	3,8	n.p.
Bolgarija	11,5	8,8	3,1	7,1	4,7	5,7	5,5	17,5	19,4
Češka	7,6	12,3	7,5	5,7	6,2	3,5	6,4	7,9	7,9
Danska	4,2	4,5	3,8	3,5	3,3	3,0	2,9	3,5	3,7
Nemčija	3,3	2,6	2,3	2,6	1,3	0,8	1,6	1,2	2,5
Estonija	9,7	13,3	12,7	9,4	6,3	10,6	16,8	20,2	13,8
Irska	7,8	8,5	4,0	5,5	5,0	4,4	4,4	5,1	3,0
Grčija	5,4	6,0	7,1	2,7	8,9	0,5	7,8	3,6	13,6
Španija	4,7	5,6	5,4	4,8	4,1	3,7	3,9	4,1	5,0
Francija	4,1	3,7	3,6	2,6	3,6	3,4	3,4	3,4	2,6
Italija	2,0	3,1	3,2	3,8	2,4	2,9	0,9	2,0	4,4
Ciper	7,1	5,7	5,6	6,3	5,1	3,9	4,7	6,8	6,4
Latvija	3,2	7,5	8,4	10,1	10,6	15,1	23,3	30,3	23,4
Litva	-4,3	1,1	4,2	3,9	4,5	11,4	18,5	20,9	17,2
Luksemburg	4,0	4,8	3,9	3,8	2,3	4,2	2,5	2,1	3,5
Madžarska	14,2	14,8	13,6	6,2	8,6	7,3	8,9	9,6	8,0
Malta	5,3	3,6	3,9	2,0	7,4	1,8	2,4	1,5	1,8
Nizozemska	4,3	6,1	5,2	3,9	3,4	1,3	2,7	3,1	3,8
Avstrija	2,0	2,6	3,0	1,8	-1,3	3,8	2,2	3,5	3,0
Poljska	6,2	20,7	2,1	3,5	3,4	3,8	5,8	11,2	10,8
Portugalska	2,7	5,4	5,3	2,4	3,3	2,0	1,7	4,0	4,3
Romunija	46,6	46,1	26,6	16,2	16,1	14,6	19,0	21,1	21,4
Slovenija	12,1	13,0	4,2	8,1	7,3	5,0	6,2	5,4	9,6
Slovaška	6,9	7,6	16,2	9,8	5,8	8,5	7,4	7,2	5,8
Finska	2,7	6,7	4,7	3,9	2,3	5,3	2,1	2,5	5,4
Švedska	4,5	5,2	3,4	4,9	3,1	3,3	1,6	3,5	2,6
Velika Britanija	5,0	5,6	4,8	4,5	6,9	3,5	3,6	5,3	4,7
EU-27	4,1	4,8	3,9	3,6	3,6	2,8	3,0	3,7	4,2
EU-15	3,5	3,8	3,5	3,1	2,6	2,4	2,5	2,6	3,5

Opomba: n.p. Ni podatkov.

Vir: European Commission, Labour cost index – Annual data, b.l.

Priloga 13: Primerjava povprečnih mesečnih stroškov dela na osebo, zaposleno pri pravni osebi, v industriji in storitvah po državah članicah EU

	2005	2006	2007	2008
EU-27	2.997,4	2.710,8	3.027,7	n.p.
EU-15	3.674,9	3.496,2	n.p.	n.p.
Belgija	3.922,2	4.025,8	4.171,1	4.311,5
Bolgarija	229,1	243,0	280,2	n.p.
Češka	954	1.027,6	1.201,2	n.p.
Danska	4.359,8	4.481,1	4.658,8	n.p.
Nemčija	3.787,0	3.857,0	3.892,0	n.p.
Estonija	713,4	840,2	1.006,2	1.132,3
Španija	2.134,7	2.202,8	2.279,8	n.p.
Francija	3.794,0	3.857,0	3.983,3	4.109,4
Ciper	2.028,3	2.091,1	2.182,2	2.312,0
Latvija	432,6	531,8	683	826,0
Litva	555,8	646,1	785,5	n.p.
Luksemburg	4.498,0	4.625,0	4.801,0	4.900,0
Madžarska	944,3	947,1	1.055,4	n.p.
Malta	1.253,4	1.301,7	1.336,6	n.p.
Nizozemska	3.974	n.p.	n.p.	n.p.
Avstrija	3.767	3.862	3.951	n.p.
Poljska	818,2	889,4	996,9	n.p.
Portugalska	1.556,9	1.617,9	1.675,9	n.p.
Romunija	358,2	413,8	526,9	n.p.
Slovenija	1.604,5	1.684,3	1.797,0	n.p.
Slovaška	700,5	775,4	926,6	n.p.
Finska	3.614,0	3.682,0	3.773,0	3.977,0
Švedska	4.431,5	4.517,6	4.677	n.p.
Združeno kraljestvo	4.071,4	4.255,4	4.297,6	n.p.

Vir: European Commission, Monthly labour costs – Nace Rev.1.1, b.l.

Priloga 14: Gibanje davčnega primeža na zaposlenega glede na dohodkovni razred

Dohodkovni razred (v % od povprečja)	67 %	Povprečje	167 %	300 %	500 %
Davčni primež (v % od stroška dela)					
2001	43,5	46,2	50,9	56,6	62,6
2005	41,8	45,6	52,3	59,0	62,1
2008	40,2	42,7	48,0	54,7	57,5
2009	39,9	42,5	47,6	53,3	56,1
Sprememba 2001 – 2009 (v % točkah)	-3,6	-3,7	-3,3	-3,3	-6,5
Sestava davčnega primeža					
Dohodnina					
2001	8,5	11,1	15,9	19,4	22,2
2005	6,8	10,5	15,1	18,5	21,6
2008	6,7	9,2	13,8	19,3	22,2
2009	7,0	9,6	14,7	20,4	23,2
Prispevki delojemalca za socialno varnost					
2001	18,4	18,4	18,4	17,8	16,9
2005	18,4	18,4	17,8	16,9	16,9
2008	18,9	18,9	18,7	18,3	18,3
2009	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0
Prispevki delodajalca za socialno varnost					
2001	13,3	13,3	13,3	12,8	11,5
2005	13,4	13,4	13,0	12,3	12,3
2008	13,7	13,7	13,6	13,4	13,4
2009	13,9	13,9	13,9	13,9	13,9
Davek na izplačane plače					
2001	3,3	3,3	3,3	6,5	12,2
2005	3,2	3,2	6,3	11,3	11,3
2008	0,9	0,9	1,9	3,7	3,7
2009	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Vir: Organisation for Economic Co-operation and Development, *Keeping public finances on a sustainable path and improving efficiency*, 2009, str. 74, tabela 2.3.

Priloga 15: Povprečni mesečni stroški dela na zaposleno osebo pri pravnih osebah, po področjih dejavnosti, Slovenija, 2009 (v eur)

Področja dejavnosti	Skupaj stroški dela	Sredstva za zaposlene			Stroški izobraževanja	Drugi stroški dela	Davki**	Subvencije** *
		Skupaj	Prejemki zaposlenih oseb	Delodajalčevi socialni prispevki				
SLOVENIJA	1.957,45	1.945,39	1.677,78	267,61	12,26	6,65	0,00	6,86*
A Kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo	1.726,45	1.709,66	1.505,48	204,19	6,44*	16,80*	0,00	n.p.
B Rudarstvo	2.712,30	2.681,85	2.172,07	509,77	9,10	21,42	0,00	n.p.
C Predelovalne dej.	1.690,76	1.678,84	1.445,87	232,96	9,76	8,67	0,00	6,50*
D Oskrba z el. energijo, plinom in paro	2.942,24	2.900,84	2.425,66	475,18	23,77*	17,63	0,00	n.p.
E Oskrba z vodo, ravnanje z odpadki in saniranje okolja	1.928,07	1.909,64	1.656,28	253,36	7,96*	15,75*	0,00	5,29*
F Gradbeništvo	1.576,01	1.565,79	1.367,46	198,34	4,10*	136,73*	0,00	0,61*
G Trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil	1.752,56	1.742,39	1.522,99	219,40	7,33*	3,74*	0,00	n.p.
H Promet in skladiščenje	1.889,33	1.890,85	1.627,92	262,93	4,58*	7,38*	0,00	13,49
I Gostinstvo	1.411,90	1.395,67	1.213,96	181,72	n.p.	n.p.	0,00	n.p.
J Informacijske in komunikacijske dej.	2.808,86	2.760,24	2.363,60	396,64	48,11	3,91	0,00	n.p.
K Finančne in zavarovalniške dej.	3.005,37	2.966,59	2.539,14	427,45	33,57*	5,46*	0,00	n.p.
L Poslovanje z nepremičninami	1.915,06	1.899,04	1.635,73	263,31	n.p.	n.p.	0,00	n.p.
M Strokovne, znanstvene in tehnične dej.	2.328,40	2.325,91	2.018,82	307,09	21,86*	4,58*	0,00	n.p.
N Druge raznovrstne poslovne dej.	1.334,00	1.330,61	1.168,95	161,66	3,81*	5,59*	0,00	n.p.
O Dejavnost javne uprave in obrambe, dejavnost obvezne socialne varnosti	2.504,00	2.477,64	2.102,13	375,51	22,11	4,47*	0,00	n.p.
P Izobraževanje	2.269,22	2.259,13	1.938,93	320,19	8,88*	1,86*	0,00	n.p.
Q Zdravstvo in socialno varstvo	2.333,90	2.314,09	1.988,87	325,22	24,03	5,81	0,00	n.p.
R Kulturne, razvedrilne in rekreacijske dej.	2.207,05	2.260,91	1.946,57	314,34	11,25*	15,04	0,00	n.p.
S Druge dej.	1.502,10	1.537,48	1.329,81	207,67	n.p.	n.p.	0,00	n.p.

Opomba: n.p. Ni podatka.

* Manj natančna ocena – previdna uporaba; ** S 1.1.2009 je bil ukinjen davek na izplačane plače; *** Subvencije zmanjšujejo stroške dela.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Povprečni mesečni stroški dela na zaposleno osebo pri pravnih osebah, po podpodročjih dejavnostih, Slovenija, 2009, b.l.

Priloga 16: Prejemki zaposlenih oseb – Industrija in storitve (brez javne uprave), kot % v strukturi celotnih stroškov dela

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Belgija	68,05	67,60	67,15	70,99	68,39	69,17	69,16	68,70	68,92
Bolgarija	71,30	71,43	72,95	73,03	72,52	75,12	78,46	80,03	n.p.
Češka	72,00	72,00	71,80	71,80	71,90	72,50	72,60	72,30	n.p.
Danska	89,3	87,69	87,44	86,61	87	86,68	85,84	85,54	n.p.
Nemčija	76,10	76,20	76,20	76,00	76,20	76,50	76,20	76,70	
Estonija	73,06	73,09	72,78	73,13	73,29	73,40	73,60	73,62	73,38
Irska	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Grčija	76,89	77,46	78,10	78,82	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Španija	74,69	73,69	73,72	73,62	73,43	73,36	73,42	73,30	n.p.
Francija	66,50	66,94	67,08	67,00	66,96	67,05	67,24	67,21	67,35
Italija	n.p.	69,08	69,00	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Ciper	86,55	86,38	86,16	84,56	84,48	84,42	84,93	85,03	84,83
Latvija	77,26	77,94	77,86	78,58	78,6	78,5	78,7	78,9	78,9
Litva	72,00	71,80	71,80	71,80	71,50	71,50	71,50	71,50	n.p.
Luksemburg	84,56	84,51	84,44	84,42	83,76	83,76	83,90	83,92	84,88
Madžarska	67,10	68,60	68,50	69,30	69,40	70,40	69,10	71,10	n.p.
Malta	n.p.	n.p.	92,45	92,79	92,54	92,69	92,75	92,86	n.p.
Nizozemska	78,00	79,20	78,10	77,40	76,50	76,90	n.p.	n.p.	n.p.
Avstrija	72,80	73,06	72,82	72,99	72,92	72,97	72,68	72,84	n.p.
Poljska	76,24	76,37	76,76	n.p.	80,16	80,16	n.p.	n.p.	n.p.
Portugalska	79,92	79,3	78,7	78,1	77,5	77,5	77,5	77,5	n.p.
Romunija	66,71	68,40	69,02	72,60	74,00	73,50	72,05	73,49	n.p.
Slovenija	81,40	80,80	80,60	80,70	82,47	82,23	82,57	82,70	n.p.
Slovaška	72,56	72,50	73,59	73,56	73,67	75,34	75,00	74,93	n.p.
Finska	77,10	77,14	77,35	77,85	77,81	77,93	78,05	78,23	78,52
Švedska	66,51	66,51	66,51	66,51	66,18	66,18	66,18	66,18	n.p.
Združeno kraljestvo	81,86	81,87	81,49	80,31	79,99	79,18	79,57	80,51	n.p.

Opomba: n.p. Ni podatka.

Vir: European Commission, Structure of labour costs (%) – Nace Rev. 2, b.l.

Priloga 17: Prispevki za socialno varnost, ki jih plača delodajalec – Industrija in storitve (brez javne uprave), kot % v strukturi celotnih stroškov dela

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Belgija	30,83	30,73	30,63	28,93	31,12	30,34	30,35	30,81	30,59
Bolgarija	27,55	27,34	25,78	25,83	25,17	24,03	20,86	19,85	n.p.
Češka	26,60	26,60	26,90	26,90	26,90	26,20	26,10	26,90	n.p.
Danska	8,13	9,37	9,98	10,61	10,23	10,93	11,59	12,12	n.p.
Nemčija	23,30	23,30	23,30	23,50	23,40	23,10	23,30	22,90	n.p.
Estonija	25,50	25,47	25,77	25,42	25,27	25,28	25,08	25,06	25,30
Irska	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Grčija	22,87	22,52	22,13	21,71	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Španija	24,45	24,62	25,04	24,97	24,89	24,93	24,91	24,97	n.p.
Francija	28,85	28,53	28,47	28,60	28,69	28,67	28,50	28,53	28,41
Italija	n.p.	29,48	29,51	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Ciper	13,45	13,62	13,84	15,44	15,52	15,58	15,07	14,97	15,17
Latvija	22,43	21,75	21,83	20,75	20,5	20,7	20,6	20,4	20,7
Litva	27,60	27,80	27,70	27,80	28,20	28,10	28,20	28,20	n.p.
Luksemburg	13,98	14,03	14,10	14,12	15,37	15,38	15,24	15,22	14,26
Madžarska	30,30	28,80	28,50	28,10	27,80	27,40	26,90	26,10	n.p.
Malta	n.p.	n.p.	7,40	7,06	7,31	7,16	7,10	6,98	n.p.
Nizozemska	20,40	19,10	20,10	20,60	21,40	21,00	n.p.	n.p.	n.p.
Avstrija	24,01	23,86	24,18	24,10	24,24	24,20	24,47	24,31	n.p.
Poljska	16,16	15,99	15,49	n.p.	16,59	16,59	n.p.	n.p.	n.p.
Portugalska	19,35	19,8	20,3	20,7	21,2	21,2	21,2	21,2	n.p.
Romunija	29,88	26,84	25,84	24,80	23,10	24,97	26,12	24,93	n.p.
Slovenija	14,10	14,50	14,60	14,30	13,01	13,22	13,44	14,00	n.p.
Slovaška	26,15	26,31	25,39	25,54	25,11	23,74	24,06	24,15	n.p.
Finska	21,30	21,33	21,12	20,62	20,96	20,85	20,73	20,55	20,26
Švedska	29,60	29,60	29,60	29,60	30,56	30,56	30,56	30,56	n.p.
Združeno kraljestvo	15,66	15,65	16,13	17,63	18,05	18,37	18,05	17,05	n.p.

Opomba: n.p. Ni podatka.

Vir: Employment Commission, Structure of labour costs (%) – Nace Rev. 2, b.l.

Priloga 18: Ostali stroški dela – Industrija in storitve (brez javne uprave), kot % v strukturi celotnih stroškov dela

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Belgija	1,24	1,17	1,11	0,07	0,49	0,49	0,49	0,49	0,49
Bolgarija	1,15	1,23	1,27	1,14	2,31	0,85	0,68	0,11	n.p.
Češka	1,40	1,40	1,30	1,30	1,20	1,30	1,30	0,80	n.p.
Danska	2,57	2,95	2,59	2,78	2,77	2,4	2,58	2,34	n.p.
Nemčija	0,60	0,50	0,50	0,50	0,40	0,40	0,40	0,40	n.p.
Estonija	1,44	1,44	1,45	1,45	1,44	1,32	1,32	1,32	1,32
Irska	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Grčija	0,24	0,07	-0,12	-0,31	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Španija	0,86	1,69	1,24	1,41	1,68	1,71	1,67	1,73	n.p.
Francija	4,65	4,53	4,45	4,41	4,35	4,28	4,26	4,26	4,24
Italija	n.p.	1,43	1,49	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Ciper	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Latvija	0,31	0,31	0,32	0,67	0,8	0,8	0,8	0,8	0,4
Litva	0,40	0,40	0,40	0,40	0,30	0,30	0,30	0,30	n.p.
Luksemburg	1,47	n.p.	n.p.	n.p.	0,86	0,86	0,86	0,86	0,86
Madžarska	2,60	2,60	2,90	2,60	2,80	2,10	4,00	2,80	n.p.
Malta	n.p.	n.p.	0,13	0,13	0,16	0,17	0,18	0,19	n.p.
Nizozemska	1,60	1,70	1,80	2,00	2,10	2,10	n.p.	n.p.	n.p.
Avstrija	3,19	3,09	2,99	2,91	2,84	2,84	2,85	2,85	n.p.
Poljska	7,60	7,64	7,75	n.p.	3,25	3,25	n.p.	n.p.	n.p.
Portugalska	0,73	0,8	1	1,1	1,3	1,3	1,3	1,3	n.p.
Romunija	3,42	4,76	5,13	2,60	2,90	1,53	1,83	1,58	n.p.
Slovenija	4,40	4,70	4,80	5,00	4,52	4,55	3,99	3,30	n.p.
Slovaška	1,29	1,19	1,02	0,90	1,22	0,92	0,94	0,92	n.p.
Finska	1,60	1,53	1,53	1,53	1,22	1,22	1,22	1,22	1,22
Švedska	3,89	3,89	3,89	3,89	3,26	3,26	3,26	3,26	n.p.
Združeno kraljestvo	2,48	2,48	2,38	2,05	1,96	2,45	2,37	2,44	n.p.

Opomba: n.p. Ni podatka.

Vir: European Commission, Structure of labour costs (%) – Nace Rev. 2, b.l.

Priloga 19: Primerjava strukture stroškov dela med državami (v %), v letu 2007

	Prejemki zaposlenih oseb	Delodajalčevi socialni prispevki	Ostali stroški dela
Švedska	66,18	30,56	3,26
Francija	67,21	28,53	4,26
Belgija	68,7	30,81	0,49
Madžarska	71,1	26,1	2,8
Litva	71,5	28,2	0,3
Češka	72,3	26,9	0,8
Avstrija	72,84	24,31	2,85
Španija	73,3	24,97	1,73
Romunija	73,49	24,93	1,58
Estonija	73,62	25,06	1,32
Slovaška	74,93	24,15	0,92
Nemčija	76,7	22,9	0,4
Portugalska	77,5	21,2	1,3
Finska	78,23	20,55	1,22
Latvija	78,9	20,4	0,8
Bulgarija	80,03	19,85	0,11
Združeno kraljestvo	80,51	17,05	2,44
Slovenija	82,7	14	3,3
Luksemburg	83,92	15,22	0,86
Ciper	85,03	14,97	0
Danska	85,54	12,12	2,34
Malta	92,86	6,98	0,19

Vir: European Commission, Structure of labour costs (%) – Nace Rev. 2, b.l.

Priloga 20: Način usklajevanja zakonsko določenih minimalnih plač v EU

Država	Pogostost usklajevanja	Usklajevalno telo	Kriteriji za usklajevanje
Belgija	letno	Socialni partnerji	Ideksacija (minimalna plača se usklajuje z inflacijo).
Bolgarija	redno (ni določenega obdobja, vendar od leta 2000 dalje letno)	Sklep vlade; ponavadi se izvede enostransko s strani vlade	Gospodarske in socialne razmere.
Češka	letno	Vlada po posvetovanju s socialnimi partnerji	Indeks cen življenjskih potrebščin
Ciper	letno	Vlada in socialni partnerji	Različni dejavniki (predvsem indeks cen življenjskih potrebščin).
Estonija	letno	Sklep vlade, po sprejeti odločitvi s socialnimi partnerji	Različni dejavniki – napovedi glede inflacije, produktivnosti dela ter gospodarske situacije.
Francija	letno	Vlada po posvetovanju s socialnimi partnerji	Pričakovanja glede prihodnjih gibanj inflacije ter osnovnih urnih plačnih postavk za fizične delavce
Grčija	dvakrat letno	Vlada z zakonom (različni zakoni za zasebni in javni sektor), skladno s kolektivno pogodbo na nacionalni ravni	Indeks cen življenjskih potrebščin
Madžarska	redno	Vlada, po dokončnem dogovoru s tripartitnim svetom	Pogajanja so sestavni del letnih medsektorskih pogajalskih krogov
Irska	na vsakih 16 mesecev (v praksi)	Vlada s socialnimi partnerji skozi socialni sporazum, v zadnjem času tudi delavski svet	Pogajanja kot del državnih paktov
Latvija	neredno, glede na politično situacijo (vsakih 1-2 leti)	Vlada po posvetovanju s socialnimi partnerji	Pritisk s strani socialnih partnerjev, proračunskih obravnav in plana zvišanja minimalne plače, kot je bilo dogovorjeno s socialnimi partnerji l. 2003
Litva	redno	Vlada po priporočilih tripartitnega sveta	Ni nobenih posebnih omejitev
Luksemburg	vsaki dve leti ali pa zaradi indeksacije	Vladna odločitev	Prihodnja gibanja v gospodarstvu in prihodkih, predvsem gibanja realnih plač; avtomatična indeksacija ob določenem odstotku inflacije

se nadaljuje

nadaljevanje

Država	Pogostost usklajevanja	Usklajevalno telo	Kriteriji za usklajevanje
Malta	letno	Vlada po priporočilih državnega posvetovalnega organa za področje delavske zakonodaje	Povišanje minimalne plače je vezano na indeks življenjskih stroškov
Nizozemska	dvakrat letno (zamrznjeno od l. 2003)	Vladna odločitev	Razvoj kolektivno dogovorjenih plač
Poljska	enkrat ali dvakrat na leto	Tripartitna komisija, s sklicevanjem na predloge in informacije predstavljene s strani vlade	Prihodnja gibanja inflacije in ostalih gospodarskih kazalnikov
Portugalska	letno	Vlada po posvetovanju s socialnimi partnerji	Potrebe delavcev (življenjski stroški), stopnje prihodnjega razvoja proizvodnje, gospodarska in finančna stabilnost
Romunija	letno (od l. 2002)	Vlada po posvetovanju s socialnimi partnerji	Ni nobenih formalnih kriterijev, čeprav se država odloča o prilagoditvi minimalnih plač glede na gibanja življenjskih stroškov in glede na posvetovanja s socialnimi partnerji.
Slovaška	letno	Sklep vlade, po sprejeti odločitvi socialnih partnerjev (tripartitni sporazum)	Glede na razmerje med povprečno plačo in eksistenčnim minimumom ter glede na celotno gospodarsko situacijo
Slovenija	letno	Sklep vlade, po sprejeti odločitvi socialnih partnerjev (tripartitni sporazum)	Napoved prihodnjih gibanj inflacije
Španija	enkrat ali dvakrat na leto	Vlada po posvetovanju s socialnimi partnerji	Napoved prihodnjih gibanj inflacije, produktivnosti ter gospodarske situacije
Velika Britanija	letno (v praksi, od l. 2000)	Vladna odločitev, ki temelji na priporočilih samostojnega vladnega posvetovalnega organa, ustanovljenega za spremljanje minimalnih plač na državni ravni	Celotna gospodarska situacija (ob upoštevanju gospodarskih in socialnih posledic)

Vir: M. Carley, *Key themes in global industrial relations: Minimum wages and relocation of production*, 2006, tabela 1.

Priloga 21: Razmerje minimalne plače do povprečne bruto plače zasebnega sektorja, po državah EU, 2000–2009

Država	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Belgija	48,8	47,5	47,6	46,2	45,5	45,7	45,5	45,3	n.p.	n.p.
Bolgarija	32,2	35,4	38,8	40,4	41,4	46,6	44,7	42,1	40,4	41,7
Češka	31,0	34,2	36,9	38,1	38,4	39,1	39,7	38,1	35,0	n.p.
Danska	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Nemčija	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Estonija	n.p.	n.p.	30,5	32,4	34,6	33,2	30,5	30,4	34,1	n.p.
Irska	n.p.	n.p.	n.p.	43,4	n.p.	n.p.	39,7	38,6	n.p.	n.p.
Grčija	56,2	52,9	54,7	48,6	47,5	48,6	47,7	46,3	49,5	n.p.
Španija	34,7	34,2	33,5	32,9	33,6	35,1	35,8	36,5	36,5	n.p.
Francija	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	48,1	n.p.	n.p.
Italija	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Ciper	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Latvija	34,8	39,7	37,4	39,9	41,9	36,2	33,3	34,2	37,4	41,3
Litva	44,9	44,7	43,7	42,1	45,4	44,9	42,1	38,7	40,1	n.p.
Luksemburg	n.p.	n.p.	45,5	46,6	46,0	46,8	46,2	46,8	46,2	47,2
Madžarska	n.p.	n.p.	42,1	42,2	41,2	41,3	41,7	39,8	38,8	n.p.
Malta	44,6	36,9	44,9	48,2	47,4	50,5	50,4	49,0	50,2	49,3
Nizozemska	n.p.	n.p.	49,3	47,7	46,1	45,5	44,1	44,2	44,2	n.p.
Avstrija	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Poljska	n.p.	n.p.	33,0	33,9	35,1	33,7	36,1	32,4	35,7	n.p.
Portugalska	43,6	43,3	43,0	40,7	40,0	40,5	40,7	41,6	39,9	40,9
Romunija	26,3	30,9	31,3	37,3	34,4	32,6	30,2	29,1	30,5	n.p.
Slovenija*	43,5	44,5	45,3	45,8	45,9	46,2	45,2	43,4	43,5	45,8
	(43,5)	(44,5)	(45,1)	(45,9)	(46,0)	(46,2)	(45,3)	(43,5)	(43,5)	(44,2)
Slovaška	n.p.	n.p.	32,4	34,0	34,1	34,4	34,8	n.p.	n.p.	n.p.
Finska	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Švedska	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Velika Britanija	34,2	33,0	34,6	34,5	36,5	37,9	37,9	38,9	38,2	38,6

Opomba: n.p. Ni podatkov.

* Eurostatovi podatki se razlikujejo od podatkov SURS in preračunov UMAR (podatek v oklepaju). Razlogi za minimalne razlike so v ravni minimalne plače, ki jo jemlje EUROSTAT (le-ta jemlje januarski podatek za povprečje celotnega leta ter dejavnosti od C–K (brez javnih storitev), medtem ko se na UMAR jemljejo dejavnosti od A–N in še S). Hkrati pa je zajem podatkov malenkost drugačen, saj EUROSTAT jemlje pod javni sektor vsa podjetja, katera imajo več kot 50 % državno lastništvo, medtem ko to obravnava SURS podrobneje.

Vir: European Commission, Monthly minimum wage as a proportion of average monthly earnings (%) – Nace Rev. 1.1 (1999–2009), b.l.

Priloga 22: Minimalna bruto plača, po državah EU, 2005–2010, polletni podatki

Država	2005–1	2005–2	2006–1	2006–2	2007–1	2007–2	2008–1	2008–2	2009–1	2009–2	2010–1
Belgija	1.210,00	1.210,00	1.234,00	1.234,00	1.259,00	1.283,00	1.309,60	1.335,80	1.387,50	1.387,50	1.387,50
Bolgarija	76,69	76,69	81,79	81,81	92,03	92,03	112,49	112,49	122,71	122,71	122,71
Češka	235,85	239,26	261,03	279,19	291,07	278,57	300,44	334,83	297,67	309,10	302,19
Danska	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Nemčija	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Estonija	171,92	171,92	191,73	191,73	230,08	230,08	278,02	278,02	278,02	278,02	278,02
Irska	1.183,00	1.292,85	1.292,85	1.292,85	1.402,70	1.461,85	1.461,85	1.461,85	1.461,85	1.461,85	1.461,85
Grčija	667,68	667,68	709,71	709,71	730,30	767,55	794,02	794,02	817,83	862,82	862,82
Španija	598,50	598,50	631,05	631,05	665,70	665,70	700,00	700,00	728,00	728,00	738,85
Francija	1.286,09	1.217,91	1.217,91	1.254,31	1.254,31	1.280,09	1.280,09	1.321,05	1.321,05	1.337,73	1.343,80
Italija	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Ciper	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Latvija	114,63	114,93	129,27	129,29	172,12	172,34	229,75	227,05	254,13	255,83	253,77
Litva	144,81	159,29	159,29	173,77	173,77	202,73	231,70	231,70	231,70	231,70	231,70
Luksemburg	1.466,77	1.466,77	1.503,42	1.503,42	1.570,28	1.570,28	1.570,28	1.609,53	1.641,74	1.682,76	1.682,76
Madžarska	231,74	230,55	247,16	220,58	260,16	266,10	271,94	293,08	268,09	263,30	271,80
Malta	554,92	561,38	579,78	579,78	584,21	584,21	612,30	612,30	634,90	634,90	654,85
Nizozemska	1.264,80	1.264,80	1.272,60	1.284,60	1.300,80	1.317,00	1.335,00	1.356,60	1.381,20	1.398,60	1.407,60
Avstrija	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Poljska	207,86	210,21	232,90	221,72	244,32	248,43	313,34	335,99	307,21	286,61	320,87
Portugalska	437,15	437,15	449,98	449,98	470,17	470,17	497,00	497,00	525,00	525,00	554,17
Romunija	78,70	86,04	89,67	92,43	115,27	124,44	138,59	137,31	149,16	142,61	141,63
Slovenija*	490,07	490,67	511,90	511,62	521,80	521,80	538,53	566,50	589,19	589,19	597,43
Slovaška	167,76	169,21	182,15	179,92	220,71	225,96	241,19	268,17	295,50	295,50	307,70
Finska	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Švedska	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Velika Britanija	1.134,67	1.186,59	1.212,61	1.200,69	1.314,97	1.310,09	1.242,24	1.149,89	995,28	1.112,55	1.076,46

Opomba: n.p. Ni podatkov.

* Eurostatovi podatki se razlikujejo od podatkov SURS in preračunov UMAR (podatek v oklepaju). Razlogi za minimalne razlike so v ravni minimalne plače, ki jo jemlje EUROSTAT (le-ta jemlje januarski podatek za povprečje celotnega leta ter dejavnosti od CK (brez javnih storitev), medtem ko se na UMAR jemljejo dejavnosti od AN in še S). Hkrati pa je zajem podatkov malenkost drugačen, saj EUROSTAT jemlje pod javni sektor vsa podjetja, katera imajo več kot 50 % državno lastništvo, medtem ko to obravnava SURS podrobneje.

Vir: European Commission, Monthly minimum wages – bi-annual data, b.l.

Priloga 23: Minimalna bruto plača, povprečna bruto plača zasebnega sektorja in razmerje minimalne plače do povprečne bruto plače zasebnega sektorja, Slovenija, 1995–2009

	Minimalna bruto plača, v eur	Nominalna rast minimalne bruto plače, v %	Realna rast minimalne bruto plače, v %	Povprečna bruto plača zasebnega sektorja, v eur	Nominalna rast bruto plače zasebnega sektorja, v %	Realna rast bruto plače zasebnega sektorja, v %	Razmerje minimalne plače do povprečne plače, v %
1995	190			448			42,5
1996	219	15,0	4,8	502	12,2	2,3	43,6
1997	242	10,5	1,3	556	10,7	1,5	43,5
1998	264	9,1	1,1	613	10,3	2,2	43,1
1999	293	10,9	4,5	672	9,5	3,2	43,6
2000	322	10,0	1,0	741	10,3	1,3	43,5
2001	366	13,5	4,7	822	10,9	2,3	44,5
2002	408	11,5	3,7	904	10,0	2,3	45,1
2003	445	9,0	3,2	969	7,1	1,4	45,9
2004	476	7,0	3,3	1.035	6,8	3,1	46,0
2005	499	4,9	2,3	1.080	5,4	2,8	46,2
2006	516	3,3	0,8	1.138	5,4	2,8	45,3
2007	529	2,5	-1,1	1.217	6,9	3,2	43,5
2008	571	8,0	2,2	1.312	7,8	2,0	43,5
2009	593	3,7	2,8	1.339	1,8	0,9	44,2

Opomba: Z letom 2005 je zajetje prejemnikov plač večje, ker so upoštevani tudi zaposleni pri delodajalcih, ki imajo dva oziroma enega zaposlenega.

Vir: A. Brezigar Masten et al., Ocena posledic dviga minimalne plače v Sloveniji, 2010, str. 3, tabela 1.

Priloga 24: Ocena števila prejemnikov minimalne plače ob predpostavki povišanja bruto zneska minimalne plače na 734 EUR na podlagi porazdelitve zaposlenih glede na višino bruto plače, september 2008, po dejavnostih SKD 2008

Oznaka	Dejavnost	Zaposleni za polni delovni čas	Prejemniki minimalne plače	Delež prejemnikov minimalne plače, v %*	Zaposleni s plačo do 734 EUR	Delež zaposlenih s plačo do 734 EUR, v %	Povečanje deleža prejemnikov minimalne plače zaradi zvišanja minimalne plače, v o.t.
A	Kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo	3.815	64	1,7	526	13,8	12,1
B	Rudarstvo	3.173	7	0,2	60	1,9	1,7
C	Predelovalne dejavnosti	176.983	6.586	3,7	31.232	17,6	13,9
D	Oskrba z el. energ., plinom in paro	6.989	2	0,0	44	0,6	0,6
E	Oskrba z vodo; saniranje okolja	7.787	34	0,4	495	6,4	5,9
F	Gradbeništvo	43.139	3.379	7,8	11.983	27,8	19,9
G	Trg.vzdrž. in popr. motornih vozil	84.799	2.044	2,4	14.732	17,4	15,0
H	Promet in skladiščenje	33.609	852	2,5	3829	11,4	8,9
I	Gostinstvo	16.469	1.016	6,2	4873	29,6	23,4
J	Informac. in komunikac. dejavnosti	18.191	121	0,7	813	4,5	3,8
K	Finančne in zavarovalniške dejavnosti	21.623	132	0,6	711	3,3	2,7
L	Poslovanje z nepremičninami	3.171	125	3,9	566	17,9	13,9
M	Strokov., znan. In tehn. Dejavnosti	28.409	775	2,7	3.082	10,8	8,1
N	Druge raznovrstne poslovne dejavnosti	19.831	4.265	21,5	8.113	40,9	19,4
O	Dej. Javne uprave; obrambe; soc.var.	46.064	300	0,7	714	1,5	0,9
P	Izobraževanje	50.439	116	0,2	2.363	4,7	4,5
Q	Zdravstvo in socialno varstvo	35.834	275	0,8	1.788	5,0	4,2
R	Kult., razvedr., in rekreac. Dejavnosti	8.629	85	1,0	458	5,3	4,3
S	Druge dejavnosti	4.252	310	7,3	939	22,1	14,8
	SKUPAJ:	613.206	20.488	3,3	87.320	14,2	10,9

Opomba: * v odstotku od zaposlenih za polni delovni čas.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Zaposlene osebe po velikosti bruto plače, 2009, str. 23, tabela 9.

Priloga 25: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske, 1958–1974

Avtorji & Naslov publikacije & Leto izida & Država	Ocenjevalno obdobje & Frekvenca & Ocenjevalna metoda	Ocenjevana enačba	Spremenljivke
<p>Stephen Nickell</p> <p>An Investigation of the Determinants of Manufacturing Employment in the United Kingdom</p> <p>Oktober 1984</p> <p>Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske</p>	<p>Ocenjevalno obdobje: 1958–1974</p> <p>Frekvenca: četrletje</p> <p>PREDELOVALNE DEJAVNOSTI</p> <p>Ocenjevalni metodi:</p> <ul style="list-style-type: none"> FIML (ocene vseh parametrov modela, ki se oblikujejo na podlagi metode največjega verjetja (angl. <i>Full Information Maximum Likelihood Method</i>)); OLS (metoda najmanjših kvadratov (angl. <i>Ordinary Least Squares</i>)). <p><i>Vpelje se fluktuacije v pričakovan obseg proizvodnje. Le-te pa predstavljajo glavne dejavnike za pojasnjevanje fluktuacij v zaposlenosti na kratek rok.</i></p>	$\log L_{(t)} =$ $a_0 + a_1 \log L_{(t-1)} + a_2 \log L_{(t-2)}$ $+ a_3 \log y_{(t-1,t)} + a_4 t + \sum_{i=1}^m \gamma_{1i} \log \left(\frac{w_{(t-i)}}{p_{(t-i)}} \right) +$ $\sum_{i=1}^{m_2} \gamma_{2i} \log \left(\frac{w_{(t-i)}}{p_{m(t-i)}} \right) + \sum_{i=1}^{m_3} \gamma_{3i} \log h_{n(t-i)} +$ $\sum_{i=1}^{m_4} \gamma_{4i} \log f_{(t-i)} + u_{(t)} + \sum_{i=0}^{n_1} \alpha_i \Delta \log y_{(t-1,t+i)} +$ $\sum_{i=0}^{n_2} \alpha_i' (\log y_{(t-1,t+i-1)} - \log y_{(t-2,t+i-1)})$ $t = 1, \dots, T$ $i = 1, \dots, N$	<p>$L_{i,t}$ - zaposlenost (dva tipa delovne sile: beli in modri ovratniki);</p> <p>$y_{i,t}$ - obseg proizvodnje (indeks obsega industrijske proizvodnje predelovalnih dejavnosti);</p> <p>t - trend v času;</p> <p>$w_{i,t}$ - stroški dela na zaposlenega (povprečni tedenski zaslužek na zaposlenega);</p> <p>$p_{i,t}$ - proizvodnje cene (indeks cen v trgovini na debelo za proizvode predelovalnih dejavnosti);</p> <p>$p_{mi,t}$ - cene materiala & goriva;</p> <p>$h_{ni,t}$ - normirane ure (povprečno število delovnih ur na delavca v četrletju; izpeljano iz povprečnega indeks delovnih ur na zaposlenega v enem tednu);</p> <p>$f_{i,t}$ - razmerje med celotnimi stroški dela in plačami;</p> <p>$u_{i,t}$ - komponenta napake;</p> <p>$y_{(t-1,t+k)_{i,t}}$ - neopazovana proizvodnja pričakovanja (napovedi za obseg proizvodnje se oblikujejo v času $(t-1)$ za čas $(t+k)$) - vse napovedi so linearne funkcije odloženega y (modelirane z obsegom denarja ter z realnim indeksom cen).</p>

se nadaljuje

nadaljevanje

Rezultati			
Model z relativnimi cenami (ocenjevalna metoda: OLS)			
		(en odlog diferenc zaposlenosti)	(z dvema marginalno značilnima nadaljnima odlogoma diferenc zaposlenosti)
$\log L_{i,(t-1)}$	koef.	-0,173 ***	-0,168 ***
	t –stat.	(7,2)	(6,1)
$\Delta \log L_{i,(t-1)}$	koef.	0,498 ***	0,387 ***
	t –stat.	(4,6)	(3,1)
$\Delta \log L_{i,(t-2)}$	koef.		0,215 *
	t –stat.		(1,7)
$\Delta \log L_{i,(t-4)}$	koef.		-0,194 *
	t –stat.		(1,8)
$\log y_{i,(t-1,t)}$	koef.	0,177 ***	0,186 ***
	t –stat.	(6,4)	(7,1)
$\Delta \log y_{i,(t-1,t+1)}$	koef.	0,0880 **	0,0715 *
	t –stat.	(2,4)	(1,9)
$\Delta \log y_{i,(t-1,t+2)}$	koef.	0,166 ***	0,188 ***
	t –stat.	(3,7)	(4,2)
$\Delta \log y_{i,(t-1,t+3)}$	koef.		0,086
	t –stat.		(1,3)
$\Delta \log y_{i,(t-1,t+5)}$	koef.	0,110 **	0,132 **
	t –stat.	(2,0)	(2,4)
$\Delta \log y_{i,(t-1,t+7)}$	koef.	0,216 ***	0,203 ***
	t –stat.	(4,0)	(2,6)
$\Delta \log y_{i,(t-1,t+8)}$	koef.	0,200 ***	0,242 ***
	t –stat.	(3,9)	(5,0)
$\log \frac{w_{(t-1)}}{p_{m(t-1)}}$	koef.	-0,0171 ***	-0,0225 ***
	t –stat.	(2,7)	(3,5)
$\log \frac{w_{i,(t-1)}}{p_{i,(t-1)}}$	koef.	0,0492	0,0614 *
	t –stat.	(1,4)	(1,8)
$\log \frac{w_{i,(t-2)}}{p_{i,(t-2)}}$	koef.	-0,0829 **	-0,0711 **
	t –stat.	(2,2)	(2,0)
$\log f_{i,(t-2)}$	koef.	0,219 **	0,186 **
	t –stat.	(2,9)	(2,5)
$\Delta \Delta \log h_{ni,(t-1)}$	koef.	-0,217 *	-0,260 **
	t –stat.	(1,9)	(2,4)
t	koef.	-0,00101 ***	-0,00127 ***
	t –stat.	(3,1)	(3,9)

Legenda: Značilnost ocenjenih regresijskih koeficientov, pri različnih stopnjah značilnosti:

*** 1 % stopnja značilnosti;

** 5 % stopnja značilnosti;

* 10 % stopnja značilnosti.

Vir: S. Nickell, *An Investigation of the Determinants of Manufacturing Employment in the United Kingdom, 1984.*

Priloga 26: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Francijo, 1980–1983

Avtorji & Naslov publikacije & Leto izida & Država	Ocenjevalno obdobje & Frekvenca & Ocenjevalna metoda	Ocenjevana enačba	Spremenljivke
<p>Georges Bresson</p> <p>Francis Kramarz</p> <p>Patrick Sevestre</p> <p>Heterogeneous Labour and the Dynamics of Aggregate Labour Demand</p> <p>Marec 1992</p> <p>Francija</p>	<p>Ocenjevalno obdobje:</p> <p>1980–1983</p> <p>(po drugem naftnem šoku)</p> <p>Frekvenca:</p> <p>Mesečni podatki</p> <p>PREDELOVALNE DEJAVNOSTI</p> <p>Ocenjevalna metoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> GMM (posplošena metoda momentov (angl. <i>General Method of Moments</i>; Arellano & Bond (1988))). <p><i>Agregirani vs. Dezagregirani modeli</i></p>	$\Delta \log L_{i,t} =$ $(\mu_1 + \mu_2) \Delta \log L_{i,t-1} - (\mu_1 \mu_2) \log L_{i,t-2} +$ $\{v_1 \alpha_{01} + v_2 \alpha_{02}\} \Delta \log Q_{i,t} +$ $\{v_1 \alpha_{11} + v_2 \alpha_{12}\} \Delta \log Q_{i,t-1} +$ $\{v_1 \beta_{01} + v_2 \beta_{02}\} \Delta \log \left(\frac{w}{c} \right)_{i,t} +$ $\{v_1 \beta_{11} + v_2 \beta_{12}\} \Delta \log \left(\frac{w}{c} \right)_{i,t-1} +$ $v_1 \omega_{1t} + v_2 \omega_{2t}$ $t = 1, \dots, T$ $i = 1, \dots, N$ $v_1 = 1 - \mu_2 B;$ $v_2 = 1 - \mu_1 B$	<p>$L_{i,t}$ - zaposlenost</p> <p>(dva tipa delovne sile: kvalificirani in nekvalificirani zaposleni);</p> <p>$Q_{i,t}$ - proizvod</p> <p>(prihodki od prodaje, prihodki od prodaje – izvoz);</p> <p>$\left(\frac{w}{c} \right)_t$ - realna bruto plača;</p> <p>$C_{i,t}$ - strošek kapitala (obrestna mera);</p> <p>D_t - slamnate spremenljivke za čas (približek za tehnološke spremembe in ostale za čas specifične dejavnike);</p> <p>ω - komponenta napake.</p>

se nadaljuje

nadaljevanje

Rezultati			
		Agregirani model (celoten vzorec)	Agregirani model (skrčen vzorec)
$\Delta \log L_{i,t-1}$	koef.	0,669 ***	0,978 ***
	z –stat.	(5,838)	(10,383)
$\Delta \log L_{i,t-2}$	koef.	-0,261 ***	-0,564 ***
	z –stat.	(-2,772)	(-6,186)
$\Delta \log Q_{i,t}$	koef.	0,128 ***	0,170 ***
	z –stat.	(8,868)	(7,967)
$\Delta \log Q_{i,t-1}$	koef.	0,042 ***	0,050 ***
	z –stat.	(2,540)	(3,034)
$\Delta \log Q_{i,t-2}$	koef.	0,027 *	0,051 ***
	z –stat.	(1,796)	(3,151)
$\Delta \log \left(\frac{w}{c} \right)_{i,t}$	koef.	-0,107 ***	-0,041 **
	z –stat.	(-4,233)	(-1,964)
$\Delta \log \left(\frac{w}{c} \right)_{i,t-1}$	koef.	0,052 ***	0,051 ***
	z –stat.	(2,305)	(2,421)
$\Delta \log \left(\frac{w}{c} \right)_{i,t-2}$	koef.	-0,003	-0,047 ***
	z –stat.	(-0,151)	(-2,291)
D80	koef.	-0,041 ***	-0,045 ***
	z –stat.	(-7,552)	(-7,637)
D81	koef.	-0,027 ***	-0,036 ***
	z –stat.	(-4,448)	(-5,421)
D82	koef.	-0,008 *	-0,019 ***
	z –stat.	(-1,502)	(-2,912)
D83	koef.	-0,003	-0,025 ***
	z –stat.	(-0,919)	(-5,815)
$D - R Q_{i,t}$	koef.	0,3346	0,3545
$D - R \left(\frac{w}{c} \right)_{i,t}$	koef.	-0,0993	-0,0644

Legenda: Značilnost ocenjenih regresijskih koeficientov, pri različnih stopnjah značilnosti:
 *** 1 % stopnja značilnosti;
 ** 5 % stopnja značilnosti;
 * 10 % stopnja značilnosti;
 D – R: dolgi rok.

Vir: G. Bresson, F. Kramarz in P. Sevestre, *Heterogeneous Labour and the Dynamics of Aggregate Labour Demand*, 1992.

Priloga 27: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Češko, 1992–1993

Avtorji & Naslov publikacije & Leto izida & Država	Ocenjevalno obdobje & Frekvenca & Ocenjevalna metoda	Ocenjevana enačba	Spremenljivke
<p>Miroslav Singer</p> <p>Dynamic Labour Demand Estimation and Stability of Coefficients – The Case of the Czech Republic</p> <p>1996</p> <p>Češka</p>	<p>Ocenjevalno obdobje:</p> <p>1992–1993</p> <p>Frekvenca:</p> <p>mesečni podatki</p> <p>Ocenjevalni metodi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2SLS (dvostopenjska metoda najmanjših kvadratov (angl. <i>Two-Stage Least Squares</i>)); • GMM (posplošena metoda momentov (angl. <i>General Method of Moments</i>; <i>Arellano & Bond</i>)). 	$\log L_{i,t} =$ $\mu_1 \log L_{i,t-1} + \mu_2 \log L_{i,t-2} +$ $\alpha_0 Q_{i,t} + \alpha + \beta_0 \log \left(\frac{w}{c} \right)_{i,t} +$ $\beta_1 \log \left(\frac{w}{c} \right)_{i,t-1} + \gamma D_t +$ $\delta + \omega$ $t = 1, \dots, T$ $i = 1, \dots, N$	<p>$L_{i,t}$ - zaposleni (dva tipa delovne sile: beli in modri ovratniki);</p> <p>$Q_{i,t}$ - proizvod (prihodki od prodaje, prihodki od prodaje – izvoz);</p> <p>$w_{i,t}$ - bruto plača;</p> <p>$c_{i,t}$ - strošek kapitala (obrestna mera);</p> <p>D_t - slamnate spremenljivke za čas (približek za tehnološke spremembe in ostale za čas specifične dejavnike);</p> <p>ω - komponenta napake;</p> <p>$\mu, \alpha, \beta, \gamma, \delta$ - ocenjevani parametri modela.</p>

se nadaljuje

nadaljevanje

Rezultati			
		Prihodki od prodaje, ki jih ne uporabimo za instrumente (IV) (ponovno šolanje, druga industrijska povprečja, predeterminirane spremenljivke)	Prihodki od prodaje in proizvod uporabljena kot instrumenta (IV) (druga industrijska povprečja, proizvodnje spremenljivke, prodaja)
$\log L_{i,t-1}$	koef.	0,159951 **	-0,012145
	se.	(0,04214)	(0,062440)
$\log L_{i,t-2}$	koef.	0,221888 **	-0,023657
	se.	(0,04052)	(0,080641)
$\log Q_{i,t}$	koef.	0,032485 **	0,025804 **
	se.	(0,00650)	(0,004172)
$\log Q_{i,t-1}$	koef.	0,005570	0,014484 **
	se.	(0,00462)	(0,002592)
$\log\left(\frac{w}{c}\right)_{i,t}$	koef.	-0,050595 **	-0,070568 **
	se.	(0,01410)	(0,018408)
$\log\left(\frac{w}{c}\right)_{i,t-1}$	koef.	-0,006300	-0,041559 **
	se.	(0,01381)	(0,021034)
$D - R Q_{i,t}$	koef.	0,061562 **	0,038895 **
	se.	(0,01376)	(0,006300)
$D - R \left(\frac{w}{c}\right)_{i,t}$	koef.	-0,092040 **	-0,108251 **
	se.	(0,03663)	(0,034074)

Legenda: Značilnost ocenjenih regresijskih koeficientov, pri različnih stopnjah značilnosti:

- *** 1 % stopnja značilnosti;
- ** 5 % stopnja značilnosti;
- * 10 % stopnja značilnosti;
- D – R: dolgi rok.

Vir: M. Singer, *Dynamic Labor Demand Estimation and Stability of Coefficients – The Case of Czech Republic, 1995.*

Priloga 28: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Madžarsko, 1986–1995

Avtorji & Naslov publikacije & Leto izida & Država	Ocenjevalno obdobje & Frekvenca & Ocenjevalna metoda	Ocenjevana enačba	Spremenljivke
<p>Gábor Körösi</p> <p>Labour Demand During Transition in Hungary</p> <p>Oktober 1997</p> <p>Madžarska</p>	<p>Ocenjevalno obdobje:</p> <p>1986–1995</p> <p>Frekvenca:</p> <p>letni podatki</p> <p>Ocenjevalni metodi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • OLS (metoda najmanjših kvadratov (angl. <i>Ordinary Least Squares</i>)); • IV (metoda instrumentalnih spremenljivk (angl. <i>Instrumental Variables</i>)). <p>Povpraševanje po delu glede na lastništvo:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ni tujega lastništva; - tuje lastništvo >0%; - večinsko tuje lastništvo. 	$\log L_{i,t} = \mu \log L_{i,t-1} + \alpha_0 \log Q_{i,t} + \alpha_1 \log Q_{i,t-1} + \beta_0 \log \left(\frac{w}{c} \right)_{i,t} + \beta_1 \log \left(\frac{w}{c} \right)_{i,t-1} + b + \varepsilon_{i,t}$ $t = 1, \dots, T$ $i = 1, \dots, N$ <p><i>Ocenjuje dinamično funkcijo povpraševanja po delu na celotnem vzorcu in potem še na podvzorcih: za vsako posamezno leto (1986-1995), glede na proizvodni trend (posebej za podjetja, kjer je bila zabeležena rast in padec proizvodnje) ter glede na tip lastništva (ni tujega lastništva, več kot 0% delež tujega lastništva ter večinsko tuje lastništvo).</i></p>	<p>$L_{i,t}$ - zaposleni (povprečno letno število zaposlenih);</p> <p>$Q_{i,t}$ - proizvodnja (prihodki od prodaje);</p> <p>$W_{i,t}$ - strošek dela (plača + ugodnosti + s plačo povezani davki in prispevki);</p> <p>$C_{i,t}$ - strošek kapitala (depreciacija v stalni sredstvih);</p> <p>b - konstanta;</p> <p>$\varepsilon_{i,t}$ - komponenta napake.</p>

se nadaljuje

nadaljevanje

Rezultati			
		OLS	IV
$\ln L_{i,t-1}$	koef.	0,811 do 0,970 **	0,878 do 0,983 **
	se.	(0,025) do (0,005)	(0,007) do (0,050)
$\ln Q_{i,t}$	koef.	0,245 do 0,795 **	0,303 do 0,794 **
	se.	(0,042) do (0,063)	(0,048) do (0,063)
$\ln Q_{i,t-1}$	koef.	-0,715 do -0,195 **	-0,706 do -0,251 **
	se.	(0,067) do (0,039)	(0,080) do (0,044)
$\ln W_{i,t}$	koef.	-1,339 do -0,362 **	-1,406 do -0,440 **
	se.	(0,086) do (0,066)	(0,133) do (0,120)
$\ln W_{i,t-1}$	koef.	0,291 do 1,139 **	0,432 do 1,198 **
	se.	(0,065) do (0,103)	(0,050) do (0,137)
<i>Kons tan ta</i>	koef.	-0,262 do 0,242 * / **	-0,155 do 0,352 **
	se.	(0,105) do (0,075)	(0,045) do (0,101)
$D - R Q_{i,t}$	koef.	0,602 do 1,072 **	0,521 do 1,060 **
	se.	(0,073) do (0,145)	(0,126) do (0,142)
$D - R W_{i,t}$	koef.	-1,904 do -1,330 **	-2,624 do -1,599 **
	se.	(0,304) do (0,256)	(0,895) do (0,417)

Legenda: Značilnost ocenjenih regresijskih koeficientov, pri različnih stopnjah značilnosti:

- *** 1 % stopnja značilnosti;
- ** 5 % stopnja značilnosti;
- * 10 % stopnja značilnosti;
- D – R: dolgi rok.

Vir: G. Kőrösi, *Labour Demand During Transition in Hungary, 1997*.

Priloga 29: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Nemčijo, 1987–1994

Avtorji & Naslov publikacije & Leto izida & Država	Ocenjevalno obdobje & Frekvenca & Ocenjevalna metoda	Ocenjevana enačba	Spremenljivke
<p>Michael Funke</p> <p>Wolf Maurer</p> <p>Holger Strulik</p> <p>Capital Structure and Labour Demand: Investigations using German Micro Data</p> <p>Februar 1999</p> <p>Nemčija</p>	<p>Ocenjevalno obdobje: 1987–1994</p> <p>Frekvenca: letni podatki</p> <p>Ocenjevalna metoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> GMM (posplošena metoda momentov (angl. <i>General Method of Moments</i>; Arellano & Bond)). 	$\Delta \ln(L_{i,t}) = \beta_1 \Delta \ln(L_{i,t-1}) + \beta_2 \Delta \ln(S_{i,t}) + \beta_3 \Delta \ln(W_{i,t}) + \beta_4 \Delta(DAR_j)_{i,t} + \beta_5 \Delta(DAR_j)_{i,t}^2 + \text{Slamnata Spremenljivka}(t) + \varepsilon_{i,t}$ <p>$j = 1, 2.$</p> <p>$t = 1, \dots, T$ $i = 1, \dots, N$</p> <p><i>Ocenjujejo povpraševanje po delu na celotnem vzorcu (celotno gospodarstvo) kot tudi na dveh podvzorcih. Ločijo med zaposleni, ki delajo v bolj zadolženih podjetjih (polovica podjetij iz celotnega vzorca, ki je najbolj zadolžena) in med tistimi, ki delajo v manj zadolženih podjetjih (preostala polovica podjetij iz celotnega vzorca, ki se ne klasificirajo med najbolj zadolžene).</i></p>	<p>$L_{i,t}$ - zaposleni (letno povprečje);</p> <p>$S_{i,t}$ - realni prihodki od prodaje (celotni promet brez DDVja);</p> <p>$W_{i,t}$ - stroški dela per capita (delimo celotne osebne izdatke (plače, stroški dela, ki niso v povezavi s plačo, prispevki za socialno varnost, nakazila za pokojnine) z številom zaposlenih));</p> <p>$DAR_{1i,t}$ - obveznosti ali pasiva (kratkoročni in dolgoročni dolg) deljena z bilančno vsoto (pasiva);</p> <p>$DAR_{2i,t}$ - vsota podjetniških obveznic in bančnih posojil deljeno z bilančno vsoto;</p> <p>$\varepsilon_{i,t}$ - komponenta napake.</p>

Rezultati			
		DAR_1	DAR_2
$\Delta \ln L_{i,t-1}$	koef.	0,3220 ***	0,3604 ***
	z-stat.	(18,5)	(16,7)
$\Delta \ln S_{i,t}$	koef.	0,6059 ***	0,5482 ***
	z-stat.	(4,7)	(25,2)
$\Delta \ln W_{i,t}$	koef.	-0,9185 ***	-0,9606 ***
	z-stat.	(-57,1)	(-43,2)
$\Delta DAR_{j,t}$	koef.	-0,0417	-0,2020 *
	z-stat.	(-0,3)	(-1,8)
$\Delta DAR_{j,t}^2$	koef.	-0,3805 *	-0,2509
	z-stat.	(-1,8)	(-1,0)

Legenda: Značilnost ocenjenih regresijskih koeficientov, pri različnih stopnjah značilnosti:

- *** 1 % stopnja značilnosti;
- ** 5 % stopnja značilnosti;
- * 10 % stopnja značilnosti.

Vir: M. Funke, W. Maurer in H. Strulik, *Capital Structure and Labour Demand: Investigations using German Micro Data*, 1999.

Priloga 30: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Rusijo, 1997

Avtorji & Naslov publikacije & Leto izida & Država	Ocenjevalno obdobje & Frekvenca & Ocenjevalna metoda	Ocenjevana enačba	Spremenljivke
<p>Jozef Konings</p> <p>Hartmut Lehmann</p> <p>Marshall and Labour Demand In Russia: Going Back to Basics</p> <p>September 2001</p> <p>Rusija</p>	<p>Ocenjevalno obdobje:</p> <p>1997</p> <p>Frekvenca:</p> <p>mesečni podatki</p> <p>Ocenjevalni metodi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • OLS (metoda najmanjših kvadratov (angl. <i>Ordinary Least Squares</i>)); • IV (metoda instrumentalnih spremenljivk (angl. <i>Instrumental Variables</i>)). 	<p>$\log n_{it} =$</p> $\delta'_i + \gamma \log n_{i,t-1} + \beta_1 \log w_{it} + \beta_2 \log r_{it} + \beta_3 \log m_{it} + \beta_4 \log q_{it} + \varepsilon_{it}$ <p>- uporaba slednje ni mogoča, saj informaciji o stroških kapitala porabnika in o skupnih stroški materiala niso dostopni na nivoju podjetij</p> <p>$\log n_{it} =$</p> $\delta'_i + \gamma \log n_{i,t-1} + \beta_1 \log w_{it} + \beta_2 \log q_{it} + \varepsilon_{it}$ <p style="text-align: center;">$t = 1, \dots, T$ $i = 1, \dots, N$</p> <p><i>Ocenita dinamično funkcijo povpraševanja po delu na celotnem vzorcu in potem še na podvzorcih glede na: tip lastništva (privatno, državno ter mešano), regijo in dejavnost (gradbeništvo, predelovalne ter trgovina).</i></p>	<p>n_{it} - zaposleni;</p> <p>δ'_i - slavnata spremenljivka za regije, dejavnosti ter lastništvo;</p> <p>w_{it} - realna bruto plača;</p> <p>r_{it} - strošek kapitala porabnika (realno);</p> <p>m_{it} -skupen strošek materiala (realno);</p> <p>q_{it} - proizvod (realno);</p> <p>ε_{it} - komponenta napake.</p>

se nadaljuje

nadaljevanje

Rezultati			
		Celoten vzorec	
		OLS	IV
<i>Kons tan ta</i>	koef.	-0,28	-0,27 ***
	t-stat.	(-1,27)	(-11,74)
$n_{i,t-1}$	koef.	0,77 ***	0,77 ***
	t-stat.	(48,13)	(42,78)
W_{it}	koef.	-0,075 ***	-0,061 ***
	t-stat.	(-9,38)	(-6,78)
Q_{it}	koef.	0,1822 ***	0,173 ***
	t-stat.	(17,03)	(13,31)
Lastništvo			
<i>Privatno</i>			
<i>Državno</i>	koef.	0,035 ***	0,028 ***
	t-stat.	(2,92)	(2,33)
<i>Mešano</i>	koef.	0,0065	-0,002
	t-stat.	(0,59)	(-0,18)
Dejavnost			
<i>Trgovina</i>			
<i>Kovine</i>	koef.	0,089 ***	0,08 **
	t-stat.	(2,79)	(2,50)
<i>Kemija</i>	koef.	0,142 ***	0,121 ***
	t-stat.	(4,57)	(4,17)
<i>Stroji</i>	koef.	0,153 ***	0,135 ***
	t-stat.	(6,00)	(5,19)
<i>Les</i>	koef.	0,132 ***	0,117 ***
	t-stat.	(5,28)	(4,50)
<i>Gradbeni izdelki</i>	koef.	0,053 ***	0,044 **
	t-stat.	(2,65)	(2,10)
<i>Svetila</i>	koef.	0,192 ***	0,175 ***
	t-stat.	(6,86)	(6,03)
<i>Hrana</i>	koef.	0,0316 *	0,025
	t-stat.	(1,66)	(1,32)
<i>Farmacija</i>	koef.	0,078 ***	0,063 ***
	t-stat.	(3,39)	(2,86)
<i>Elektrika</i>	koef.	-0,029	-0,03
	t-stat.	(-0,97)	(-0,97)
<i>Gradbeništvo</i>	koef.	0,091 ***	0,079 ***
	t-stat.	(4,33)	(3,43)

Legenda: Značilnost ocenjenih regresijskih koeficientov, pri različnih stopnjah značilnosti:

- *** 1 % stopnja značilnosti;
- ** 5 % stopnja značilnosti;
- * 10 % stopnja značilnosti.

Vir: J. Konings in H. Lehmann, Marshall and Labour Demand in Russia: Going Back to Basics, 2001.

Priloga 31: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Portugalsko, 1994–1997

Avtorji & Naslov publikacije & Leto izida & Država	Ocenjevalno obdobje & Frekvenca & Ocenjevalna metoda	Ocenjevana enačba	Spremenljivke
<p>John T. Addison</p> <p>Paulino Teixeira</p> <p>Employment Adjustment in Portugal: Evidence from Aggregate and Firm Data</p> <p>November 2001</p> <p>Portugalska</p>	<p>Ocenjevalno obdobje:</p> <p>1994–1997</p> <p>Frekvenca:</p> <p>letni podatki</p> <p>PREDELOVALNE DEJAVNOSTI</p> <p>Ocenjevalna metoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> GMM (posplošena metoda momentov (angl. <i>General Method of Moments</i>; Arellano & Bond)). <p><i>Povpraševanje po delu z modelom s slučajnimi učinki (REM / ECM; angl. random effects model / error components model); kvartalni podatki</i></p>	$l_{it} = \lambda_{it-1} + \beta'(L)X_{it} + u_i + v_t + e_{it}$ $t = 1, \dots, T$ $i = 1, \dots, N$	<p>l_{it} - zaposleni;</p> <p>L - odlog;</p> <p>X_{it} - strošek dela na zaposlenega, - materialni stroški na zaposlenega, - kapital (proizvod);</p> <p>u_i - panelni nivojski učinki (podjetju specifični učinki; v času nespremenljivi);</p> <p>v_t - slamnata spremenljivka za čas; različni makroekonomski dogodki, specifični za določeno leto (agregatni šok povpraševanja);</p> <p>D_{cikel} - slamnata spremenljivka za cikel :</p> <p>1 - podjetje je v ekspanziji (logaritemska stopnja rasti prodaje je večja od 2%),</p> <p>0 - podjetje je v recesiji (logaritemska stopnja rasti prodaje je manjša od 1%) ;</p> <p>e_{it} - komponenta napake.</p>

se nadaljuje

nadaljevanje

Rezultati			
		Osnovni model	Model s slannato spremenljivko za cikel
		vse spremenljivke v prvih diferencialih	vse spremenljivke v prvih diferencialih
<i>Zaposlenost</i> _{<i>i(t-1)</i>}	koef.	0,746 ***	0,757 ***
	z –stat.	(10,81)	(10,66)
<i>Strošek dela</i> _{<i>it</i>}	koef.	-0,572	-0,585 ***
	z –stat.	(-1,44)	(-15,81)
<i>Strošek dela</i> _{<i>i(t-1)</i>}	koef.	0,397 ***	0,404 ***
	z –stat.	(11,03)	(10,92)
<i>Materia ln i stroški</i> _{<i>it</i>}	koef.	-0,247 ***	-0,233 ***
	z –stat.	(-5,74)	(-5,42)
<i>Materia ln i stroški</i> _{<i>i(t-1)</i>}	koef.	0,222 ***	0,216 ***
	z –stat.	(5,16)	(4,80)
<i>Kapital</i> _{<i>it</i>}	koef.	0,062	0,050
	z –stat.	(0,93)	(0,67)
<i>Šok</i> _{<i>it</i>}	koef.	0,470 ***	0,370 **
	z –stat.	(5,53)	(2,06)
<i>Cikel</i> <i>x</i> <i>zaposlenost</i> _{<i>i(t-1)</i>}	koef.		0,0015
	z –stat.		(0,23)
<i>Cikel</i> <i>x</i> <i>šok</i> _{<i>it</i>}	koef.		0,129
	z –stat.		(0,46)
<i>D – R</i> <i>strošek dela</i> _{<i>i,t</i>}	koef.	-0,71	
<i>D – R</i> <i>stroški materiala</i> _{<i>i,t</i>}	koef.	-0,10	
<i>D – R</i> <i>šok</i> _{<i>i,t</i>}	koef.	0,03	

Legenda: Značilnost ocenjenih regresijskih koeficientov, pri različnih stopnjah značilnosti:

- *** 1 % stopnja značilnosti;
- ** 5 % stopnja značilnosti;
- * 10 % stopnja značilnosti;
- D – R: dolgi rok.

Vir: J.T. Addison in P. Teixeira, *Employment Adjustment in Portugal: Evidence from Aggregate and Firm Data*, 2001.

Priloga 32: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Francijo, Nemčijo, Italijo, Španijo, Švedsko in Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske, Japonsko in Združene države Amerike, 1970–1996

Avtorji & Naslov publikacije & Leto izida & Država	Ocenjevalno obdobje & Frekvenca & Ocenjevalna metoda	Ocenjevana enačba	Spremenljivke
<p>Giovanni S.F. Bruno</p> <p>Anna M. Falzoni</p> <p>Rodolfo Helg</p> <p>Measuring the Effect of Globalization on Labour Demand Elasticity: An empirical Application to OECD Countries</p> <p>November 2001</p> <p>Glavne Evropske države:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Francija (1976–1995), - Nemčija (1978–1994), - Italija (1971–1994), - Španija (1978–1992), - Švedska (1970–1996), - Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske (1976–1994); - Japonska (1970–1996); - Združene države Amerike (1971–1996) 	<p>Ocenjevalno obdobje:</p> <p>1970–1996</p> <p>(OECD STAN baza podatkov)</p> <p>PREDELOVALNE DEJAVNOSTI</p> <p>Frekvenca:</p> <p>letni podatki</p> <p>Ocenjevalne metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • LSDV (metoda najmanjših kvadratov s slannatimi spremenljivkami (angl. <i>Least Squares Dummy Variables</i>)); • CLSDV (metoda najmanjših kvadratov s popravljeno za pristranost (angl. <i>Bias Corrected LSDV Least Squares Dummy Variables</i>; ko je N majhen) – Model s stalnimi učinki ž (FE model); • GMM (posplošena metoda momentov (angl. <i>General Method of Moments</i>; Arellano & Bond)). 	$\Delta \ln l_{i,t} = \gamma \Delta l_{i,t-1} + \beta_w \Delta \ln w_{i,t} + \beta_{wg} \Delta (\ln g_{i,t} \ln w_{i,t}) + \beta_y \Delta \ln y_{i,t} + \beta_g \Delta \ln g_{i,t} + \beta_x \Delta \ln x_{i,t} + \Delta \varepsilon_{i,t}$ <p style="text-align: center;">$t = 1, \dots, T$ $i = 1, \dots, N$</p> <p><i>Vpliv tehničnega napredka je zajet v spremenljivki za trend ($\ln t$), samostojno in tudi v povezavi s stroški dela na zaposlene</i></p>	<p>$l_{i,t}$ - zaposleni (število zaposlenih, kot tudi število samozaposlenih, lastnikov in neplačanih delavcev v zasebnih gospodinjstvih – družinah);</p> <p>$w_{i,t}$ - strošek dela na zaposlenega deljeno s ceno kapitala p (uporabljen deflator dodane vrednosti);</p> <p>$g_{i,t}$ - mednarodna integracija:</p> <ul style="list-style-type: none"> g_1 - delež uvoza in izvoza v dodani vrednosti; g_2 - delež uvoza v dodani vrednosti; g_s - delež celotnih prihodkov od prodaje tujih podružnic v dodani vrednosti (samo za Italijo in ZDA); <p>$y_{i,t}$ - dodana vrednost v stalnih cenah iz leta 1990;</p> <p>$\varepsilon_{i,t}$ - komponenta napake.</p>

se nadaljuje

nadaljevanje

		Rezultati										Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske	
		Francija		Nemčija		Italija		Španija		Švedska		A-B g1	A-B g2
		A-B g1	A-B g2	A-B g1	A-B g2	A-B g1	A-B g2	A-B g1	A-B g2	A-B g1	A-B g2	A-B g1	A-B g2
$\ln l_{i,t-1}$	koef.	0,88 ***	0,88 ***	1,16 ***	1,16 ***	0,74 ***	0,74 ***	0,67 ***	0,65 ***	0,79 ***	0,78 ***	0,82 ***	0,83 ***
	z-stat.	(14,54)	(13,34)	(25,70)	(13,73)	(18,04)	(17,28)	(13,90)	(12,35)	(21,01)	(22,82)	(23,83)	(22,23)
$\ln l_{i-2}$	koef.	-0,14 ***	-0,13 ***	-0,32 ***	-0,31 ***								
	z-stat.	(-3,71)	(-3,26)	(-8,88)	(-6,37)								
$\ln y_{i,t}$	koef.	0,27 ***	0,25 ***	0,31 ***	0,32 ***	0,27 ***	0,26 ***	0,36 ***	0,36 ***	0,21 ***	0,21 ***	0,29 ***	0,31 ***
	z-stat.	(5,27)	(5,68)	(14,09)	(14,30)	(12,01)	(10,69)	(10,02)	(9,61)	(5,48)	(5,67)	(6,81)	(7,30)
$\ln w_{i,t}$	koef.					-43,91 *	-34,44	-201,22 **	-157,91 *				
	z-stat.					(-1,92)	(-1,50)	(-2,33)	(-1,75)				
$\ln g_{i,t} w_{i,t}$	koef.					-0,02	0,01	-0,12 *	-0,07				
	z-stat.					(-0,41)	(0,19)	(-1,73)	(-1,19)				
$\ln letow_{i,t}$	koef.					5,76 *	4,51	26,49 **	20,77 *				
	z-stat.					(1,91)	(1,49)	(2,33)	(1,74)				
$\ln w_{i,t-1}$	koef.	-44,63 *	-29,43	114,10 ***	104,91 *								
	z-stat.	(-1,74)	(-1,19)	(2,85)	(1,77)								
$\ln g_{i,t} w_{i,t-1}$	koef.	-0,13 ***	-0,23 ***	-0,04	-0,06								
	z-stat.	(-5,73)	(-5,41)	(-1,30)	(-0,61)								
$\ln letow_{i,t-1}$	koef.	5,88 *	3,88	-15,04 ***	-13,83 *								
	z-stat.	(1,75)	(1,19)	(-2,86)	(-1,77)								
$\ln w_{i,t-1} / w_{i,t}$	koef.									9,66	9,88	79,66	78,22
	z-stat.									(0,45)	(0,48)	(1,21)	(1,14)
$\ln gw_{i,t-1} / gw_{i,t}$	koef.									0,02	0,03	-0,07 *	-0,06
	z-stat.									(0,69)	(1,17)	(-1,71)	(-1,01)
$\ln leto w_{i,t-1} / w_{i,t}$	koef.									-1,28	-1,31	-10,49	-10,31
	z-stat.									(-0,46)	(0,49)	(-1,21)	(-1,14)
$\ln g_{i,t}$	koef.	0,06 *	0,05 **	-0,05 **	-0,04	0,04	0,07 ***	-0,02	0,06	-0,02	-0,03	0,04 ***	0,07 ***
	z-stat.	(1,88)	(2,06)	(-2,49)	(-1,53)	(1,43)	(3,07)	(-0,30)	(1,00)	(-0,78)	(-1,28)	(3,08)	(2,86)
$\ln leto$	koef.	-16,67 ***	-16,08 ***	-8,32 ***	-8,39 ***	-9,76 ***	-9,93 ***	-1,79	-4,86	-10,86 ***	-11,08 ***	-15,21 ***	-15,44 ***
	z-stat.	(-8,08)	(-7,97)	(-8,64)	(-5,58)	(-11,6)	(-4,29)	(-0,45)	(-1,15)	(-7,66)	(-7,93)	(-5,05)	(-5,21)

Legenda: Značilnost ocenjenih regresijskih koeficientov, pri različnih stopnjah značilnosti:

- *** 1 % stopnja značilnosti;
- ** 5 % stopnja značilnosti;
- * 10 % stopnja značilnosti.

se nadaljuje

nadaljevanje

		Rezultati			
		Združene države Amerike		Japonska	
		A-B g1	A-B g2	A-B g1	A-B g2
$\ln l_{i,t-1}$	koef.	0,82 ***	0,82 ***	0,82 ***	0,82 ***
	z – stat.	(18,05)	(17,96)	(36,27)	(35,99)
$\ln l_{i-2}$	koef.				
	z – stat.				
$\ln y_{i,t}$	koef.	0,30 ***	0,30 ***	0,13 ***	0,14 ***
	z – stat.	(7,07)	(7,49)	(4,97)	(5,69)
$\ln w_{i,t-1}$	koef.	50,11 *	54,99 **	-26,77	-20,32
	z – stat.	(1,76)	(2,02)	(-1,57)	(-1,25)
$\ln g_{i,t} w_{i,t-1}$	koef.	0,03	0,08	-0,02	0,10 ***
	z – stat.	(0,52)	(1,37)	(-0,35)	(2,58)
$\ln letow_{i,t-1}$	koef.	-6,62 *	-7,27 **	3,52	2,66
	z – stat.	(-1,76)	(-2,03)	(1,56)	(1,24)
$\ln g_{i,t}$	koef.	0,03	0,05	-0,03	-0,01
	z – stat.	(0,58)	(0,95)	(-0,76)	(-0,23)
$\ln leto$	koef.	-12,00 ***	-12,21 ***	-3,45 **	-3,00 **
	z – stat.	(4,15)	(-4,75)	(-2,52)	(-2,26)

Legenda: Značilnost ocenjenih regresijskih koeficientov, pri različnih stopnjah značilnosti:

*** 1 % stopnja značilnosti;

** 5 % stopnja značilnosti;

* 10 % stopnja značilnosti.

Vir: G. S. F. Bruno, A. M. Falzoni in R. Helg, *Measuring the Effect of Globalization on Labour Demand Elasticity: An Empirical Application to OECD Countries, 2001.*

Priloga 33: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Madžarsko, 1992–1999

Avtorji & Naslov publikacije & Leto izida & Država	Ocenjevalno obdobje & Frekvenca & Ocenjevalna metoda	Ocenjevana enačba	Spremenljivke
Gábor Kőrösi Labour Adjustment and Efficiency in Hungary Maj 2002 Madžarska	Ocenjevalno obdobje: 1992–1999 (obdobje po recesiji) Frekvenca: letni podatki Ocenjevalna metoda: • IV (metoda instrumentalnih spremenljivk (angl. <i>Instrumental Variables</i>)) z za heteroskedastičnost konsistentnimi standardnimi napakami. - Heterogenost povpraševanja po delu med različnimi sektorji, med različnimi tipi lastništva in med različnimi velikostmi podjetij.	$\log L_{i,t} =$ $\mu \log L_{i,t-1} +$ $\alpha_0 \log Q_{i,t} + \alpha_1 \log Q_{i,t-1} +$ $\beta_0 \log w_t + \beta_1 \log w_{t-1} +$ $[\gamma_0 \log c_t + \gamma_1 \log c_{t-1}] +$ $b + \varepsilon_{i,t}$ $t = 1, \dots, T$ $i = 1, \dots, N$ Predpostavljamo, da velja: $\gamma_0 = -\beta_0$ $\gamma_1 = -\beta_1$ <i>Ocenjuje dinamično funkcijo povpraševanja po delu na celotnem vzorcu in še na podvzorcih: predelovalnih dejavnosti, strojogradništva ter kemične industrije.</i>	$L_{i,t}$ - zaposleni (letno povprečje zaposlenih za poln delovni čas na nivoju podjetja); $Q_{i,t}$ - proizvodnja (celotni prihodi od prodaje, neto dobiček od prodaje premoženja (sredstev) in iz drugih posebnih virov); $W_{i,t}$ - strošek dela na zaposlenega (plača + ugodnosti + s plačo povezani davki in prispevki) na zaposlenega; $C_{i,t}$ - strošek kapitala (depreciacija v stalnih sredstvih); b - konstanta; $\varepsilon_{i,t}$ - komponenta napake.

Rezultati			
		Osnovni model za vsa podjetja	Osnovni model za Predelovalne dejavnosti
$\ln L_{i,t-1}$	koef.	0,81 do 0,95 ***	0,83 do 0,98 ***
$\ln Q_{i,t}$	koef.	0,57 do 0,87 ***	0,45 do 0,98 ***
$\ln Q_{i,t-1}$	koef.	-0,72 do -0,15 ***	-0,41 do -0,92 ***
$\ln W_{i,t}$	koef.	-0,94 do -0,52 ***	-0,50 do -1,11 ***
$\ln W_{i,t-1}$	koef.	0,46 do 0,84 ***	0,52 do 0,84 ***
$Kons \tan ta$	koef.	-0,43 do -0,16 ***	-0,27 do -0,13 **
$D - R Q_{i,t}$	koef.	0,75 do 1,66 ***	0,76 do 1,42 ***/**
$D - R W_{i,t}$	koef.	-0,65 do -1,88 **/**	-1,99 do -0,93 ***

Legenda: Značilnost ocenjenih regresijskih koeficientov, pri različnih stopnjah značilnosti:

- *** 1 % stopnja značilnosti;
- ** 5 % stopnja značilnosti;
- * 10 % stopnja značilnosti;
- D – R: dolgi rok.

Vir: G. Kőrösi, *Labour Adjustment and Efficiency in Hungary*, 2002.

Priloga 34: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Španijo, 1985–2001

Avtorji & Naslov publikacije & Leto izida & Država	Ocenjevalno obdobje & Frekvenca & Ocenjevalna metoda	Ocenjevana enačba	Spremenljivke
<p>Andrew Benito</p> <p>Ignacio Hernando</p> <p>Labour Demand, Flexible Contracts and Financial Factors: New Evidence from Spain</p> <p>2003</p> <p>Španija</p>	<p>Ocenjevalno obdobje:</p> <p>1985–2001</p> <p>Frekvenca:</p> <p>letni podatki (letna raziskava nefinančnih podjetij Centralne banke Španije)</p> <p>PREDELOVALNE DEJAVNOSTI</p> <p>Ocenjevalna metoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> GMM (posplošena metoda momentov (angl. <i>General Method of Moments</i>; Blundell & Bond). <p><i>Ločimo enačbe povpraševanje po delu, za:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Rigidno zaposlene / zaposlene za nedoločen čas in fleksibilno zaposlene / zaposlene za določen čas. <p><i>Analiza reforme iz leta 1997 je ugotovila značilen vpliv davkov iz plač na zaposlenost.</i></p>	$\ln n_{i,t} = \alpha_i + \beta_1 \ln n_{i,t-1} + \beta_2 \ln n_{i,t-2} + \beta_3 \ln w_{i,t-1} + \beta_4 \Delta \ln w_{i,t} + \beta_5 \ln k_{i,t} + \beta_6 \xi_{i,t} + X'_{i,t-1} \gamma + \Psi_t + \varepsilon_{i,t}$ $t = 1, \dots, T$ $i = 1, \dots, N$ <p><i>Ocene so napravljene na celotnem vzorcu, kot tudi na dveh podvzorcih in sicer na podvzorcu za zaposlene za nedoločen čas in na podvzorcu za zaposlene za določen čas.</i></p>	<p>$n_{i,t}$ - povprečna letna zaposlenost (dva tipa delovne sile: pogodbe za nedoločen in določen čas);</p> <p>$w_{i,t}$ - povprečni »čisti strošek dela« (brez socialnih prispevkov) na zaposlenega (deflacioniran z deflatorjem BDPja);</p> <p>$\Delta w_{i,t}$ - stopnje rasti plač (realno);</p> <p>$k_{i,t}$ - stog kapitala (vsota stalnih sredstev izraženo v stroških nadomestila in delovnega kapitala minus provizije) - the sum of fixed assets at replacement cost and working capital less provisions;</p> <p>$\xi_{i,t}$ - šok povpraševanja (približek; gre za rast logaritma realnih prihodkov od prodaje podjetja, deflacionirano s BDP deflatorjem);</p> <p>Ψ_t - slamnata spremenljivka za čas (kontrolira za agregatne učinke; med njimi tudi za agregatno povpraševanje);</p> <p>$X'_{i,t-1}$ - finančni dejavniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> denarni tok $\left(\frac{CF}{K}\right)$ (dobiček po plačilu davkov plus deprecijacija stalnih sredstev, deljeno s stogom kapitala – K); likvidnost $\left(\frac{m}{K}\right)$ (gotovina in njej enakovredna sredstva, deljeno s stogom kapitala – K); posojilni tok - br (razmerje med plačili obresti ter denarnim tokom); neto zadolženost podjetja - $\frac{(B-m)}{K}$ (celoten neplačan dolg, deljen z stogom kapitala – K).

se nadaljuje

nadaljevanje

Rezultati					
		Celotno povpraševanje po delu		Zaposleni za nedoločen čas	Zaposleni za določen čas
		S posojilnim tokom - br in šokom povpraševanja - $\xi_{i,t}$	S posojilnim tokom - br , likvidnostjo - $\left(\frac{m}{K_{i,t-1}}\right)$, neto zadolženostjo podjetja - $\left(\frac{(B-m)}{K_{i,t-1}}\right)$ in šokom povpraševanja - $\xi_{i,t}$		
ln $n_{i,t-1}$	koef.	0,915 ***	0,925 ***	0,865 ***	0,783 ***
	z- stat.	(70,38)	(84,09)	(45,53)	(19,10)
ln $k_{i,t}$	koef.	0,042 ***	0,037 ***	0,080	0,142
	z- stat.	(5,25)	(5,29)	(4,44)	(3,64)
$\Delta \ln w_{i,t}$	koef..	-0,520 ***	-0,512 ***	-0,353 ***	-0,965 **
	z- stat.	(-7,54)	(-8,13)	(-3,12)	(-2,46)
ln $w_{i,t-1}$	koef.	-0,029	-0,015	-0,004	-0,405 **
	z- stat.	-1,38	-0,75	(-0,10)	(-2,50)
ln $br_{i,t-1}$	koef.	-0,055 ***	-0,067 ***	-0,044 *	-0,310 ***
	z- stat.	(-3,44)	(-3,94)	(-1,83)	(-2,77)
ln $\frac{m}{K_{i,t-1}}$	koef.		0,016	-0,063	0,187
	z- stat.		(0,41)	(-0,80)	(0,95)
ln $\frac{(B-m)}{K_{i,t-1}}$	koef.		0,024		
	z- stat.		(1,00)		
$\xi_{i,t}$	koef.	0,179 ***	0,186 ***	0,165 ***	0,589 ***
	z- stat.	(4,71)	(5,47)	(3,3)	(3,55)

Legenda: Značilnost ocenjenih regresijskih koeficientov, pri različnih stopnjah značilnosti:

- *** 1 % stopnja značilnosti;
- ** 5 % stopnja značilnosti;
- * 10 % stopnja značilnosti.

Vir: A. Benito in I. Hernando, *Labour Demand, Flexible Contracts and Financial Factors: New Evidence from Spain, 2003.*

Priloga 35: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Belgijo, Dansko, Finsko, Francijo, Nemčijo, Italijo, Nizozemsko, Norveško, Španijo, Švedsko in Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske, 1993–2000

Avtorji & Naslov publikacije & Leto izida & Država	Ocenjevalno obdobje & Frekvenca & Ocenjevalna metoda	Ocenjevana enačba	Spremenljivke
<p>Daniele Checchi</p> <p>Giorgio Barba Navaretti</p> <p>Alessandro Turrini</p> <p>Adjusting Labour Demand: Multinational versus National Firms – A Cross – European Analysis</p> <p>Februar 2003</p> <p>Enajst evropskih držav: - Belgija, - Danska, - Finska, - Francija, - Nemčija, - Italija, - Nizozemska, - Norveška, - Španija, - Švedska, - Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske.</p>	<p>Ocenjevalno obdobje: 1993–2000</p> <p>Amadeus baza podatkov (OECD)</p> <p>Frekvenca: letni podatki</p> <p>Ocenjevalna metoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> GMM (posplošena metoda momentov (angl. <i>General Method of Moments</i>; Arellano & Bond)). 	$\Delta l_{it} = \gamma_1 \Delta l_{it-1} + \gamma_2 \Delta y_{it} + \gamma_3 \Delta r_{it} - \gamma_4 \Delta w_{it} + \gamma_5 + \sum_{j=i}^J \gamma_{5j}^D Dim_j + \sum_{k=1}^K \gamma_{5k}^S Sect_k + \gamma_6 mne_i \Delta l_{it-1} + \gamma_7 mne_i \Delta y_{it} + \gamma_8 mne_i \Delta r_{it} - \gamma_9 mne_i \Delta w_{it} + \gamma_{10} mne_i + v_{it}$ $t = 1, \dots, T$ $i = 1, \dots, N$	<p>l_{it} - zaposleni (število zaposlenih);</p> <p>y_{it} - realni proizvod (realni promet);</p> <p>r_{it} - realni strošek najema kapitala</p> $r_t = \log \left(\frac{1+i_t}{\frac{P_{it}}{P_{it-1}}} - 1 \right)$ <p>i_t - nominalna obrestna mera,</p> <p>P_{it} - indeks cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih;</p> <p>w_{it} - realni strošek dela;</p> <p>γ_5 - tehnološki napredek;</p> <p>mne - slamnata spremenljivka:</p> <p>1 - ko je podjetje v lasti mednarodne korporacije (MNE),</p> <p>0 - ostalo (lahko vključuje tudi ostale dejavnike (predvsem dejavnost ter velikost).</p> <p>- deflatorji: indeksi cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih</p>

se nadaljuje

nadaljevanje

Rezultati										
		Belgija	Danska	Španija	Finska	Francija	Nemčija	Italija	Nizozemska	Norveška
l_{it-1}	koef.	0,908 ***	0,679 *	0,643 ***	0,217	0,313 ***	0,476 *	0,410 ***	0,768 *	0,153 **
	se.	(0,211)	(0,381)	(0,132)	(0,237)	(0,053)	(0,280)	(0,074)	(0,407)	(0,046)
$mnel_{it-1}$	koef.	-0,708 ***	-0,751 *	-0,625 ***	-0,246	-0,318 ***	-0,394	-0,411 ***	-0,632	-0,127 *
	se.	(0,216)	(0,387)	(0,133)	(0,238)	(0,061)	(0,286)	(0,078)	(0,410)	(0,074)
w_{it}	koef.	-0,533 ***	-0,737 ***	-1,056 ***	-0,416	-0,909 ***	-0,881 ***	-0,961 ***	-0,583 ***	-0,751 ***
	se.	(0,114)	(0,147)	(0,137)	(0,307)	(0,055)	(0,157)	(0,117)	(0,152)	(0,067)
$mnew_{it-1}$	koef.	0,083	0,306 **	0,321 **	-0,128	0,180 **	0,170	0,060	0,110	0,068
	se.	(0,122)	(0,151)	(0,152)	(0,275)	(0,074)	(0,163)	(0,120)	(0,165)	(0,103)
y_{it}	koef.	0,196 **	0,612 ***	0,311 ***	0,496 ***	0,639 ***	0,680 ***	0,596 ***	0,512 ***	0,375 ***
	se.	(0,073)	(0,081)	(0,078)	(0,086)	(0,040)	(0,109)	(0,070)	(0,119)	(0,091)
$mney_{it-1}$	koef.	0,135	-0,192 **	0,296 **	-0,103	-0,065	-0,119	0,132	-0,070	0,071
	se.	(0,093)	(0,090)	(0,095)	(0,132)	(0,056)	(0,135)	(0,087)	(0,129)	(0,111)
r_{it}	koef.	0,215 **	-0,007	0,185 **	-0,025	0,226 ***	0,196 **	0,320 ***	0,177	0,183 **
	se.	(0,104)	(0,190)	(0,081)	(0,132)	(0,039)	(0,081)	(0,056)	(0,138)	(0,079)
$mner_{it-1}$	koef.	-0,122	-0,148	-0,035	0,097	0,002	-0,209 *	0,000	-0,042	-0,238 *
	se.	(0,099)	(0,160)	(0,048)	(0,165)	(0,026)	(0,077)	(0,032)	(0,138)	(0,126)
$\gamma_5(T)$	koef.	-0,059 ***	-0,037	-0,080	0,010	-0,031 ***	0,016	-0,048 **	-0,019	-0,010
	se.	(0,015)	(0,028)	(0,117)	(0,040)	(0,008)	(0,024)	(0,016)	(0,024)	(0,050)
$mney_5(T)$	koef.	0,002	0,030	0,021 **	0,004	0,009 **	-0,041 **	0,021 *	0,004	-0,001
	se.	(0,009)	(0,023)	(0,013)	(0,016)	(0,004)	(0,018)	(0,012)	(0,011)	(0,012)
<i>Hitrost prilagajanja</i>	NE	0,09	0,32	0,36	0,78	0,69	0,52	0,59	0,23	0,85
	MNE	0,80	1,07	0,98	1,03	1,00	0,92	1,00	0,86	0,97
$K - R w_{it}$	NE	-0,53	-0,74	-1,06	-0,42	-0,91	-0,88	-0,96	-0,58	-0,75
	MNE	-0,45	-0,43	-0,73	-0,54	-0,73	-0,71	-0,90	-0,47	-0,68
$D - R w_{it}$	NE	-5,77	-2,30	-2,96	-0,53	-1,32	-1,68	-1,63	-2,51	-0,89
	MNE	-0,56	-0,40	-0,75	-0,53	-0,73	-0,77	-0,90	-0,55	-0,70
$K - R q_{it}$	NE	0,20	0,61	0,31	0,50	0,64	0,68	0,60	0,51	0,37
	MNE	0,33	0,42	0,61	0,39	0,57	0,56	0,73	0,44	0,45
$D - R q_{it}$	NE	2,13	1,91	0,87	0,63	0,93	1,30	1,01	2,21	0,44
	MNE	0,41	0,39	0,62	0,38	0,57	0,61	0,73	0,51	0,46

Legenda: Značilnost ocenjenih regresijskih koeficientov, pri različnih stopnjah značilnosti:

- *** 1 % stopnja značilnosti;
- ** 5 % stopnja značilnosti;
- * 10 % stopnja značilnosti;
- D – R: dolgi rok;
- K – R: kratek rok.

se nadaljuje

nadaljevanje

Rezultati			
		ŠVEDSKA	ZDRUŽENO KRALJESTVO VELIKE BRITANIJE IN SEVERNE IRSKE
l_{it-1}	koef.	0,449	0,871 ***
	se.	(0,153)	(0,078)
$mnel_{it-1}$	koef.	-0,456	-0,787 ***
	se.	(0,161)	(0,081)
w_{it}	koef.	-0,310 *	-0,459 ***
	se.	(0,161)	(0,058)
$mnew_{it-1}$	koef.	-0,7190	0,024
	se.	(0,175)	(0,080)
y_{it}	koef.	0,511 ***	0,519 ***
	se.	(0,078)	(0,046)
$mney_{it-1}$	koef.	0,140	0,014
	se.	(0,127)	(0,055)
r_{it}	koef.	0,019	-0,031
	se.	(0,137)	(0,037)
$mner_{it-1}$	koef.	0,098	-0,040
	se.	(0,163)	(0,033)
$\gamma_5(T)$	koef.	-0,016	-0,021 **
	se.	(0,020)	(0,009)
$mne\gamma_5(T)$	koef.	-0,012	0,019 ***
	se.	(0,019)	(0,004)
<i>Hitrost prilagajanja</i>	NE	0,55	0,13
	MNE	1,01	0,92
$K - R w_{it}$	NE	-0,31	-0,46
	MNE	-0,50	-0,43
$D - R w_{it}$	NE	-0,56	-3,55
	MNE	-0,50	-0,47
$K - R q_{it}$	NE	0,51	0,52
	MNE	0,65	0,53
$D - R q_{it}$	NE	0,93	4,01
	MNE	0,65	0,58

Legenda: Značilnost ocenjenih regresijskih koeficientov, pri različnih stopnjah značilnosti:

- *** 1 % stopnja značilnosti;
- ** 5 % stopnja značilnosti;
- * 10 % stopnja značilnosti;
- D – R: dolgi rok;
- K – R: kratek rok.

Vir: D. Checchi, G. B. Navaretti, in A. Turrini, *Adjusting Labour Demand: Multinational versus National Firms – A Cross – European Analysis*, 2003.

Priloga 36: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Češko, Madžarsko, Poljsko in Slovaško, 1988–1993

Avtorji & Naslov publikacije & Leto izida & Država	Ocenjevalno obdobje & Frekvenca & Ocenjevalna metoda	Ocenjevana enačba	Spremenljivke
<p>Swati Basu</p> <p>Saul Estrin</p> <p>Jan Svejnar</p> <p>Employment Determination in Enterprises under Communism and in Transition: Evidence from Central Europe</p> <p>Oktober 2004</p> <p>Češka</p> <p>Madžarska</p> <p>Poljska</p> <p>Slovaška</p>	<p>Ocenjevalno obdobje:</p> <p>Češka: 1989–1993</p> <p>Madžarska: 1988–1992</p> <p>Poljska: 1988–1991</p> <p>Slovaška: 1989–1992</p> <p>Frekvenca:</p> <p>letni podatki</p> <p>INDUSTRIJA</p> <p>Ocenjevalna metoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> • OLS (IV) (metoda najmanjših kvadratov (angl. <i>Ordinary Least Squares</i>) (metoda instrumentalnih spremenljivk (angl. <i>Instrumental Variables</i>))). <p>Češkoslovaška:</p> <p>- Obdobje pred tranzicijo: 1989–1990</p> <p>- Tranzicija: 1990–1991</p> <p>- Zgodnja tranzicija: 1991–1993</p> <p>Madžarska in Poljska:</p> <p>- Obdobje pred tranzicijo: 1988–1989</p> <p>- Tranzicija: 1989–1990</p> <p>- Zgodnja tranzicija: 1990–1991</p> <p><i>Povpraševanje po delu z:</i></p> <p>- Podjetja v državnem lastništvu (SOE) proti novim podjetjem,</p> <p><i>Lokalna stopnja brezposelnosti kot približek za rigidnost lokalnega trga dela..</i></p>	$\ln L_{i,t} =$ $\alpha_0 + \alpha_1 \ln \left(\frac{W}{P} \right)_{i,t} +$ $\alpha_2 \ln \left(\frac{W}{P} \right)_{i,t-1} +$ $\alpha_3 \ln Q_{i,t} + \alpha_4 \ln Q_{i,t-1}$ $+ \alpha_5 \ln X_t + \alpha_6 \ln X_{t-1}$ $+ \alpha_7 \ln L_{i,t-1}$ $t = 1, \dots, T$ $i = 1, \dots, N$	<p>$L_{i,t}$ - povprečno število zaposlenih;</p> <p>$W_{i,t}$ - nominalna plača;</p> <p>$P_{i,t}$ - indeks cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih;</p> <p>$Q_{i,t}$ - realni prihodki od prodaje ali proizvod podjetja;</p> <p>X_t - slamnate spremenljivke za lastništvo, pravni status, dejavnost.</p>

se nadaljuje

nadaljevanje

Rezultati					
		Češka	Slovaška	Poljska	Madžarska
$K - RQ_{i,t}$	koef.	0,119 do 0,591 *** **	0,063 do 0,328 * **	0,153 do 0,229 *** **	0,236 do 0,650 * **
	se.	(0,030) do (0,064)	(0,035) do (0,027)	(0,013) do (0,021)	(0,129) do (0,168)
$D - RQ_{i,t}$	koef.	0,894 do 0,936 *** **	0,974 ***	0,233 do 0,452 *** **	0,768 ***
	se.	(0,046) do (0,031)	(0,053)	(0,009) do (0,017)	(0,096)
$K - R\left(\frac{W}{P}\right)_{i,t}$	koef.	-0,959 do -0,389 *** *	-0,249 do 0,403 * *	-0,573 do -0,401 *** **	-0,829 ***
	se.	(0,216) do (0,208)	(0,150) do (0,222)	(0,020) do (0,030)	(0,339)
$D - R\left(\frac{W}{P}\right)_{i,t}$	koef.	-1,190 **	-0,871	-0,703 do -0,508 *** **	-4,762 ***
	se.	(0,553)	(0,771)	(0,029) do (0,025)	(2,038)

Rezultati					
Podjetja v državnem lastništvu (SOE) proti novim podjetjem					
		Češka		Slovaška	
		1990-91	1991-92	1990-91	1991-92
<i>Plače</i>	koef.	0,686 **	-0,563 ***	-0,948	-0,093
	se.	(0,338)	(0,201)	(0,897)	(0,216)
<i>Prodaja</i>	koef.	-0,0645	0,434 ***	-0,107	0,415 ***
	se.	(0,060)	(0,064)	(0,191)	(0,070)
<i>Brezposelnost</i>	koef.	2,379 **	-0,510	-0,714	-0,921
	se.	(1,155)	(1,292)	(1,787)	(1,170)
<i>Plača * SOE</i>	koef.	-1,021 ***	-0,102	1,372	-0,707 ***
	se.	(0,408)	(0,289)	(0,872)	(0,283)
<i>Prodaja * SOE</i>	koef..	0,198 ***	0,032	0,126	-0,122
	se.	(0,068)	(0,086)	(0,190)	(0,107)
<i>Brezposelnost * SOE</i>	koef.	-2,159	1,586	0,777	1,987
	se.	(1,446)	(2,051)	(1,861)	(2,063)

Legenda: Značilnost ocenjenih regresijskih koeficientov, pri različnih stopnjah značilnosti:

*** 1 % stopnja značilnosti;

** 5 % stopnja značilnosti;

* 10 % stopnja značilnosti;

D – R: dolgi rok;

K – R: kratek rok.

Vir: S. Basu, S. Estrin in J. Svejnar, *Employment Determination in Enterprises under Communism and in Transition: Evidence from Central Europe, 2004.*

Priloga 37: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Italijo, 1970–1997

Avtorji & Naslov publikacije & Leto izida & Država	Ocenjevalno obdobje & Frekvenca & Ocenjevalna metoda	Ocenjevana enačba	Spremenljivke
<p>Giovanni S.F. Bruno</p> <p>Anna M. Falzoni</p> <p>Rodolfo Helg</p> <p>Estimating a Dynamic Labour Demand Equation using Small, Unbalanced Panels: An Application to Italian Manufacturing Sectors</p> <p>Julij 2005</p> <p>Italija</p>	<p>Ocenjevalno obdobje:</p> <p>1970–1997</p> <p>OECD (STAN baza podatkov)</p> <p>Frekvenca:</p> <p>letni podatki</p> <p>PREDELOVALNE DEJAVNOSTI</p> <p>Ocenjevalne metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> CLSDV (metoda najmanjših kvadratov s slamnatimi spremenljivkami, popravljena za pristranost (angl. <i>Bias Corrected LSDV Least Squares Dummy Variables</i>; ko je N majhen)) – Model s stalnimi učinki (FE model); GMM (posplošena metoda momentov (angl. <i>General Method of Moments</i>; Arellano & Bond)). 	$s_{it} \ln l_{it} =$ $\left[\begin{array}{l} \gamma \ln l_{i,t-1} + \\ \left(\beta_w + \beta_{wg} \ln g_{i,t} \right) \ln w_{i,t} + \\ + \beta_{wt} \ln t_{i,t} \\ \beta_y \ln y_{i,t} + \beta_g \ln g_{i,t} + \\ \sum_{t=1}^{T-1} \beta_t d_t + u_i + \varepsilon_{i,t} \end{array} \right]$ $t = 1, \dots, T$ $i = 1, \dots, N$	<p>$s_{i,t}$ - dinamično pravilo izbire:</p> <p>1 če velja $(z_{i,t}; z_{i,t-1}) = (1,1)$,</p> <p>0 ostalo</p> <p>$i = 1, \dots, N$ $t = 1, \dots, T$</p> <p>(izbira le opazovanja, ki so uporabna za dinamični model – tista opazovanja, za katere so na voljo tako tekoče kot tudi enkrat odložene vrednosti);</p> <p>$l_{i,t}$ - zaposleni (število zaposlenih, kot tudi število samozaposlenih, lastnikov in neplačanih delavcev v zasebnih gospodinjstvih – družinah);</p> <p>$w_{i,t}$ - strošek dela na zaposlenega deljeno s ceno kapitala p (uporabljen deflator dodane vrednosti);</p> <p>$g_{i,t}$ - mednarodna integracija: - delež uvoza v dodani vrednosti;</p> <p>$y_{i,t}$ - dodana vrednost v stalnih cenah iz leta 1990;</p> <p>t - časovni trend (za eksogen tehnološki napredek);</p> <p>u_i - za zajetje heterogenosti po sektorjih (dovoljeno variiranje u_i med različnimi dejavnostmi);</p> <p>d_t - slamnata spremenljivka za čas;</p> <p>$\varepsilon_{i,t}$ -komponenta napake.</p>

se nadaljuje

nadaljevanje

Rezultati				
		CLSDV dinamični regresijski model Popravljen pristranost z Arellano-Bond cenilko	Arellano-Bond cenilka za dinamične panele podatkov Rezultati eno stopenjske diferenčne GMM metode (strošek dela in z njim povezane spremenljivke so predeterminirane)	Arellano-Bond cenilka za dinamične panele podatkov Rezultati eno stopenjske diferenčne GMM metode (striktno eksogene spremenljivke)
$\ln l_{i,t-1}$	koef.	0,81093 ***	0,4922812 ***	0,6446994 ***
	z –stat.	(54,67)	(7,01)	(7,20)
$\ln w_{i,t}$	koef.	-37,48922 **	-230,116 *	-89,21581 ***
	z –stat.	(-2,17)	(-1,70)	(-3,29)
$\ln g_{i,t}$	koef.	0,0068047	0,227056	0,0303023 **
	z –stat.	(1,18)	(0,61)	(2,04)
$\ln g_{i,t} w_{i,t}$	koef.	0,0161855 ***	-0,0190264	0,0182068
	z –stat.	(3,26)	(-0,18)	(1,69)
$\ln y_{i,t}$	koef.	0,1367775 ***	0,3498995 ***	0,2713409 ***
	z –stat.	(8,88)	(3,02)	(8,83)
$\ln leto$ $w_{i,t}$	koef.	4,92383 **	30,27055 *	11,72255 ***
	z –stat.	(2,16)	(1,70)	(3,28)
$D - R \ln w_{i,t}$	koef.	-196,8692 **		
	z –stat.	(-2,14)		
$D - R \ln g_{i,t}$	koef.	0,0364071		
	z –stat.	(1,23)		
$D - R \ln g_{i,t} w_{i,t}$	koef.	0,0837377 ***		
	z –stat.	(3,37)		
$D - R \ln y_{i,t}$	koef.	0,7212201 ***		
	z –stat.	(11,30)		
$D - R \ln$ $letow_{i,t}$	koef.	25,85624 **		
	z –stat.	(2,13)		
$K - R \ln l_{i,t}$	koef.	-0,121393 ***	-0,2636923	-0,2300447 ***
	z –stat.	(-7,05)	(-1,54)	(-7,53)
$D - R \ln l_{i,t}$	koef.	-0,640187 ***	-0,5193668	-0,6474651 ***
	z –stat.	(-9,16)	(-1,47)	(-2,95)

Legenda: Značilnost ocenjenih regresijskih koeficientov, pri različnih stopnjah značilnosti:

- *** 1 % stopnja značilnosti;
- ** 5 % stopnja značilnosti;
- * 10 % stopnja značilnosti;
- D – R: dolgi rok;
- K – R: kratek rok.

Vir: G. S. F. Bruno, A. M. Falzoni in R. Helg, *Estimating a Dynamic Labour Demand Equation using Small, Unbalanced Panels: An Application to Italian Manufacturing Sector, 2005.*

Priloga 38: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Slovenijo, 1992–1998

Avtorji & Naslov publikacije & Leto izida & Država	Ocenjevalno obdobje & Frekvenca & Ocenjevalna metoda	Ocenjevana enačba	Spremenljivke
<p>Arjana Brezigar</p> <p>Empirical Analysis of Labour Demand Function in Slovenia in the Period of 1992–98</p> <p>Oktober 1999</p> <p>Slovenija</p>	<p>Ocenjevalno obdobje:</p> <p>1992–1998</p> <p>Agencija RS za plačilni promet (APP)</p> <p>Frekvenca:</p> <p>letni podatki</p> <p>Ocenjevalne metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • OLS (metoda najmanjših kvadratov (angl. <i>Ordinary Least Squares</i>)); • IV (metoda instrumentalnih spremenljivk (angl. <i>Instrumental Variables</i>)); • Model s slučajnimi učinki (angl. <i>Random-Effects models</i> – REM; GLS ocenjevalna metoda); • Model s stalnimi učinki (angl. <i>Fixed-Effects models</i> – FEM; LSDV ocenjevalna metoda). 	$\ln L_{i,t} = a_0 + a_1 \ln W_{i,t} + a_2 \ln W_{i,t-1} + a_3 \ln Q_{i,t} + a_4 \ln Q_{i,t-1} + a_5 D_{i,t} + a_6 \ln L_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t}$ $t = 1, \dots, T$ $i = 1, \dots, N$ <p><i>Ocenjuje dinamično funkcijo povpraševanja po delu tako za celotno obdobje (1992-1998) in nato še za posamezna dvoletna obdobja (1992–1993; 1993–1994; 1994–1995; 1995–1996; 1996–1997 in 1997–1998).</i></p>	<p>$L_{i,t}$ - število zaposlenih glede na število delovnih ur;</p> <p>$W_{i,t}$ - realna bruto plača na zaposlenega (v stalnih cenah iz leta 1990 - indeks cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih);</p> <p>$Q_{i,t}$ - realni prihodki od prodaje (v stalnih cenah iz leta 1990 - indeks cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih);</p> <p>$D_{i,t}$ - slamnate spremenljivke za dobiček, regije, dejavnosti;</p> <p>$\varepsilon_{i,t}$ - komponenta napake.</p>

se nadaljuje

nadaljevanje

		Rezultati						
		Celotno ocenjevalno obdobje (REM)	Po posameznih dvoletnih obdobjih					
		1992–1998	1992–93	1993–94	1994–95	1995–96	1996–97	1997–98
$\ln L_{i,t-1}$	koef.	0,868 ***	0,811 ***	0,794 ***	0,729 ***	0,821 ***	0,904 ***	0,873 ***
	se.	(0,011)	(0,024)	(0,025)	(0,021)	(0,018)	(0,021)	(0,024)
$\ln W_{i,t}$	koef.	-0,176 ***	-0,194 ***	-0,089 ***	-0,304 ***	-0,123 ***	-0,207 ***	-0,255 ***
	se.	(0,028)	(0,046)	(0,044)	(0,047)	(0,046)	(0,074)	(0,076)
$\ln W_{i,t-1}$	koef.	0,026 ***	0,188 ***	0,373 ***	0,312 ***	0,058 ***	0,302 ***	0,354 ***
	se.	(0,030)	(0,044)	(0,053)	(0,045)	(0,045)	(0,076)	(0,081)
$\ln Q_{i,t}$	koef.	0,495 ***	0,280 ***	0,346 ***	0,331 ***	0,244 ***	0,399 ***	0,482 ***
	se.	(0,011)	(0,019)	(0,016)	(0,014)	(0,021)	(0,033)	(0,022)
$\ln Q_{i,t-1}$	koef.	-0,386 ***	-0,150 ***	-0,226 ***	-0,125 ***	-0,074 ***	-0,314 ***	-0,378 ***
	se.	(0,013)	(0,022)	(0,021)	(0,010)	(0,019)	(0,036)	(0,027)
$D - RW_{i,t}$	koef.	-1,136 ***	-0,032 ***	1,379 ***	0,030 ***	-0,363 ***	0,990 ***	0,780 ***
	se.	(0,022)	(0,092)	(0,075)	(0,031)	(0,043)	(0,41)	(0,29)
$D - RQ_{i,t}$	koef.	0,826 ***	0,688 ***	0,583 ***	0,760 ***	0,950 ***	0,885 ***	0,819 ***
	se.	(0,001)	(0,003)	(0,003)	(0,002)	(0,002)	(0,002)	(0,004)

Legenda: Značilnost ocenjenih regresijskih koeficientov, pri različnih stopnjah značilnosti:

- *** 1 % stopnja značilnosti;
- ** 5 % stopnja značilnosti;
- * 10 % stopnja značilnosti;
- D – R: dolgi rok.

Vir: A. Brezigar, *Empirična analiza funkcije povpraševanja po delu v Sloveniji za obdobje 1992–98, 1999.*

Priloga 39: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Slovenijo, 1996–1998

Avtorji & Naslov publikacije & Leto izida & Država	Ocenjevalno obdobje & Frekvenca & Ocenjevalna metoda	Ocenjevana enačba	Spremenljivke
<p>Polona Domadenik</p> <p>Janez Prašnikar</p> <p>Jan Svejnar</p> <p>Restructuring Slovenian Firms in Imperfectly Developed Markets</p> <p>Maj 2001</p> <p>Slovenija</p>	<p>Ocenjevalno obdobje:</p> <p>1996–1998</p> <p>(130 velikih in srednje velikih slovenskih podjetij, ki so bila privatizirana v obdobju 1993–1995)</p> <p>Agencija RS za plačilni promet (APP)</p> <p>Frekvenca:</p> <p>letni podatki</p> <p>Ocenjevalne metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • OLS (metoda najmanjših kvadratov (angl. <i>Ordinary Least Squares</i>)); • Model s slučajnimi učinki (angl. <i>Random-Effects models</i> – REM; GLS ocenjevalna metoda); • Model s stalnimi učinki (angl. <i>Fixed-Effects models</i> – FEM; LSDV ocenjevalna metoda); • IV v nivoju (metoda instrumentalnih spremenljivk (angl. <i>Instrumental Variables</i>)); • IV v prvih diferencialih (metoda instrumentalnih spremenljivk (angl. <i>Instrumental Variables</i>)). 	$\ln L_{i,t} =$ $\alpha_0 + \alpha_1 \ln W_{i,t} + \alpha_2 \ln W_{i,t-1} +$ $\alpha_3 \ln Q_{i,t} + \alpha_4 \ln Q_{i,t-1} +$ $\alpha_5 \ln L_{i,t-1} + \alpha_6 SKLADI_{i,t} +$ $\alpha_7 OSTALA_PODJETJA_{i,t} +$ $\alpha_8 MEŠANO_LASTNIŠTVO_{i,t} +$ $\alpha_9 ZUNANJAPOD_{i,t} + \alpha_{10} DP_{i,t} +$ $\alpha_{11} PRIV_{i,t} + \alpha'_{12} (LETO_{i,t}) +$ $\alpha'_{13} (DEJ_{i,t}) + \varepsilon_{i,t}$ $t = 1, \dots, T$ $i = 1, \dots, N$	<p>$L_{i,t}$ - zaposleni;</p> <p>$W_{i,t}$ - stroški dela na zaposlenega (v stalnih cenah iz leta 1996);</p> <p>$Q_{i,t}$ - dodana vrednost na zaposlenega (v stalnih cenah iz leta 1996);</p> <p>$SKLADI_{i,t}$</p> <p>- lastniški delež državnih skladov in investicijskih družb;</p> <p>$OSTALA_PODJETJA_{i,t}$</p> <p>- lastniški delež ostalih podjetij;</p> <p>$MEŠANO_LASTNIŠTVO_{i,t}$</p> <p>- lastniški delež bank, malih delničarjev, države + nerealiziran notranji odkup + drugo;</p> <p>$ZUNANJAPOD_{i,t}$</p> <p>- posredna mera za merjenje vpliva zunanjih lastnikov na proces odločanja (delež zunanjih članov (niso predstavniki delavcev) v nadzornih svetih);</p> <p>$DP_{i,t}$</p> <p>- delež prihodkov od prodaje na domačem trgu v celotnih prihodkih od prodaje;</p> <p>$PRIV_{i,t}$</p> <p>- slamnata spremenljivka za privatizacijo :</p> <p>1 - zunanja privatizacija,</p> <p>0 - notranja privatizacija;</p> <p>$LETO_{i,t}$</p> <p>- slamnata spremenljivka za čas;</p> <p>$DEJ_{i,t}$</p> <p>- slamnata spremenljivka za različne dejavnosti;</p> <p>$\varepsilon_{i,t}$ - komponenta napake.</p>

se nadaljuje

nadaljevanje

Rezultati			
		IV v nivoju	IV v prvih diferencah
$\ln L_{i,t-1}$	koef.	0,8606 ***	0,8096 ***
	se.	(0,0515)	(0,3011)
$\ln W_{i,t}$	koef.	-1,0981 ***	-0,5904
	se.	(0,4064)	(0,4554)
$\ln W_{i,t-1}$	koef.	0,8367 **	0,4125 **
	se.	(0,3722)	(0,1787)
$\ln Q_{i,t}$	koef.	0,4726 ***	0,4107 **
	se.	(0,1668)	(0,2939)
$\ln Q_{i,t-1}$	koef.	-0,3317 *	-0,0426
	se.	(0,1704)	(0,0770)
SKLADI $_{i,t}$	koef.	0,0000	-0,0004
	se.	(0,0005)	(0,0011)
OSTALA _ PODJETJA $_{i,t}$	koef.	0,0003	-0,0006
	se.	(0,0004)	(0,0009)
MEŠANO _ LASTNIŠTVO $_{i,t}$	koef.	0,0002	-0,0015
	se.	(0,0006)	(0,0009)
ZUNANJAPOD $_{i,t}$	koef.	-0,0001	0,0007
	se.	(0,0003)	(0,0006)
DP $_{i,t}$	koef.	-0,0003	0,0000
	se.	(0,0002)	(0,0019)
PRIV $_{i,t}$	koef.	0,0124	(izpade)
	se.	(0,0176)	
L97	koef.	0,8409 **	(izpade)
	se.	(0,3444)	
L98	koef.	0,8583	0,0307
	se.	(0,3425)	(0,0235)
Kons tan ta	koef.	(izpade)	-0,0178
	se.		(0,0229)
K – R ln W $_{i,t}$	koef.	-1,0981 ***	-0,5904
	se.	(0,4064)	(0,4554)
D – R ln W $_{i,t}$	koef.	-1,8778 ***	-0,9343
	se.	(0,1944)	(7,0809)
K – R ln Q $_{i,t}$	koef.	0,4726 ***	0,4107
	se.	(0,1668)	(0,2939)
D – R ln Q $_{i,t}$	koef.	1,0122	1,9332
	se.	(4,5203)	(3,2985)

Legenda: Značilnost ocenjenih regresijskih koeficientov, pri različnih stopnjah značilnosti:

- *** 1 % stopnja značilnosti;
- ** 5 % stopnja značilnosti;
- * 10 % stopnja značilnosti;
- D – R: dolgi rok;
- K – R: kratek rok.

Vir: P. Domadenik, J. Prašnikar in J. Svejnar, *Restructuring Slovenian Firms in Imperfectly Developed Markets*, 2001.

Priloga 40: Ocenjevanje dinamične funkcije povpraševanja po delu za Slovenijo, 1996–2000

Avtorji & Naslov publikacije & Leto izida & Država	Ocenjevalno obdobje & Frekvenca & Ocenjevalna metoda	Ocenjevana enačba	Spremenljivke
<p>Polona Domadenik</p> <p>Janez Prašnikar</p> <p>Jan Svejnar</p> <p>Restructuring of Firms in Transition: Ownership, Institutions and Openness to Trade</p> <p>April 2008</p> <p>Slovenija</p>	<p>Ocenjevalno obdobje:</p> <p>1996–2000</p> <p>(157 velikih slovenskih podjetij, ki so bila v obdobju 1993–1995 privatizirana)</p> <p>Frekvenca:</p> <p>Letni podatki</p> <p>Ocenjevalna metoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> GMM (posplošena metoda momentov (angl. <i>General Method of Moments</i>; <i>Blundell & Bond</i>)). 	$\Delta \ln l_{i,t} =$ $\rho_0^L + \rho_1^L \Delta_3 \ln l_{i,t-1} + \rho_2^L \Delta \ln y_{i,t} +$ $\rho_3^L \Delta \ln y_{i,t-1} + \rho_4^L \Delta \ln(w-p)_{i,t} +$ $\rho_5^L \Delta \ln(w-p)_{i,t-1} +$ $\rho_6^L \ln(l-y)_{i,t-2} +$ $\rho_7^L \ln y_{i,t-2} + \rho_8^L \ln(w-p)_{i,t-2} +$ $\rho_9^L PRIV_{i,t} + \rho_{10}^L SKLADI_{i,t} +$ $\rho_{11}^L PIFS_{i,t} +$ $\rho_{12}^L OSTALA_PODJETJA_{i,t} +$ $\rho_{13}^L MEŠANO_LASTNIŠTVO_{i,t} +$ $\rho_{14}^L ZUNANJAPOD_{i,t} +$ $\rho_{15}^L DP_{i,t} + (\rho_{16}^L) DEJ_i +$ $(\rho_{17}^L) REGIJA_i + s_t + \alpha_i + v_{i,t}$ $t = 1, \dots, T$ $i = 1, \dots, N$	<p>$l_{i,t}$ - zaposleni;</p> <p>$y_{i,t}$ - realni prihodki od prodaje (proizvod);</p> <p>$(w-p)_{i,t}$ - stroški dela na zaposlenega;</p> <p>$(l-y)_{i,t}$ - razlika med delom in prihodki od prodaje;</p> <p>$PRIV_{i,t}$ - slamnata spremenljivka za privatizacijo:</p> <p>1 - če je bilo podjetje prodano večinoma tujim lastnikom,</p> <p>0 - če je bilo podjetje prodano večinoma notranjim lastnikom;</p> <p>$SKLADI_{i,t}$ - lastniški delež državnih skladov;</p> <p>$PIFS_{i,t}$ - lastniški delež investicijskih družb;</p> <p>$OSTALA_PODJETJA_{i,t}$ - lastniški delež ostalih podjetij;</p> <p>$MEŠANO_LASTNIŠTVO_{i,t}$ - lastniški delež bank, malih delničarjev, države + nerealiziran notranji odkup + drugo;</p> <p>$ZUNANJAPOD_{i,t}$ - posredna mera za merjenje vpliva zunanjih lastnikov na proces odločanja (delež zunanjih članov (niso predstavniki delavcev) v nadzornih svetih);</p> <p>$DP_{i,t}$ - delež prihodkov od prodaje na domačem trgu v celotnih prihodkih od prodaje;</p> <p>DEJ_i - slamnata spremenljivka za različne dejavnosti;</p> <p>$REGIJA_i$ - slamnata spremenljivka za različne regije;</p> <p>S_t - slamnata spremenljivka za čas (z njo se kontrolira za makroekonomske šoke);</p> <p>$v_{i,t}$ - komponenta napake.</p>

se nadaljuje

nadaljevanje

Rezultati		
		GMM
$\Delta \ln l_{i,t-1}$	koef.	-0,338 **
	se.	(0,151)
$\Delta \ln y_{i,t}$	koef.	0,730 ***
	se.	(0,150)
$\Delta \ln y_{i,t-1}$	koef.	-0,229 **
	se.	(0,106)
D - R $\Delta \ln y_{i,t}$	koef.	0,677 ***
	se.	(0,102)
$\Delta \ln(w - p)_{i,t}$	koef.	-1,348 **
	se.	(0,623)
$\Delta \ln(w - p)_{i,t-1}$	koef.	0,488 **
	se.	(0,299)
D - R $\Delta \ln(w - p)_{i,t}$	koef.	-1,458 **
	se.	(0,623)
$\ln(l - y)_{i,t-2}$	koef.	-0,386 **
	se.	(0,154)
$\ln y_{i,t-2}$	koef.	-0,124 **
	se.	(0,057)
$\ln(w - p)_{i,t-2}$	koef.	-0,494 *
	se.	(0,295)
$PRIV_{i,t}$	koef.	0,014
	se.	(0,032)
$SKLADI_{i,t-1}$	koef.	0,209
	se.	(0,174)
$PIFS_{i,t-1}$	koef.	0,093
	se.	(0,148)
$OSTALA_PODJETJA_{i,t-1}$	koef.	0,026
	se.	(0,104)
$MEŠANO_LASTNIŠTVO_{i,t-1}$	koef.	0,173
	se.	(0,126)
$ZUNANJAPOD_{i,t-1}$	koef.	-0,032
	se.	(0,058)
$DP_{i,t}$	koef.	-0,159 *
	se.	(0,084)
Kons tan ta	koef.	2,062
	se.	(1,652)
S_t	Vključene.	
DEJ_i	Vključene.	
$REGIJA_i$	Vključene.	

Legenda: Značilnost ocenjenih regresijskih koeficientov, pri različnih stopnjah značilnosti:

- *** 1 % stopnja značilnosti;
- ** 5 % stopnja značilnosti;
- * 10 % stopnja značilnosti;
- D - R: dolgi rok.

Vir: P. Domadenik, J. Prašnikar in J. Svejnar, *Restructuring of firms in transition: ownership, institutions and openness to trade*, 2008.

Priloga 41: Opisne statistike spremenljivk, vključenih v model, za celotno gospodarstvo

Leto	Spremenljivke	N	Min.	Maks.	Aritmetična sredina	Mediana	Standardni odklon
1995	Število zaposlenih	5.257	6,00	9.686,00	79,35	16,00	269,04
	Stroški dela na zaposlenega	5.257	0,71	349,88	22,39	20,04	14,35
	Čisti prihodki od prodaje	5.257	0,76	1.459.007,00	9.399,75	1.993,47	38.528,87
1996	Število zaposlenih	5.743	6,00	9.582,00	71,23	14,00	254,61
	Stroški dela na zaposlenega	5.743	1,15	328,15	23,38	20,67	13,88
	Čisti prihodki od prodaje	5.743	0,71	1.692.769,00	9.325,42	2.023,84	41.902,53
1997	Število zaposlenih	6082	6,00	9.243,00	66,26	13,00	242,32
	Stroški dela na zaposlenega	6082	0,91	396,79	24,74	21,69	14,92
	Čisti prihodki od prodaje	6082	2,03	1.785.819,00	9525,97	1999,61	44334,07
1998	Število zaposlenih	6.453	6,00	8.978,00	62,33	13,00	230,88
	Stroški dela na zaposlenega	6.453	0,72	406,40	25,90	22,66	16,07
	Čisti prihodki od prodaje	6.453	4,21	2.274.146,00	9.404,25	2.035,76	45.811,80
1999	Število zaposlenih	6.815	6,00	8.884,00	59,21	13,00	221,16
	Stroški dela na zaposlenega	6.815	0,76	960,55	27,91	24,23	19,19
	Čisti prihodki od prodaje	6.815	0,83	2.008.843,00	9.741,68	2.134,53	46.980,29
2000	Število zaposlenih	7.183	6,00	8.899,00	57,00	13,00	216,05
	Stroški dela na zaposlenega	7.183	0,79	226,10	28,57	24,91	15,58
	Čisti prihodki od prodaje	7.183	0,15	2.475.734,00	10.142,04	2.128,69	54.187,37
2001	Število zaposlenih	7.317	6,00	8.926,00	56,41	13,00	215,77
	Stroški dela na zaposlenega	7.317	1,39	199,32	29,01	25,22	15,88
	Čisti prihodki od prodaje	7.317	0,88	2.406.096,00	10.242,2	2.107,81	54.498,76
2002	Število zaposlenih	7.268	6,00	8.765,49	56,19	14,00	216,48
	Stroški dela na zaposlenega	7.268	0,94	241,05	29,64	26,20	14,90
	Čisti prihodki od prodaje	7.268	0,17	2.301.078,00	10.736,08	2.183,09	55.098,63
2003	Število zaposlenih	7.386	6,00	8.300,62	54,84	14,00	214,17
	Stroški dela na zaposlenega	7.386	1,70	299,18	31,35	27,70	15,59
	Čisti prihodki od prodaje	7.386	0,80	2.421.957,00	11.164,44	2.246,09	57.350,76
2004	Število zaposlenih	7.616	6,00	8.053,12	53,26	13,90	216,17
	Stroški dela na zaposlenega	7.616	1,19	211,44	32,71	28,99	16,15
	Čisti prihodki od prodaje	7.616	0,37	2.618.552,00	11.590,79	2.284,74	62.233,08
2005	Število zaposlenih	7.853	6,00	9.216,00	52,28	13,85	223,48
	Stroški dela na zaposlenega	7.853	1,42	237,15	34,04	29,98	16,84
	Čisti prihodki od prodaje	7.853	0,14	3.056.764,00	11.836,38	2.262,07	69.366,41
2006	Število zaposlenih	8.060	6,00	12.462,00	51,15	13,75	240,78
	Stroški dela na zaposlenega	8.060	4,43	195,03	34,99	30,88	17,18
	Čisti prihodki od prodaje	8.060	0,91	3.412.610,00	12.467,11	2.354,76	76.140,25
2007	Število zaposlenih	8.498	6,00	12.076,13	50,40	13,90	235,57
	Stroški dela na zaposlenega	8.498	1,63	422,89	35,46	31,48	17,88
	Čisti prihodki od prodaje	8.498	0,33	3.415.821,00	12.918,84	2.443,97	77.459,31

Legenda: N – število opazovanj, Min. – minimum, Maks. – maksimum.

Priloga 42: Opisne statistike spremenljivk, vključenih v model, za storitvene dejavnosti

Leto	Spremenljivke	N	Min.	Maks.	Aritmetična sredina	Mediana	Standardni odklon
1995	Število zaposlenih	2.897	6,00	9.686,00	46,89	11,00	236,46
	Stroški dela na zaposlenega	2.897	0,70	349,88	23,31	20,19	16,79
	Čisti prihodki od prodaje	2.897	1,46	1.076.560,00	7.571,11	1.695,99	31.287,39
1996	Število zaposlenih	3.251	6,00	9.582,00	42,56	11,00	233,86
	Stroški dela na zaposlenega	3.251	1,14	328,15	24,32	20,74	15,80
	Čisti prihodki od prodaje	3.251	0,71	1.229.587,00	7.466,89	1.762,96	34.965,64
1997	Število zaposlenih	3.393	6,00	9.243,00	40,35	10,00	222,66
	Stroški dela na zaposlenega	3.393	0,91	396,79	25,94	21,87	17,32
	Čisti prihodki od prodaje	3.393	2,03	1.407.375,00	7.611,97	1.778,09	37.256,23
1998	Število zaposlenih	3.656	6,00	8.978,00	38,21	11,00	208,03
	Stroški dela na zaposlenega	3.656	0,73	406,40	27,30	23,11	18,32
	Čisti prihodki od prodaje	3.656	4,21	1.087.855,00	7.406,12	1.799,67	33.456,11
1999	Število zaposlenih	3.816	6,00	8.884,00	37,20	10,00	202,89
	Stroški dela na zaposlenega	3.816	0,76	960,55	29,66	24,65	23,12
	Čisti prihodki od prodaje	3.816	0,83	1.571.608,00	8.001,58	1.982,43	40.189,43
2000	Število zaposlenih	4.040	6,00	8.899,00	36,24	11,00	199,87
	Stroški dela na zaposlenega	4.040	1,24	226,09	30,40	25,50	17,84
	Čisti prihodki od prodaje	4.040	0,15	2.475.734,00	8.247,75	1.932,71	51.837,96
2001	Število zaposlenih	4.105	6,00	8.926,00	36,84	11,00	202,85
	Stroški dela na zaposlenega	4.105	1,39	199,32	31,01	25,87	18,44
	Čisti prihodki od prodaje	4.105	0,88	2.406.096,00	8.527,04	1.926,72	52.600,15
2002	Število zaposlenih	3.924	6,00	8.765,49	36,76	11,46	210,03
	Stroški dela na zaposlenega	3.924	1,17	241,05	31,92	26,99	17,76
	Čisti prihodki od prodaje	3.924	0,17	2.301.078,00	9.452,52	2.051,72	56.085,61
2003	Število zaposlenih	3.935	6,00	8.300,62	37,29	11,67	210,84
	Stroški dela na zaposlenega	3.935	2,21	228,84	33,89	29,03	18,10
	Čisti prihodki od prodaje	3.935	0,80	2.421.957,00	10.112,91	2.174,10	60.140,99
2004	Število zaposlenih	4.060	6,00	8.053,12	36,65	11,82	219,57
	Stroški dela na zaposlenega	4.060	1,19	211,44	35,50	30,56	19,14
	Čisti prihodki od prodaje	4.060	0,37	2.618.552,00	10.603,33	2.232,47	67.025,31
2005	Število zaposlenih	4.219	6,00	9.216,00	36,55	11,50	233,49
	Stroški dela na zaposlenega	4.219	4,75	237,15	37,14	31,90	19,95
	Čisti prihodki od prodaje	4.219	0,14	3.056.764,00	10.866,83	2.190,14	76.542,16
2006	Število zaposlenih	4.347	6,00	12.462,00	36,41	11,63	265,09
	Stroški dela na zaposlenega	4.347	4,43	195,03	38,21	32,83	20,39
	Čisti prihodki od prodaje	4.347	0,91	3.412.610,00	11.406,43	2.289,21	86.192,4
2007	Število zaposlenih	4.582	6,00	12.076,13	36,33	11,65	258,36
	Stroški dela na zaposlenega	4.582	3,37	422,89	38,86	33,74	21,11
	Čisti prihodki od prodaje	4.582	0,33	3.415.821,00	11.789,10	2.408,68	85.554,6

Legenda: N – število opazovanj, Min. – minimum, Maks. – maksimum.

Priloga 43: Opisne statistike spremenljivk, vključenih v model, za predelovalne dejavnosti

Leto	Spremenljivke	N	Min.	Maks.	Aritmetična sredina	Mediana	Standardni odklon
1995	Število zaposlenih	1.656	6,00	6.025,00	130,68	37,00	315,84
	Stroški dela na zaposlenega	1.656	0,74	97,88	21,22	19,65	10,16
	Čisti prihodki od prodaje	1.656	27,39	1.459.007,00	12.234,04	2.838,18	47.481,25
1996	Število zaposlenih	1.703	6,00	5.627,00	121,35	31,00	298,42
	Stroški dela na zaposlenega	1.703	1,95	169,64	22,32	20,44	11,10
	Čisti prihodki od prodaje	1.703	50,20	1.692.769,00	12.471,77	2.828,82	51.990,72
1997	Število zaposlenih	1.811	6,00	5.531,00	110,99	27,00	283,94
	Stroški dela na zaposlenega	1.811	0,95	133,13	23,55	21,60	11,06
	Čisti prihodki od prodaje	1.811	64,81	1.785.819,00	12.932,59	2.789,09	55.006,63
1998	Število zaposlenih	1.870	6,00	5.482,00	106,17	25,00	277,51
	Stroški dela na zaposlenega	1.870	1,18	122,45	24,32	22,37	11,17
	Čisti prihodki od prodaje	1.870	7,78	2.274.146,00	13.178,26	2.849,80	63.353,64
1999	Število zaposlenih	1.980	6,00	5.456,00	98,52	24,00	258,09
	Stroški dela na zaposlenega	1.980	1,53	162,22	26,02	24,10	11,62
	Čisti prihodki od prodaje	1.980	37,62	2.008.843,00	12.995,13	2.760,46	58.078,48
2000	Število zaposlenih	2.015	6,00	5.257,00	96,37	24,00	256,02
	Stroški dela na zaposlenega	2.015	0,85	118,83	26,57	24,63	10,86
	Čisti prihodki od prodaje	2.015	47,47	1.978.660,00	14.138,45	2.910,01	61.943,30
2001	Število zaposlenih	2.056	6,00	5.365,00	94,69	23,00	256,12
	Stroški dela na zaposlenega	2.056	1,53	130,10	26,96	25,11	10,68
	Čisti prihodki od prodaje	2.056	16,19	1.969.761,00	14.310,12	2.769,08	64.460,90
2002	Število zaposlenih	2.140	6,00	5.519,00	92,52	24,06	251,87
	Stroški dela na zaposlenega	2.140	2,11	105,46	27,37	25,93	9,29
	Čisti prihodki od prodaje	2.140	38,77	1.862.344,00	14.302,64	2.755,14	62.864,67
2003	Število zaposlenih	2.208	6,00	5.623,00	87,35	23,06	244,80
	Stroški dela na zaposlenega	2.208	1,70	299,18	29,02	27,32	11,50
	Čisti prihodki od prodaje	2.208	25,54	1.506.285,00	14.285,18	2.754,29	62.139,91
2004	Število zaposlenih	2.253	6,00	5.671,00	85,76	23,00	242,03
	Stroški dela na zaposlenega	2.253	2,10	149,08	30,18	28,68	10,41
	Čisti prihodki od prodaje	2.253	21,29	1.713.698,00	14.951,19	2.818,73	65.627,90
2005	Število zaposlenih	2.285	6,00	5.673,66	84,37	21,86	243,49
	Stroški dela na zaposlenega	2.285	1,73	147,43	30,83	29,28	10,29
	Čisti prihodki od prodaje	2.285	33,48	2.174.874,00	15.228,19	2.688,67	71.037,76
2006	Število zaposlenih	2.320	6,00	5.761,09	82,21	20,41	243,02
	Stroški dela na zaposlenega	2.320	7,22	109,02	31,77	29,95	10,33
	Čisti prihodki od prodaje	2.320	8,21	1.867.615,00	16.274,15	2.868,82	73.754,3
2007	Število zaposlenih	2.380	6,00	5.455,76	81,46	20,45	242,87
	Stroški dela na zaposlenega	2.380	6,72	217,72	32,16	30,47	11,22
	Čisti prihodki od prodaje	2.380	3,93	2.203.330,00	16.790,43	2.970,58	79.193,58

Legenda: N – število opazovanj, Min. – minimum, Maks. – maksimum.

Priloga 44: Primerjava ocen različnih dinamičnih funkcij povpraševanja po delu, za netranzijske države

Država	Avtorji	Čas	$l_{i,t-1}$	$\Sigma l_{i,t-1}$	K-R SD (W)	D-R SD (W)	K-R Q	D-R Q	K-R P	D-R P
Italija	Bruno Falzoni Helg (* & **)	1971 – 1994	0,74 *** (gl)		-43,91 * (gl)		0,27 *** (gl)			
	Bruno Falzoni Helg (*)	1970 – 1997	0,81 *** (CLSDV)		-37,49 ** (CLSDV)	-196,87 ** (CLSDV)	0,14 *** (CLSDV)	0,72 *** (CLSDV)		
	Checchi Navaretti Turrini	1993 – 2000	0,41 *** (domača podjetja)		-0,96 *** (domača podjetja)	-1,63 (domača podjetja)	0,60 *** (domača podjetja)	1,01 (domača podjetja)		
Španija	Bruno Falzoni Helg (* & **)	1978 – 1992	0,67 *** (gl)		-201,22 ** (gl)		0,36 *** (gl)			
	Benito Hernando	1985 – 2001	0,91 do 0,93 *** (rast)		-0,51 do -0,52 *** (rast)				0,04 do 0,04 *** (rast)	
	Checchi Navaretti Turrini	1993 – 2000	0,64 *** (domača podjetja)		-1,06 *** (domača podjetja)	-3,00 (domača podjetja)	0,31 *** (domača podjetja)	0,87 (domača podjetja)		
Portugalska	Addison Teixeira	1994 – 1997	0,75 ***		-0,57	-0,71				
Belgija	Checchi Navaretti Turrini	1993 – 2000	0,91 *** (domača podjetja)		-0,53 *** (domača podjetja)	-5,77 (domača podjetja)	0,20 ** (domača podjetja)	2,13 (domača podjetja)		
Danska	Checchi Navaretti Turrini	1993 – 2000	0,68 * (domača podjetja)		-0,74 *** (domača podjetja)	-2,30 (domača podjetja)	0,61 *** (domača podjetja)	1,91 (domača podjetja)		
Finska	Checchi Navaretti Turrini	1993 – 2000	0,22 (domača podjetja)		-0,42 (domača podjetja)	-0,53 (domača podjetja)	0,50 *** (domača podjetja)	0,63 (domača podjetja)		
Francija	Bresson Kramarz Sevestre (**)	1980 – 1983 (mesečni podatki)	0,67 *** (celoten vzorec)	0,41 (celoten vzorec)	-0,11 *** (celoten vzorec)	-0,10 (celoten vzorec)			0,13 *** (celoten vzorec)	0,33 (celoten vzorec)
	Bruno Falzoni Helg (* & **)	1976 – 1995	0,88 *** (gl)	0,74 (gl)	-44,63 * (gl)		0,27 *** (gl)			
	Checchi Navaretti Turrini	1993 – 2000	0,31 *** (domača podjetja)		-0,91 *** (domača podjetja)	-1,32 (domača podjetja)	0,64 *** (domača podjetja)	0,93 (domača podjetja)		
Nemčija	Bruno Falzoni Helg (* & **)	1978 – 1994	1,16 *** (gl)	0,84 (gl)	114,10 *** (gl)		0,31 *** (gl)			
	Funke Maurer Strulik (**)	1987 – 1994	0,32 do 0,36 ***		-0,92 do -0,96 ***				0,55 do 0,61 ***	
	Checchi Navaretti Turrini	1993 – 2000	0,48 * (domača podjetja)		-0,88 *** (domača podjetja)	-1,68 (domača podjetja)	0,68 *** (domača podjetja)	1,30 (domača podjetja)		
Nizozemska	Checchi Navaretti Turrini	1993 – 2000	0,77 * (domača podjetja)		-0,58 *** (domača podjetja)	-2,51 (domača podjetja)	0,51 *** (domača podjetja)	2,21 (domača podjetja)		

se nadaljuje

nadaljevanje

Država	Avtorji	Čas	$l_{i,t-1}$	$\sum l_{i,t-1}$	K-R SD (W)	D-R SD (W)	K-R Q	D-R Q	K-R P	D-R P
Nizozemska	Checchi Navaretti Turrini	1993	0,77 *		-0,58 ***	-2,51	0,51 ***	2,21		
		2000	(domača podjetja)		(domača podjetja)	(domača podjetja)	(domača podjetja)	(domača podjetja)		
Norveška	Checchi Navaretti Turrini	1993	0,15 **		-0,75 ***	-0,89	0,37 ***	0,44		
		2000	(domača podjetja)		(domača podjetja)	(domača podjetja)	(domača podjetja)	(domača podjetja)		
Švedska	Checchi Navaretti Turrini	1993	0,45		-0,31 *	-0,56	0,51 *	0,93		
		2000	(domača podjetja)		(domača podjetja)	(domača podjetja)	(domača podjetja)	(domača podjetja)		
	Bruno Falzoni Helg (* & **)	1970 – 1996	0,79 *** (g1)		9,66 (g1)		0,21 *** (g1)			
Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske	Bruno Falzoni Helg (* & **)	1976	0,82 ***		79,66		0,29 ***			
		1994	(g1)		(g1)		(g1)			
Združene države Amerike	Bruno Falzoni Helg (* & **)	1971	0,87 ***		-0,46 ***	-3,55	0,52	4,01		
		1996	(g1)		(g1)	(g1)	(g1)	(g1)		
Japonska	Bruno Falzoni Helg (* & **)	1970	0,82 ***		50,11 *		0,30 ***			
		1996	(g1)		(g1)		(g1)			

Legenda: (*) Bruno, Falzoni, Helg (2001): Elastičnosti stroškov dela (plače) se razlikujejo od drugih poročanih v tabeli, saj zajemajo tehnološki napredek in sicer z vključitvijo časovnega trenda in časovnega trenda v povezavi s plačo. Za nadaljne podrobnosti, glej Prilogo 32 z podrobnimi opisi publikacij; (**) Enačbe povpraševanja po delu v prvih diferencah. G1 : mednarodna integracija: delež uvoza in izvoza v dodani vrednosti; CLSDV : metoda najmanjših kvadratov s slamatimi spremenljivkami, popravljena za pristranost; IV: metoda instrumentalnih spremenljivk; $l_{i,t-1}$: Odložena zaposlenost; $\sum l_{i,t-1}$: Vsota odloženih zaposlenosti; S-R SD (W): kratkoročni strošek dela (plača); L-R SD (W): dolgoročni strošek dela (plača); S-R Q: kratkoročni proizvod (kapital); L-R Q: dolgoročni proizvod (kapital); S-R P: kratkoročna prodaja; L-R P: dolgoročna prodaja.

Vir: J. T. Addison in P. Teixeira, *Employment Adjustment in Portugal: Evidence from Aggregate and Firm Data*, 2001, str. 20, tabela 4; A. Benito in I. Hernando, *Labour Demand, Flexible Contracts and Financial Factors: New Evidence from Spain*, 2003, str. 33, tabela 2; G. Bresson, F. Kramarz in P. Sevestre, *Heterogeneous Labour and the Dynamics of Aggregate Labour Demand*, 1992, str.163, tabela 1; G. S. F. Bruno, A. M. Falzoni in R. Helg, *Measuring the Effect of Globalization on Labour Demand Elasticity: An Empirical Application to OECD Countries*, 2001, tabela 1a., 2a., 3a., 4a., 5a., 6a., 7a., 8a; G. S. F. Bruno, A. M. Falzoni in R. Helg, *Estimating a Dynamic Labour Demand Equation using Small, Unbalanced Panels: An Application to Italian Manufacturing Sectors*, 2005, str. 8–10; D. Checchi, G. B. Navaretti, in A. Turrini, *Adjusting Labour Demand: Multinational versus National Firms – A Cross – European Analysis*, 2003, str. 11, tabela 2; M. Funke, W. Maurer in H. Strulik, *Capital Structure and Labour Demand: Investigations using German Micro Data*, 1999, str. 207, tabela 3.

Priloga 45: Primerjava ocen različnih dinamičnih funkcij povpraševanja po delu, za tranzicijske države

Država	Avtorji	Čas	$l_{i,t-1}$	$\sum l_{i,t-1}$	K-R SD (W)	D-R SD (W)	K-R Q	D-R Q	K-R P	D-R P
Češka	Basu Estrin Svejnar	1989 – 1993			-0,96 do -0,39 ***/*	-1,19 **			0,12 do 0,59 ***	0,89 do 0,94 ***
	Singer	1992 – 1993 (mesečni podatki)	0,16 **	0,38	-0,05 **	-0,09 **	0,03 **	0,06 **		
Madžarska	Körösi	1986 – 1995	0,89 do 0,98 ** (IV)	0,93 (IV)	-1,41 do -0,44 ** (IV)	-2,62 do -1,60 ** (IV)	0,30 do 0,79 ** (IV)	0,52 do 1,06 ** (IV)		
	Körösi	1992 – 1999	0,81 do 0,95 *** (vsa podjetja)		-0,94 do -0,52 *** (vsa podjetja)	-0,65 do -1,88 **/**** (vsa podjetja)			0,57 do 0,87 *** (vsa podjetja)	0,75 do 1,66 *** (vsa podjetja)
	Basu Estrin Svejnar	1988 – 1992			-0,83 ***	-4,76 ***			0,24 do 0,65 */****	0,77 ***
Slovaška	Basu Estrin Svejnar	1989 – 1992			-0,25 do 0,40 *	-0,87			0,06 do 0,33 */****	0,97 ***
Poljska	Basu Estrin Svejnar	1988 – 1991			-0,57 do -0,40 ***	-0,70 do -0,51 ***			0,15 do 0,23 ***	0,23 do 0,45 ***
Rusija	Konings Lehmann	1997 (mesečni podatki)	0,77 *** *** (IV)		-0,06 *** *** (IV)		0,17 *** *** (IV)			
Slovenija	Brezigar	1992 – 1998	0,87 ***		-0,18 ***	-1,14 ***	0,50 ***	0,83 ***		
	Domadenik Prašnikar Svejnar	1996 – 1998	0,86 *** (nivoji)		-1,1 *** (nivoji)	-1,88 *** (nivoji)	0,47 *** (nivoji)	1,01 *** (nivoji)		
	Domadenik Prašnikar Svejnar (**)	1996 – 2000	-0,34 **		-1,35 **	-1,46 **			0,73 ***	0,68 ***

Legenda: (*) Bruno, Falzoni, Helg (2001): Elastičnosti stroškov dela (plače) se razlikujejo od drugih poročanih v tabeli, saj zajemajo tehnološki napredek in sicer z vključitvijo časovnega trenda in časovnega trenda v povezavi s plačo. Za nadaljne podrobnosti, glej Prilogo 32 z podrobnimi opisi publikacij; (**) Enačbe povpraševanja po delu v prvih diferencah. G1 : mednarodna integracija: delež uvoza in izvoza v dodani vrednosti; CLSDV : metoda najmanjših kvadratov s slamatimi spremenljivkami, popravljena za pristranost; IV: metoda instrumentalnih spremenljivk; $l_{i,t-1}$: Odložena zaposlenost; $\sum l_{i,t-1}$: Vsota odloženih zaposlenosti; S-R SD (W): kratkoročni strošek dela (plača); L-R SD (W): dolgoročni strošek dela (plača); S-R Q: kratkoročni proizvod (kapital); L-R Q: dolgoročni proizvod (kapital); S-R P: kratkoročna prodaja; L-R P: dolgoročna prodaja.

Vir: S. Basu, S. Estrin in J. Svejnar, *Employment Determination in Enterprises under Communism and in Transition: Evidence from Central Europe*, 2004, str. 27–28, tabela 3, 4; A. Brezigar, *Empirična analiza funkcije povpraševanja po delu v Sloveniji za obdobje 1992–98, 1999*, str. 29, tabela 2; P. Domadenik, J. Prašnikar in J. Svejnar, *Restructuring Slovenian Firms in Imperfectly Developed Markets*, 2001, str. 41, tabela A_2; P. Domadenik, J. Prašnikar in J. Svejnar, *Restructuring of firms in transition: ownership, institutions and openness to trade*, 2008, str. 736, tabela 2; J. Konings in H. Lehmann, *Marshall and Labour Demand in Russia: Going Back to Basics*, 2001, str. 22, tabela 2; G. Körösi, *Labour Demand During Transition in Hungary*, 1997, tabela 2b; G. Körösi, *Labour Adjustment and Efficiency in Hungary*, 2002, str. 22, tabela 5; M. Singer, *Dynamic Labor Demand Estimation and Stability of Coefficients – The Case of Czech Republic*, 1995, tabela 2.

Priloga 46: Oblikovanje slamnatih spremenljivk za dejavnosti

KLASIFIKACIJA PO DEJAVNOSTIH (Standardna klasifikacija dejavnosti (SKD, 2002)):		
Dejavnost	Šifra ravni / kategorije	Deskriptor
KMETIJSKO-RIBIŠKA DEJAVNOST: A: KMETIJSTVO, LOV, GOZDARSTVO; B: RIBIŠTVO IN RIBIŠKE STORITVE	1 (A)	Kmetijstvo in lov ter z njima povezane storitve
	2 (A)	Gozdarstvo in gozdarske storitve
	5 (B)	Ribištvo in ribiške storitve
RUDARSTVO (C): CA: PRIDOBIVANJE ENERGETSKIH SUROVIN; CB: PRIDOBIVANJE RUD IN KAMNIN, RAZEN ENERGETSKIH	10 (CA)	Pridobivanje črnega premoga, rjavega premoga in lignita, šote
	11 (CA)	Pridobivanje surove nafte in zemeljskega plina, storitve v zvezi s pridobivanjem, brez iskanja nahajališč
	12 (CA)	Pridobivanje uranovih in torijevih rud
	13 (CB)	Pridobivanje rud
	14 (CB)	Pridobivanje rudnin in kamnin
PREDELOVALNE DEJAVNOSTI (D): DA: PROIZVODNJA HRANE, PIJAČ, KRMIL IN TOBAČNIH IZDELKOV; DB: PROIZVODNJA TEKSTILIJ, USNJENIH OBLAČIL, TEKSTILNIH IN KRZNENIH IZDELKOV; DC: PROIZVODNJA USNJA, OBUTVE IN USNJENIH IZDELKOV, RAZEN OBLAČIL; DD: OBDELAVA IN PREDELAVA LESA, PLUTE, SLAME IN PROTJA, RAZEN POHIŠTVA; DE: PROIZVODNJA VLAKNIN, PAPIRJA IN KARTONA TER IZDELKOV IZ PAPIRJA IN KARTONA; DF: PROIZVODNJA KOKSA, NAFTNIH DERIVATOV, JEDRSKEGA GORIVA; DG: PROIZVODNJA KEMIKALIJ, KEMIČNIH IZDELKOV, UMETNIH VLAKEN; DH: PROIZVODNJA IZDELKOV IZ GUME IN PLASTIČNIH MAS; DI: PROIZVODNJA DRUGIH NEKOVINSKIH MINERALNIH IZDELKOV; DJ: PROIZVODNJA KOVIN; DK: PROIZVODNJA STROJEV IN NAPRAV; DL: PROIZVODNJA PISARNIŠKIH STROJEV IN RAČUNALNIKOV; DM: PROIZVODNJA VOZIL IN PLOVIL; DN: PROIZVODNJA POHIŠTVA IN DRUGE PREDELOVALNE DEJAVNOSTI, RECIKLAŽA	15 (DA)	Proizvodnja hrane, pijač in krmil
	16* (DA)	Proizvodnja tobačnih izdelkov <i>(* V Sloveniji od maja 2004 ne obstaja več. Zato podatek za DA (skd2=15+16), pripišem skd2=15).</i>
	17 (DB)	Proizvodnja tekstilij
	18 (DB)	Proizvodnja oblačil, strojenje in dodelava krzna, proizvodnja krznenih izdelkov
	19 (DC)	Proizvodnja usnja, obutve in usnjenih izdelkov, razen oblačil
	20 (DD)	Obdelava in predelava lesa, proizvodnja izdelkov iz lesa, plute, slame in protja, razen pohištva
	21 (DE)	Proizvodnja vlaknin, papirja in kartona ter izdelkov iz papirja in kartona
	22 (DE)	Založništvo, tiskarstvo, razmnoževanje posnetih nosilcev zapisa
	23 (DF)	Proizvodnja koksa, naftnih derivatov, jedrskega goriva
	24 (DG)	Proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vlaken
	25 (DH)	Proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas
	26 (DI)	Proizvodnja drugih nekovinskih mineralnih izdelkov
	27 (DJ)	Proizvodnja kovin
	28 (DJ)	Proizvodnja kovinskih izdelkov, razen strojev in naprav
	29 (DK)	Proizvodnja strojev in naprav
	30 (DL)	Proizvodnja pisarniških strojev in računalnikov
	31 (DL)	Proizvodnja električnih strojev in naprav
	32 (DL)	Proizvodnja radijskih, televizijskih in komunikacijskih naprav in opreme
	33 (DL)	Proizvodnja medicinskih, finomehaničnih in optičnih instrumentov in ur
	34 (DM)	Proizvodnja motornih vozil, prikolic in polprikolic
35 (DM)	Proizvodnja drugih vozil in plovil	
36 (DN)	Proizvodnja pohištva in druge predelovalne dejavnosti	

se nadaljuje

nadaljevanje

KLASIFIKACIJA PO DEJAVNOSTIH (Standardna klasifikacija dejavnosti (SKD, 2002)):		
Dejavnost	Šifra ravni / kategorije	Deskriptor
	37 (DN)	Reciklaža
ENERGETIKA (E: OSKRBA Z ELEKTRIČNO ENERGIJO, PLINOM, PARO IN TOPLO VODO)	40 (E)	Oskrba z električno energijo, plinom, paro in toplo vodo
	41 (E)	Zbiranje, čiščenje in distribucija vode
GRADBENIŠTVO (F)	45 (F)	Gradbeništvo
INDUSTRIJA BREZ GRADBENIŠTVA (industrija I=C+D+E)	C (10,11,12,13,14)	RUDARSTVO
	D (15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35,36,37)	PREDELOVALNE DEJAVNOSTI
	E (40,41)	ENERGETIKA
INDUSTRIJA Z GRADBENIŠTVOM (industrija=C+D+E+F)	C (10,11,12,13,14)	RUDARSTVO
	D (15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35,36,37)	PREDELOVALNE DEJAVNOSTI
	E (40,41)	ENERGETIKA
	F (45)	GRADBENIŠTVO
PROIZVODNE STORITVE (storitveproiz=G+H+I): G: TRGOVINA, POPRAVILA MOTORNIH VOZIL IN IZDELKOV ŠIROKE ; H: GOSTINSTVO; I: PROMET, SKLADIŠČENJE IN ZVEZE	50 (G)	Prodaja, vzdrževanje in popravila motornih vozil, trgovina na drobno z motornimi gorivi
	51 (G)	Posredništvo in trgovina na debelo, razen z motornimi vozili
	52 (G)	Trgovina na drobno, razen z motornimi vozili, popravila izdelkov široke porabe
	55 (H)	Gostinstvo
	60 (I)	Kopenski promet, cevovodni transport
	61 (I)	Vodni promet
	62 (I)	Zračni promet
	63 (I)	Pomožne prometne dejavnosti, dejavnost potovalnih in turističnih organizacij
64 (I)	Pošta in telekomunikacije	
POSLOVNE STORITVE (storitveposlovne=J+K): J: FINANČNO POSREDNIŠTVO; K: POSLOVANJE Z NEPREMIČNINAMI, NAJEM IN POSLOVNE STORITVE	65 (J)	Finančno posredništvo, razen zavarovalništva in dejavnosti pokojninskih skladov
	66 (J)	Zavarovalništvo in dejavnost pokojninskih skladov, razen obveznega socialnega zavarovanja
	67 (J)	Pomožne dejavnosti v finančnem posredništvu
	70 (K)	Poslovanje z nepremičninami
	71 (K)	Dajanje strojev in opreme brez upravljalcev v najem, izposojanje izdelkov široke porabe
	72 (K)	Obdelava podatkov, podatkovne baze in s tem povezane dejavnosti
	73 (K)	Raziskave in razvoj

se nadaljuje

nadaljevanje

KLASIFIKACIJA PO DEJAVNOSTIH (Standardna klasifikacija dejavnosti (SKD, 2002)):		
Dejavnost	Šifra ravni / kategorije	Deskriptor
	74 (K)	Druge poslovne dejavnosti
JAVNE STORITVE* (storitvejavne=L+M+N): L: DEJAVNOST JAVNE UPRAVE IN OBRAMBE, OBVEZNO SOCIALNO ZAVAROVANJE; M: IZOBRAŽEVANJE; N: ZDRAVSTVO IN SOCIALNO VARSTVO	75 (L)	Dejavnost javne uprave in obrambe, obvezno socialno zavarovanje
	80 (M)	Izobraževanje
	85 (N)	Zdravstvo in socialno varstvo
	* brez 90-99 (O+P+Q): 90 (O): Dejavnosti javne higiene 91 (O): Dejavnosti združenj, organizacij 92 (O): Rekreatijske, kulturne in športne dejavnosti 93 (O): Druge storitvene dejavnosti 95 (P): Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem 99 (Q): Eksteritorialne organizacije in združenja	
CELOTNE STORITVE (storitvecele)	(50,51,52,55,60,61,62,63,64)	PROIZVODNE STORITVE
	(65,66,67,70,71,72,73,74)	POSLOVNE STORITVE
	(75,80,85)	JAVNE STORITVE

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Standardna klasifikacija dejavnosti 2002, b.l.

Priloga 47: Oblikovanje slamatih spremenljivk za izvozno usmerjenost predelovalnih dejavnosti

IZVOZNA USMERJENOST PREDELOVALNIH DEJAVNOSTI (Standardna klasifikacija dejavnosti (SKD, 2002)):		
Tip izvozne usmerjenosti	Šifra ravni / kategorije	Deskriptor
IZRAZITO IZVOZNO USMERJENE DEJAVNOSTI (DG+DK+DM): DG: PROIZVODNJA KEMIČNIH IZDELKOV, UMETNIH VLAKEN; DK: PROIZVODNJA STROJEV IN NAPRAV; DM: PROIZVODNJA VOZIL IN PLOVIL;	24 (DG)	Proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vlaken
	29 (DK)	Proizvodnja strojev in naprav
	34 (DM)	Proizvodnja motornih vozil, prikolic in polprikolic
	35 (DM)	Proizvodnja drugih vozil in plovil
ZMERNO IZVOZNO USMERJENE DEJAVNOSTI (DB+DC+DD+DH+DJ+DL+DN): DB: PROIZVODNJA TEKSTILIJ, USNJIH OBLAČIL, TEKSTILNIH IN KRZNENIH IZDELKOV; DC: PROIZVODNJA USNJA, OBUTVE IN USNJIH IZDELKOV, RAZEN OBLAČIL; DD: OBDELAVA IN PREDELAVA LESA, PLUTE, SLAME IN PROTJA, RAZEN POHIŠTVA; DH: PROIZVODNJA IZDELKOV IZ GUME IN PLASTIČNIH MAS; DJ: PROIZVODNJA KOVIN; DL: PROIZVODNJA PISARNIŠKIH STROJEV IN RAČUNALNIKOV; DN: PROIZVODNJA POHIŠTVA IN DRUGE PREDELOVALNE DEJAVNOSTI, RECIKLAŽA	17 (DB)	Proizvodnja tekstilij
	18 (DB)	Proizvodnja oblačil, strojenje in dodelava krzna, proizvodnja krznenih izdelkov
	19 (DC)	Proizvodnja usnja, obutve in usnjenih izdelkov, razen oblačil
	20 (DD)	Obdelava in predelava lesa, proizvodnja izdelkov iz lesa, plute, slame in protja, razen pohištva
	25 (DH)	Proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas
	27 (DJ)	Proizvodnja kovin
	28 (DJ)	Proizvodnja kovinskih izdelkov, razen strojev in naprav
	30 (DL)	Proizvodnja pisarniških strojev in računalnikov
	31 (DL)	Proizvodnja električnih strojev in naprav
	32 (DL)	Proizvodnja radijskih, televizijskih in komunikacijskih naprav in opreme
	33 (DL)	Proizvodnja medicinskih, finomehaničnih in optičnih instrumentov in ur
	36 (DN)	Proizvodnja pohištva in druge predelovalne dejavnosti
	37 (DN)	Reciklaža
PRETEŽNO NA DOMAČI TRG USMERJENE DEJAVNOSTI (DA+DE+DF+DI): DA: PROIZVODNJA HRANE, PIJAČ, KRMIL IN TOBAČNIH IZDELKOV; DE: PROIZVODNJA VLAKNIN, PAPIRJA IN KARTONA TER IZDELKOV IZ PAPIRJA IN KARTONA; DF: PROIZVODNJA KOKSA, NAFTNIH DERIVATOV, JEDRSKEGA GORIVA; DI: PROIZVODNJA DRUGIH NEKOVINSKIH MINERALNIH IZDELKOV	15 (DA)	Proizvodnja hrane, pijač in krmil
	16* (DA)	Proizvodnja tobačnih izdelkov <i>(* V Sloveniji od maja 2004 ne obstaja več. Zato podatek za DA (skd2=15+16), pripišem skd2=15 in obravnavam Proizvodnjo tobaka, za vsa leta, kot nepomembno.)</i>
	21 (DE)	Proizvodnja vlaknin, papirja in kartona ter izdelkov iz papirja in kartona
	22 (DE)	Založništvo, tiskarstvo, razmnoževanje posnetih nosilcev zapisa
	23 (DF)	Proizvodnja koksa, naftnih derivatov, jedrskega goriva
	26 (DI)	Proizvodnja drugih nekovinskih mineralnih izdelkov

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Standardna klasifikacija dejavnosti 2002, b.l.

Priloga 48: Oblikovanje slamnatih spremenljivk po tehnološki zahtevnosti predelovalnih dejavnosti

TEHNOLOŠKA ZAHTEVNOST PREDELOVALNIH DEJAVNOSTI (Standardna klasifikacija dejavnosti (SKD, 2002)):		
Tip tehnološke zahtevnosti	Šifra ravni / kategorije	Deskriptor
VISOKO TEHNOLOŠKO ZAHTEVNE DEJAVNOSTI	24.4 (del DG)	Proizvodnja farmacevtskih surovin in preparatov
	30 (del DL)	Proizvodnja pisarniških strojev in računalnikov
	32 (del DL)	Proizvodnja radijskih, televizijskih in komunikacijskih naprav in opreme
	35.3 (del DM)	Proizvodnja zračnih in vesoljskih plovil
SREDNJE VISOKO TEHNOLOŠKO ZAHTEVNE DEJAVNOSTI	24 (razen 24.4) (večina DG)	Proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vlaken (razen: Proizvodnja farmacevtskih surovin in preparatov)
	29 (cel DK)	Proizvodnja strojev in naprav
	31 (del DL)	Proizvodnja električnih strojev in naprav
	33 (del DL)	Proizvodnja medicinskih, finomehaničnih in optičnih instrumentov ter ur
	34 (del DM)	Proizvodnja motornih vozil, prikolic in polprikolic
	35 (razen 35.1 & 35.3) (del DM)	Proizvodnja drugih vozil in plovil (razen: Gradnja in popravilo ladij, Proizvodnja zračnih in vesoljskih plovil)
SREDNJE NIZKO TEHNOLOŠKO ZAHTEVNE DEJAVNOSTI	23.2 (del DF)	Proizvodnja naftnih derivatov
	25 (cel DH)	Proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas
	26 (cel DI)	Proizvodnja drugih nekovinskih mineralnih izdelkov
	27 (del DJ)	Proizvodnja kovin
	28 (del DJ)	Proizvodnja kovinskih izdelkov, razen strojev in naprav
	35.1 (del DM)	Gradnja in popravilo ladij, čolnov
	36 (razen 36.1) (del DN)	Proizvodnja pohištva in druge predelovalne dejavnosti (razen: Proizvodnja pohištva)
NIZKO TEHNOLOŠKO ZAHTEVNE DEJAVNOSTI	15 (del DA)	Proizvodnja hrane, pijač in krmil
	16* (del DA)	Proizvodnja tobačnih izdelkov (* V Sloveniji od maja 2004 ne obstaja več. Zato podatek za DA (skd2=15+16), pripišem skd2=15)
	17 (del DB)	Proizvodnja tekstilij
	18 (del DB)	Proizvodnja oblačil, strojenje in dodelava krzna, proizvodnja krznenih izdelkov
	19 (cel DC)	Proizvodnja usnja, obutve in usnjenih izdelkov, razen oblačil
	20 (cel DD)	Obdelava in predelava lesa, proizvodnja izdelkov iz lesa, plute, slame in protja, razen pohištva
	21 (del DE)	Proizvodnja vlaknin, papirja in kartona ter izdelkov iz papirja in kartona
	22 (del DE)	Založništvo, tiskarstvo, razmnoževanje posnetih nosilcev zapisa
	36.1 (del DN)	Proizvodnja pohištva
	37 (del DN)	Reciklaža

Vir: Hatzichronoglou, T. (1997). Revision of the High-Technology Sector and Product Classification. OECD Science, Technology and Industry Working Papers No. 1997/2. Najdeno 15.1.2010 na spletnem naslovu <http://www.oecdilibrary.org/docserver/download/fulltext/51gsjhvj7nkj.pdf?expires=1270540254&id=0000&accnam e=freeContent&checksum=EC4745B2FA8B26B329ACEB2FDECC0A3C>; Statistični urad Republike Slovenije, Standardna klasifikacija dejavnosti 2002, b.l.

*Priloga 49: Oblikovanje slamnatih spremenljivk za velikost podjetij
(glede na povprečno število zaposlenih)*

Velikost	Povprečno število zaposlenih
MIKRO DRUŽBA	povprečno število zaposlenih ne presega 10
MAJHNA DRUŽBA	povprečno število zaposlenih ne presega 50, a je večje od 10
SREDNJA DRUŽBA	povprečno število zaposlenih ne presega 250, a je večje od 50
SREDNJE VELIKA DRUŽBA	povprečno število zaposlenih ne presega 500, a je večje od 250
VELIKA DRUŽBA	povprečno število zaposlenih presega 500

Priloga 50: Oblikovanje slamnatih spremenljivk za regije (glede na kodo regije)

Koda regije	Regija
1	Pomurska regija
2	Podravska regija
3	Koroška regija
4	Savinjska regija
5	Zasavska regija
6	Spodnjeposavska regija
7	Jugovzhodna Slovenija
8	Osrednjeslovenska regija
9	Gorenjska regija
10	Kraška regija
11	Goriška regija
12	Obalno-kraška regija

Priloga 51: Standardna klasifikacija dejavnosti (SKD, 2008)

KLASIFIKACIJA PO DEJAVNOSTIH (Standardna klasifikacija dejavnosti (SKD, 2008))	
Dejavnost - deskriptor	Šifra ravni / kategorije
A	Kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo
B	Rudarstvo
C	Predelovalne dejavnosti
D	Oskrba z električno energijo, plinom in paro
E	Oskrba z vodo, ravnanje z odplakami in odpadki, saniranje okolja
F	Gradbeništvo
G	Trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil
H	Promet in skladiščenje
I	Gostinstvo
J	Informacijske in komunikacijske dejavnosti
K	Finančne in zavarovalniške dejavnosti
L	Poslovanje z nepremičninami
M	Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti
N	Druge raznovrstne poslovne dejavnosti
O	Dejavnost javne uprave in obrambe, dejavnost obvezne socialne varnosti
P	Izobraževanje
Q	Zdravstveno in socialno varstvo
R	Kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti
S	Druge dejavnosti
T	Dejavnost gospodinjstev z zaposlenim hišnim osebjem, proizvodnja za lastno rabo
U	Dejavnost eksteritorialnih organizacij in teles

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Standardna klasifikacija dejavnosti 2008, b.l.

Priloga 52: Seznam kratic in terminološki slovar

A-B cenilka	angl. <i>Arellano-Bond Estimation Method</i>	Arellano in Bond GMM cenilka
AJPES		Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
APP		Agencija Republike Slovenije za plačilni promet
B-B cenilka	angl. <i>Blundell-Bond Estimation Method</i>	Blundell&Bond GMM cenilka
CLSDV	angl. <i>Bias Corrected Dummy Variables</i>	Metoda najmanjših kvadratov s slamatimi spremenljivkami, popravljena za pristranost
ECM	angl. <i>Error Components Model</i>	Model korekcije napak
	angl. <i>Employment Protection Legislation Index</i>	Indeks varovanja zaposlitve
EU		Evropska unija
EU-15		Evropska unija (15 držav članic): Avstrija, Belgija, Danska, Finska, Francija, Nemčija, Grčija, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Portugalska, Španija, Švedska in Združeno kraljestvo Velike Britanije in Irske
EU-25		Evropska unija (25 držav članic): Avstrija, Belgija, Ciper, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francija, Nemčija, Grčija, Madžarska, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Slovaška, Slovenija, Španija, Švedska, Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske.
EU-27		Evropska unija (27 držav članic): Avstrija, Belgija, Bulgarija, Ciper, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francija, Nemčija, Grčija, Madžarska, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovaška, Slovenija, Španija, Švedska, Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske.
FEM / FE model	angl. <i>Fixed-Effects model</i>	Model s stalnimi učinki
	angl. <i>Fixed – term contracts</i>	Zaposleni za določen čas
FIML metoda	angl. <i>Full Information Maximum Likelihood Method</i>	Metoda največjega verjetja
FGLS metoda	angl. <i>Feasible Generalized Least Squares Method</i>	Kovariančna metoda, ko variančne komponente niso znane
GLS metoda	angl. <i>Generalized Least Squares Method</i>	Kovariančna metoda, ko so variančne komponente znane
GMM metoda	angl. <i>General Method of Moments</i>	Posplošena metoda momentov
ILO	angl. <i>International Labour Organization</i>	Mednarodna organizacija dela
IV metoda	angl. <i>Instrumental Variables Method</i>	Metoda instrumentalnih spremenljivk
LSDV metoda	angl. <i>Least Squares Dummy Variables Method</i>	Kovariančna metoda; Metoda najmanjših kvadratov s slamatimi spremenljivkami

se nadaljuje

nadaljevanje

NAIRU	angl. <i>Non-accelerating inflation rate of unemployment</i>	Naravna stopnja brezposelnosti
OECD	angl. <i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
OLS metoda	angl. <i>Ordinary Least Squares Method</i>	Metoda najmanjših kvadratov
	angl. <i>Part – time employment</i>	Zaposleni s krajšim delovnim časom
PUM		Projektno učenje za mlajše odrasle
REM / RE model	angl. <i>Random-Effects model</i>	Model s slučajnimi učinki
	angl. <i>Sargan test of the overidentifying restrictions</i>	Sarganov test za prekomerno identifikacijo omejitev
SKD 2002		Standardna klasifikacija dejavnosti 2002
SKD 2008		Standardna klasifikacija dejavnosti 2008
SRDAP		Statistični register delovno aktivnega prebivalstva
SURS		Statistični urad Republike Slovenije
	angl. <i>Temporary employees</i>	Zaposleni za določen čas
UMAR		Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj
VCE robustna cenilka	angl. <i>Variance Component robust estimator</i>	Za pristranost popravljena robustna cenilka standardnih napak; 1. stopenjska GMM cenilka (polno ime: Arellano-Bond robustna vce cenilka)
WC robustna cenilka	angl. <i>Worst-Case robust estimator</i>	Za pristranost popravljena robustna cenilka standardnih napak; 2. stopenjska GMM cenilka
ZDR		Zakon o delovnih razmerjih
ZDPNP		Zakon o delnem povračilu nadomestila plač
ZDSPDČ		Zakon o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa
ZDSPDČ-B		Zakon o spremembi Zakona o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa
ZMinP		Zakon o minimalni plači
ZPIZ		Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije
ZPIZ-1		Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju
ZRSZ		Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje
ZZZPB-UPB1		Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti
2SLS metoda	angl. <i>Two-Stage Least Squares Method</i>	Dvostopenjska metoda najmanjših kvadratov

Priloga 53: Seznam kratic uporabljenih spremenljivk v enačbi povpraševanja po delu

EMP	Povprečno število zaposlenih na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju (<i>aop188</i>)
LCEMP	Realni stroški dela na zaposlenega $\left(\frac{aop139}{aop188} \right)$
S	Realni čisti prihodki od prodaje (<i>aop110</i>)
R	<p>Realni stroški najema kapitala</p> $\left(\frac{\log(1 + i_t)}{\frac{P_{i,t}}{P_{i,t-1}}} \right) - 1$ <p><i>i</i> - dolgoročna obrestna mera za posojila podjetjem v času <i>t</i> ; <i>P_{i,t}</i> - deflator dodane vrednosti.</p>
D	Slamnata spremenljivka za velikost podjetja, izvoz, dobiček, regije in dejavnosti